

PLANUL REGIONAL DE AMENAJARE A TERITORIULUI RAIONULUI UNGHENI

ETAPA I: AUDIT MEMORIU GENERAL

Elaborat în cadrul Programului "EU4Moldova: regiuni cheie", finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD și UNICEF Moldova.

Elaboratori:

"Institute for Housing and Urban Development Studies - România" (IHS – România) și Grupul de Consultanță și Dezvoltare Urbană "Europolis – Internațional" SRL

AUTORI:

Management contract	dr în urbanism Sorina Racoviceanu, Director Executiv, IHS-România Ghenadie Ivașcenco, Administrator, Grupul de Consultanță și Dezvoltare "Europolis – Internațional"
Coordonator echipă	Nicolae Țărălungă, dr. în urbanism
Sistematizare teritorială și zonare	Lilian Mămăligă, arhitect-urbanist Nicolae Crăciun, inginer GIS
Demografie și prognoze demografice:	Dr. Eduard Hârbu, demograf, doctor în științe economice
Dezvoltare socio-economică	Veaceslav Guțuțui, economist Ion Meleștean, economist
Utilități publice: apă și canalizare	Vitalie Midari, inginer Constantin Roșca, inginer
Utilități publice: energie electrică și gaze naturale	Sergiu Ungureanu, inginer Mihai Brăguță, inginer
Transport și căi de comunicație	Andrei Cuculescu, inginer
Patrimoniul natural și protecția mediului:	Vlad Cantea, ecolog-urbanist
Sisteme geografice informaționale (SIG/GIS):	Igor Paharicov, inginer SIG/GIS

CUPRINS:

1. INTRODUCERE.....	19
2. SURSE DE DOCUMENTARE.....	21
3. STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII	24
3.1 AȘEZAREA FIZICO-GEOGRAFICĂ ȘI FACTORII NATURALI.....	24
3.1.1 Așezarea fizico-geografică	24
3.1.2 Relieful	25
3.1.3 Condițiile geologice ale teritoriului	26
3.1.4 Condițiile climatice ale teritoriului	27
3.1.5 Hidrografie	28
3.2 COOPERARE TERITORIALĂ.....	29
3.2.1 Context național	29
3.2.2 Context regional	30
3.2.3 Context transfrontalier	32
3.2.4 Municipiul Ungheni în calitate de oraș - pol de creștere.....	34
3.3 PATRIMONIUL NATURAL ȘI PROTECȚIA MEDIULUI	37
3.3.1 Spații verzi.....	37
3.3.2 Ariile naturale protejate de stat	38
3.3.3 Calitatea solurilor.....	41
3.3.4 Calitatea aerului.....	44
3.3.5 Flora și fauna	45
3.3.6 Gestiunea deșeurilor solide	46
3.3.6.1 Deșeurile solide generate și colectate.....	46
3.3.6.2 Organizarea instituțională	47
3.3.6.3 Dotarea tehnică a serviciilor de salubritate.....	47
3.3.6.4 Aria de acoperire cu servicii de evacuare a deșeurilor solide	48
3.3.6.5 Infrastructura de depozitare a deșeurilor solide	49
3.3.6.6 Contextul planificării regionale a gestionării deșeurilor solide	50
3.3.7 Riscuri naturale și antropice	55
3.3.8 Zone de risc.....	56
3.3.9 Sisteme antigrindină	59
3.3.10 Sisteme de irigare	60
3.3.11 Concluzii.....	62

3.4	DEMOGRAFIE ȘI PROGNOZE DEMOGRAFICE	64
3.4.1	Efectivul și dinamica populației	64
3.4.2	Distribuția teritorială a populației și densitatea populației.....	65
3.4.3	Structura populației.....	68
3.4.3.1	Structura după sexe	68
3.4.3.2	Structura după vârste	73
3.4.4	Mișcarea naturală	78
3.4.4.1	Natalitatea populației	78
3.4.4.2	Mortalitatea populației	80
3.4.4.3	Sporul natural	81
3.4.5	Prognoze demografice.....	83
3.4.5.1	Tendințe.....	83
3.4.5.2	Scenarii	84
	Scenariul optimist.....	84
	Scenariul pesimist.....	86
	Scenariul mediu	87
3.5	ZONIFICAREA TERITORIULUI ȘI BILANȚ TERITORIAL.....	90
3.5.1	Organizarea administrativ-teritorială	90
3.5.2	Dotarea cu documentație de urbanism.....	90
3.5.3	Folosirea terenurilor și zonificarea funcțională.....	92
3.5.4	Proprietatea terenurilor	103
3.5.5	Concluzii.....	103
3.6	TRANSPORT ȘI CĂI DE COMUNICARE	105
3.6.1	Considerente generale	105
3.6.1.1	Componente ale infrastructurii de transport	105
3.6.1.2	Accesibilitatea locală	105
3.6.1.3	Accesibilitatea națională.....	106
3.6.1.4	Accesibilitatea internațională	106
3.6.2	Infrastructura de transport rutier.....	107
3.6.2.1	Drumuri naționale	107
3.6.2.1.1	Rețeaua de drumuri naționale	107
3.6.2.1.2	Traficul pe drumurile naționale.....	110
3.6.2.2	Drumuri locale	111
3.6.2.2.1	Rețeaua de drumuri locale	111

3.6.2.2.2	Traficul pe drumurile locale.....	113
3.6.2.3	Drumuri comunale și străzi.....	113
3.6.3	Infrastructura de transport feroviar	114
3.6.4	Infrastructura de transport naval	116
3.6.5	Transport inter-modal	117
3.6.6	Proiecte în realizare și faze de implementare	117
3.6.6.1	Drumuri naționale și regionale	117
3.6.6.2	Drumuri de interes raional	119
3.6.7	Concluzii.....	121
3.6.7.1	Transport rutier	121
3.6.7.2	Transport feroviar.....	122
3.6.7.3	Transport naval.....	122
3.7	DEZVOLTARE ECONOMICĂ	123
3.7.1	Structura economică a raionului	123
3.7.2	Specializare economică și avantaje competitive	127
3.7.3	Forța de muncă.....	130
3.7.4	Agricultura	131
3.7.4.1	Fondul funciar.....	133
3.7.4.2	Sector agricol vegetal	134
3.7.4.3	Sectorul zootehnic.....	135
3.7.4.4	Păstrarea și valorificarea produselor agricole	137
3.7.4.5	Infrastructuri și servicii-suport pentru agricultură. Structuri asociative	137
3.7.5	Silvicultura	138
3.7.5.1	Resurse forestiere.....	138
3.7.5.2	Valorificarea economică a pădurilor și a produselor silvice	138
3.7.6	Piscicultura.....	139
3.7.7	Industria.....	139
3.7.8	Sectorul serviciilor	141
3.7.9	Turism	143
3.7.10	Infrastructura de sprijinire a afacerilor.....	145
3.7.11	Zona economică Liberă „Ungheni – Business”	146
3.7.12	Concluzii.....	147
3.8	INFRASTRUCTURA DE SERVICII PUBLICE.....	151
3.8.1.	Educația	151

3.8.1.1	Învățământul preșcolar.....	152
	Dotarea cu instituții în mediul urban.....	153
	Dotarea cu instituții în mediul rural	154
3.8.1.2	Învățământ primar și secundar general.....	156
	Dotarea cu instituții în mediul urban.....	157
	Dotarea cu instituții în mediul rural	157
3.8.1.3	Învățământ extrașcolar.....	160
3.8.1.4	Învățământ profesional - tehnic	160
3.8.2.	Ocrotirea sănătății	161
3.8.2.1	Starea de sănătate a populației.....	162
3.8.2.2	Infrastructura de ocrotire a sănătății	162
3.8.3.	Sport și recreere	164
3.8.3.1	Dotările de sport și recreere în mediul urban	164
3.8.3.2	Dotările de sport și recreere în mediul rural	165
3.8.4.	Cultură	165
3.8.4.1	Patrimoniul cultural	165
3.8.4.2	Infrastructura culturală.....	176
	Dotările în mediul urban.....	177
	Dotările în mediul rural	177
3.8.5.	Servicii anti-incendiarie	179
3.8.6.	Servicii transport public.....	180
3.8.6.1.	Servicii transport public mediul urban	180
3.8.6.2.	Servicii transport public mediul rural	181
3.8.7.	Concluzii.....	182
3.9	ALIMENTAREA CU APĂ și CANALIZARE	184
3.9.1.	Sisteme publice de alimentare cu apă.....	184
3.9.1.1.	Infrastructura de alimentare cu apă.....	184
	Municipiul Ungheni	184
	Orașul Cornești	187
	Localități rurale.....	188
	Apeductul regional de alimentare cu apă din râul Prut	189
3.9.1.2.	Acoperirea cu servicii publice de alimentare cu apă	191
3.9.1.3.	Apa Neaducătoare de Venit (NRW).....	193
3.9.2.	Sisteme publice de canalizare	195

3.9.2.1	Infrastructura de canalizare.....	195
3.9.2.1.1.	Rețele publice de canalizare	198
3.9.2.1.2.	Stații de pompare a apelor uzate (SPA)	198
3.9.2.1.3.	Epurarea apelor uzate	198
3.9.2.2.	Acoperirea cu servicii publice de canalizare.....	200
3.9.3.	Calitatea serviciilor	201
3.9.3.1.	Calitatea apei livrate consumatorilor	201
3.9.3.2.	Calitatea apei uzate deversate	202
3.9.3.3.	Eficiența operațională.....	202
3.9.4.	Operatorii serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare	203
3.9.5.	Proiecte în implementare și faze de realizare	204
3.9.6.	Concluzii.....	206
3.10	ALIMENTAREA CU ENERGIE ELECTRICĂ	209
3.10.1.	Surse de alimentare.....	209
3.10.2.	Stații de transformare.....	210
3.10.3.	Linii electrice de transformare.....	212
3.10.3.1.	Linii electrice de tensiune înaltă	212
3.10.3.2.	Linii electrice de tensiune medie.....	212
3.10.3.3.	Linii electrice de tensiune joasă.....	212
3.10.3.4.	Posturi de transformare	213
3.10.4.	Nivelul de electrificare.....	213
3.10.5.	Consumul de energie electrică	215
3.10.6.	Planuri existente de dezvoltare a rețelilor	216
3.10.7.	Proгноze	217
3.10.8.	Concluzii.....	219
3.11	ALIMENTAREA CU GAZE NATURALE.....	220
3.11.1.	Surse de alimentare.....	220
3.11.2.	Distribuția gazelor naturale către consumatori.....	222
3.11.3.	Nivelul de gazificare.....	222
3.11.4.	Consumul de gaze naturale	226
3.11.5.	Planuri existente de dezvoltare a rețelilor	229
3.11.5.1.	SNTGN Transgaz S.A.....	229
3.11.5.2.	SRL Moldovatrangaz.....	230
3.11.6.	Proгноze	230

3.11.7. Concluzii.....	232
3.12 ALIMENTAREA CU ENERGIE TERMICĂ	233
3.12.1. Situația existentă	233
3.12.2. Concluzii și prognoze	235
3.13 REȚELE DE TELECOMUNICAȚII	237
3.14 LOCUINȚE	238
3.14.1 Portofoliul de locuințe existent	239
3.14.1.1 Mediul urban	240
3.14.1.2 Mediul rural	241
3.14.2 Dotarea cu utilități.....	246
3.14.2.1 Mediul urban	246
Municipiul Ungheni	246
Orașul Cornești	248
3.14.2.2 Mediul rural	248
3.14.3 Concluzii.....	253
3.14.3.1 Mediul urban	253
3.14.3.2 Mediul rural	253
3.15 CENTRALIZATOR DISFUNȚIONALITĂȚI.....	254

LISTA TABELELOR:

Tabelul 1: Precipitațiile și temperaturile lunare în raionul Ungheni	27
Tabelul 2: Indicatorii de dezvoltare a raionului Ungheni în context național și regional	29
Tabelul 3: Dinamica evoluției Regiunii de Dezvoltare Centru în comparație cu alte RD	31
Tabelul 4: Dinamica comparativă a acoperirii cu servicii de apă-canalizare în RDC.....	32
Tabelul 5: Dezvoltarea mun. Ungheni în comparație cu alte orașe regionale – poli de creștere.....	35
Tabelul 6: Capacitatea fiscală a mun. Ungheni în comparație cu alte orașe regionale – poli de creștere	35
Tabelul 7: Comparația nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Ungheni cu cerințele normative minime față de orașe cu statut de municipiu	35
Tabelul 8: Carențe majore în dezvoltarea mun. Ungheni în corespundere cu criteriile minime față de oraș cu statut de municipiu	36
Tabelul 9: Lista ariilor naturale protejate de stat din raionul Ungheni (conform Legii nr. 1538 din 25.02.1998)	38
Tabelul 10: Sursele fixe de poluare a aerului atmosferic în raionul Ungheni (2019)	44
Tabelul 11: Emisii în aerul atmosferic de la sursele staționare ale agenților economici, r. Ungheni	44
Tabelul 12: Prestatorii de servicii de salubritate în raionul Ungheni	47
Tabelul 13: Utilizatorii rurali ai rețelei de apă gestionată de IM Apă Ungheni	61
Tabelul 14: Centralizator disfuncționalități în domeniul protecției mediului	62
Tabelul 15: Clasamentul raioanelor din Republica Moldova după efectivul populației stabile	64
Tabelul 16: Distribuția UAT-urilor rurale din raionul Ungheni după populația prezentă (2020).....	67
Tabelul 17: Efectivul și structura populației stabile a raionului Ungheni, pe sexe, în perioada 2007-2019.....	68
Tabelul 18: Vârsta medie a populației din RM și raionul Ungheni pe medii și sexe (2007-2019)	77
Tabelul 19: Ratele mișcării naturale din Republica Moldova și raionul Ungheni, 2003-2020	79
Tabelul 20: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul optimist).....	86
Tabelul 21: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul pesimist).....	87
Tabelul 22: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul mediu)	87
Tabelul 23: Dotarea localităților din raionul Ungheni cu planuri urbanistice generale	90
Tabelul 24: Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Ungheni (2021)	93
Tabelul 25: Modul de utilizare a terenurilor (ha) de la nivelul UAT-urilor din raionul Ungheni, pe principalele destinații 2021.....	95
Tabelul 26: Suprafața (ha) și ponderea terenurilor degradate și neproductive de la nivelul UAT, 2021	102
Tabelul 27: Terenurile din raionul Ungheni (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021	103
Tabelul 28: Centralizator disfuncționalități dezvoltare teritorial[.....	103
Tabelul 29: Lista drumurilor republicane în limitele raionului Ungheni (2020)	108
Tabelul 30: Lista drumurilor regionale în limitele raionului Ungheni.....	109
Tabelul 31: Structura traficului pe drumurile republicane	111
Tabelul 32: Traficul pe unele drumuri regionale	111

Tabelul 33: Lista drumurilor de interes raional în limitele raionului Ungheni.....	112
Tabelul 34: Centralizator disfuncționalități în domeniul infrastructurii de transport	122
Tabelul 35: Evoluția nr. de întreprinderi din raionul Ungheni, în perioada 2015-2020	123
Tabelul 36: Repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime, 2019	125
Tabelul 37: Numărul și ponderea întreprinderilor conform CAEM, 2019	127
Tabelul 38: Estimarea rezervei de forță de muncă în raionul Ungheni, 2021	130
Tabelul 39: Numărul și ponderea întreprinderilor din agricultură conform CAEM, 2019.....	131
Tabelul 40: Terenurile agricole din raion(ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021	134
Tabelul 41: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2019	134
Tabelul 42: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2019	136
Tabelul 43: Numărul și ponderea întreprinderilor silvicultură conform CAEM, 2019	138
Tabelul 44: Numărul și ponderea întreprinderilor piscicultură conform CAEM, 2019.....	139
Tabelul 45: Numărul și ponderea întreprinderilor industriale conform CAEM, 2019	140
Tabelul 46: Numărul și ponderea întreprinderilor din comerț și servicii conform CAEM, 2019	142
Tabelul 47: Indicatori privind activitatea TOP 10 întreprinderi din ZEL „Ungheni-Business”, 2019.....	147
Tabelul 48: Disfuncționalități DEL.....	149
Tabelul 49: Caracteristica instituțiilor preșcolare, anii 2016-2020.....	152
Tabelul 50: Unități de învățământ preșcolar în mediul urban în raionul Ungheni, 2020	153
Tabelul 51: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Ungheni, 2020	154
Tabelul 52: Caracteristica instituțiilor de învățământ primar și secundar general, anii 2016-2020.....	156
Tabelul 53: Unități de învățământ primar și secundar general în mediul urban în r-l Ungheni, 2021	157
Tabelul 54: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Ungheni, 2020	157
Tabelul 55: Incidența bolilor în raionul Ungheni, 2019-2020	162
Tabelul 56: Dotări de sănătate în UAT-urile din raionul Ungheni, 2021.....	163
Tabelul 57: Suprafața spațiilor verzi urbane pe categorii în localitățile urbane din r-l Ungheni, 2019	164
Tabelul 58: Lista monumentelor înregistrate	166
Tabelul 59: Prezența caselor de cultură în mediul urban din raionul Ungheni, 2021	177
Tabelul 60: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul urban din raionul Ungheni, 2021	177
Tabelul 61: Prezența caselor de cultură în mediul rural din raionul Ungheni, 2021	177
Tabelul 62: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul rural din raionul Ungheni, 2021	178
Tabelul 63: Numărul angajaților DSE Ungheni, 2021	180
Tabelul 64: Dotarea cu servicii de transport călători în raionul Ungheni.....	181
Tabelul 65: Centralizator al disfuncționalităților infrastructurii de servicii publice în mediul urban	182
Tabelul 66: Centralizator al disfuncționalităților infrastructurii de servicii publice în mediul rural	183
Tabelul 67: Localități în care nu există sisteme centralizate de alimentare cu apă	188
Tabelul 68: Apeduct public centralizat regional Zagarance – Cornești	189
Tabelul 69: Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de alimentare cu apă	191

Tabelul 70: Acoperirea localităților raionului cu servicii de aprovizionare centralizată cu apă	192
Tabelul 71: Dinamica apei neaducătoare de venit Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni.....	194
Tabelul 72: Indicatori de performanță a sistemului de alimentare cu apă gestionat de către	195
Tabelul 73: Acoperirea localităților raionului cu servicii centralizate de canalizare	195
Tabelul 74: Rețele publice de canalizare în raionul Ungheni (2020)	198
Tabelul 75: Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de canalizare	200
Tabelul 76: Proiecte investiționale în desfășurare (2021)	204
Tabelul 77: Documente de proiect elaborate	205
Tabelul 78: Centralizator disfuncționalități alimentare cu apă și canalizare	207
Tabelul 79: Stații fotovoltaice și eoliene în raionul Ungheni	210
Tabelul 80: Posturi de transformare în raionul Ungheni	213
Tabelul 81: Localitățile alimentate cu energie electrică din raionul Ungheni	213
Tabelul 82: Consumul de energie electrică pentru raionul Ungheni anul 2019	215
Tabelul 83: Prognoza privind necesarul de energie electrică pentru raionul Ungheni, perioada 2020-2040.....	219
Tabelul 84: Importul/exportul de gaze naturale în/din Moldova la nivelul raionului Ungheni.....	221
Tabelul 85: Distribuția gazului natural pe localități din raionul Ungheni	224
Tabelul 86: Gazificarea localităților raionului Ungheni	225
Tabelul 87: Numărul consumatorilor finali de gaze naturale 2016-2021.....	226
Tabelul 88: Consumul de gaze naturale pentru diferiți tipuri de consumatori în raionul Ungheni.....	227
Tabelul 89: Proiecte de dezvoltare a rețelelor de distribuție a gazelor naturale pentru anii 2020-2022 a SRL Ungheni-gaz pe teritoriul raionului Ungheni.....	228
Tabelul 90: Proiecte investiționale în rețele de transport gaze la nivelul raionului Ungheni	230
Tabelul 91: Cererea prognozată de gaze naturale la nivelul Ungheni-Gaz estimată de SRL "Moldovatrangaz" ...	230
Tabelul 92: Proiecte de dezvoltare a rețelelor de distribuție a gazelor naturale 2020-2022 a SRL Ungheni-gaz ...	231
Tabelul 93: Prognoza privind necesarul de gaze naturale pentru perioada 2020-2040	232
Tabelul 94: Centralizator disfuncționalități alimentare cu gaze naturale	232
Tabelul 95: Gruparea UAT-urilor în mediul rural după numărul de locuințe la 1000 de locuitori	241
Tabelul 96: Gruparea UAT-urilor din mediul rural după suprafața locuibilă m ² /locuitor, 2020.....	242
Tabelul 97: Compararea nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a or. Cornești cu cerințele normative minime față de orașe conform legii	248
Tabelul 98: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul rural, 2020	249
Tabelul 99: Centralizator disfuncționalități locuințe în mediu urban.....	253
Tabelul 100: Centralizator disfuncționalități în mediul rural.....	253

LISTA FIGURILOR:

Figura 1: Harta încadrării în teritoriu.....	24
Figura 2: Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Ungheni	25
Figura 3: Harta geologică a raionului Ungheni	26
Figura 4: Harta încadrării raionului Ungheni în context regional	30
Figura 5: Harta indicelui spațiilor verzi per locuitor în UTA-1	37
Figura 6: Harta ariilor protejate de stat în raionul Ungheni	40
Figura 7: Harta tipurilor de sol în raionul Ungheni	41
Figura 8: Harta texturii solurilor în raionul Ungheni.....	42
Figura 9: Harta bonității solurilor în raionul Ungheni.....	43
Figura 9: Generarea DMS în localitățile din r. Ungheni, estimare anul 2020 (tone)	46
Figura 11: Harta acoperirii populației cu servicii de salubritate (2020)	48
Figura 12: Harta depozitelor de deșeuri.....	50
Figura 13: Harta infrastructurii regionale de gestionare a DMS, RMD-5	51
Figura 14: Conceptul de design al Depozitului regional de deșeuri, Florițoaia Veche, r. Ungheni.....	52
Figura 15: Localizarea terenului pentru Depozitul regional în Florițoaia Veche	53
Figura 16: Harta răspândirii terenurilor cu risc de alunecări în raionul Ungheni	57
Figura 17: Harta ponderii terenurilor cu risc de alunecări în UAT-1 din raionul Ungheni.....	58
Figura 18: Harta gradului de acoperire de sistemul antigrindină a UAT-1 din raionul Ungheni	60
Figura 19: Populația stabilă și cea prezentă a raionului Ungheni, în perioada 2005-2021	65
Figura 20: Distribuția UAT-urilor din RM după ponderea populației urbane stabile (2019)	66
Figura 21: Structura populației stabile a raionului Ungheni pe medii de reședință.....	66
Figura 22: Distribuția UAT-urilor din RM după ponderea populației urbane prezente (2019)	67
Figura 23: Distribuția UAT-urilor rurale din raionul Ungheni după populația prezentă (2020)	67
Figura 24: Efectivul populației raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	69
Figura 25: Efectivul populației urbane a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	69
Figura 26: Efectivul populației rurale a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	69
Figura 27: Structura populației raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	70
Figura 28: Structura populației urbane a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	70
Figura 29: Structura populației rurale a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)	70
Figura 30: Structura populației raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	71
Figura 31: Structura populației Republicii Moldova, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	71
Figura 32: Structura populației urbane din raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	72
Figura 33: Structura populației rurale din raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	72
Figura 34: Structura populației urbane din raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	72
Figura 35: Structura populației rurale din raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)	72

Figura 36: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni, (2019)	73
Figura 37: Piramida vârstelor populației Republicii Moldova, (2019)	73
Figura 38: Piramida vârstelor populației urbane din raionul Ungheni, (2019).....	73
Figura 39: Piramida vârstelor populației rurale din raionul Ungheni, (2019).....	73
Figura 40: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni, (2019)	74
Figura 41: Piramida vârstelor populației Republicii Moldova, (2019)	74
Figura 42: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni (2007)	75
Figura 43: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni (2019)	75
Figura 44: Coeficientul îmbătrânirii populației raionului Ungheni și RM, pe medii (2019)	76
Figura 45: Coeficientul îmbătrânirii demografice a populației raionului Ungheni, pe sexe (2019).....	76
Figura 46: Vârsta medie a populației din raionul Ungheni și RM (2007-2019)	77
Figura 47: Rata generală de natalitate pe Raioane/Regiuni, 2018	78
Figura 48: Ratele generale de natalitate din Republica Moldova și raionul Ungheni, 2003-2020	79
Figura 49: Rata generală de natalitate pe raioane/regiuni, 2018	80
Figura 50: Ratele generale de mortalitate din RM și raionul Ungheni, 2003-2020	80
Figura 51: Diferența dintre ratele generale de mortalitate din raionul Ungheni și situația generală din republică (2003-2020)	81
Figura 52: Rata generală a sporului natural pe raioane/regiuni, 2018.....	81
Figura 53: Ratele generale ale sporului natural din RM și raionul Ungheni, 2003-2020	82
Figura 54: Diferența dintre ratele generale ale sporului natural din raionul Ungheni și a celui mediu pe republică (2003-2020)	82
Figura 55: Rata sporului natural din raionul Ungheni, 2003-2020	83
Figura 56: Efectivele populației stabile a raionului Ungheni, prognozate până în anul 2050	84
Figura 57: Efectivele populației urbane a raionului Ungheni (2020-2050)	85
Figura 58: Efectivele populației rurale a raionului Ungheni (2020-2050)	85
Figura 59: Piramida vârstelor populației urbane a raionului Ungheni (2020; optimist 2050).....	85
Figura 60: Piramida vârstelor populației rurale a raionului Ungheni (2020; optimist 2050)	85
Figura 61: Piramida vârstelor populației urbane a raionului Ungheni (2020; pesimist 2050)	86
Figura 62: Piramida vârstelor populației rurale a raionului Ungheni (2020; pesimist 2050)	86
Figura 63: Efectivele populației stabile a raionului Ungheni, prognozate până în anul 2050	87
Figura 64: Efectivele populației urbane a raionului Ungheni (2020-2050)	88
Figura 65: Efectivele populației rurale a raionului Ungheni (2020-2050)	88
Figura 66: Harta generală a folosirii terenului în raionul Ungheni	92
Figura 67: Suprafața comparativă fondului funciar după modul de folosință (ha), la nivelul RDC, 2021	93
Figura 68: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), la nivelul raioanelor RDC, 2021	94
Figura 69: Suprafața comparativă a fondului funciar cu destinație neagrícola (ha), la nivelul raioanelor din RDC	95
Figura 70: Suprafața fondului funciar după modul de folosință în raionul Ungheni în anul 2021	97

Figura 71: Ponderea suprafeței agricole din totalul fondului funciar al raionului Ungheni 2021	98
Figura 72: Ponderea suprafeței ocupate de construcții din totalul fondului funciar al raionului Ungheni 2021	99
Figura 73: Ponderea pădurilor și plantațiilor forestiere din totalul fondului funciar al raionului Ungheni, 2021.....	100
Figura 74: Ponderea suprafeței terenurilor aflate sub apă din totalul fondului funciar al raionului Ungheni, 2021	101
Figura 75: Rețeaua drumurilor publice din raionul Ungheni.....	107
Figura 76: Planeitatea părții carosabile pe drumurile naționale în raionul Ungheni și proximitate	109
Figura 77: Încadrarea raionului Ungheni în rețeaua feroviară a Republicii Moldova.....	115
Figura 78: Schema amplasării drumurilor de acces și a podului peste râul Prut.....	118
Figura 79: Schema amplasării primului și al doilea sector al Autostrăzii Ungheni – Chișinău – Odessa prin raionul Ungheni	119
Figura 80: Schema drumului Bobletici - Drujba.....	120
Figura 81: Concepția drumului Slobozia Măgura – Măgurele	120
Figura 82: Concepția drumului Pocrovca - Țighira.....	121
Figura 83: Structura întreprinderilor din raionul Ungheni, 2019	124
Figura 84: Ponderea IMM în totalul întreprinderilor raportoare din raion în 2019	124
Figura 85: Număr de IMM-uri la 1000 locuitori în raionul Ungheni (2019).....	126
Figura 86: Indicele de deprivare economică a UAT-urilor din raionul Ungheni, 2020	129
Figura 87: Indicele de deprivare în agricultură, 2020.....	132
Figura 88: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), 2021	133
Figura 89: Evoluția numărului total de copii și elevi în instituțiile de învățământ, 2016-2020	151
Figura 90: Numărul de copii la 100 locuri în Regiunea Centru, 2020	153
Figura 91: Prezența dotărilor de educație preșcolară la nivel de UAT, 31.12.2020	155
Figura 92: Prezența dotărilor de învățământ primar și secundar general în r-l Ungheni, 2021	159
Figura 93: Amplasarea Stația de captare (SP-1), STA și SP-2	185
Figura 94: Schema de aprovizionare cu apă pentru sectorul centru din raionul Ungheni	190
Figura 95: Volumul de apă captat și facturat de către I.M. "Apă-Canal" din Ungheni, mii m3 (2020).....	194
Figura 96: Amplasarea Stației de epurare a apelor uzate pentru mun. Ungheni.....	199
Figura 97: Schema de interconectare a apeductelor Măcărești (România) - Măcărești (raionul Ungheni).....	206
Figura 98: Încadrarea raionului Ungheni în Sistemul Energetic Național.....	209
Figura 99: Localizarea stațiilor electrice de transformare din raionul Ungheni	210
Figura 100: Localizarea stației electrice de transformare din mun. Ungheni.....	211
Figura 101: Consumul de energie electrică vs energie produsă din SER pentru raionul Ungheni	215
Figura 102: Diagrama circulară privind consumul de energie electrică pe tipuri de sectoare	216
Figura 103: Reprezentarea grafică privind consumul de energie electrică pe tipuri de sectoare	216
Figura 104: Consumul intern brut cu energia electrică a Republicii Moldova pentru perioada 2010-2020	217
Figura 105: Prognoza consumului de energie electrică pentru raionul Ungheni (2018-2040)	218
Figura 106: Încadrarea raionului în sistemul național și internațional de aprovizionare cu gaze naturale	220

Figura 107: Interconectare sistem gaz a „Vestmoldtransgaz” S.R.L. cu cel a „Moldovatransgaz” S.R.L.	221
Figura 108: Rețele de aprovizionare cu gaze naturale a raionului Ungheni	222
Figura 109: Zona gazificată a raionului Ungheni	223
Figura 110: Ponderea localităților conectate la sistemul de distribuție gaze	224
Figura 111: Numărul consumatorilor finali de gaze naturale perioada 2016-2021	227
Figura 112: Consumul de gaze naturale pentru raionul Ungheni.....	228
Figura 113: Prognoza consumului de gaze naturale pentru Ungheni-Gaz	231
Figura 114: Bloc locativ multietajat din mun. Ungheni	234
Figura 115: Lansarea unui sistem termic pe biomasă cu sprijinul partenerilor internaționali de dezvoltare	235
Figura 116: Acoperirea cu servicii în bandă largă la punctele fixe în unitățile administrativ-teritoriale (2020)	237
Figura 117: Structura fondului locativ după regiuni de dezvoltare la 31.12.2020	238
Figura 118: Fondul locativ în unități și m ² pe raioanele regiunii de dezvoltare Centru la 31.12.2020	238
Figura 119: Evoluția fondului de locuințe în raionul Ungheni în anii 2016-2020	239
Figura 120: Evoluția suprafeței fondului locativ în raionul Ungheni în anii 2016-2020, mii m ²	239
Figura 121: Evoluția numărului de locuințe în mediul urban pentru anii 2012 și 2020	240
Figura 122: Evoluția suprafeței de locuințe în mediul urban pentru anii 2012 și 2020	240
Figura 123: Distribuția UAT-urilor după numărul locuințelor, 31.12.2020	242
Figura 124: Distribuția UAT-urilor după numărul de locuințe la 1000 locuitori, 31.12.2020	243
Figura 125: Distribuția UAT-urilor după suprafața locuințelor, 31.12.2020	244
Figura 126: Distribuția UAT-urilor după suprafața locuințelor pe locuitor, 31.12.2020	245
Figura 127: Gradul de echipare a fondului locative cu utilități publice 2020	246
Figura 125: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul urban, 2020	246
Figura 126: Compararea nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Ungheni cu cerințele normative minime față de orașe cu statut de municipiu:	247
Figura 130: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor neconectate la apeduct, 31.12.2020	250
Figura 131: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor neconectate la canalizare, 31.12.2020	251
Figura 132: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor ce nu beneficiază de serviciu de evacuare a deșeurilor solide	252

ACRONIME FOLOSITE:

AAC	Alimentare cu apă și canalizare
ADR	Agencia de Dezvoltare Regională
AMAC	Asociația "Moldova Apă Canal"
ANPR	Arii Naturale Protejate de Stat
ANRE	Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică
APL	Administrație publică locală
BEI	Banca Europeană de Investiții
BM	Banca Mondială
BNS	Biroul Național de Statistică
CFM	Calea Ferată a Moldovei
Com.	Comună
CMA	Concentrația maxim admisibilă
EUR	Euro
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GM	Gazoduct magistral
GIS/SIG	Geographic Information System/ Sistem Geografic Informațional
GIZ	Agencia Germană pentru Dezvoltare Internațională
HDPE	Polietilenă de înaltă densitate
Ha	Hectare
ÎM	Întreprindere Municipală
ÎMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
Î.S.	Întreprindere de Stat
km	kilometru
L.E.	Locuitori echivalenți
Loc.	Localitate
m	metru
MDL	Lei moldovenești
Mun.	Municipiu
NRW	Non-revenue water/Apă neaducătoare de venit
p.p.	Puncte procentuale
Or.	Oraș
PIB	Produs Intern Brut

PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PRB	Produs Regional Brut
PRAT	Plan Regional de Amenajare a Teritoriului
PUD	Plan Urbanistic de Detaliu
PUG	Plan Urbanistic General
PUZ	Plan Urbanistic Zonal
RD	Regiune de Dezvoltare
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RM	Republica Moldova
SCADA	Controlul de supraveghere și achiziția de date
SMG	Stație de măsurare gaze
SP-1	Stația de pompare a apei brute nr. 1 (Stația de captare)
SP-2	Stația de pompare a apei potabile nr. 2 (Stația de tratare)
SEAU	Stația de epurare a apelor uzate
SEN	Sistemul energetic național
SP	Stație de predare a gazului
SPAU	Stație de pompare a apelor uzate
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională
USD	Dolar american
UAT	Unitate administrativ-teritorială
ZEL	Zonă Economică Liberă

1. INTRODUCERE

Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni este elaborat de consorțiul "IHS-România" și Grupul de Consultanță și Dezvoltare Urbană "Europolis-Internațional" în conformitate cu Tema-program și Contractul nr. 21/02244, fiind susținută financiar de Uniunea Europeană prin intermediul Programului "EU4Moldova: regiuni cheie", implementat de Programul Națiunilor pentru Dezvoltare.

Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului este documentul coordonator în dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor teritoriului care include localitățile urbane și rurale în corespundere cu statutul și rolul socio-economic în sistemul de localități și este parte din Planul de amenajare a teritoriului național în general.

Documentul stabilește parametrii principali al potențialului socio-economic, prevede direcțiile și volumul utilizării resurselor naturale și reglementează zonarea funcțională a teritoriului - ca temelie pentru utilizarea optimă a acestuia cu respectarea cerințelor de protecție a mediului.

Soluțiile și reglementările stipulate în document sunt prevăzute până în anul 2040 – perioada de calcul. Acest fapt va asigura soluționarea direcționată și eficientă a celor mai acute disfuncționalități și necesități, fără a compromite principiile dezvoltării durabile a localităților raionului și va asigura creșterea confortului de trai a populației și prosperității economice a localității.

Elaborarea Planului Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni s-a bazat pe concluziile studiilor de fundamentare sectoriale, prognozelor și scenariilor de dezvoltare a raionului pe termen lung (până în anul 2040), cu definirea principalilor parametri de dezvoltare, inclusiv:

- ✓ Asigurarea dezvoltării durabile integrate a teritoriului în conformitate cu obiectivele ONU de dezvoltare durabilă 2030.
- ✓ Dezvoltarea unei viziuni comprehensive pentru amenajarea teritoriului, în baza potențialului, oportunităților, problemelor și limitărilor existente
- ✓ Dezvoltarea scenariilor de dezvoltare teritorială și determinarea soluțiilor optime de planificare spațială
- ✓ Dezvoltarea scenariilor de dezvoltare socio-economică și determinarea soluțiilor optime de consolidare a factorilor de competitivitate
- ✓ Determinarea principalelor zone pentru implementarea sarcinilor prioritare și a zonelor de dezvoltare a teritoriului.

Elaborarea documentației Planului Regional de Amenajare a Teritoriului raionului Ungheni s-a realizat în corespundere cu prevederile legale în domeniu, în forma lor consolidată, inclusiv:

- ✓ Legea nr. 835/1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului
- ✓ Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă
- ✓ Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală
- ✓ Codul Funciar nr.828/1991
- ✓ Legea privind protecția mediului înconjurător nr.1515-XII din 16 iunie 1993
- ✓ Legea privind ocrotirea monumentelor nr.1530-XII din 22 iunie 1993
- ✓ Legea drumurilor Nr. 509 din 22.06.1995

- ☑ Legea nr.1543-XIII cu privire la Cadastrul Bunurilor Imobiliare
- ☑ Legea nr.411-XIII cu privire la Ocrotirea Sănătății
- ☑ Legea Nr. 591 din 23-09-1999 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale
- ☑ Hotărârea Guvernului nr. 1009/2000 despre aprobarea Regulamentului privind zonele protejate naturale și construite
- ☑ Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova 2030", aprobată prin Hotărârea de Guvern n4. 377 din 10.06.2020
- ☑ NCB B.01.01:2019 – Sistematizarea teritoriului și localităților. Termeni și definiții
- ☑ NCB B.01.02:2016 – Instrucțiuni privind conținutul și principiile metodologice de elaborare, avizare și aprobare a documentației de urbanism și amenajare a teritoriului
- ☑ NCB B.01.05:2019 – Sistematizarea și amenajarea localităților urbane și rurale

Totodată, elaborarea Planului Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului a ținut cont de prevederile documentelor de politici și convenții în domeniu, aprobate la nivel internațional, inclusiv:

- ☑ Obiectivele ONU de Dezvoltare Durabilă 2030
- ☑ Principiile directe privind dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european", CEMAT, Hanovra 2000
- ☑ HABITAT III, Noua Agendă Urbană, adoptată de Conferința Națiunilor Unite, ianuarie 2017. Codul european de bună practică: Arheologia și proiectul Urban, 2000
- ☑ Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro, 2005, ratificată la 01.12.2008 (ratificată de Parlamentul Republicii Moldova)
- ☑ Convenția-cadru a Națiunilor Unite privind schimbările climatice.

2. SURSE DE DOCUMENTARE

Documentație de amenajare a teritoriului:

- ☒ Planul Urbanistic General al mun. Ungheni
- ☒ Planul Urbanistic General al or. Cornești

Documentație strategică de dezvoltare locală și regională:

- ☒ Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni 2012-2020
- ☒ Planul de dezvoltare a sectorului de alimentare cu apă și canalizare în raionul Ungheni (2018-2025) – componentă a strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Ungheni
- ☒ Planul local de acțiune în domeniul eficienței energetice a raionului Ungheni (2019-2021)
- ☒ Strategia de management al riscurilor de dezastre în raionul Ungheni 2018-2022
- ☒ Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2015)
- ☒ Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii de sprijinire a afacerilor pentru Regiunea de Dezvoltare Centru (2017)
- ☒ Strategii de dezvoltare socio-economică a administrațiilor publice locale de nivelul 1 din raionul Ungheni
- ☒ Strategia Națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova 2022-2027

Studii de fundamentare elaborate în cadrul Planului Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului:

- ☒ Studiu de fundamentare: cooperare teritorială
- ☒ Studiu de fundamentare: demografie și prognoze demografice
- ☒ Studiu de fundamentare: dezvoltare economică locală
- ☒ Studiu de fundamentare: utilități publice – apă și canalizare
- ☒ Studiu de fundamentare: utilități publice – energie electrică, energie termică și gaze naturale
- ☒ Studiu de fundamentare: servicii publice
- ☒ Studiu de fundamentare: patrimoniul natural și protecția mediului
- ☒ Studiu de fundamentare: dezvoltare teritorială
- ☒ Studiu de fundamentare: fondul locativ
- ☒ Studiu de fundamentare: transport și căi de comunicație

Chestionare:

- ☒ Chestionare de colectare date privind dezvoltarea socio-economică și tehnico edilitară colectată de la toate primăriile din raionul Ungheni

Alte date:

- ☒ Date calitative și cantitative furnizate de Consiliul Raional Ungheni și direcțiile subordonate
- ☒ Date furnizate de Agenția de Servicii Publice

- ✓ Date furnizate de Administrația de Stat a Drumurilor
- ✓ Date furnizate de Direcția pentru Ocuparea Forței de Muncă
- ✓ Date furnizate de S.A. "Rețelele Electrice de Distribuție Nord"
- ✓ Date furnizate de S.A. "Moldova Gaz"
- ✓ Date obținute de la Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova
- ✓ Date furnizate de Inspectoratul Ecologic de Stat a Republicii Moldova
- ✓ Date furnizate de Direcția Situații Excepționale Ungheni din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență a Ministerului Afacerilor Interne
- ✓ Planul de dezvoltare al SRL "Vestmoldtransgaz" pentru 2020-2029
- ✓ Studiu de fezabilitate privind crearea subzonei economice libere în s. Pârlița (2019)
- ✓ Oferta de hale și terenuri în cadrul Zonei Economice Libere Ungheni
- ✓ Studiu diagnostic privind dezvoltarea clusterului turistic în regiunea Ungheni (2021)
- ✓ Studiu diagnostic privind dezvoltarea clusterului de mobilă în regiunea Ungheni (2021)
- ✓ Studiu diagnostic privind dezvoltarea clusterului de bacifere în regiunea Ungheni (2021)
- ✓ Studiu diagnostic privind dezvoltarea clusterului de covoare în regiunea Ungheni (2021)
- ✓ Foaia de Parcurs de dinamizare a dezvoltării economice locale în regiunea Ungheni (2021)
- ✓ Studiul de Fezabilitate apă-canalizare pentru mun. Ungheni și localitățile învecinate (Zagarancea, Semeni și Petrești) / GIZ / 2015
- ✓ Memorandumul de Înțelegere dintre Consiliul Municipal Ungheni și Consiliul raional Ungheni privind regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare al Î.M. "Apă-Canal" / 2016
- ✓ Studiul Tehnico – economic privind dezvoltarea sistemelor de apă în localitățile din partea centrală a raionului Ungheni / SRL "Acvaproiect" / 2016
- ✓ Studiul de Fezabilitate privind concesiunea sistemului de apeducte, serviciilor de alimentare cu apă potabilă a consumatorilor s. Măcărești, raionul Ungheni / "CND" SRL / 2018
- ✓ Dezvoltarea Sectorului de Alimentare cu Apă și Canalizare în Raionul Ungheni pentru perioada 2018 – 2025 (Componentă a Strategiei de Dezvoltare Socio-economică a raionului Ungheni) / GIZ / 2018
- ✓ Planul de Dezvoltare a Întreprinderii Municipale "Apă-Canal" din Ungheni / GIZ / 2019
- ✓ Hotărârea Guvernului nr. 916 din 16.12.2020 cu privire la aprobarea Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
- ✓ Clasificatorul unităților administrativ-teritoriale, aprobat prin Hotărârea Departamentului Moldova-Standard nr. 1398-ST din 03.09.2003. Pus în aplicare de la 03.09.2003
- ✓ Ministerul agriculturii, dezvoltării regionale și mediului (MADRM), Inspectoratul pentru protecția mediului (IPM), 2020. Anuarul IPM - 2019: „Protecția mediului în Republica Moldova”. Chișinău.
- ✓ Serviciul hidrometeorologic de stat (meto.md). Caracterizarea condițiilor meteorologice și agrometeorologice din anul 2020
- ✓ Constantinov, T., Nedelcov, M., Răileanu, V., Crivova, O., Cojocari, R., Mleavaia, G., 2010. Digital climatic atlas of Republic of Moldova (Atlasul climatic digital al Republicii Moldova).

Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Serie Nouă, Geografie. Numărul 15 (2010).

- ☑ Legea Nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat.
- ☑ GIZ, 2017. Documentația privind Evaluarea impactului asupra Mediului a activității planificate: Sistem de Management Integrat al Deșeurilor pentru Zona de Management al Deșeurilor 5, Regiunea de Dezvoltare Centru. Chișinău, 2017
- ☑ GIZ, 2017. Studiu de fezabilitate pentru Sistemul de management integrat al deșeurilor în Zona de management al deșeurilor 5, Regiunea de Dezvoltare Centru. Chișinău, 2017
- ☑ GIZ, 2020. Raport privind actualizarea Studiului de fezabilitate pentru Sistemul de management integrat al deșeurilor în Zona de management al deșeurilor 5, Regiunea de Dezvoltare Centru. Chișinău, 2020
- ☑ PNUD, 2020. Studiu de oportunitate privind extinderea serviciului de management al deșeurilor solide în regiunea cheie Ungheni. Chișinău, 2020
- ☑ Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, HG Nr. 248 din 10.04.2013
- ☑ Bacal, P., Lozovanu, D., 2020. Regiunea de dezvoltare centru. Aspecte geografice, socio-economice și ecologice. Chișinău, 2020
- ☑ Strategia de management al riscurilor de dezastre în raionul Ungheni pentru anii 2018-2022. Ungheni, 2017
- ☑ Programul de dezvoltare a Î.S. "Calea Ferată din Moldova" pentru perioada 2018 – 2032..
- ☑ Concepția "Construcția liniei de cale ferată cu ecartament european Ungheni – Chișinău"
- ☑ Concepția dezvoltării autostrăzii Ungheni – Chișinău – Odessa.
- ☑ Proiectul drumului Drujba – Bobletici.
- ☑ Norme de proiectare drumuri NCM D.02.01:2015.

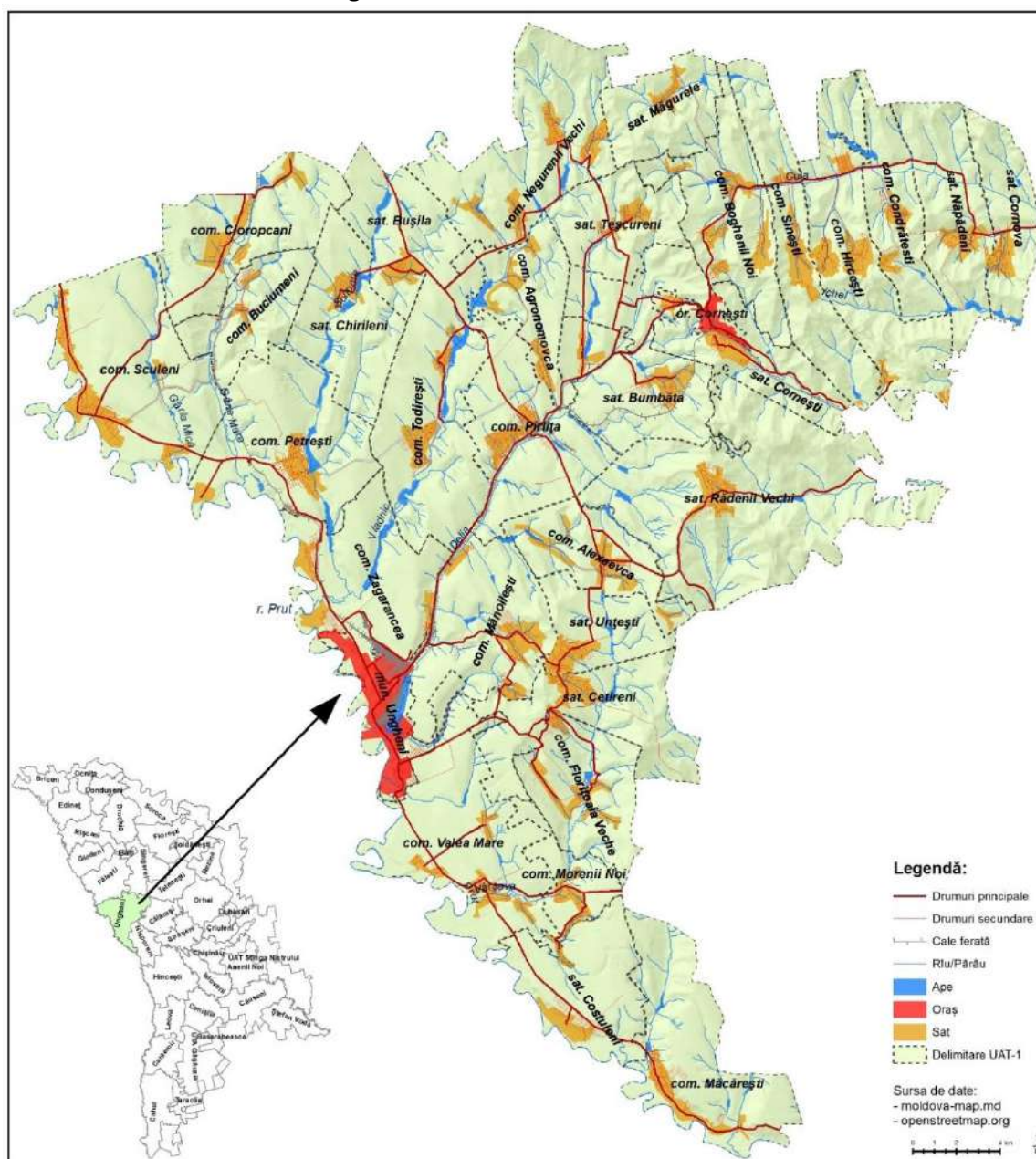
3. STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII

3.1 AȘEZAREA FIZICO-GEOGRAFICĂ ȘI FACTORII NATURALI

3.1.1 Așezarea fizico-geografică

Raionul Ungheni este amplasat geografic în partea central-vestică a Republicii Moldova, învecinându-se cu raioanele Nisporeni, Călărași, Telenești, Sângerei și Fălești. În partea de vest se mărginește cu râul Prut care constituie granița dintre România și Republica Moldova, iar din anul 2007 aceasta este și hotarul cu Uniunea Europeană (UE).

Figura 1: Harta încadrării în teritoriu

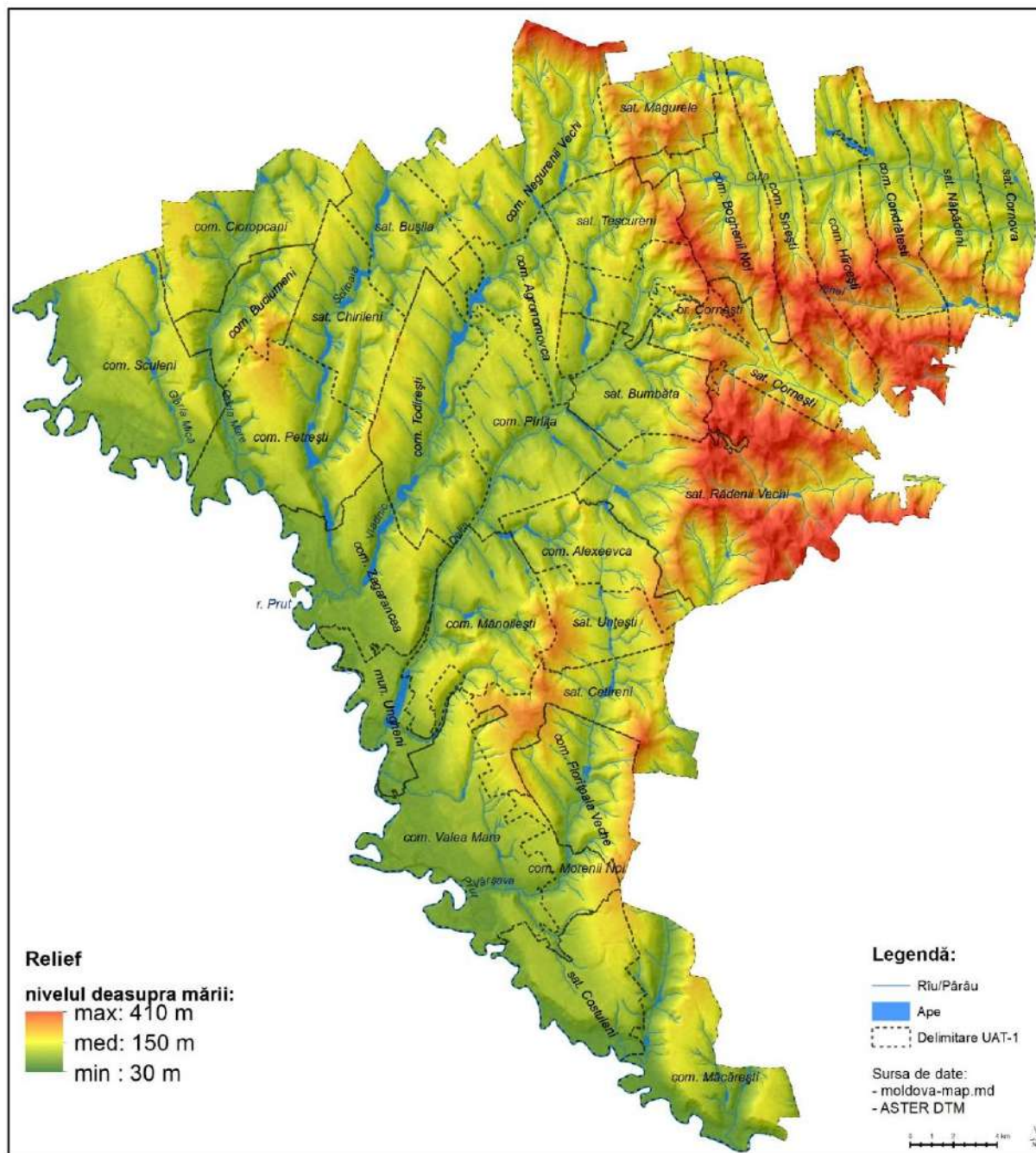

3.1.2 Relieful

Relieful raionului Ungheni este reprezentat prin interfluvii, sisteme de terase fluviale și albie majore, rețea ramificată de ravene, vâlcele și hârtoape, versanți cu pante și expoziții diverse, cu focare de alunecări de teren.

Înălțimea față de nivelul mării oscilează între 30 și 410 m, cu minimele în partea de vest pe r. Prut iar maximele în partea de est, în zona de păduri.

Figura 2: Harta reliefului și rețelei hidrografice a raionului Ungheni

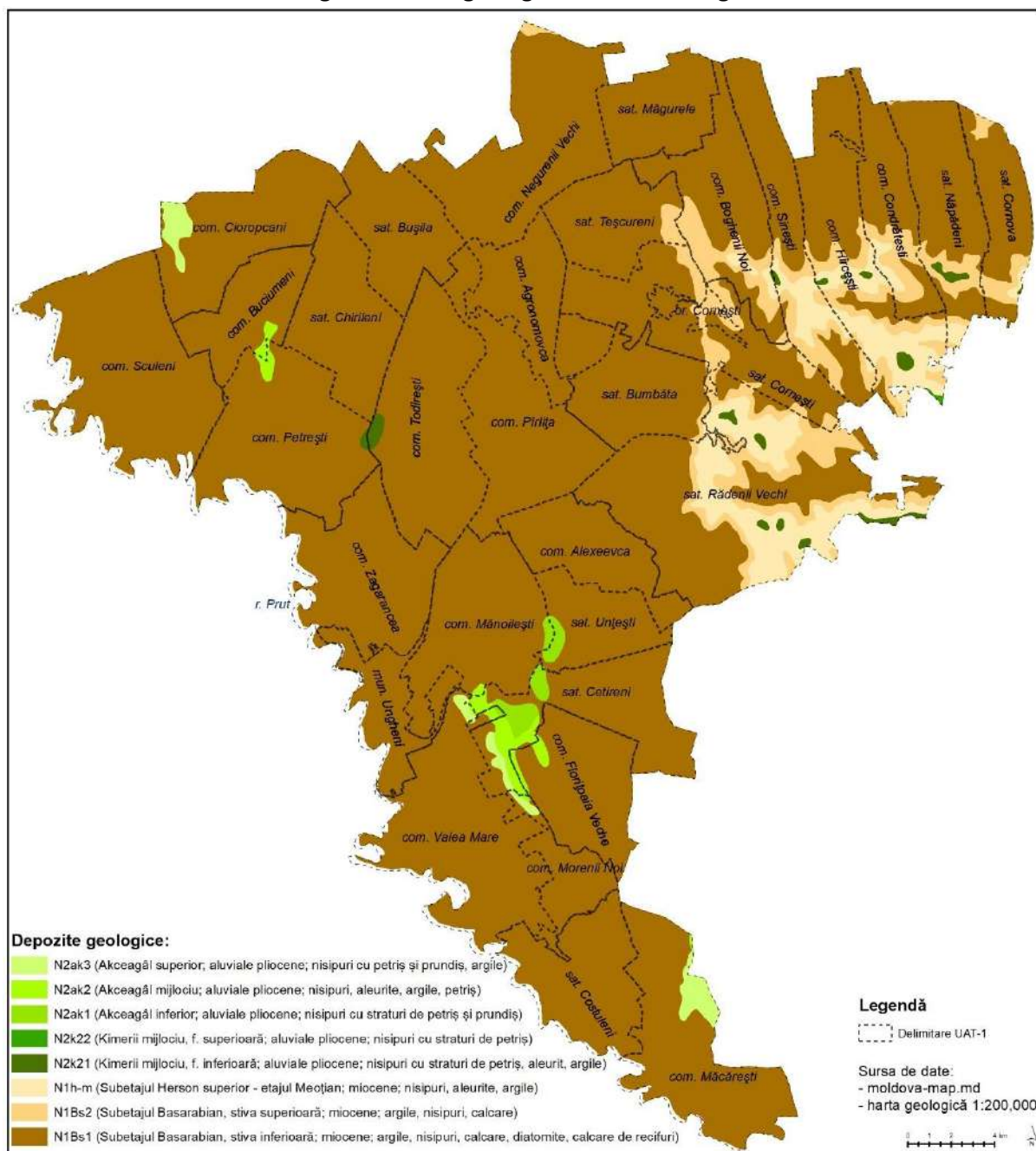

3.1.3 Condițiile geologice ale teritoriului

Structura geologică a raionului Ungheni constă din formațiuni terigene și marine de vârstă diferită, relieful cărui s-a format în sistemul Neogen, grupa Cainozoică. Depunerile Neogenului sunt răspândite pe întreg raionul, acoperind, ca o mantie integră, formațiunile mai vechi. Ele sunt prezentate prin Pliocen și Miocen.

În raionul Ungheni, depunerile pliocene (N2) sunt reprezentate prin depozite aluviale ale teraselor r. Prut cu nisipuri, pietriș și prundiș, argile, aleurite. Răspândindu-se aproape pe întreg raionul Ungheni, depunerile miocene (N1) sunt reprezentate prin depozite de argile, nisipuri, aleurite, calcare, diatomite.

Figura 3: Harta geologică a raionului Ungheni

Conform raportului Inspectoratului pentru protecția mediului pentru anul 2019 (MADRM, IPM, 2020), în raionul Ungheni se extrag următoarele resurse minerale: nisip-prundiș (s. Costuleni - 8 ha, s. Cetireni - 11 ha), argilă (Cetireni - 8 ha), argilă și nisip (s. Mănoilești - 12 ha).

Majoritatea fiind folosite de populație pentru necesitățile locale, carierele și rezervele de resurse minerale utile, larg răspândite în raionul Ungheni, constituie o suprafață totală de cca 50 ha.

3.1.4 Condițiile climatice ale teritoriului

Clima în raionul Ungheni este moderat-continentală, cu iarnă blândă și scurtă, și vară caldă și lungă, cu o cantitate scăzută de precipitații. Iernile au o temperatură de cca -5°C, iar vara se înregistrează temperaturi de +26°C în iunie și +30°C în iulie-august. Lunile mai și septembrie au temperaturi medii asemănătoare, de cca 18°C ziua și 10°C noaptea.

Nivelul lunar al precipitațiilor și temperaturilor medii, maxime și minime în raionul Ungheni, conform datelor de lungă durată înregistrate la stația hidrometeorologică din apropiere, sunt prezentate în tabelul de mai jos. Conform acestor date, precipitațiile anuale sunt de cca 545 mm, temperatura medie fiind de +10 °C.

Tabelul 1: Precipitațiile și temperaturile lunare în raionul Ungheni

	Umiditate	Luna anului:												Media
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Precipitații	mm	32	32	31	38	55	74	61	54	48	32	37	40	45
Temp. med	°C	-2	-1	4	10	16	20	22	21	17	11	5	0	10
Temp. max	°C	9	11	19	23	28	31	33	33	29	24	17	11	22
Temp. min	°C	-14	-13	-7	0	5	10	12	12	6	-1	-6	-12	-1

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Serviciul Hidrometeorologic de Stat

Conform atlasului digital climatic (Constantinov, et. al., 2010), temperatura medie anuală în raionul Ungheni este între +9°C (zona nord-est) și +10°C (zona de vest).

În anul 2020, temperatura medie a aerului a fost de 12.5°C, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cornești, depășind norma anuală cu 3,5°C (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020). Sezonul de iarnă 1999-2000 a fost anormal de cald, depășind norma cu cca 4-5°C (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020).

Media anuală a radiației solare în limitele raionului Ungheni este între 5.000 și 5.200 MJ/m² (Constantinov, et. al., 2010). Durata de insolație pe parcursul anului este de circa 2.000 ore, 60-70% vara, 20-30% iarna. Temperatura medie a aerului constituie +9-10°C, iar a suprafeței solului +10-12°C.

Perioada compactă fără îngheț este în medie de 180 zile, care poate trece și de 210 zile în uni ani.

Umiditatea în zonă este, de regulă, insuficientă. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor este între 500 mm (zona de vest a raionului) și 600 mm (zona nord-est a raionului) (Constantinov, et. al., 2010).

În anul 2020, cantitatea de precipitații a fost de 493 mm, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cornești, cca 80% de la norma anuală (Serviciul hidrometeorologic de stat, 2020).

Precipitațiile cad în principal în perioada caldă a anului sub formă de averse. Doar cca 10% din cantitatea precipitațiilor se prezintă, de obicei, sub formă de zăpadă.

Vântul are frecvența cea mai mare din direcțiile nord-vest (12-35% per an) și sud-est (15-25% per an).

Viteza medie anuală a vântului este de 3 m/s, conform înregistrărilor la stația meteorologică Cornești (Constantinov, et. al., 2010).

3.1.5 Hidrografie

Rețeaua hidrografică din raionul Ungheni cuprinde râurile și pâraiele din bazine hidrografice Prut și Nistru.

Localizate în partea de nord-est al raionului Ungheni, la altitudinile cele mai mari din cadrul raionului, râurile bazinului hidrografic Nistru (reprezentate, în principal, de râurile Ichel și Cula, inclusiv afluenții acestora) curg spre est. În limitele raionului, rețeaua râurilor și pâraielor bazinului Nistru (sub-bazinele Bâc, Ichel și Răut) au o lungime de cca 250 km.

Rețeaua râurilor și pâraielor din cadrul bazinului hidrografic Prut, este reprezentată (de la nord la sud) de râurile Gârla Mică, Gârla Mare, Șoltoia, Vladnic, Delia, Vârșava, Brătuleanca, și afluenții acestora, care se revarsă în râul Prut la hotarul de vest al raionului Ungheni. Lungimea acestei rețele hidrografice, în limitele raionului Ungheni, alcătuiește cca 780 km.

Cu o lungime de cca 30 km, râul Delia este un râu important în mijlocul raionului. Aceasta își are izvorul în s. Teșcureni și curge din nord-est spre sud-vest, revărsându-se în râul Prut, pe segmentul din mun. Ungheni. Râul Delia are un debitul mediu al apei de 0,22 m³/s, măsurat la postul hidrologic Pârlița (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020)

Lungimea râului Prut pe hotarul de vest al raionului Ungheni este de aproape 120 km. Divizat de frontiera dintre România și R. Moldova, râul Prut pe segmentul hotarului de vest al raionului Ungheni are o suprafață de cca 770 ha. Conform măsurărilor hidrologice de la postul Ungheni, debitul mediu multianual de apă al râului Prut este de 82,7 m³/s (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020).

Lacurile din limitele raionului Ungheni ocupă cca 1.600 ha, aflându-se în lunca râurilor și pâraielor din limitele raionului. Un număr de 11 lacuri au o suprafață între 30 și 90 ha fiecare.

Alte 40 de lacuri au între 10 și 29 ha fiecare. Altele circa 80 de lacuri au fiecare între 1 și 10 ha. Celelalte cca 200 lacuri sunt foarte mici, sub 1 ha fiecare, alcătuind în total cca 50 ha.

Zonele și fâșiile riverane de protecție a apelor lacurilor și râurilor (reglementate de Legea Nr. 440 din 27.04.1995) nu sunt delimitate în raionul Ungheni.

Un program de monitorizare permanentă a calității apei râurilor mici din raionul Ungheni lipsește.

3.2 COOPERARE TERITORIALĂ

3.2.1 Context național

Raionul Ungheni care este **unul dintre cele 32 de unități administrativ-teritoriale de nivelul doi** din Republica Moldova, amplasat pe **suprafață de 1,083 km²**, amplasat în partea de vest a Republicii Moldova.

Raionul Ungheni se învecinează cu raioanele Fălești și Sângerei la Nord, Telenești la nord-est, Călărași la est, Nisporeni la sud-est și Uniunea Europeană (județul Iași din România) la vest.

După numărul populației stabile, raionul Ungheni cu 116,7 mii locuitori se situează pe locul 4, din total raioane, fiind devansat de raionul Cahul (124,1 mii), Orhei (124,0 mii) și Hâncești (118,6 mii persoane).

În funcție de indicatorii principali de dezvoltare soci-economică, **raionul Ungheni se poziționează ca un raion mediu în comparație cu celelalte raioane ale țării.**

Majoritatea indicatorilor de dezvoltare a raionului Ungheni (raportați per locuitor) sunt sub media națională (cu excepția volumului producției industriale și investițiilor din bugetele APL), dar superioare sau comparabile cu indicatorii medii pe Regiunea de Dezvoltare Centru.

Tabelul 2: Indicatorii de dezvoltare a raionului Ungheni în context național și regional

Indicator	Ponderea		Indicator per capita	
	în Republica Moldova	în RD Centru	Raportat la media pe Republica Moldova	Raportat la media pe RD Centru
Populație	3.3%	12%		
Volumul producției industriale	4.1%	22%	125%	188,6%
Cifra de afaceri	1,5%	13%	45%	109,2%
Număr de salariați	2,0%	14%	61%	122,0%
Volumul lucrărilor de construcție montaj	0,9%	7%	27%	56,9%
Volumul comerțului cu amănuntul	1,1%	11%	34%	94,9%
Salariul mediu			81%	99,8%
Total investiții capitale	1,4%	11%	44%	91,0%
Investiții capitale din bugetul de stat	1,1%	13%	34%	111,3%
Investiții capitale din bugetele APL	3,7%	12%	114%	102,6%

Sursa: calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Către începutul anului 2021, câștigul salarial mediu lunar nominal brut al unui angajat a fost de 6991,8 lei, în creștere cu 14,7% față de începutul anului 2019 și cu 13,8% mai mic comparativ cu câștigul salarial mediu pe țară (8107,5 lei). În total pe raion activează 7,2 mii agenți economici. Raportat la 1000 locuitori acesta (23,2) este mai mic decât media națională (38,8) .

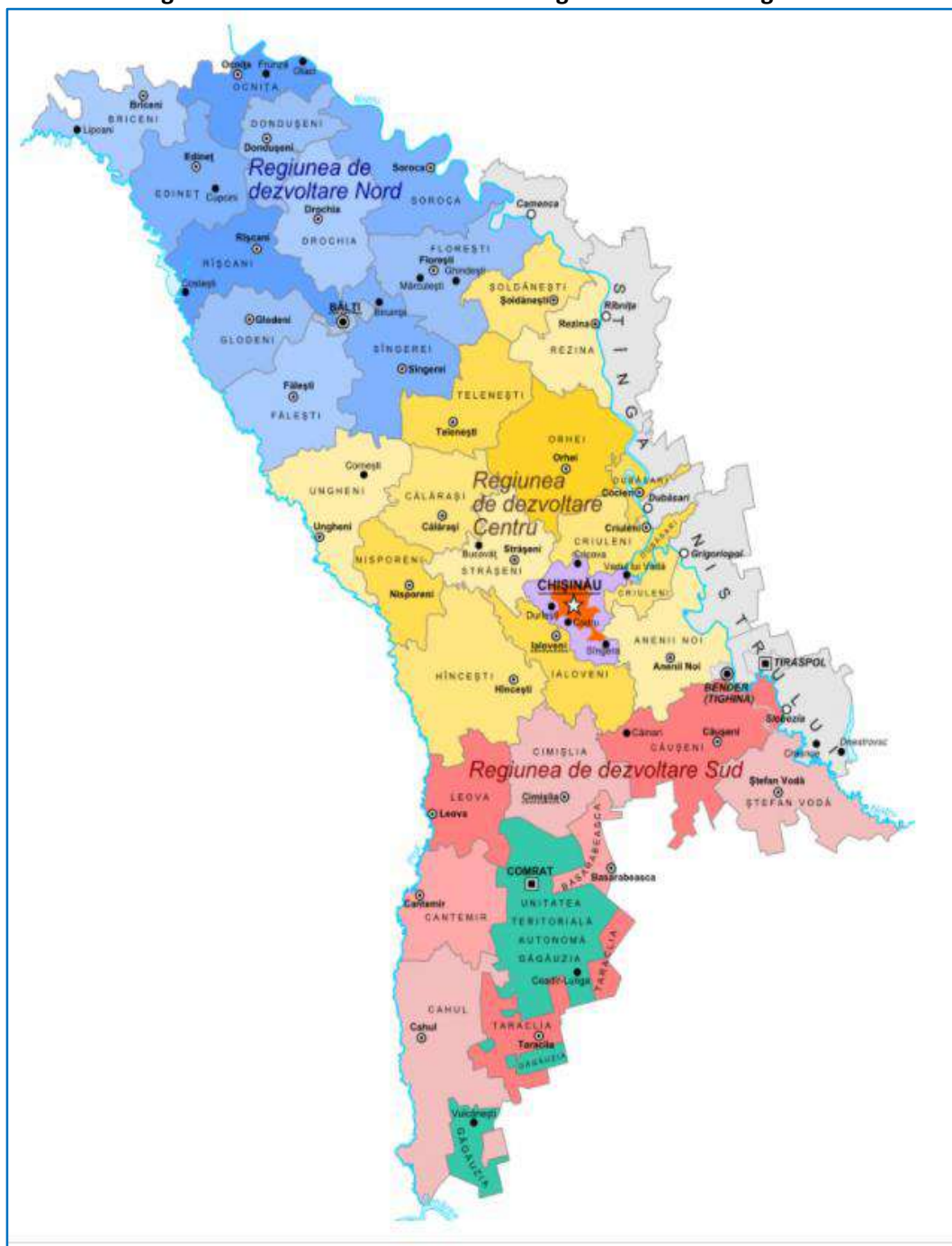
Sectorul economic al raionului Ungheni, conform cifrei de afaceri a agenților economici, în valori nominale, a avut o creștere de la 4814148,0 mii lei în 2017 la 5074830,0 mii lei în 2020. Totuși

ponderea cifrei de afaceri a raionului Ungheni, în perioada ultimilor 4 ani în total pe țară, s-a diminuat de la 1,66% în 2017 la 1,53% în 2020.

3.2.2 Context regional

Raionul Ungheni este amplasat în Regiunea de Dezvoltare Centru a Republicii Moldova, fiind unul din cele 13 raioane componente.

Figura 4: Harta încadrării raionului Ungheni în context regional

Din componența RDC fac parte 13 raioane ale Republicii Moldova: Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni.

Suprafața totală a regiunii este de 10.735 km². sau cca. 31% din suprafața totală a țării, iar populația regiunii constituie 1.051,7 mii de locuitori, sau aproape 30% din populația țării.

Regiunea de Dezvoltare Centru este puternic avantajată de proximitatea mun. Chișinău, înregistrând cele mai mari performanțe relative de dezvoltare în comparație cu toate celelalte regiuni de dezvoltare, în funcție de principalii indicatori socio-economici.

Tabelul 3: Dinamica evoluției Regiunii de Dezvoltare Centru în comparație cu alte RD

#	Indicatori	Media Δ pe RM (fără Chișinău)	Δ peste media națională		Δ sub media națională	
			UTA Găgăuzia	Centru	Nord	Sud
1	Populație prezentă	-4.6%	-3.9%	-3.8%	-5.1%	-5.6%
2	Număr de agenți economici	+33.3%	+35%	+40%	+28%	+30%
3	Cifra de afaceri a agenților economici (în prețuri curente)	+138.8%	+170%	+193%	+100%	+92%
4	Număr de salariați	+19.3%	+27%	+27%	+13%	+10%
5	Volumul comerțului cu amănuntul (în prețuri curente)	+39.5%	+53%	+82%	+4%	+19%
6	Investiții în capital fix (în prețuri curente)	+185.3%	+277%	+216%	+102%	+146%
7	Volumul producției industriale (livrate, în prețuri curente)	+47.0%	+51%	+64%	+36%	+37%

Sursa: analiza socio-economică aferentă Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova (2021-2027)

Performanța relativ mai bună a RD Centru se datorează în mod special proximității de mun. Chișinău, ceea ce a influențat un dinamism investițional superior și o mobilitate relativ mai favorabilă a populației, comparativ cu RD Sud și RD Nord:

- ✓ Pe parcursul ultimilor 10 ani în regiune au fost create peste 28 mii locuri noi de muncă în economia formală (+27%), ceea ce dus la creșterea ponderii RD Centru în total numărul de salariați din țară de la 16,9% la 17,4%. Totodată, ponderea regiunii în total cifra de afaceri a crescut de la 9% în 2010 la 10% în 2014 și 12% în 2019.
- ✓ Ponderea regiunii în numărul total de agenți economici din Republica Moldova a crescut de la 13% în 2005 la 14% în 2010 și 16% în 2019.
- ✓ Regiunea a experimentat o creștere industrială spectaculoasă (datorată în special investițiilor străine în ZEL Ungheni, Orhei și Strășeni), ceea ce a condus la majorarea ponderii RD Centru în totalul producției industriale pe țară de la 14% în 2010 la 16% în 2015 și 20% în 2019.
- ✓ Pe parcursul ultimilor ani, cca 55% dintre toate construcțiile locative din afara mun. Chișinău au fost localizate în RD Centru, în special în raioanele limitrofe capitalei. Această creștere este cu atât mai spectaculoasă, dacă luăm în considerare că cu 15 ani în urmă (anul 2005), după volumul investițiilor în construcția locativă, RD Centru se plasa pe ultimul loc printre toate celelalte regiuni din țară.

Totodată, necesită a fi menționată **emergența a 4 coridoare de dezvoltare din mun. Chișinău prin RD Centru**, care, deși încă foarte slabe, au potențialul de a deveni în viitor principalele canale de difuziune a dezvoltării în condițiile transformării mun. Chișinău în pol național de creștere: (i) Chișinău – Stăuceni – Măgdăcești – Peresecina - Orhei, (ii) **Chișinău – Strășeni - Călărași - Ungheni**, (iii) Chișinău – Sângera-

Chetrosu – Anenii Noi, (iv) Chișinău – Ialoveni – Bardar – Hâncești. Respectiv, beneficiile RD Centru de la proximitatea față de Chișinău se vor accentua și mai mult în termen mediu și lung.

În același timp se remarcă o dinamică superioară a Regiunii de Dezvoltare Centru în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, în mod special în domeniul aprovizionării cu apă și accesului la sisteme de canalizare.

Tabelul 4: Dinamica comparativă a acoperirii cu servicii de apă-canalizare în RDC

Regiuni de dezvoltare	Serviciu centralizat de aprovizionare cu apă			Serviciu centralizat de canalizare		
	2015	Evoluția (Δ în puncte procentuale)	2019	2015	Evoluția (Δ în puncte procentuale)	2019
Nord	39.1%	[+ 6%]	45.1%	21.9%	[+1.3%]	23.2%
Centru	48.7%	[+ 17%]	65.3%	12.6%	[+4.8%]	17.4%
Sud	72.9%	[+ 12%]	84.8%	12.5%	[+3.1%]	15.6%
UTA Găgăuzia	66%	[+ 15%]	81%	15%	[+3%]	18%

Sursa: analiza socio-economică aferentă Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională RM (2021-2027)

Raionul Ungheni se evidențiază în RD Centru cu o bonitate scăzută a solurilor. Astfel, conform Cadastrului funciar al Republicii Moldova, nota medie de bonitate pe țară constituie 63 puncte, iar pe RD Centru 60, raionul Ungheni având o medie sub cea națională și regională de 54 puncte.

3.2.3 Context transfrontalier

Raionul Ungheni este situat de-a lungul frontierei cu Uniunea Europeană (România), fiind **membru al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru**. Euroregiunea Siret–Prut–Nistru este o regiune europeană de colaborare transfrontalieră, înființată în 2005. În componența ei intră:

- ✓ Județele Iași, Bistrița-Năsăud, Prahova și Neamț din România
- ✓ Unitatea teritorială administrativă Găgăuzia din Republica Moldova
- ✓ 26 raioanele din cele 32 din Republica Moldova: Orhei, Hâncești, **Ungheni**, Ialoveni, Soroca, Sângerei, Strășeni, Fălești, Căușeni, Florești, Drochia, Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Telenești, Ștefan Vodă, Râșcani, Nisporeni, Cimișlia, Glodeni, Leova, Rezina, Taraclia, Șoldănești, Dubăsari, Basarabeasca.

Locuitorii raionului Ungheni beneficiază de posibilitățile de deplasare în România în baza **permisiunilor micului trafic de frontieră**, pe care le oferă Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind micul trafic de frontieră din 13.09.2009.

Prin raionul Ungheni se **asigură conexiunea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană** (România):

- ✓ Ruta auto magistrală Chișinău - Sculeni - Iași
- ✓ Linia de cale ferată Chișinău - Ungheni - Iași

Nodul de cale ferată Ungheni are o importanță deosebită în structura Căii Ferate din Moldova. Se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este **unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm.**

Calea ferată din Moldova la momentul actual se confruntă cu o criză profundă, care influențează negativ și activitatea Nodului Feroviar Ungheni.

În conformitate cu prevederile Acordului European cu privire la principalele căi navigabile interne de importanță internațională, la care Republica Moldova a aderat la 27.08.1998, **râul Prut până la Ungheni, este clasificat drept cale navigabilă internă de importanță internațională de categoria E clasa IV.**

Căile navigabile interne necesită să fie menținute în condițiile în care va fi permisă desfășurarea navigației în siguranță. Conform acordului, Republica Moldova trebuie să asigure parametrii prevăzuți în art. 1 din acord "Părțile contractante adopta dispozițiile prezentului acord sub forma unui plan coordonat de dezvoltare și de construcție a unei rețele de cai navigabile, denumita în continuare rețeaua de cai navigabile de importanță internațională E, pe care intenționează să o realizeze în cadrul programelor lor corespunzătoare.

Cu regret, după proclamarea Independenței, în Republica Moldova nu s-a menținut șenalul navigabil pe râul Prut. Această infrastructură acum este adusă la o stare dezastruoasă și majoritatea mijloacelor plutitoare au fost date la fier vechi sau vândute.

În scopul dezvoltării navigației pe căile navigabile interne ale Republicii Moldova, în anul 2005, a fost încheiat acordul între Republica Moldova și România privind navigația pe căile navigabile interne ale Republicii Moldova și României, care permite agenților economici din Republica Moldova care exploatează nave, să le exploateze pe căile navigabile interne ale României. Din aceste cauze transportul naval pe râul Prut nu activează, chiar dacă dispune în teritoriu de întreprindere specializată ÎS Portul Fluvial Ungheni. La moment această întreprindere are 55 de angajați și deservește portul Giurgiulești, prelucrând anual peste 500 mln tone de mărfuri.

Poziționarea strategică a raionului Ungheni în cadrul cooperării transfrontaliere este legată de faptul că **pe teritoriul raionului trece conducta de interconectare a sistemului de transport gaze naturale din România cu sistemul de gaze naturale din Republica Moldova** pe direcția Iași-Ungheni. Proiectul de interconectare energetică, a fost realizat în conformitate cu Acordul de grant UE-Republica Moldova, în valoare de 26 mln. euro, din care 7 mln. euro grant UE.

Prin acest proiect s-a asigurat securitatea energetică a Republicii Moldova, prin construcția a conductei de interconectare pe teritoriul Republicii Moldova, cu o lungime de aproximativ 11 km și diametrul de 500 mm, cu stație de măsurare gaze (SMG) pentru un debit maxim de aproximativ 1,5 mld. metri cubi/an și echipamentul de măsurare a fluxului de gaze, lucrări pentru a spori funcționalitatea și fiabilitatea operării gazoductului și SMG. Conducta a permis realizarea unui alt proiect important: construcția gazoductului Ungheni-Chișinău pe o lungime de 110 km, cu presiunea 55 bar.

Existența râului Prut, ca frontieră naturală a raionului Ungheni cu România permite de a realiza alimentarea cu apă din acest râu, care face parte din bazinul hidrografic Dunărea-Prut - zonă protejată destinată pentru captarea apei pentru alimentarea cu apă potabilă din surse de suprafață 1 716 500 m3 (2020).

În prezent, sunt **în proces de conceptualizare și realizare mai multe inițiative de integrare a localităților raionului Ungheni în sistemele centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare din România.**

În particular, este cazul de menționat parteneriatul cu operatorul apă-canal din mun. Iași "APAVITAL" privind construcția a patru traversări (două subtraversări și două supra traversări) între localitățile

Măcărești (România) – Măcărești (raionul Ungheni), Sculeni (România) - Sculeni (raionul Ungheni), Tabăra (România) - Viișoara (raionul Glodeni) și traversarea pe viitorul pod Ungheni (România) – mun. Ungheni (Republica Moldova).

În perspectiva următorilor ani, aceste inițiative ținesc aprovizionarea cu apă potabilă cel puțin 4 orașe din Republica Moldova (Glodeni, Nisporeni, Ungheni și Fălești) și aproximativ 100 de localități rurale, cu o populație în jur de 250.000 de persoane.

În prima etapă se prevede realizarea unei subtraversări a râului Prut, între localitățile Măcărești (România) - Măcărești (raionul Ungheni), proiect care se va adresa cetățenilor din treisprezece localități din Raioanele Ungheni și Nisporeni, cu o populație de aproximativ 30.000 de locuitori (figura de mai jos). Pentru acest proiect există proiectul tehnic și finanțare.

De menționat că alimentarea cu apă din râul Prut este reglementată de mai multe acte legale naționale și internaționale. În acest sens, Republica Moldova a semnat Convenția Apă UNECE și are acorduri transfrontaliere internaționale pentru gestionarea resurselor de apă cu România și Ucraina.

Acordurile date se referă la problemele de gestionare a resurselor de apă la nivel strategic și permit cooperarea și schimbul de date între țări. Acordurile implică faptul că Republica Moldova ar trebui să informeze și să coordoneze cu vecinii săi privind orice proiecte transfrontaliere de dezvoltare a resurselor de apă, care ar putea avea un impact semnificativ asupra cantității sau calității râurilor.

Totodată, este de menționat că inițiativa de a construi o traversare pe viitorul pod Ungheni și alimentarea cu apă a mun. Ungheni nu este sincronizată cu prevederile Planului Urbanistic General or. Ungheni (2015 – 2030) (INCP "Urbanproiect") din 2014, care prevede construcția unei noi stații de captare (lângă cea existentă) și reconstrucția Stației de Tratare a Apei. .

3.2.4 Municipiul Ungheni în calitate de oraș - pol de creștere

În cadrul raionului, municipiul Ungheni ocupă un loc important, fiind centrul administrativ al raionului Ungheni, fiind al patrulea oraș după mărime din țară și unul din cele 6 orașe – poli de creștere, în conformitate cu Programul național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere¹, alături de municipiile Soroca, Edineț, Orhei, Comrat și Cahul.

În corespundere cu acest program, mun. Ungheni urmează să se dezvolte în calitate de centru economic a micro-regiunii de centru-est a Republicii Moldova, polarizând dezvoltarea a 4 raioane administrative: Ungheni, Nisporeni, Călărași și Fălești.

Populația zonei metropolitane Ungheni (municipiul și zona rurală proximală) constituie peste 40% din întreaga populație a raionului (peste 40 mii locuitori).

Respectiv, configurarea acestei aglomerări metropolitane favorizează dezvoltarea unor operatori regionali de servicii comunale și tehnico-edilitare.

Totuși, analiza aferentă Programului național de dezvoltare a orașelor poli de creștere, relevă că, în prezent, mun. Ungheni înregistrează performanțe medii de dezvoltare socio-economică dintre toate orașele poli de creștere, fiind depășit în special de mun. Orhei.

¹ Aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 916/2020 din 16 decembrie 2020

Tabelul 5: Dezvoltarea mun. Ungheni în comparație cu alte orașe regionale – poli de creștere

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Salariul mediu, MDL	6,975	5,139	6,923	4,500	6,096	5,500
2	Numărul de agenți economici activi (care prezintă rapoarte)*	573	436	682	455	737	502
3	Numărul deținătorilor de patente, persoane	436	680	471	827	584	980
4	Numărul de locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget), mii persoane	8,9	4,3	10	6,8	8,5	6,8
5	Raportul dintre numărul locurilor de muncă create de sectorul privat și numărul total al populației prezente în vârstă aptă de muncă	33,8%	35,9%	50,5%	28,6%	36,9%	44,4%

Sursa: Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (în baza datelor BNS 2020)

Performanța economică moderată a mun. Ungheni se reflectă și prin indicatorul de capacitate fiscală a bugetelor locale. Astfel, după acest indicator, mun. Ungheni ocupă locul patru dintre cele șase orașe.

Tabelul 6: Capacitatea fiscală a mun. Ungheni în comparație cu alte orașe regionale – poli de creștere

#	Indicatori	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Capacitatea fiscală pe locuitor, MDL	1 625	1 390	2 511	1 057	1 640	1 948
2	% față de mun. Chișinău	44%	37%	67%	28%	43%	52%

Sursa: Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (în baza datelor BNS 2020)

În același timp, după nivelul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare, mun. Ungheni la fel înregistrează printre cele mai modeste performanțe.

După mai mulți indicatori, **mun. Ungheni înregistrează carențe sesizabile inclusiv în ceea ce privește corespunderii criteriilor minime înaintate față de orașele cu statut de municipiu**, în conformitate cu prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001.

Tabelul 7: Comparația nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Ungheni cu cerințele normative minime față de orașe cu statut de municipiu

#	Criterii minime față de orașele cu statut de municipiu	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
1	Minim 80% acoperire cu servicii centralizate de alimentare cu apă	98%	82%	98%	89%	82%	93%
2	Corresponderea calității apei din apeduct cerințelor normative în vigoare față de apa potabilă	Da	Nu	Da	Da	Da	Nu
3	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	Da	Nu	Da	Nu	Nu	Nu
		78%	45%	72%	52%	54%	38%
	Minim 70% acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	85%	80%	98%	85%	75%	90%

#	Criterii minime față de orașele cu statut de municipiu	Cahul	Edineț	Orhei	Soroca	Ungheni	Comrat
5	Minim 60% acoperire cu servicii de iluminare stradală	60%	50%	99%	58%	70%	71%
		Da	Nu	Da	Nu	Da	Da
6	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte	În proces	Nu	Da	Nu	Nu	Nu
8	Poligon autorizat de deșeuri solide	Da	Nu	Nu	Nu	Nu	Nu
9	Minim 60% din drumuri locale cu acoperire rigidă de calitate bună	32% inclusiv 70% în stare proastă	61% inclusiv 77% în stare proastă	60% inclusiv 30% în stare proastă	58% inclusiv 65% în stare proastă	31% inclusiv 70% în stare proastă	44% inclusiv 70% în stare proastă

Sursa: Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (în baza datelor BNS 2020)

Conform estimărilor Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, mun. Ungheni are nevoie de investiții capitale în valoare de cel puțin 1,13 miliarde MDL (cca €50 mln), doar pentru a depăși restanțele de dezvoltare a infrastructurii, pentru a corespunde cerințelor minime înaintate de legislația în vigoare din Republica în ceea ce privește corespunderea unui oraș statutului de municipiu.

Principalele restanțe pentru a fi depășite se referă la mai multe aspecte, specificate în tabelul de mai jos.

Tabelul 8: Carențe majore în dezvoltarea mun. Ungheni în corespundere cu criteriile minime față de oraș cu statut de municipiu

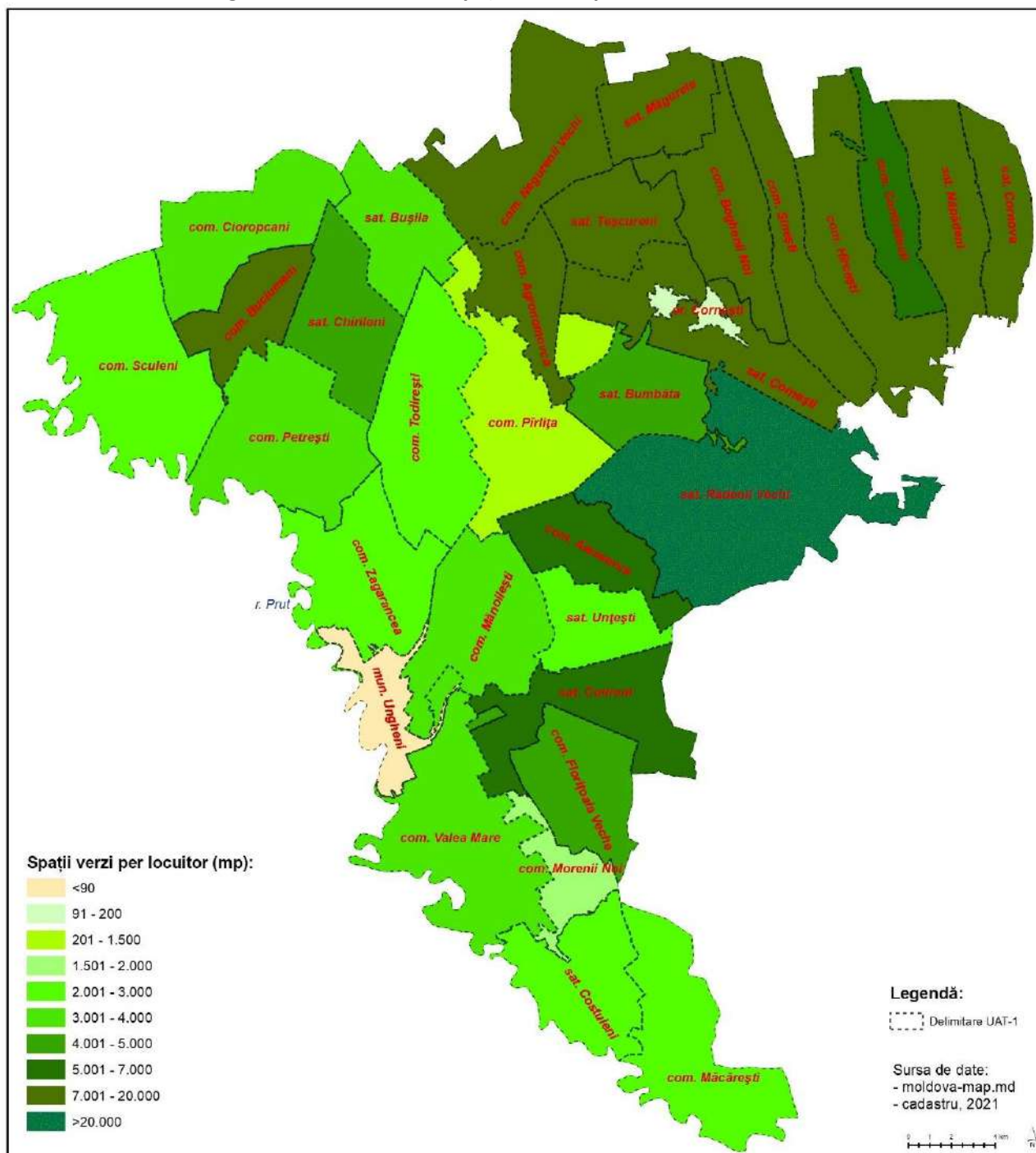
#	Domeniu	Diagnostic	Țintă minimă de dezvoltare
1	Existența de transport public urban de pasageri de calitate	În mun. Ungheni nu există transport public	Crearea unui serviciu public de transport urban cu minim 20 unități de transport
2	Minim 60% din drumuri asfaltate de calitate bună	31% din drumuri locale sunt asfaltate, dar inclusiv 70% din acestea sunt de calitate nesatisfăcătoare	Reconstrucția capitală a min 65 km de drumuri și străzi municipale
3	Business centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Nu există	Construcția unui centru de business multifuncțional (cu un cost estimativ de €2,5 mln)
4	Existența unui complex sportiv multifuncțional (inclusiv cu bazin) cu acoperire necesități regionale	Nu există	Construcția unui centru sportiv multifuncțional
5	Existența unei zone de recreere funcțională cu acoperire necesități regionale	Nu există	Construcția și amenajarea unei zone de recreere de importanță regională în proximitatea Lacului Delia.
6	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	54% în 2020	Extinderea sistemului de canalizare pentru acoperirea a minim 70% din populație.
7	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională	Nu există	Construcția SEAU regională (costuri estimative de cca. €10 mln)

3.3 PATRIMONIUL NATURAL ȘI PROTECȚIA MEDIULUI

3.3.1 Spații verzi

Suprafața terenurilor cu plantații forestiere din limitele administrative ale raionului Ungheni revenite unui locuitor (conform datelor populației stabile din 2021) este de cca 2.130 mp (sau 0,21 ha).

Figura 5: Harta indicelui spațiilor verzi per locuitor în UTA-1

Dacă e să luăm în considerație toate terenurile acoperite cu vegetație forestieră și ierboasă din limitele administrative ale raionului, atunci acest indice crește cu aproape 60%, ajungând la 3.690 mp spațiu verde per locuitor. Acest indice este mult peste recomandarea OMS de 50 mp spațiu verde per locuitor.

Harta din figura de mai jos descrie indicele spațiilor verzi (i.e., terenurile cu plantații forestiere și vegetație ierboasă) revenite unui locuitor la nivel de UAT-1 din raionul Ungheni.

După cum se poate observa, în toate UAT-1 din raionul Ungheni indicele spațiului verde per locuitor este mult peste recomandarea OMS de 50 mp spațiu verde per locuitor.

Astfel, doar în mun. Ungheni acest indice este aproape 90 mp spațiu verde per locuitor, iar în or. Cornești - aproape 200 mp spațiu verde per locuitor. În celelalte UAT-1, peste 1,300 mp spațiu verde revine unui locuitor. În UAT-1 Rădenii Vechi, unde se află suprafețe mai de păduri, unui locuitor îi revine cu mult peste 20,000 mp spațiu verde.

Suprafața spațiilor verzi din ecosistemele urbane din raionul Ungheni este de 339 ha, alcătuind 88 mp spațiu verde per locuitor (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020). În Regiunea de Dezvoltare Centru, conform acestui indice, raionul Ungheni este pe locul 2, după raionul Strășeni.

3.3.2 Ariile naturale protejate de stat

Din fondul Ariilor Naturale Protejate de Stat (ANPS), în limitele administrative ale r. Ungheni se regăsesc: o rezervație științifică (Plaiul Fagului) cu o suprafață de 5.641 ha; o rezervație peisajeră (Valea Mare) cu o suprafață de 373 ha; 5 arii cu management multifuncțional (sectoare reprezentative cu vegetație de luncă) cu o suprafață totală de 155 ha; 8 monumente ale naturii (2 monumente geologice-paleontologice, 6 monumente de arbori seculari) cu o suprafață totală de 13 ha.

Harta din figura de mai jos arată localizarea principalelor ANPS, iar tabelul de mai jos descrie (incluzând denumirea, suprafața, amplasamentul, deținătorii de terenuri) ANPS din raionul Ungheni conform Legii Nr. 1538 din 25.02.1998 privind fondul ariilor naturale protejate de stat.

Tabelul 9: Lista ariilor naturale protejate de stat din raionul Ungheni (conform Legii nr. 1538 din 25.02.1998)

#	Denumirea	Suprafața (ha)	Amplasamentul	Deținătorii de terenuri
REZERVAȚIE ȘTIINȚIFICĂ (Anexa nr. 1, lege Nr. 1538 din 25.02.1998)				
4	Plaiul Fagului	5642	Raionul Ungheni, satul Rădenii Vechi	Autoritatea centrală pentru mediu
MONUMENTE ALE NATURII (Anexa nr. 3, lege Nr. 1538 din 25.02.1998)				
a) Geologice și paleontologice				
81	Terasa levantină din zona codrilor	5	La 1,5 km sud-est de satul Buciumeni, pe panta stângă a vâlcele râului Gârla-Mare, la cumpăna apelor	Întreprinderea Agricolă "Buciumeni"
82	Panta abruptă de lângă satul Sinești	1	La 2 km sud-vest de satul Sinești, pe panta stângă a vâlcele râului Pojarna, Tincău	Întreprinderea Agricolă "Sinești"
b) Arbori seculari				
110	Stejar pedunculat	1	Vila Rădeni, parcela 19, subparcela 5	Rezervația științifică "Plaiul Fagului"
111	Stejar pedunculat	2	Vila Rădeni, parcela 10, subparcela 8, lângă	Rezervația științifică "Plaiul

#	Denumirea	Suprafața (ha)	Amplasamentul	Deținătorii de terenuri
			drum	Fagului"
112	Stejar pedunculat	1	Vila Rădeni, parcela 10, subparcela 8, lângă drum	Rezervația științifică "Plaiul Fagului"
113	Stejar pedunculat	1	Ocolul silvic Ungheni, Costuleni – Dumbrava, parcela 35, subparcela 3, la 150 m de la canton	Gospodăria Silvică de Stat Ungheni
114	Stejar pedunculat	1	Ocolul silvic Ungheni, Costuleni – Dumbrava, parcela 32, subparcela 16, lângă canton	Gospodăria Silvică de Stat Ungheni
115	Stejar pedunculat	1	Satul Sculeni, pe teritoriul spitalului de sector Sculeni	Spitalul de sector Sculeni
REZERVAȚIE PEISAJERĂ (Anexa nr. 5, lege Nr. 1538 din 25.02.1998)				
41	Valea Mare	373	La sud de orașul Ungheni, ocolul silvic Ungheni, Valea Mare, parcela 25; Moreni-Balta, parcelele 26, 27	Gospodăria Silvică de Stat Ungheni
ARII CU MANAGEMENT MULTIFUNCȚIONAL (Anexa nr. 7, lege Nr. 1538 din 25.02.1998)				
b) Sectoare reprezentative cu vegetație de luncă				
21	Luncă cu ovăzciur	4	Afluentul râului Cula, satul Cornova	Întreprinderea Agricolă "Năpădeni"
22	Luncă cu păiuș	57	Lunca inundabilă a râului Cula, satul Condrătești	Întreprinderea Agricolă "Condrătești"
23	Luncă cu coada-vulpiei	59,5	Lunca inundabilă a râului Cula, satul Hârcești	Întreprinderea Agricolă "Luceafărul"
24	Luncă cu păiuș	21,4	Lunca inundabilă a râului Cula, satul Hârcești	Întreprinderea Agricolă "Luceafărul"
25	Luncă cu firuță	12,8	Lunca inundabilă a râului Cula, satul Hârcești	Întreprinderea Agricolă "Luceafărul"

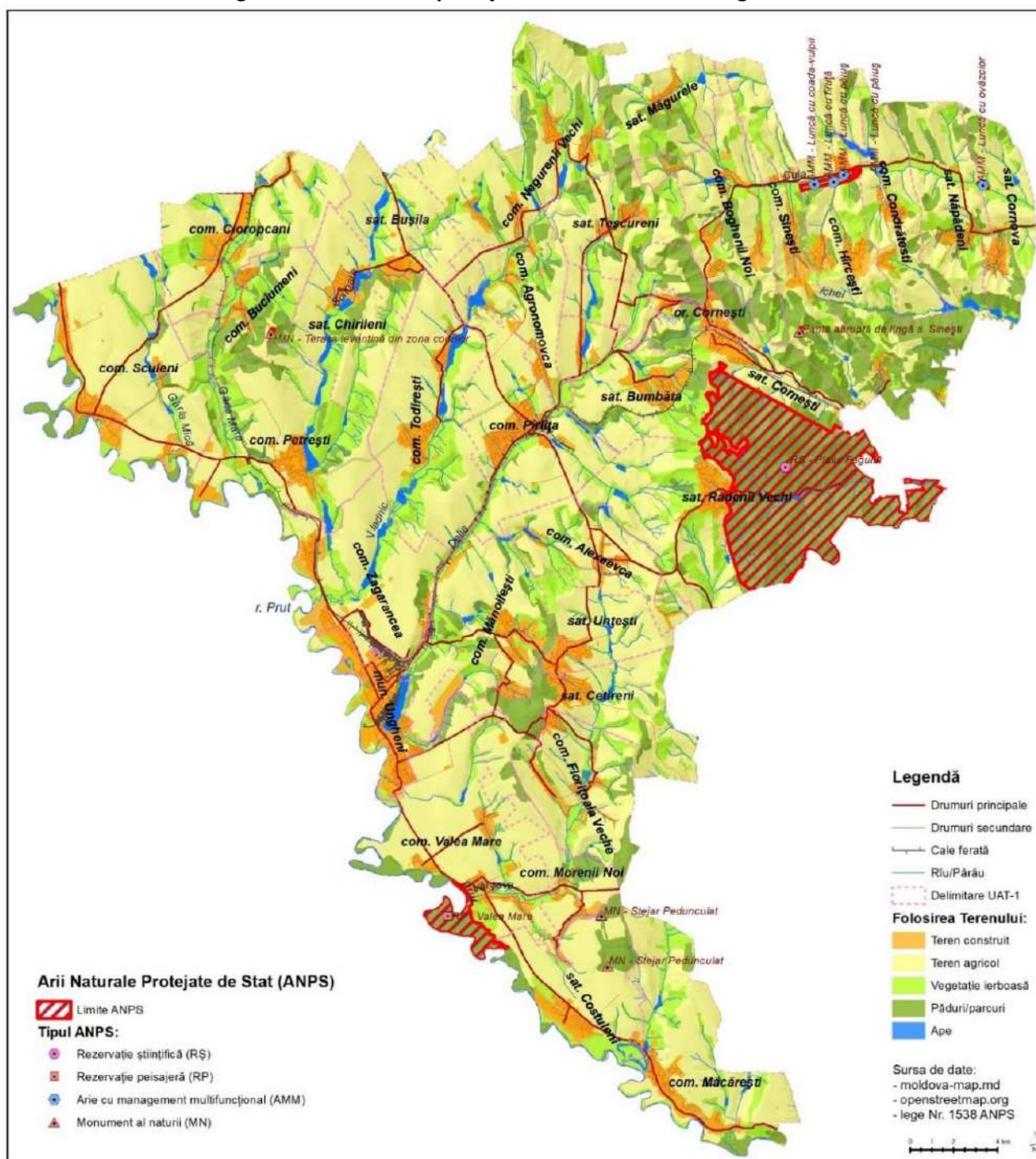
Cea mai importantă ANPS din raionul Ungheni este rezervația științifică Plaiul Fagului (cu o suprafață de cca 5.600 ha), situată în limitele administrative ale satul Rădenii Vechi. Localizată în nord-vestul Podișului Central al Codrilor, această ANPS cuprinde un mozaic armonios de factorii de mediu, arboreturi poziționate pe soluri diverse, elementele de relief exprimate printr-o vastă variabilitate a altitudinilor și a expoziției versanților.

Rezervația reprezintă o zonă cu rol de protecție pentru un ecosistem reprezentativ din punct de vedere silvic. Cele mai răspândite specii de plante arboricole în rezervație sunt gorunul, frasinul și carpenul. Chiar dacă fagul are o pondere de numai 5% din speciile de arbori, acesta este cel mai răspândit anume aici, comparativ cu restul pădurilor din Republica Moldova.

Pe teritoriul rezervației se întâlnesc cca 900 specii de plante (77 dintre care sunt rare), 42 specii de mamifere, 140 specii de păsări, 7 specii de reptile, 8 specii de amfibii și mai multe specii de insecte.

Se estimează că circa 178 specii de animale și plante incluse în Cartea Roșie al Republicii Moldova se întâlnesc în rezervație. Rezervația științifică Plaiul Fagului este în subordinea Agenției pentru silvicultură Moldsilva.

Figura 6: Harta ariilor protejate de stat în raionul Ungheni

Altă ANPS din raionul Ungheni este **rezervația peisajeră Valea Mare** (cu o suprafață de peste 370 ha), care este situată la sud de mun. Ungheni în limitele administrative ale comunei Valea Mare.

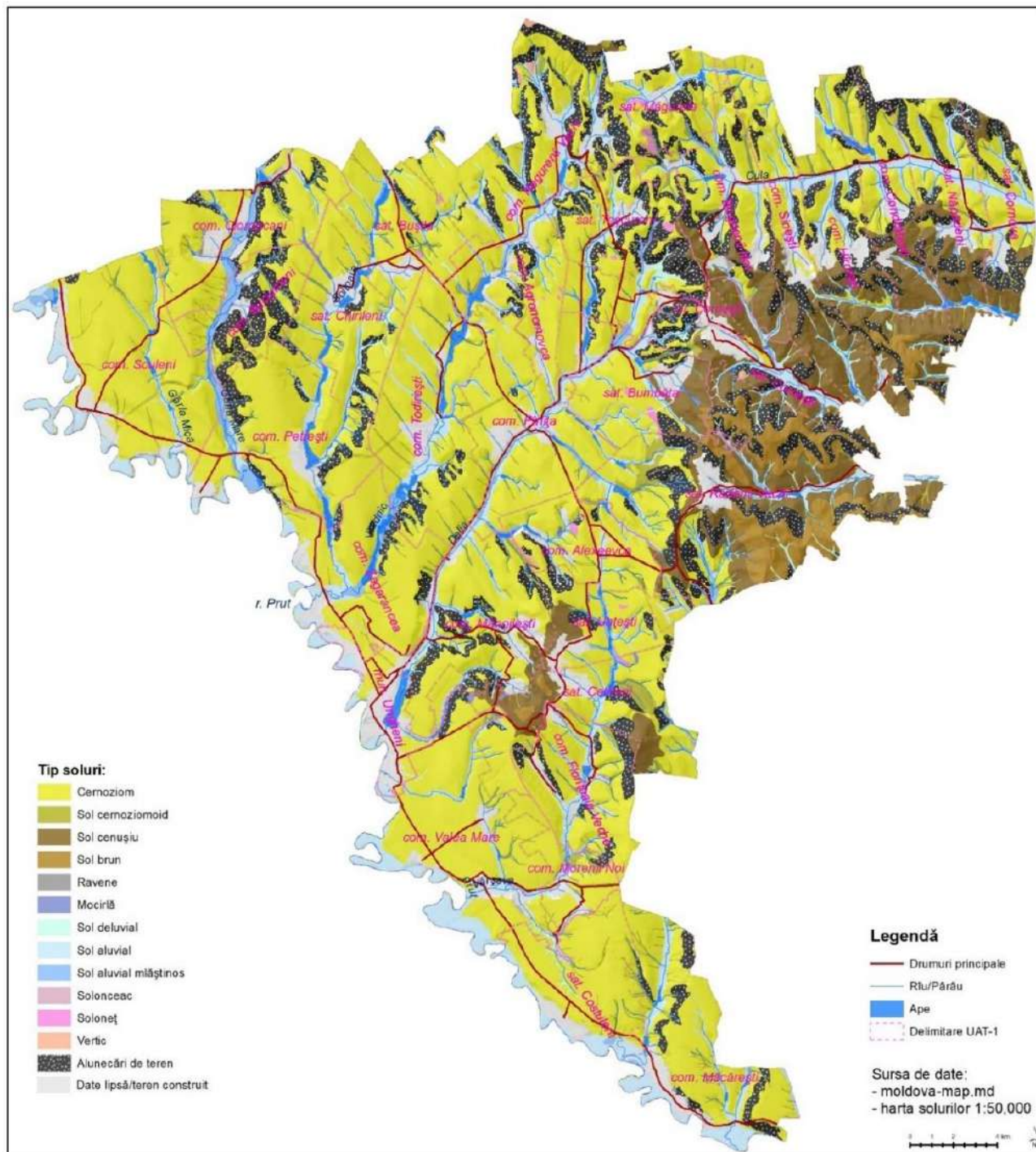
Această ANPS cuprinde o arie reprezentativă de silvostepă, cu trei tipuri de pădure - zăvoi de plop alb, zăvoi de salcie, stejăreț-șleau de luncă de silvostepă. Rezervația include un genofond format din 269 specii de plante vasculare și peste 200 specii de plante ierboase. Rezervația peisajeră Valea Mare este gestionată de Gospodăria Silvică de Stat Ungheni.

În raionul Ungheni, coridoarele de mișcare a biodiversității între principalele habitate nu au fost proiectate. Aceste pot fi delimitate pe baza zonelor și fâșiilor de protecția a apelor bazinelor și râurilor, cu includerea, de asemenea, a terenurilor afectate de alunecări.

3.3.3 Calitatea solurilor

Distribuirea solurilor, inclusiv terenuri afectate de alunecări de teren, în raionul Ungheni sunt prezentate în harta din figura de mai jos.

Figura 7: Harta tipurilor de sol în raionul Ungheni

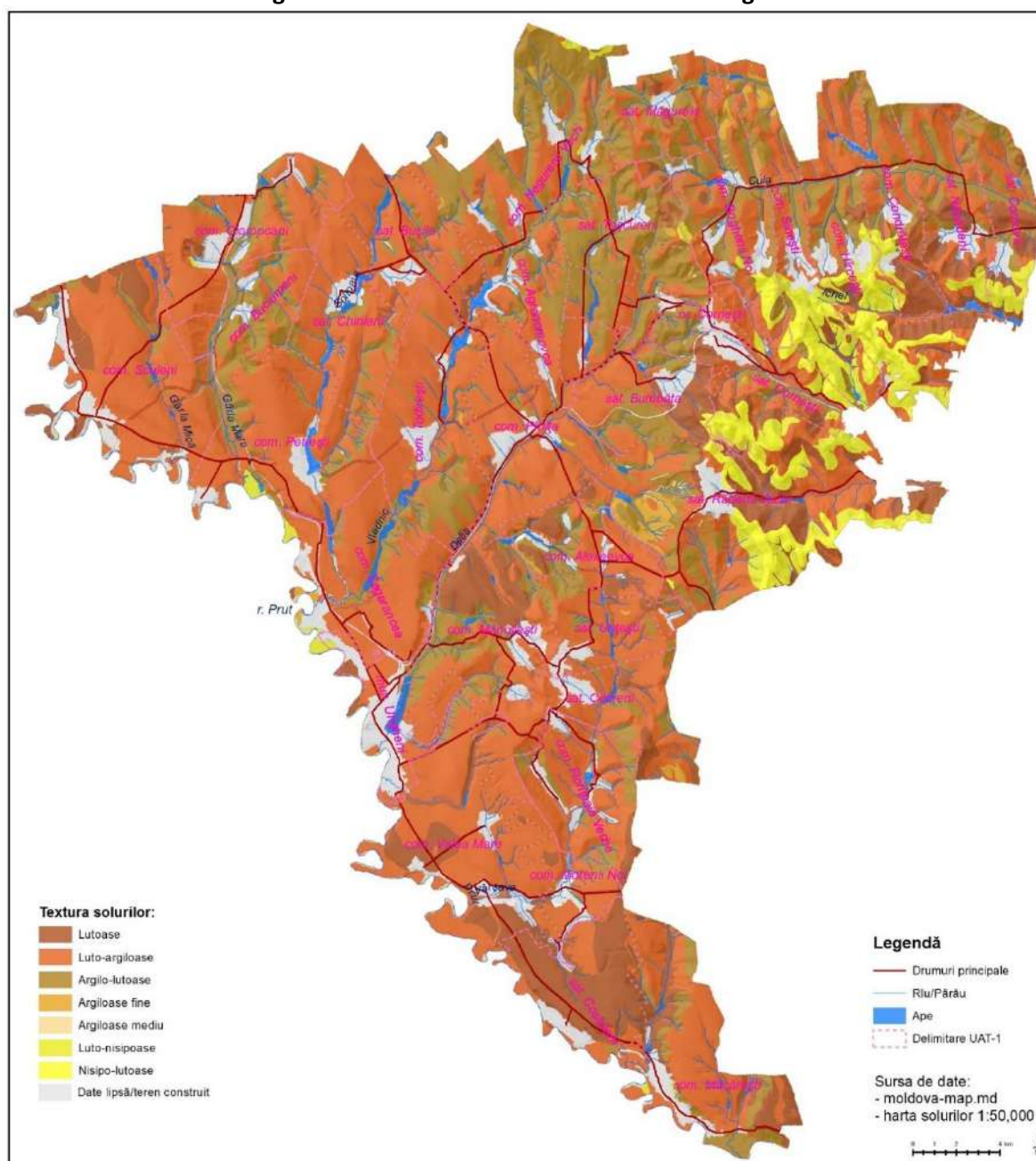

Solurile cernoziomice sunt cele mai răspândite, urmate de solurile cenușii și brune, cuprinzând, respectiv, terenurile agricole și terenurile acoperite cu păduri. Cum este de așteptat, solurile aluviale și deluviale sunt distribuite în lunca râurilor și pâraielor.

Conform hărții solurilor, terenurile afectate de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a terenurilor raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate.

Harta din figura de mai jos prezintă distribuția solurilor din raionul Ungheni în dependență de textura lor. Astfel, din punct de vedere a texturii, majoritatea solurilor sunt luto-argiloase (53%), care sunt urmate de solurile argilo-lutoase (30%) și cele lutoase (11%).

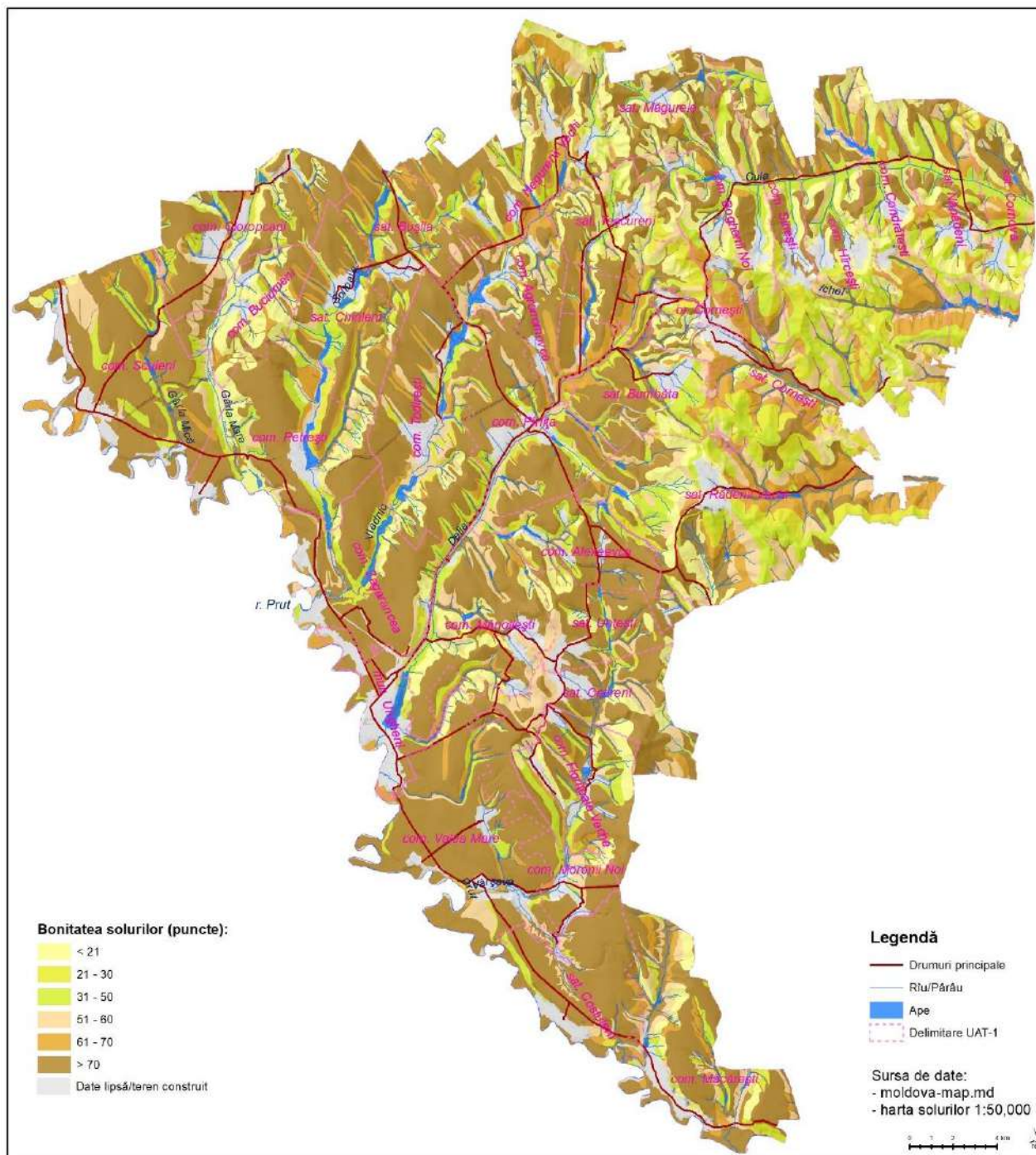
Figura 8: Harta texturii solurilor în raionul Ungheni

Harta din figura de mai jos prezintă distribuția solurilor din raionul Ungheni în dependență de bonitatea acestora.

Din punct de vedere a bonității solurilor, acestea se distribuie astfel: soluri cu bonitate peste 70 puncte - 46%, soluri cu bonitate între 61 și 70 puncte - 9%, soluri cu bonitate între 51 și 60 puncte - 9%, soluri cu bonitate sub 51 puncte - 27%.

Figura 9: Harta bonității solurilor în raionul Ungheni

Conform raportului Inspectoratului pentru Protecția Mediului pentru anul 2019 (IPM, 2020), **nivelul de erodare a terenurilor agricole în raionul Ungheni este mare**, cuprinzând 43,4% dintre acestea. La fel, cele mai mari suprafețe cu alunecări au fost înregistrate în raionul Ungheni, alcătuind 1.863 ha.

Circa 44% (32.184 ha) din terenurile agricole din raionul Ungheni sunt supuse erodării, dintre care erodate puternic, erodate moderat și erodate slab sunt respectiv 7.228 ha (10%), 11.229 ha (15%) și 13.726 (19%).

3.3.4 Calitatea aerului

Poluarea aerului în limitele raionului Ungheni este cauzată de emisiile de noxe de la sursele staționare (agenți economici și instituții) și emisiile de la sursele mobile (unitățile de transport). Din lipsa unui program de monitoring organizat al aerului atmosferic, date despre calitatea aerului în limitele raionului Ungheni nu există, doar anumite emisii de la sursele fixe sunt contabilizate.

Conform raportului Inspectoratului pentru Protecția Mediului pentru anul 2019, cantitatea totală de emisii de noxe în aerul atmosferic de la sursele fixe din raionul Ungheni au constituit cca 595 tone, dintre care 67% revin sectorului industrial, 24% - sectorului transport, 9% - sectorului energetic. Aceste emisii provin de la 123 întreprinderi din sectorul privat și 32 întreprinderi de stat.

Tabelul 10: Sursele fixe de poluare a aerului atmosferic în raionul Ungheni (2019)

#	Sector	Numărul întreprinderilor poluante:		Numărul surselor fixe de poluare:		Masa emisiilor (tone/an)
		sector privat	de stat	organizate	neorganizate	
1	Sectorul energetic	6	23	44	457	50,5
2	Sectorul transport	45	6	185	457	144,7
3	Sectorul industrial	70	3	406	732	397,3
4	Altele	2	0	3	13	2,4
	Total:	123	32	638	1.659	594,9

Sursa: Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Anuarul 2019.

În Regiunea de Dezvoltare Centru, raionul Ungheni se clasează, după masa emisiilor de la sursele fixe (637 tone în 2018) pe locul 5, după raioanele Orhei, Rezina, Hâncești și Anenii Noi (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020).

Conform datelor Biroului național de statistică, agenții economici din raionul Ungheni au înregistrat, în anul 2019, cca 314 tone de emisii în aerul atmosferic, dintre care 248 tone au reprezentat emisiile gazoase și lichide, iar 66 tone - emisiile solide (tabelul de mai jos). Emisiile de oxid de carbon, oxid de azot și dioxid de sulf au reprezentat respectiv 63, 17 și 8 tone în anul 2019. Emisiile totale ale acestor poluanți, în anul 2019, au fost în creștere față de anul 2018, dar în descreștere față de anul 2017.

Tabelul 11: Emisii în aerul atmosferic de la sursele staționare ale agenților economici, r. Ungheni

Anul:	Emisiile de substanțe poluante (tone):					
	Total	Solide	Gazoase și lichide	Dioxid de sulf	Oxid de carbon	Oxid de azot
2017	340	60	280	12	65	14
2018	270	78	292	12	70	14
2019	314	66	248	8	63	17

Sursa: Biroul național de statistică (statistica.md), 2021.

Cantitatea de emisii de la sursele mobile (transport) nu este contabilizată. Există doar anumite estimări privind aceste emisii pentru raionul Ungheni. Volumul emisiilor de la sursele mobile depinde mult de configurarea rețelei rutiere și intensitatea traficului auto.

Volumul emisiilor mobile în raionul Ungheni pentru anul 2018 a fost estimat la 6.426 tone (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020), ceea ce clasează raionul Ungheni, după volumul emisiilor în Regiunea de Dezvoltare Centru, pe locul 3, după raioanele Anenii Noi și Ialoveni. Este important de menționat că emisiile de metan de la gunoștile din limitele raionului Ungheni reprezintă un factor important de poluare a aerului, chiar dacă date concrete în acest sens nu există. Suplimentar, incendiile care au loc la aceste gunoști, inclusiv deșeurile care sunt puse pe foc de către populație, reprezintă o altă sursă importantă de poluare a aerului.

Un program de monitorizare permanente a calității aerului atmosferic în limitele raionului Ungheni lipsește.

3.3.5 Flora și fauna

Teritoriul raionului Ungheni este divers din punct de vedere a tipurilor ecosistemelor prezente, cu o floră diversă și bogată, care atrag numeroase specii de nevertebrate și vertebrate.

În zona centrală a țării, precum și în raionul Ungheni, se întâlnesc peste 900 specii de plante vasculare, peste 40 specii de licheni, peste 60 specii de mușchi, peste 150 specii de ciuperci. Dintre speciile de plante vasculare, cca 27 sunt reprezentate de arbori (*Acer campestre*, *A. platanoides*, *A. pseudoplatanus*, *A. tataricum*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Cerasus avium*, *Fagus sylvatica*, *Fraxinus excelsior*, *Malus sylvestris*, *Padus avium*, *Populus alba*, *P. nigra*, *P. tremula*, *Pyrus pyraeaster*, *Quercus petraea*, *Q. robur*, *Salix alba*, *S. caprea*, *S. fragilis*, *Sorbus domestica*, *S. torminalis*, *Tilia cordata*, *T. tomentosa*, *Ulmus carpinifolia*, *U. glabra*, *U. laevis*), cca 29 specii de arbuști (*Cornus mas*, *Corylus avellana*, *Crataegus curvisepala*, *C. monogyna*, *Daphne meyerum*, *Euonymus europaea*, *E. nana*, *E. verrucosa*, *Frangula alnus*, *Ligustrum vulgare*, *Loranthus europaeus*, *Prunus spinosa*, *Rosa canina*, *R. corymbifera*, *R. elliptica*, *Rosa letwinovii*, *Rubus caesius*, *R. candidans*, *R. nessensis*, *Salix cinerea*, *S. purpurea*, *S. triandra*, *Sambucus nigra*, *Staphylea pinnata*, *Swida australis*, *S. sanguinea*, *Viburnum lantana*, *V. opulus*, *Viscum album*) și altele peste 650 de specii de plante ierboase.

În limitele raionului Ungheni se regăsesc arealele a peste 45 specii de mamifere, 140 specii de păsări, 12 specii de amfibieni, 8 specii de reptile și 65 specii de nevertebrate. Speciile comune întâlnite sunt următoarele: mamifere - 18 specii (arici-comun, cârțiță, chițcan-comun, iepure-de-câmp, veveriță, pârș-de-pădure, pârș-de-alun, șobolan-de-câmp, șoarece-de-pădure, șoarece-pitic, șoarece-gulerat, șoarece-scurmător, vulpe, nevăstuică, dihor-de-pădure, jder-de-piatră, bursuc, mistreț); păsări - 38 specii (Pițigoii codat, Ciocârlie, Sticlete, Florinte, Scatiu, Cojoaică comună, Botgrosul, Porumbel gulerat, Corb, Cucul, Ciocănitoarea pestriță mare, Ciocănitoarea de grădină, Presura galbenă, Măcăleandru, Muscarul negru, Cinteza, Gaița, Sfrânciocul roșietic, Privighetoarea, Codobatura albă, Muscarul sur, Grangurul, Pițigoiiul albastru, Pițigoiiul mare, Codroșul de grădină, Pitulicea mică, Ciocănitoarea sură, Țoi, Turturica, Huhurezul de pădure, Gaurul, Silvia cu capul negru, Silvia de zăvoi, Silvia de câmpie, Pântărușul, Mierla neagră, Sturzul cântător, Pupăză); reptile și amfibieni - 5 specii (*Lacerta viridis*, *Natrix natrix*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Hyla arborea*); insecte - 29 specii (*Carabus intricatus*, *Gnorimus octopunctatus*, *Ocyrops olens*, *Aromia moschata*, *Purpuricenus kaehleri*, *Protaetia aeruginosa*, *Osmoderma eremita*, *Carcharodus floccifera*, *Hesperia comma*, *Pyrgus carthami*, *Apatura iris*, *A. pandora*, *Euphydryas maturna*, *Limenitis camilla*, *Melitaea athalia*, *Neptis sappho*, *Nymphalis xanthomelas*, *Pararge aegeria*, *Lyceana phlaeas*, *Maculinea arion*, *Plebejus idas*, *Polyommatus corydon*, *Satyrium ilicis*, *Thecla betulae*,

Aphantopus hyperantus, Hemaris tityus, Proserpinus proserpina, Catocala sponsa, Callimorpha dominula, Pericallia matronula).

3.3.6 Gestiunea deșeurilor solide

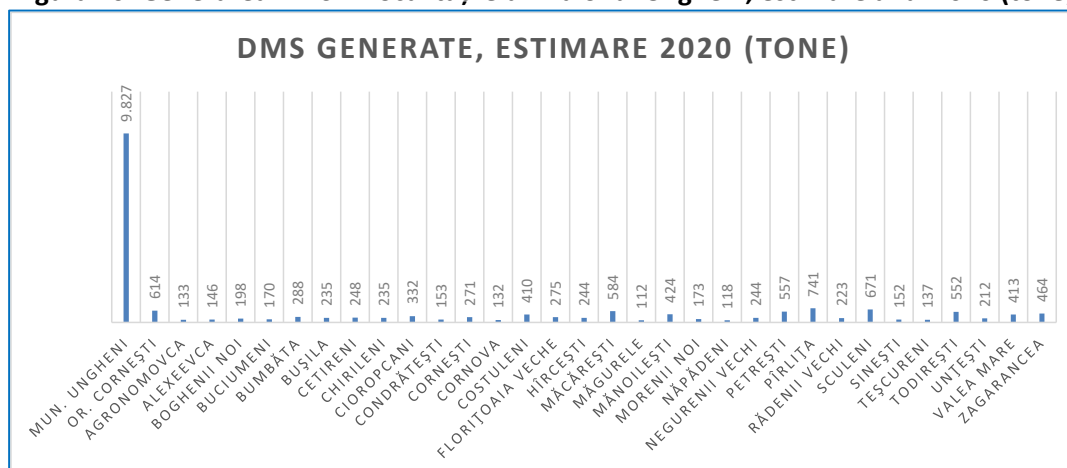
Sectorul gestionării deșeurilor în raionul Ungheni este în dezvoltare, în special gestionarea deșeurilor municipale solide (DMS). La moment (decembrie, 2021), discuțiile între APL-1 reședințe de raioane din Regiunea de Management al Deșeurilor 5 (RMD-5), din care raionul Ungheni face parte, Ministerul Mediului și finanțatorii BEI și BERD sunt avansate pentru a începe implementarea proiectului de gestionare a DMS la nivel de regiune. RMD-5 servește în calitate de proiect-pilot în vederea dezvoltării organizării instituționale, implementării activităților de construcție a infrastructurii regionale de gestionare a DMS, organizării activităților ulterioare de gestionare a infrastructurii regionale, inclusiv alte activități conexe.

În cadrul acestei secțiuni se va descrie, mai întâi, situația curentă, la nivel de raionul Ungheni, în ceea ce privește deșeurile solide generate și colectate, organizarea instituțională și dotarea tehnică a serviciilor de gestionare a deșeurilor solide, acoperirea populației cu servicii de evacuare a deșeurilor solide, infrastructura de depozitare a DMS. După aceasta, se va descrie contextul planificării regionale în gestionarea deșeurilor solide, prezentând implicarea raionului Ungheni în organizarea gestionării sistemului integrat de gestionare a deșeurilor solide la nivel de RMD-5.

3.3.6.1 Deșeurile solide generate și colectate

Conform estimărilor pentru anul 2020, prezentate de „Studiul de fezabilitate pentru Sistemul de management integrat al deșeurilor în Zona de management al deșeurilor 5, Regiunea de Dezvoltare Centru” (GIZ 2017) și raportul de actualizare al acestuia (GIZ, 2020), în raionul Ungheni se generează aproape 19.700 tone/an deșeuri municipale solide (DMS), dintre care 53% în mediul urban (mun. Ungheni și or. Cornești) și 47% în localitățile rurale. Figura de mai jos prezintă cantitatea estimată (anul 2020) de DMS generată în fiecare UAT-1 din raionul Ungheni.

Figura 10: Generarea DMS în localitățile din raionul Ungheni, estimare anul 2020 (tone)

Sursa: GIZ, 2017 și 2020.

Cantitatea de DMS generată este determinată de numărul populației prezente în localități. Astfel, localitățile cu populații mai mari generează respectiv cantități mai mari de deșeuri, iar cele cu populații mai mici generează cantități mai mici de deșeuri. Ținând cont de acoperirea cu servicii de colectare a

deșeurilor în raionul Ungheni, doar cca 65% (6.800 tone) și 21% (1.900 tone) din DMS generate respectiv în mediul urban și rural sunt colectate în mod organizat. O parte din deșeurile generate sunt transportate în mod individual de rezidenți la gunoștile din localități. Totodată, cantități importante din deșeurile solide sunt aruncate la întâmplare în mediu de către populație. Se observă și incendierea deșeurilor de către populație.

3.3.6.2 Organizarea instituțională

În raionul Ungheni, serviciile de salubritate cuprind, în principal, activități de evacuare a deșeurilor menajere solide de la populație, instituții și agenți economici.

Există 5 întreprinderi (2 societăți cu răspundere limitată și 3 întreprinderi municipale) care deserveșc localitățile din 8 UAT-1. Lista acestor întreprinderi se prezintă în tabelul de mai jos. Pe lângă aceste întreprinderi, organizarea evacuării deșeurilor solide în 3 comune (Florișoaia Veche, Rădenii Vechi, Sinești) se face direct de primării prin utilizarea tractorului cu remorcă. Serviciul de salubritate este prestat persoanelor fizice și juridice în bază de contract.

Tariful în mun. Ungheni, pentru locuitorii blocurilor cu apartamente, este de 10 lei/persoană/lună, iar deșeurile se evacuează zilnic. Pentru casele individuale din mun. Ungheni și localitățile rurale, unde AVE Ungheni prestează servicii de evacuare a deșeurilor 1-2 ori pe lună, tariful este de 32-36 lei per lună. De la instituțiile publice și entitățile economice, AVE Ungheni colectează deșeurile la necesitate cu un tarif diferențiat în dependență de recipientul folosit - 36 lei/lună pentru o pubelă de 120l, 54 lei/lună pentru o pubelă de 240l, 99 lei/lună pentru un container de 1100l.

Tabelul 12: Prestatorii de servicii de salubritate în raionul Ungheni

#	Operatorul de salubritate	APL deservite	Activitățile efectuate
1	SRL AVE Ungheni	mun. Ungheni, Zagarancea, Sculeni, Valea Mare, Petrești	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare, colectarea separată a deșeurilor reciclabile, operarea gropii de gunoi.
2	Î.M. Servicii Comunale Ungheni	mun. Ungheni	Colectarea deșeurilor stradale.
3	Î.M. Regia Apă-Canal Cornești	or. Cornești	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare.
4	Î.M. "Servicii Comunale Todirești"	Todirești	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare. Colectarea PET-urilor și sticlei.
5	SRL "Baltcons"	Pârlița	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare.

Sursa: PNUD, 2020.

În or. Cornești, Î.M. "Regia Apă-Canal Cornești" evacuarea săptămânală a deșeurilor se realizează conform unui tarif diferențiat: 30 lei/lună pentru case individuale, 17 lei/lună pentru apartamentele de la bloc, 150 lei/lună pentru persoane juridice. În localitățile rurale, unde există servicii de salubritate, tarifele variază între 3 lei/persoană/lună (în com. Pârlița) și 20 lei/persoană/lună. Deșeurile se evacuează 1-2 ori pe lună, iar în unele cazuri de 2 ori pe săptămână (în com. Pârlița).

3.3.6.3 Dotarea tehnică a serviciilor de salubritate

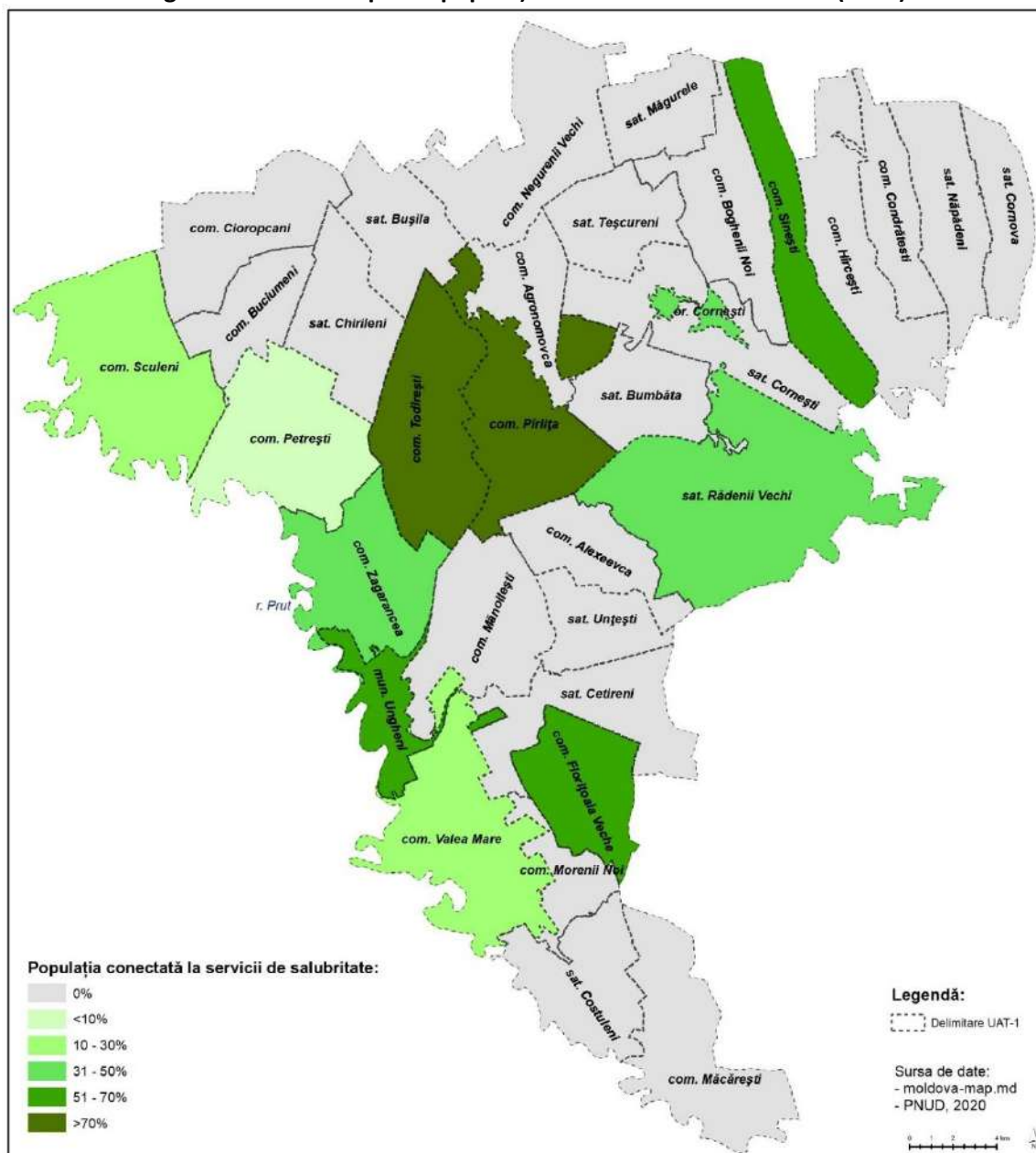
Operatorii care activează în raionul Ungheni, pentru activitățile de evacuare a DMS folosesc 6 autospeciale (compactoare) de diferite capacități (aparținând în principal operatorului AVE Ungheni), un camion cu remorcă, precum și 5 tractoare cu remorcă (care aparțin operatorilor și APL-urilor din

mediul rural). Autospecialele sunt toate destul de vechi, cu durata optimă d exploatare depășită. Două tractoare au fost procurate în ultimii 4 ani, pe când celelalte 3 tractoare au peste 10 de ani. În mun. Ungheni, infrastructura de colectare a deșeurilor include: cca 80 de platforme de colectare (amenajate în preajma blocurilor locative, instituțiilor publice și agenților economici); peste 700 containere cu capacitatea de 1,100 l, 200 pubele de 240 l și peste 500 pubele de 120 l. Majoritatea serviciilor de salubritate din localitățile rurale nu dispun de containere sau tomberoane. Aici, populația folosește saci individuali pentru plasarea deșeurilor la drum în ziua colectării.

3.3.6.4 Aria de acoperire cu servicii de evacuare a deșeurilor solide

Serviciile organizate de evacuare a deșeurilor solide acoperă doar o parte din populația localităților din raionul Ungheni.

Figura 11: Harta acoperirii populației cu servicii de salubritate (2020)

Populația urbană este conectată la servicii de evacuare a deșeurilor solide în proporție de cca 65% (67% în mun. Ungheni și 47% în or. Cornești). Acest lucru presupune că din totalul de 10.400 tone DMS generate în mediul urban se colectează circa 6.800 tone.

După cum se poate observa în harta din figura de mai sus, **în doar 9 din cele 31 UAT-1 rurale populația are acces la servicii de salubritate**. Chiar și în aceste 9 UAT-1 rurale, doar o parte din populație este conectată la aceste servicii.

Conform calculelor, la moment (2020), **doar 21% din populația rurală a r. Ungheni este conectată la servicii organizate de evacuare a deșeurilor solide**. Se estimează că din cele 9.300 tone DMS generate în mediul rural se colectează doar 1.900 tone.

3.3.6.5 Infrastructura de depozitare a deșeurilor solide

Conform studiului de inventariere a depozitelor de deșuri, realizat de Ministerul Mediului în anul 2013, în limitele raionului Ungheni se află 38 de depozite de deșuri (gunoiști), care ocupă o suprafață de aproape 60 ha.

Un depozit de deșuri ocupă în medie 1,5 ha. Majoritatea UAT-1 au câte un depozit de deșuri în limitele administrative, iar 7 UAT-1 (com. Boghenii Noi, com. Cioropcani, sat. Cornova, com. Florițoaia Veche, com. Măcărești, com. Pârlița, com. Sculeni) au câte 2 depozite.

Groapa de gunoi (cu o suprafață de aproape 10 ha) folosită de mun. Ungheni se află pe teritoriul administrativ al satului Cetireni. Acesta se aflat la o distanță de 9 km de mun. Ungheni și este funcțională din data de 06.02.2009.

Teritoriul depozitului este îngrădit pe trei laturi cu gard și fâșie forestieră. Obiectivul nu este dotat cu cântar pentru cântărirea autogunoierelor și nu este racordat la rețeaua electrică.

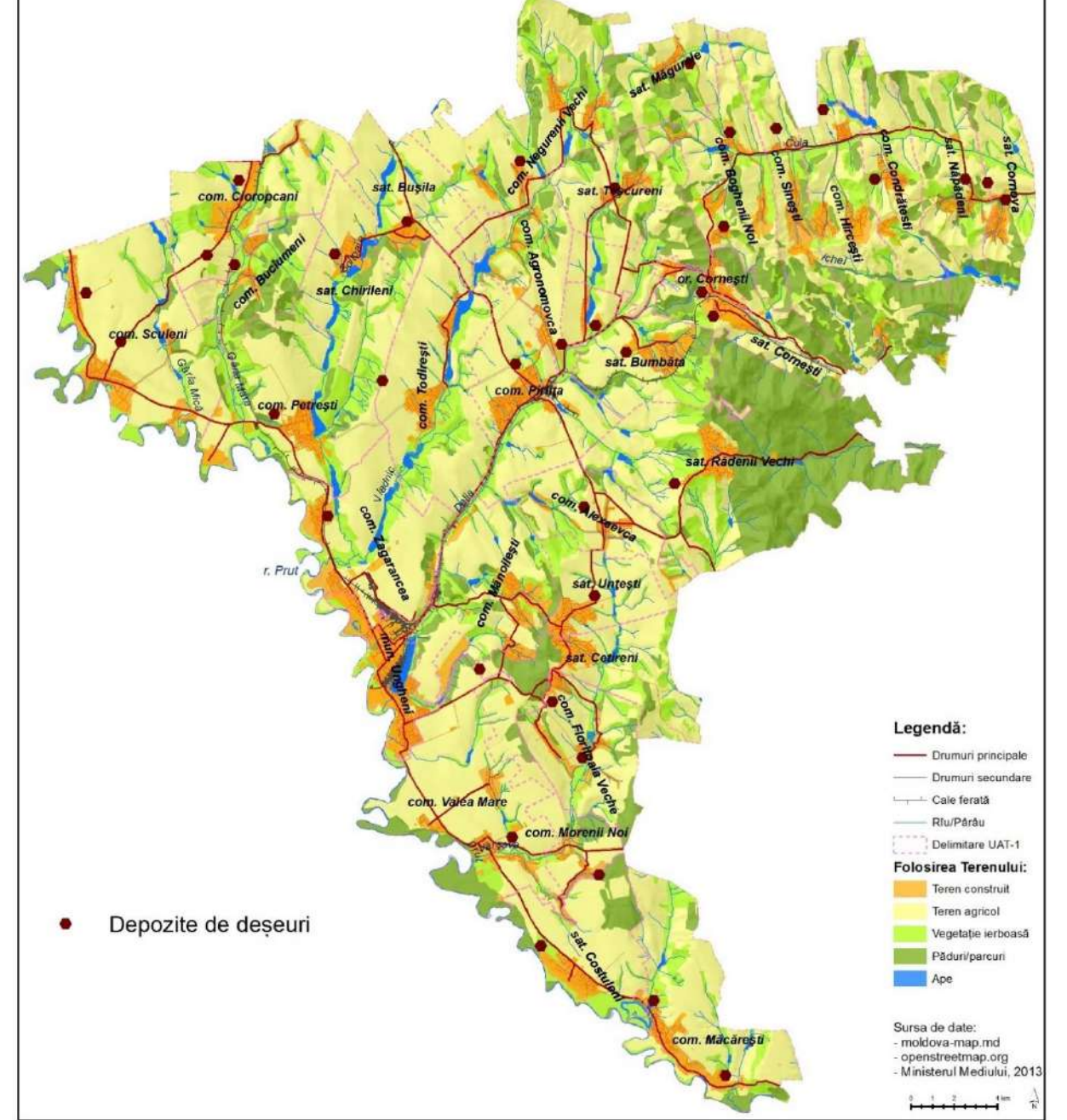
Accesul către depozit se face pe un drum pietruit de 3 km. Nivelarea și acoperirea deșeurilor cu sol se efectuează zilnic, cu utilizarea buldozerului DT-75.

În 2021, primăriile din raionul Ungheni au raportat existența a 53 depozite de deșuri, cu o suprafață totală de cca 50 ha, în limitele lor administrative, dintre care doar 3 sunt autorizate.

Gropile de gunoi autorizate se află în s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele.

Majoritatea depozitelor de deșuri nu sunt amenajate corespunzător și nu sunt exploatate în conformitate cu cerințele de mediu.

Multe din depozite reprezintă doar un teren unde sunt plasate deșeurile, care după o anumită perioadă sunt împinse cu buldozerul în grămadă.

3.3.6.6 Contextul planificării regionale a gestionării deșeurilor solide

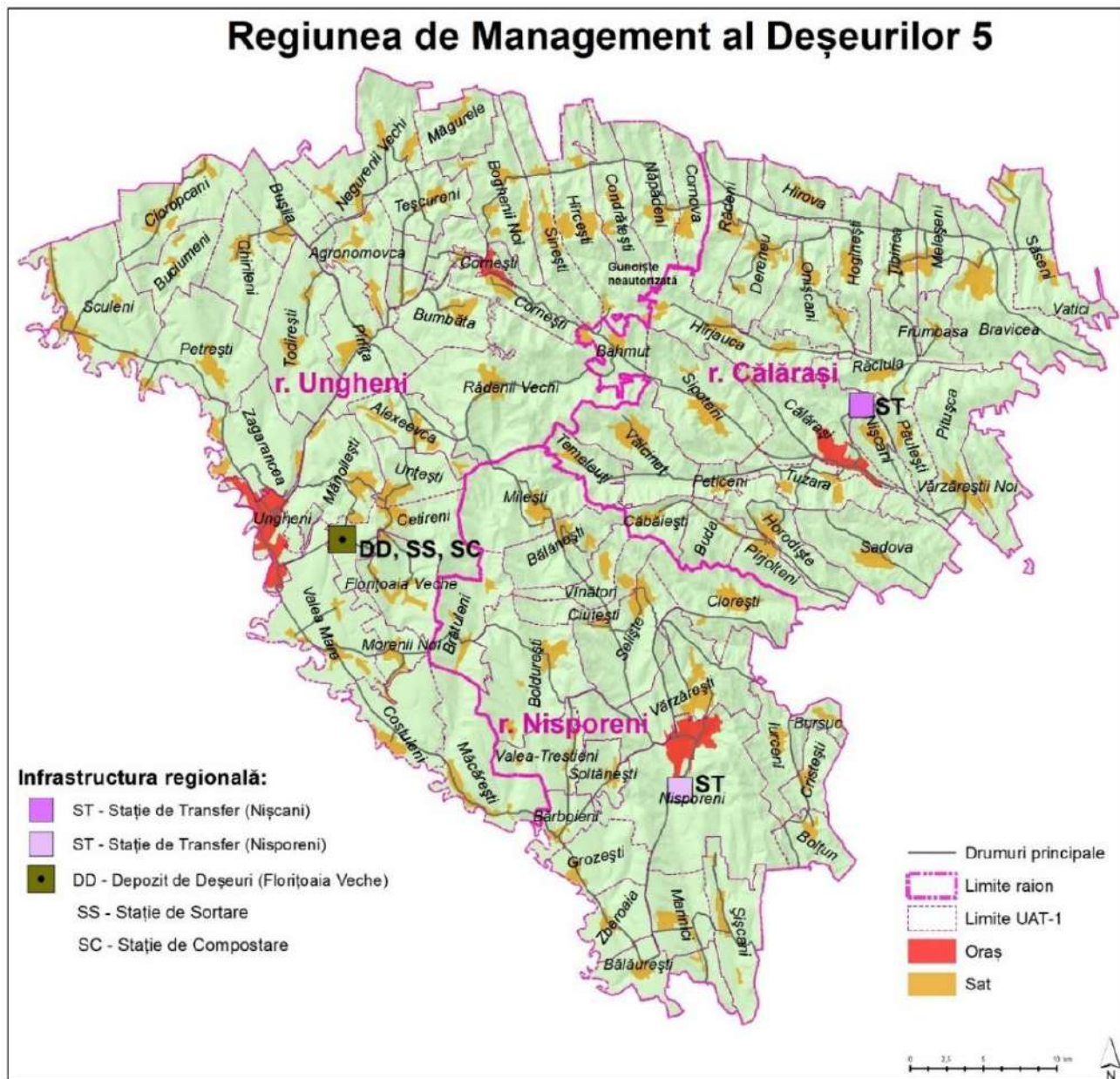
În contextul planificării regionale a gestionării deșeurilor (Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, HG Nr. 248 din 10.04.2013), **raionul Ungheni este parte a regiunii de management al deșeurilor 5 (RMD-5), unde se regăsesc toate localitățile din limitele raioanelor Ungheni, Nisporeni și Călărași.**

Conform Studiului de fezabilitate pentru Sistemul de management integrat al deșeurilor în Zona de management al deșeurilor 5, Regiunea de Dezvoltare Nord (GIZ, 2017), raportul de actualizare al

acestui (GIZ, 2020) și ajustările realizate la moment, **infrastructura regională planificată va fi reprezentată de un Depozit de deșeuri regional, Stație de sortare a reciclabililor, Stație de compostare a deșeurilor verzi, localizate pe un teren din limitele com. Florițoaia Veche din raionul Ungheni**, și două Stații de transfer a deșeurilor amplasate în or. Nisporeni și s. Nișcani, Călărași.

Conceptul de design al Depozitului regional de deșeuri, inclusiv infrastructura conexă (Stația de sortare, Stația de compostare), prevăzut pe terenul din c. Florițoaia Veche din raionul Ungheni, se prezintă în figura de mai jos.

Figura 13: Harta infrastructurii regionale de gestionare a DMS, RMD-5

Terenul dat aparține com. Florițoaia Vechi, având numărul cadastral de 92261010219 și suprafața de 13.67 ha. În figura de mai jos (*Conceptul de design a depozitului regional*), celulele 1, 2 și 3 al viitorului depozit de deșeuri se prezintă în centru.

Pe latura de nord al terenului (sus) se localizează (din colțul sus stângă până în cel din sus dreapta) următoarele elemente: drumul de acces; locul de parcare; clădirile administrative; stația de sortare a reciclabililor; stația de compostare a deșeurilor verzi.

Conform studiului de fezabilitate menționat mai sus, precum și ajustările ulterioare, costul investiției totale pentru obiectivul dat (construcții și echipamente) de pe acest teren este estimat la aproape 9 milioane euro. Investiția inițială, care nu cuprinde celulele 2 și 3 al depozitului, este estimată la 5.2 milioane euro.

Pentru a putea realiza investițiile, terenul dat va fi transmis de către APL Florițoaia Veche în proprietatea Statului.

Pe lângă investițiile în infrastructura regională (depozit deșeuri, stație sortare reciclabile, stație compostare deșeuri verzi) planificată pe terenul din Florițoaia Veche, se prevede și investiții în infrastructura de colectare a deșeurilor (autogunoiere, puncte de colectare, pubele), care pentru r. Ungheni este de cca 2.4 milioane euro.

Figura 14: Conceptul de design al Depozitului regional de deșeuri, Florițoaia Veche, r. Ungheni

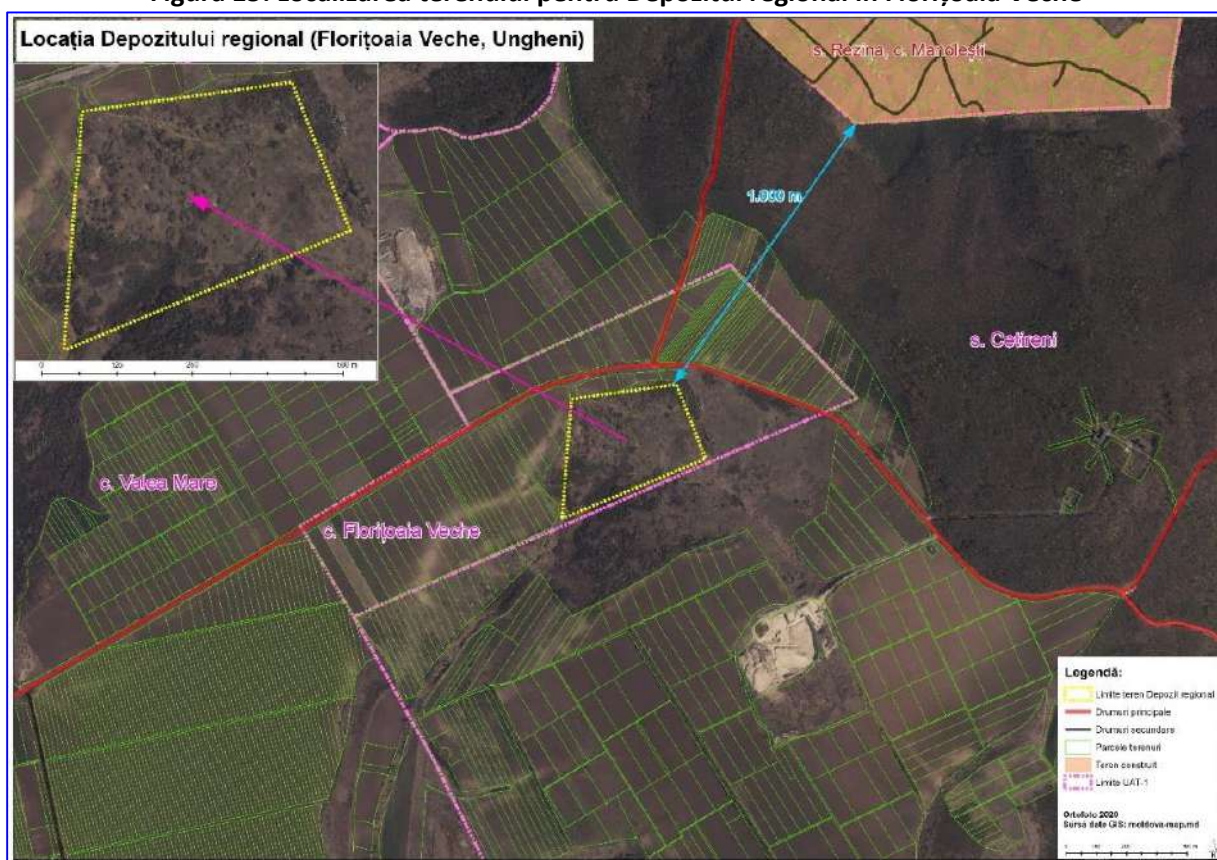
Sursa: GIZ, 2017.

Toate investițiile ce vor fi realizate în RMD-5, vor fi oferite de Stat autorităților publice locale în calitate de grant, fără ca APL-rile date să fie nevoite să achite dobânzi pentru creditul accesat de RM de la instituțiile financiare BEI și BERD.

Conform planului preliminar, lucrul asupra implementării sistemului integrat de gestionare a DMS în RMD-5 urmează să demareze în primăvara-vara lui 2022. **Depozitul regional, inclusiv toată infrastructura conexă, ar trebui să fie construite și operaționalizate până în anul 2025.** Odată cu funcționarea acestui sistem regional de gestionare a DMS, toate gropile de gunoi din localități vor fi închise și lichidate.

Terenul unde Depozitul regional urmează a fi construit se prezintă pe harta din figura de mai jos, succedată de imagini de pe terenul dat.

Figura 15: Localizarea terenului pentru Depozitul regional în Florițoaia Veche

Imagini de pe terenul prevăzut pentru construcția depozitului regional de deșeuri din c. Florițoaia Veche (mai , 2021)

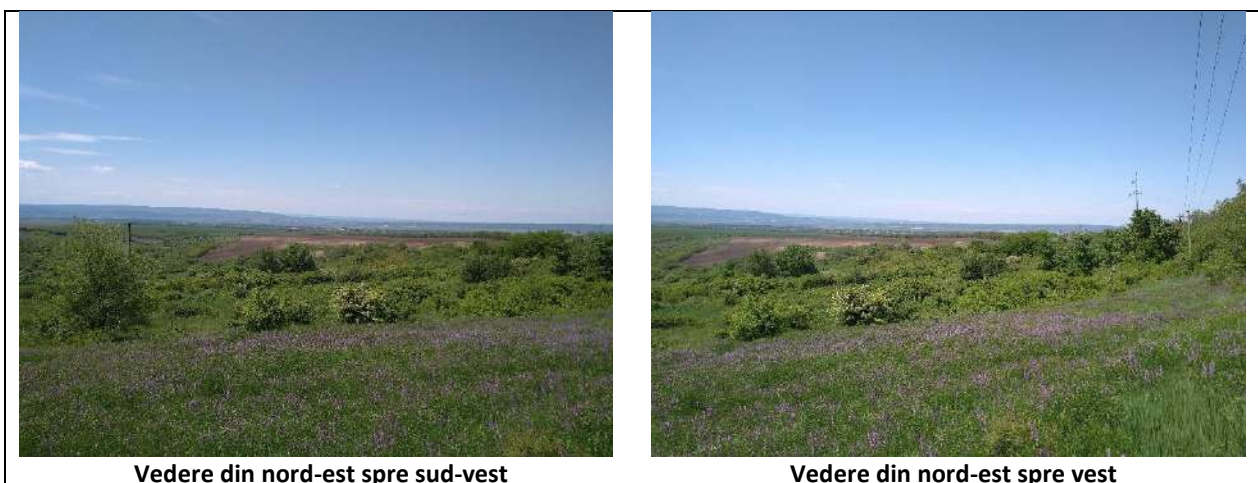
Vedere din vest spre est

Vedere din est spre vest

Vedere din nord-est spre sud-vest

Din punct de vedere instituțional, APL-urile reședință de raion din RMD-5 (mun. Ungheni, or. Nisporeni și or. Călărași) urmează să înregistreze un operator regional (Societate pe Acțiuni - SA), unde fiecare din APL-uri va deține o cotă parte în dependența de populația prezentă în cele 3 raioane.

Operatorul regional va fi responsabil de gestionarea sistemului de colectare a deșeurilor și infrastructura regională de depozitare și tratare a DMS din RMD-5. În fiecare din aceste APL-uri se va afla o filială care se va ocupa cu activitățile de gestionare a DMS din cadrul propriului raion. Astfel, filiala SA din mun. Ungheni va fi responsabilă de colectarea deșeurilor din toate UAT-1 din raion și gestionarea infrastructurii regionale (depozit deșeuri, stație sortare reciclabile, stație compostare deșeuri verzi) de la Florițoaia Veche. SA va începe colectarea deșeurilor conform noului sistem regional de gestionare a DMS odată cu darea în exploatare a infrastructurii regionale de gestionare a DMS.

Până la finalizarea construcției infrastructurii regionale de gestionare a DMS din RMD-5, SA va participa în procesul de realizare a investițiilor, pregătindu-se, totodată, de începerea procesului de gestionare a DMS la nivel de regiune.

Operatorul regional va întreprinde măsuri pentru contractarea utilizatorilor din toate UAT-1 din raioane până la darea în exploatare a infrastructurii regionale de gestionare a DMS.

Mai multe ședințe dintre reprezentanții APL-urilor reședință de raion din RMD-5, Ministerului Mediului și reprezentanții finanțatorilor de la BERD și BEI au avut loc pe parcursul anului 2021 unde au fost concretizate abordarea instituțională și modul de implementare a investițiilor în această regiune.

La moment urmează punerea la punct a procedurilor finale pentru realizarea investițiilor. Reprezentanții autorităților publice locale în cauză sunt în procesul de înregistrare a operatorului regional.

3.3.7 Riscuri naturale și antropice

Riscurile naturale sunt caracterizate de următoarele fenomene de bază: cutremuri de pământ, inundații, alunecări de teren, ninsori puternice, polei puternic, vânt puternic, vârtaj, grindină mare, ploi torențiale, secetă, înghețul.

Riscuri antropice se pot referi la următoarele pericole esențiale: accidente de transport, avarii (la unități de producție) cu degajare (sau pericol de degajare) a substanțelor chimice periculoase sau substanțelor radioactive, incendii, explozii sau pericol de explozie, prăbușirea bruscă a edificiilor

(construcțiilor), eșecul utilităților publice. Pentru combaterea riscurilor naturale și antropice, în r. Ungheni a fost elaborată o strategie în acest sens, care acoperă anii 2018-2022 (i.e., Strategia de management al riscurilor de dezastre în raionul Ungheni pentru anii 2018-2022). Strategia dată expiră în anul următor (i.e., 2022).

În dependență de intensitatea, frecvența, impactul și probabilitatea riscurilor enumerați mai sus, r. Ungheni este expus mai mult următoarelor riscuri naturale - inundații, alunecări de teren, grindină, ploi torențiale și secetă. La fel, cele mai relevante riscuri antropice, pentru localitățile din r. Ungheni, țin de accidente de transport, incendiile și pericolele de explozie.

Riscuri hidrologice în r. Ungheni sunt reprezentate, în principal, de inundații cauzate de viituri. Pe parcursul perioadei observațiilor instrumentale a scurgerii maxime pe râul Prut au fost înregistrare viituri ce au provocat inundații devastatoare în anii 1969, 1975, 1988, 1991, 2008, și 2010 conform postului de măsurări hidrologice Ungheni (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020). În ultimii 30 de ani, pe segmentul cursului râului Prut din limitele raionului Ungheni au fost semnalate circa 4 inundații de proporții, cele mai distrugătoare fiind înregistrate în anii 1974, 1980, 2008 și 2010.

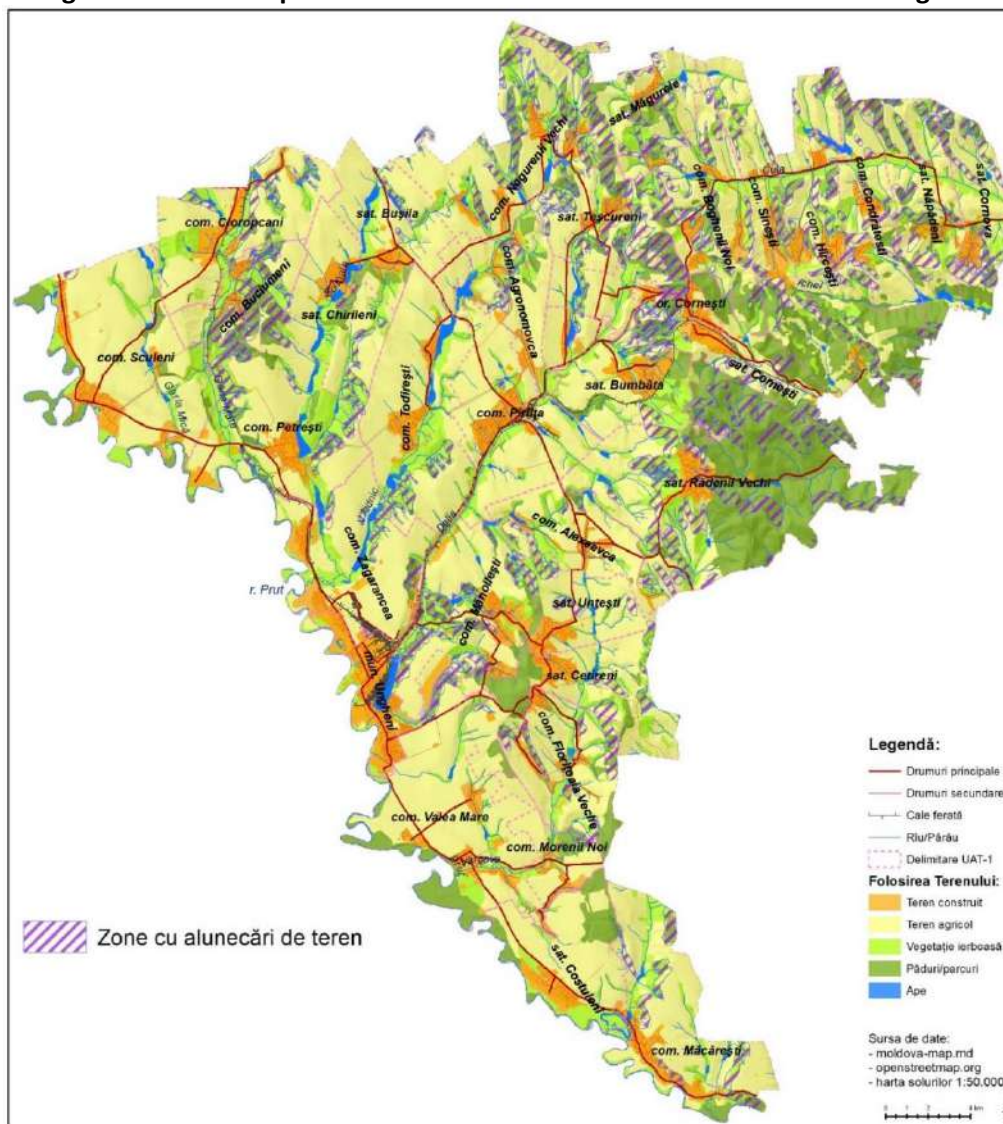
În raionul Ungheni, secetele din 2008 și 2012 au afectat 60% din totalul terenurilor agricole. Cele mai afectate localități au fost cele din partea de est a raionului, unde lipsește totalmente orice sistem de irigare. Frecvența medie a secetelor în Regiunea de Centru a Republicii Moldova constituie 2-3 secete într-o perioadă de 10 ani. Frecvența secetelor a crescut, îndeosebi, în ultimele trei decenii. Secetele din 2007, 2012 și 2015 au afectat peste 70% din teritoriul țării, acestea fiind cele mai dezastruoase secete care au condus la reducerea semnificativă a recoltelor.

În raionul Ungheni, 50% din localități pot fi afectate de riscul producerii accidentelor rutiere. Cele mai multe accidente au loc pe drumurile naționale R1 Chișinău-Ungheni-Sculeni și R42 Ungheni-Măcărești-Bărboieni.

Cei mai vulnerabili participanți la trafic sunt pietonii, bicicliștii și conducătorii de motociclete și motorete. Conform datelor statistice (statistica.md), în urma accidentelor rutiere produse în raionul Ungheni, în 2020 au fost înregistrate 37 persoane traumatizate și 5 decese. În raionul Ungheni în anul 2016 au avut loc 60 de incendii, în urma cărora sau produs pagube în valoare de 564,1 mii lei, inclusiv a fost înregistrate 4 cazuri de deces, iar 3 persoane au suferit traumatisme.

3.3.8 Zone de risc

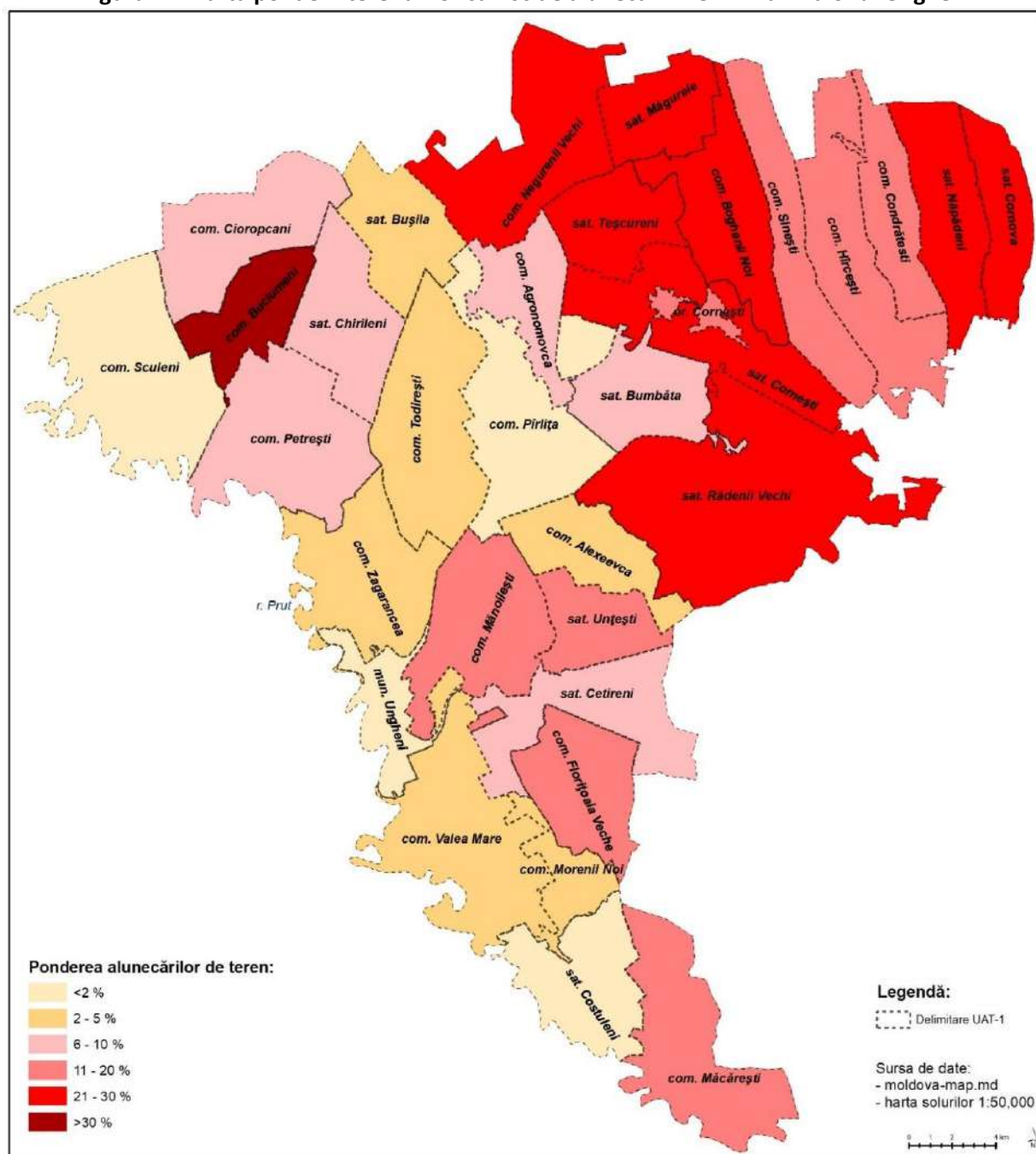
Principalele zone de risc natural, în limitele administrative ale raionului Ungheni, se caracterizează prin zonele cu risc de alunecări de teren și zonele cu risc de inundații în urma viiturilor.

Figura 16: Harta răspândirii terenurilor cu risc de alunecări în raionul Ungheni

Anume aceste zone de risc au manifestări locale în limitele raionului Ungheni. Alte riscuri naturale, cauzate de fenomene meteo periculoase (ex. îngheț, secetă, caniculă) se manifest mai mult sau mai puțin cu aceeași intensitate pe întreg teritoriul raionului Ungheni.

Zonele cu risc de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a terenurilor raionului Ungheni. Figura de mai jos prezintă harta distribuției terenurilor cu risc de alunecări în cadrul raionului Ungheni.

După cum se poate observa, cele mai multe terenuri cu risc de alunecări sunt răspândite în UAT-1 aflate în partea de nord-est al raionului, în teritoriile mai deluroase. Astfel de terenuri sunt înregistrate și în limitele c. Buciumeni, partea de nord-vest al raionului.

Figura 17: Harta ponderii terenurilor cu risc de alunecări în UAT-1 din raionul Ungheni

Dacă analizăm ponderea zonelor cu risc de alunecări de teren în limitele UAT-1, la fel, se poate observa că o pondere ridicată a terenurilor cu risc de alunecări (între 21 și 30% din suprafața UAT) se înregistrează anume în UAT-1 din zonele deluroase din partea de nord-est a raionului Ungheni. Totodată, în c. Buciuceni ponderea acestor terenuri este cea mai mare, înregistrând o valoare de peste 30%.

În Regiunea de Dezvoltare Centru, după suprafața alunecărilor de teren, r. Ungheni ocupă locul 4, după raioanele Călărași, Nisporeni și Orhei (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020).

Din 74 localități din limitele UAT-1 a raionului Ungheni, în zone cu pericol de inundații se află 24 de localități. Aceste localități se află în bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r.

Șoltoiaia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia se află respectiv 11 localități, 2 localități, 4 localități, 5 localități, 1 localitate, 2 localități. Conform calculelor, un total de 1.292 case de locuit sunt amplasate în zonele periculoase supuse inundațiilor.

3.3.9 Sisteme antigrindină

Partea centrală a țării, inclusiv raionul Ungheni, este expusă cel mai mult căderilor de grindină, care se semnalează în perioada caldă a anului (aprilie - octombrie).

Cazurile de grindină care au avut loc pe teritoriul raionului Ungheni au provocat, aproape în toate cazuri, pierderi importante, în special, agriculturii.

Pe teritoriul raionului, în unele localități (Cornești) se semnalează cel mai mare număr de zile cu grindină, în medie 2,1 pe an. În 1955 aici au fost înregistrate 8 zile cu grindină - cel mai mare număr de zile pentru toată perioada de observații.

În iunie 2016, Direcția Situații Excepționale a înregistrat prejudicii semnificative pentru raionul Ungheni ca urmare a căderii grindinei, care a afectat atât vaste suprafețe agricole cât și infrastructura a 16 localități din raion.

În trecut, ploile torențiale cu grindină, însoțite de vânt puternic, se declanșau pe teritoriul r. Ungheni în medie o dată pe an. În ultimii ani probabilitatea acestora a crescut, chiar și până la 5 cazuri pe an.

Conform raportului pentru anul 2021 a Serviciul special pentru influențe active asupra proceselor hidrometeorologice (antigrindina.md), sistemul antigrindină, cu utilizarea rachetelor, acoperă cca 87% din suprafața raionului Ungheni sau 95 mii ha de terenuri, 65 mii ha dintre care sunt terenuri agricole.

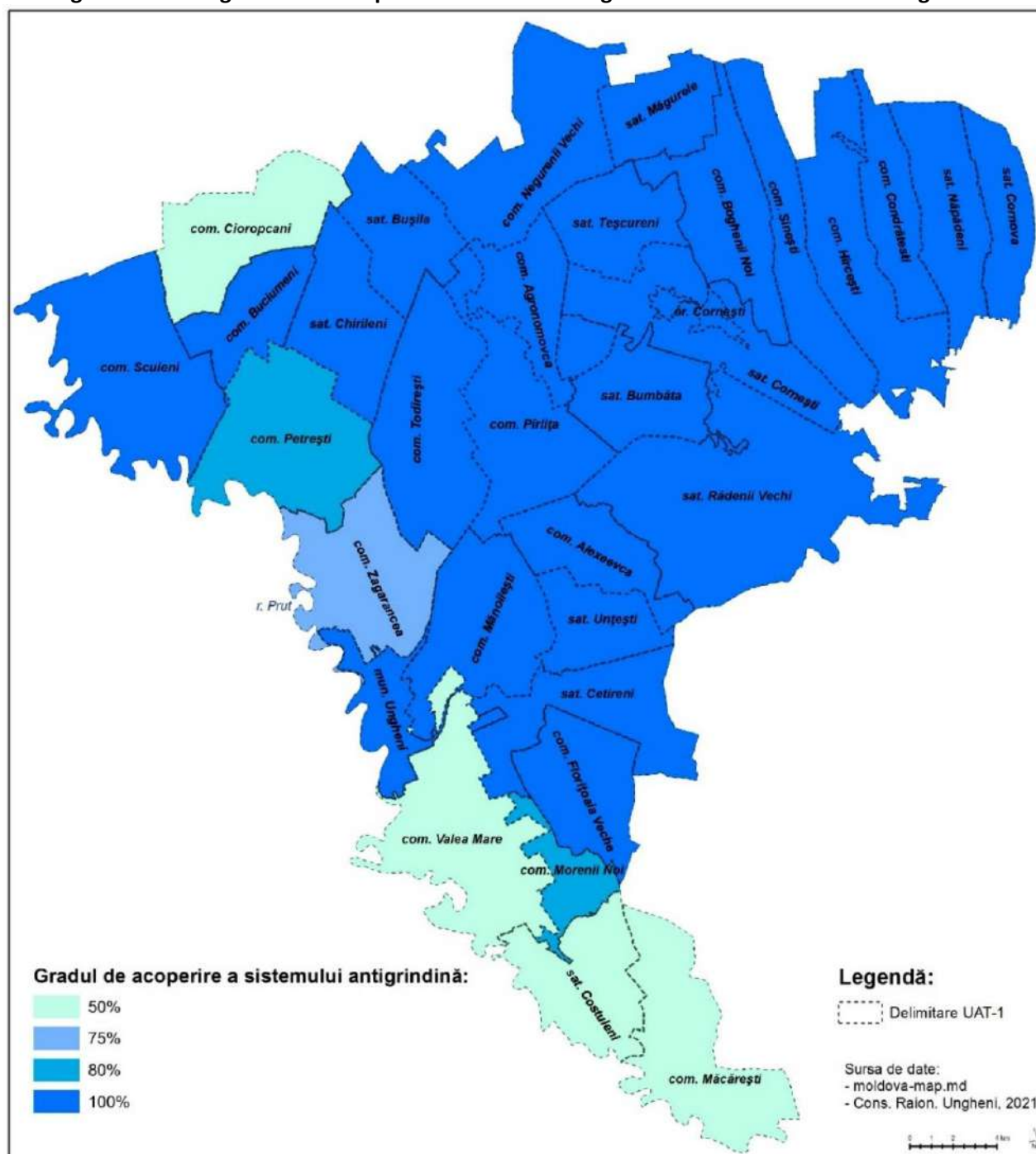
Gradului de acoperire a localităților din raionul Ungheni de sistemul antigrindină se prezintă în harta din figura de mai sus.

Conform datelor furnizate de Direcția Agricultură și Alimentație Ungheni, **sistemul antigrindină din r. Ungheni cuprinde 7 puncte de lansare de rachete, fiind localizate în următoarele localități: or. Cornești, mun. Ungheni, s. Condrătești, s. Cioropcani, s. Grăseni, s. Alexeevca și s. Petrești.**

După cum se poate observa pe hartă, majoritatea UAT-1 din raionul Ungheni sunt acoperite în proporție de 100% de sistemul antigrindină. **Excepție fac UAT-urile Cioropcani, Măcărești, Valea Mare, Costuleni, unde nivelul de protecție este sub 50%.**

În anul 2020 și 2021, au avut loc respectiv 19 și 25 intervenții a sistemului antigrindină.

Figura 18: Harta gradului de acoperire de sistemul antigrindină a UAT-1 din raionul Ungheni

3.3.10 Sisteme de irigare

Volumul de ape captate în raionul Ungheni, este de 3.430 mii m³, dintre care peste 74% provin din sursele de suprafață și numai 26% din cele subterane, din cauza rezervelor mici de ape subterane (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020).

Din Regiunea de Dezvoltare Centru, raionul Ungheni se află pe locul 3 după cantitatea totală de ape captate, după raioanele Anenii Noi și Orhei, și pe primul loc după cantitatea de ape de suprafață captată. În agricultură se utilizează 1.249 mii m³, dintre care 31% pentru irigare.

În raionul Ungheni sunt 136 de lacuri (iazuri) principale, care sunt exploatate în diferite scopuri, inclusiv pentru irigare.

Următoarele probleme majore sunt constatate²:

- ☑ baraj avariat – 14
- ☑ bazin înnămolit – 35
- ☑ bazin uscat – 4
- ☑ lipsa fâșiei riverane de protecție – 57
- ☑ instalații hidrotehnice avariate – 5
- ☑ instalații hidrotehnice lipsă – 10
- ☑ evacuatorul de fund avariat - 65

Conform datelor furnizate de Direcția Agricultură și Alimentație Ungheni, **în raionul Ungheni există trei sisteme/rețele utilizate pentru irigare**, care sunt gestionate de IM Apă Ungheni, AUA Blândești și AUA Berești. Sursa de apă a acestor sisteme servește apa captată din râul Prut.

Rețeaua gestionată de IM Apă Ungheni are o lungime de 111 km și deservește 1.994 utilizatori (gospodării casnice) din mun. Ungheni și localitățile rurale învecinate.

Localitățile rurale deservite de IM Apă Ungheni, inclusiv numărul gospodăriilor deservite și lungimea rețelilor, sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 13: Utilizatorii rurali ai rețelei de apă gestionată de IM Apă Ungheni

#	Localitatea utilizatorilor de apă	Gospodării casnice deservite	Lungimea rețelilor (km)
1	s. Grozasca	90	10,6
2	s. Grozasca Nouă	89	7,0
3	s. Florițoaia Veche	190	10,8
4	s. Florițoaia Nouă	86	9,8
5	s. Cetireni	514	26,0
6	s. Vulpești	154	15,0
7	s. Manoilești	59	7,0
8	s. Unțești	320	8,0
9	s. Rezina	192	8,1
10	s. Alexeevca	231	7,0
11	s. Novaia Nicolaevca	69	2,0

Sursa: Consiliul Raional Ungheni, 2021.

Utilizatorii IM Apă Ungheni, reprezentați de persoane juridice, irigă 46,13 ha de terenurile agricole, dintre care 40,0 ha sunt localizate în s. Todirești, 4.13 ha - în s. Grozasca Nouă și 2,0 ha - în s. Florițoaia Veche.

Sistemul de irigare gestionat de AUA Blândești are o lungime totală de 29 km. Această asociație include 19 membri, care irigă 680 ha de terenuri agricole.

² Bacal, P., Lozovanu, D., 2020

Rețeaua de irigare se extinde în Blîndești (8,7 km de rețea cu 204 ha teren irigat), Medeleni (3,0 km de rețea cu 68 ha teren irigat) și Petrești (17,2 km de rețea cu 408 ha teren irigat).

Sistemul de irigare gestionat de AUA I Berești are o lungime totală de 18 km. Această asociație include 9 membri, care irigă 1.262 ha de terenuri agricole.

Rețeaua de irigare se extinde în Alexeevca (6,0 km de rețea cu 170 ha teren irigat), Mănoilești (4,0 km de rețea cu 776 ha teren irigat) și Zagarancea (8,0 km de rețea cu 303 ha teren irigat).

3.3.11 Concluzii

Din punct de vedere al protecției mediului, raionul Ungheni are un șir de avantaje:

- ✓ Folosirea terenului este echilibrată, unde terenurile cu plantații forestiere și cu vegetație ierboasă ocupă peste 35% din suprafața raionului;
- ✓ Existența unei suprafețe însemnată cu arii protejate de stat (5.7% din suprafața raionului), care asigură protejarea a unui număr important de specii de plante și animale, inclusiv rare;
- ✓ Majoritatea populației urbane este acoperită cu servicii organizate de colectare a deșeurilor;
- ✓ Există angajament clar din partea autorităților locale și centrale pentru începerea proiectului regional de gestionare a deșeurilor municipale solide, cu finanțare de la BEI și BERD.

Problemele și disfuncționalitățile cu privire la protecția mediului în r. Ungheni sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 14: Centralizator disfuncționalități în domeniul protecției mediului

#	Disfuncționalități	Comentarii
1	Servicii de evacuare centralizată a deșeurilor solide există în doar 11 din 33 UAT de nivelul 1: mun. Ungheni, or. Cornești, comunele Todirești, Pârlița, Sculeni, Valea Mare, com. Petrești, Zagarancea, Florițoaia Veche, Rădenii Vechi, Sinești, Florițoaia Veche și Rădenii Vechi).	În 22 UAT de nivelul 1 nu există servicii funcționale de evacuare a deșeurilor (toate UAT, cu excepția celor enumerate)
2	Doar 3 de deșeuri sunt autorizate (din s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele), celelalte fiind neconforme normativelor de mediu și sunt surse importante de poluare a mediului.	În majoritatea absolută a localităților nu există depozite de deșeuri solide, totodată fiind răspândite o multitudine de gunoiști stihinice neautorizate.
3	Circa 44% (32.184 ha) din terenurile agricole din raionul Ungheni sunt supuse erodării, dintre care erodate puternic, erodate moderat și erodate slab sunt respectiv 7.228 ha (10%), 11.229 ha (15%) și 13.726 (19%).	Erodarea solurilor este răspândită pe întreg teritoriul raionului.
4	Zonele cu risc de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate.	Cele mai multe terenuri cu risc de alunecări sunt răspândite în localitățile aflate în partea de nord-est al raionului, în teritoriile mai deluroase. Astfel de terenuri sunt înregistrate și în limitele c. Buciumeni, partea de nord-vest al raionului.
5	Nu sunt delimitate zonele și fâșiile de protecție a apei râurilor și bazinelor acvatice	Întreg teritoriul raionului.

#	Disfuncționalități	Comentarii
6	Nu sunt delimitate coridoarele de mișcare a biodiversității	Întreg teritoriul raionului.
7	Lipsa unui program de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare	Întreg teritoriul raionului.
8	Lipsa unui program de monitorizare a calității aerului	Întreg teritoriul raionului.
9	24 de localități din raionul Ungheni se află în zone cu pericol de inundații. Conform calculelor, un total de 1.292 case de locuit sunt amplasate în zonele periculoase supuse inundațiilor.	Aceste localități se află în bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r. Șoltoiaia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia se află respectiv 11 localități, 2 localități, 4 localități, 5 localități, 1 localitate, 2 localități.
10	Raionul Ungheni este printre cele mai expuse raioane din Republica Moldova la fenomene de căderi de grindină, care se semnalează în perioada caldă a anului (aprilie - octombrie). Există 4 UAT vulnerabile la calamități naturale, sistemul antigrindină acoperind mai puțin de 50% din teritoriu.	Cioropcani, Măcărești, Valea Mare, Costuleni
11	În raionul Ungheni există sisteme de irigare construite doar pentru 3,3% terenuri agricole (1,9 mii hectare din totalul de 56,6 mii hectare)	Întreg teritoriul raionului, cu excepția zonelor Todirești, Grozasca Nouă, Florițoaia Veche, Blândești Medeleni Petrești, Alexeevca Mănoilești Zagarancea, care au acces la infrastructura de irigare la scara mare.

3.4 DEMOGRAFIE ȘI PROGNOZE DEMOGRAFICE

3.4.1 Efectivul și dinamica populației

Din motivele indisponibilității de date privind dinamica populației, asociată distribuției acesteia după diverse criterii demografice fundamentale și cele de ordin administrativ-teritorial, analizele demografice ale raionului Ungheni vor fi realizate în baza seriilor dinamice privind efectivele populației stabile și prezente cu perioada cuprinsă între 2005-2019, cu unele extinderi pentru anii 2020 și 2021, realizate în baza unor calcule (deduceri și estimări) prin intermediul datelor mișcării naturale și a celei mecanice.

La 1 ianuarie 2021 populația stabilă a raionul Ungheni a înregistrat un efectiv de cca 115,74³ mii locuitori în timp ce efectivul populației prezente a fost de cca 103,10⁴ mii locuitori ceea ce a reprezentat cca 3,28% din efectivul total al populației stabile din Republica Moldova, și respectiv 3,12% din populația prezentă din republică.

În general, în perioada 2005-2021 cota medie a populației stabile a raionului Ungheni a fost de cca 3,30% iar cea a populației prezente a reprezentat cca 3,21%. În acest context, **clasamentul raioanelor Republicii Moldova după numărul populației plasează raionul Ungheni pe poziția 5 din cele 33 de UAT-uri**, acesta fiind de raioanele Hâncești, Orhei, Cahul și UTA. Găgăuzia.

Tabelul 15: Clasamentul raioanelor din Republica Moldova după efectivul populației stabile⁵

#	UAT	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	I ₁₉₀₅
1	UTA Găgăuzia	159.0	159.0	159.8	159.7	159.9	160.1	160.7	161.2	161.7	161.9	161.8	161.9	162.0	161.8	161.7	101.7
2	Cahul	125.8	125.7	124.1	123.8	124.4	124.4	124.8	124.9	124.9	124.7	124.6	124.6	124.5	124.4	124.1	98.6
3	Orhei	129.9	129.5	126.6	125.9	125.9	125.9	125.9	125.8	125.6	125.4	125.2	125.0	124.8	124.4	124.0	95.5
4	Hâncești	126.5	125.3	124.3	123.5	123.2	122.8	122.0	121.6	121.2	121.2	120.7	120.2	119.7	119.2	118.6	93.8
5	Ungheni	119.5	119.3	117.3	117.2	117.2	117.4	117.4	117.2	117.3	117.4	117.4	117.3	117.1	117.1	116.7	97.7
6	Ialoveni	95.4	96.5	97.5	98.0	98.3	98.6	99.1	99.7	100.2	100.7	100.9	101.3	101.5	101.6	101.8	106.7
7	Soroca	102.3	101.7	101.3	101.5	101.1	100.7	100.4	100.1	100.1	100.1	100.1	100.1	100.0	100.0	99.4	97.2
...	...																
12	Florești	93.1	92.4	92.0	91.5	91.0	90.6	90.0	89.5	88.9	88.7	88.1	87.6	86.9	86.3	85.6	91.9
13	Drochia	93.9	93.3	92.4	91.5	91.0	90.6	90.1	89.5	88.9	88.5	88.0	87.4	86.8	86.2	85.5	91.1
14	Anenii Noi	83.5	83.2	83.2	83.1	83.1	83.1	83.1	83.1	83.1	83.4	83.4	83.4	83.4	83.2	83.0	99.4
15	Edinet	85.4	84.8	84.4	83.9	83.6	83.3	82.9	82.5	82.1	81.6	81.2	80.7	80.3	79.7	79.2	92.7
30	Donduseni	47.0	46.6	46.9	46.4	45.9	45.6	45.1	44.8	44.3	43.7	43.3	42.9	42.5	42.1	41.7	88.7
31	Soldanesti	44.9	44.6	44.6	44.1	43.8	43.6	43.3	43.0	42.7	42.4	42.1	41.9	41.5	41.2	40.9	91.1
32	Dubasari	35.6	35.4	35.4	35.2	35.2	35.2	35.2	35.2	35.3	35.2	35.3	35.3	35.3	35.3	35.0	98.3
33	Basarabasca	29.7	29.6	29.6	29.5	29.5	29.4	29.2	29.0	28.8	28.7	28.6	28.5	28.2	28.1	28.0	94.3

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Populația raionului Ungheni a înregistrat în perioada postbelică o dezvoltare susținută, proporțională evoluției generale a populației din republică, până la limita anului 1990, după care a urmat o perioadă de stagnare până în anul 2005 urmată de o reducere moderată (ruptură de pantă) a numărului populației determinată preponderent de reducerea efectivului populației urbane (cca -5%), ca în perioada următoare numărul populației stabile din raion să urmeze valori aproximativ constante.

Începând cu anul 2014 poate fi observată o dinamică negativă a populației, care se manifestă până în prezent, acesta fiind determinată preponderent de sporul migrator negativ (-2,5 mii persoane în perioada 2014-2020), în timp ce sporul natural în perioada 2014-2020 a fost de +978 persoane.

³ Efectiv al populației stabile estimat în baza populației din anul 2019

⁴ Efectiv al populației prezente estimat în baza populației din anul 2020

⁵ <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/02%20POP/POP01/POP01.asp>

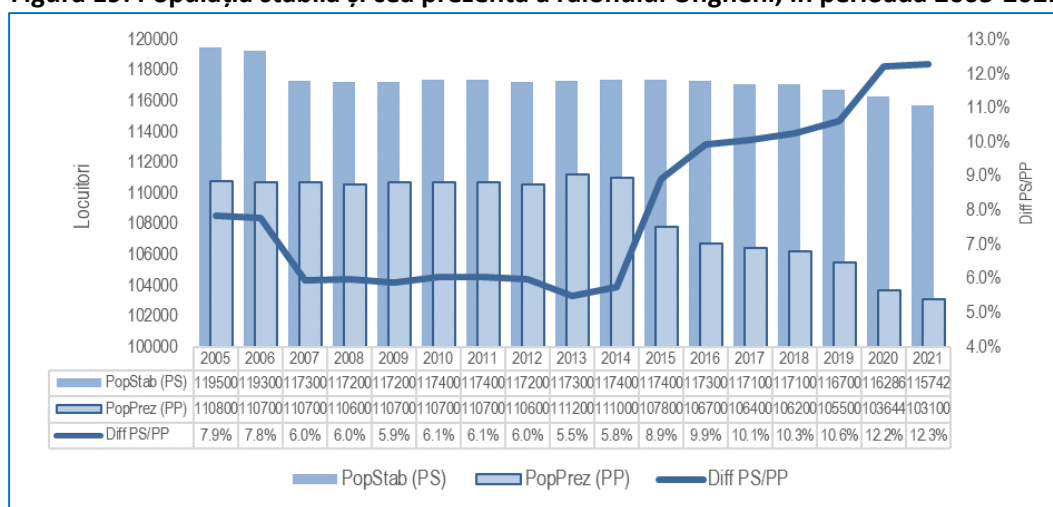
Cu toate acestea dacă nu se va reuși o relansare economică, ceea ce poate determina un flux migrator pozitiv, factorii care au determinat menținerea efectivului populației raionului tind să se epuizeze destul de repede încât reducerea mai accelerată a populației prezente care s-a produs în ultimii 7 ani se va amplifica într-o perioadă medie.

În general, populația stabilă a raionului Ungheni în perioada 2005-2019 a înregistrat o reducere de cca - 2,3% (media aritmetică pentru cele 33 de raioane fiind de -4,7%) cu o reducere medie anuală de cca - 117,5 locuitori, ceea ce a poziționat raionul pe poziția 8 dintre cele 33 de UAT-uri, în timp ce pe poziția 1 s-a plasat raionul Ialoveni cu o creștere a populației de cca 6,7%, iar pe ultima situându-se raionul Dondușeni cu o reducere a populației de cca -11,3%.

Singurul aspect perturbator se referă la diferența din ce în ce mai pronunțată dintre efectivul populației stabile și a celei prezente, care în perioada 2014-2021 s-a majorat de la 5,8% la 12,3%.

În acest sens, până la moment, rămâne incertă distorsiunea destul de mare dintre numărul populației stabile și cel al populației prezente, ultima fiind preluată de către administrație drept efectiv de reper pentru diverse deduceri și utilități urbanistice. Prin urmare, pot fi puse în evidență unele rezerve demografice nominale, care în anumite condiții favorabile nu vor solicita eforturi economice și sociale din partea administrației dar în același timp pot fi valorificate sub aspectul unor investiții în infrastructura localităților.

Figura 19: Populația stabilă și cea prezentă a raionului Ungheni, în perioada 2005-2021

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

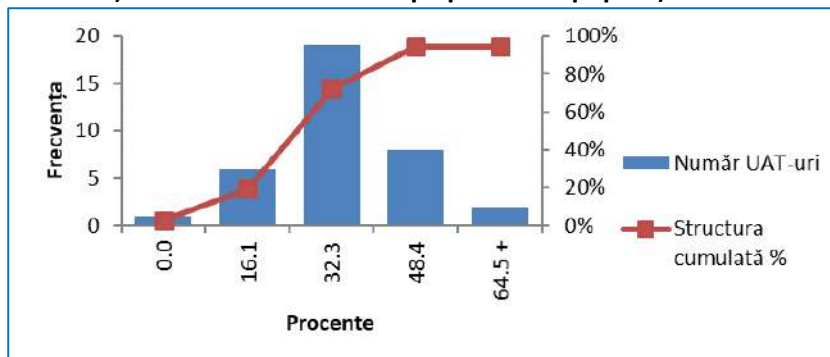
3.4.2 Distribuția teritorială a populației și densitatea populației

O primă caracteristică de abordare a distribuției teritoriale a populației va fi mediul de reședință. Astfel, **în anul 2019 aproape 2/3 (cca 65%) din populația raionului Ungheni era localizată în mediul rural** în timp ce populația urbană a reprezentat cca 35% din populația raionului.

Raionul Ungheni se plasează pe poziția 8 (inclusiv municipiile Chișinău și Bălți) sau 6 în ratingul raioanelor după ponderea populației urbane, în timp ce ponderea medie a populației urbane din republică a fost de cca 43%.

O perspectivă asupra distribuției UAT-urilor din Republica Moldova redă o distribuție apropiată de o repartiție normală, iar raionul Ungheni se încadrează în intervalul UAT-urilor cu ponderea populației cuprinsă între aproximativ 32 și 48%.

Figura 20: Distribuția UAT-urilor din RM după ponderea populației urbane stabile (2019)

În perioada 2005-2019 structura populației raionului Ungheni după mediile de reședință nu a suportat mari modificări, încât se poate cu certitudine estima prin extindere ponderea populației urbane din raion pentru anii 2020 și 2021 la nivel de cca 35%.

Figura 21: Structura populației stabile a raionului Ungheni pe medii de reședință

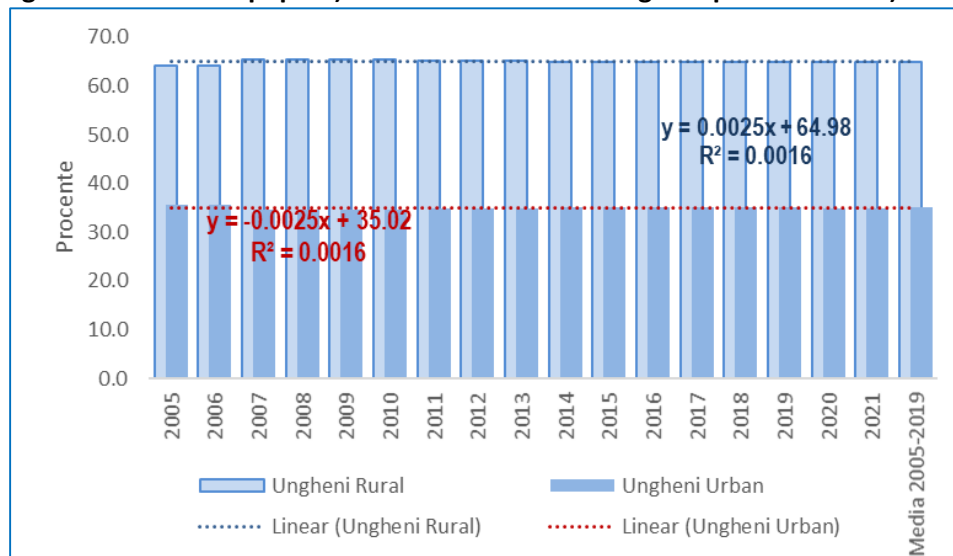

Diagrama de mai sus redă o reducere generală nesemnificativă a ponderii populației urbane (-0,0025 pp) asociată creșterii nesemnificative a populației rurale (+0,0025 pp). În aceste condiții nu ne putem aștepta la modificări consistente în structura pe medii de reședință posibil să intervină în perioada viitoare.

În cazul populației prezente, ponderea populației urbane a raionului Ungheni este de cca 33,4%, (cu cca 7 pp mai mult decât media pe RM și cu 1,8 pp mai puțin decât în cazul populației stabile) ceea ce plasează raionul pe aceeași poziție 6 în clasamentul UAT după ponderea populației urbane.

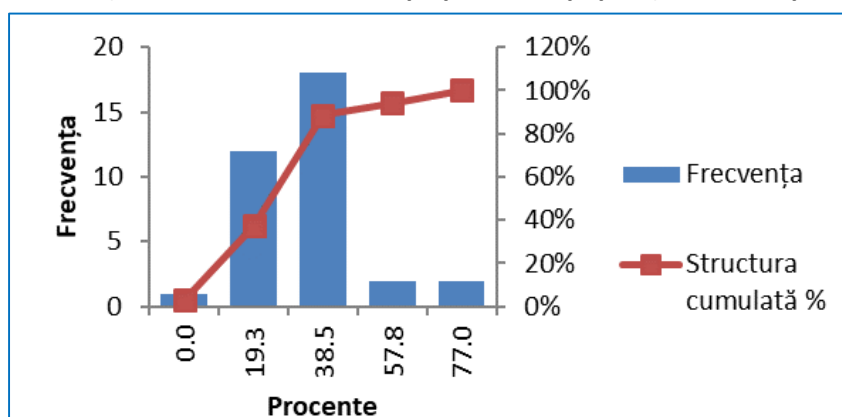
În acest sens se va evidenția o mobilitate provizorie mai mare a populației urbane, deși în acest caz noțiunea de mobilitate provizorie include și populația temporar absentă implicată în migrația forței de muncă.

În exclusivitate toate UAT-urile din republică dispun de o pondere a populației prezente urbane mai mică decât cea din populația stabilă, iar diferențele se cuprind între 4,4 pp în cazul raionului Basarabeasca și 0,2 pp în cazul raionului Edineț.

În general distribuția UAT-urilor din republică, după ponderea populației prezente urbane este moderat asimetrică la dreapta (predomină UAT-urile cu ponderi mai mici ale populației prezente urbane).

Prin urmare, toate UAT-urile din republică sunt mai afectate din punct de vedere al lipsei temporare (care de regulă depășește și perioade de cca 5-10 ani) a populației implicate în migrația forței de muncă.

Figura 22: Distribuția UAT-urilor din RM după ponderea populației urbane prezente (2019)

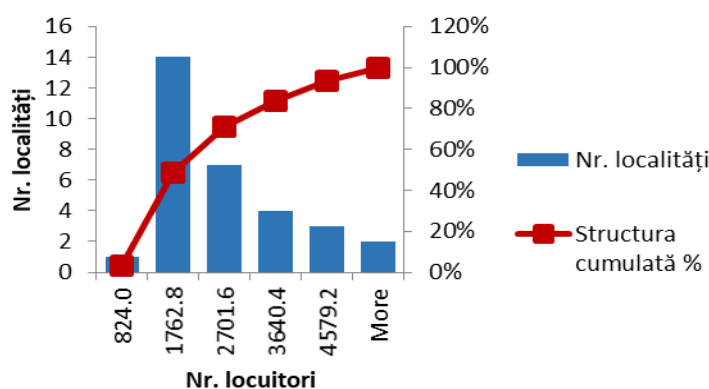
Populația rurală din raion este distribuită în 32 de UAT-uri dimensiunea cărora a variat în anul 2020 de la 824 (satul Măgurele) la 5518 locuitori (comuna Pârlița), dimensiune care devansează numeric 14 cele mai mici orașe din republică.

În aceste condiții raionul este caracterizat de o dimensiune medie a unui UAT de cca 2206 locuitori, încât în raion predomină puternic localitățile cu o populație prezentă mai mică, iar mai mult de 2/3 (67,7%) din localități dispun de un efectiv al populației prezente mai mic decât media pe raion.

Tabelul 16: Distribuția UAT-urilor rurale din raionul Ungheni după populația prezentă (2020)

Nr. locuitori	Nr. localități	Structura cumulată %
824.0	1	3.23%
1762.8	1	48.39%
2701.6	7	70.97%
3640.4	4	83.87%
4579.2	3	93.55%
More	2	100.00%
TOTAL	31	

Figura 23: Distribuția UAT-urilor rurale din raionul Ungheni după populația prezentă (2020)

3.4.3 Structura populației

Diversele aspecte calitative ale populației sunt capabile să impună un anumit curs evoluției demografice. În acest sens va fi importantă abordarea caracteristicilor demografice fundamentale printre care structura după sexe și vârste.

3.4.3.1 Structura după sexe

În întreaga perioadă pentru care sunt disponibile date statistice efectivul bărbaților în raionul Ungheni a fost inferior celui feminin, situație valabilă exclusiv pentru toate UAT-urile din republică.

În ultimul an asigurat cu date (2019) în raionul Ungheni numărul de femei a fost cu cca 4635 (+8,3%) mai mare decât cel al bărbaților, diferență care s-a accentuat pe parcursul întregii perioade 2007-2019. Astfel, **în anul 2019 ponderile celor două sexe au fost de 48% pentru bărbați și 52% pentru femei** (locul 10 în clasamentul structurii după sexe pentru cele 35 UAT-uri) valori foarte apropiate de situația generală pe republică 48,1% - bărbați și 50,9% - femei, în timp ce ponderile minimale a bărbaților au fost de 45,9% și 46,6% (mun. Bălți și respectiv mun. Chișinău) iar ponderea maximală a bărbaților fiind de 49,9% (raioanele Cantemir și Leova).

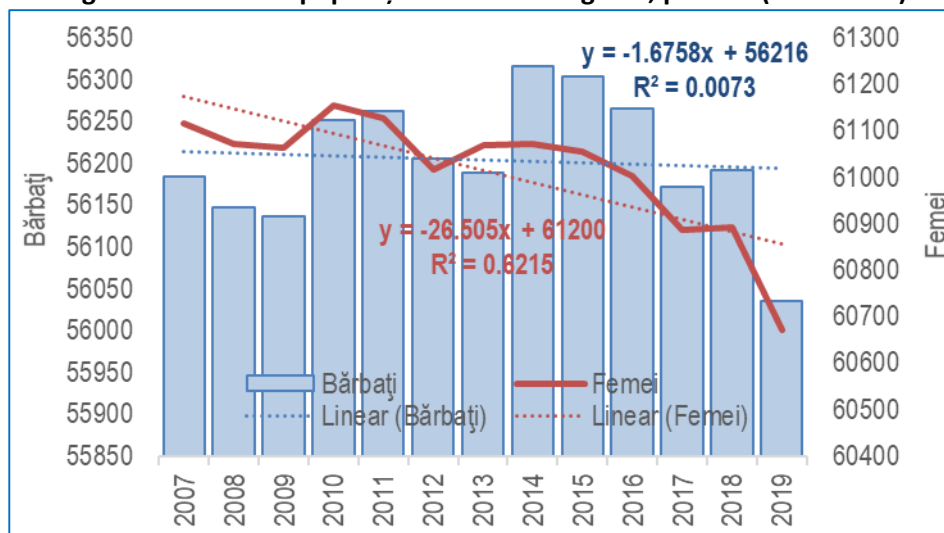
Tabelul 17: Efectivul și structura populației stabile a raionului Ungheni, pe sexe, în perioada 2007-2019

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indice/Media 2007-2019
Urban														
Bărbați	18894	18850	18897	18955	18925	18950	18953	19139	19141	19132	19087	19088	19024	100.7
Femei	21706	21654	21703	21736	21836	21839	21900	22016	22036	22035	21993	22042	22023	101.5
Amb. sexe	40600	40504	40600	40691	40761	40789	40853	41155	41177	41167	41080	41130	41047	101.1
Rural														
Bărbați	37290	37297	37240	37296	37337	37256	37235	37176	37162	37133	37084	37103	37011	99.3
Femei	39410	39418	39360	39417	39290	39177	39169	39055	39019	38967	38893	38850	38647	98.1
Amb. sexe	76700	76715	76600	76713	76627	76433	76404	76231	76181	76100	75977	75953	75658	98.6
Total raion														
Bărbați	56184	56147	56137	56251	56262	56206	56188	56315	56303	56265	56171	56191	56035	99.7
Femei	61116	61072	61063	61153	61126	61016	61069	61071	61055	61002	60886	60892	60670	99.3
Amb. sexe	117300	117219	117200	117404	117388	117222	117257	117386	117358	117267	117057	117083	116705	99.5
Structura														
Urban														
Bărbați	46.5	46.5	46.5	46.6	46.4	46.5	46.4	46.5	46.5	46.5	46.5	46.4	46.3	46.5
Femei	53.5	53.5	53.5	53.4	53.6	53.5	53.6	53.5	53.5	53.5	53.5	53.6	53.7	53.5
Dif F-B (pp)	6.9	6.9	6.9	6.8	7.1	7.1	7.2	7.0	7.0	7.1	7.1	7.2	7.3	7.1
Rural														
Bărbați	48.6	48.6	48.6	48.6	48.7	48.7	48.7	48.8	48.8	48.8	48.8	48.8	48.9	48.7
Femei	51.4	51.4	51.4	51.4	51.3	51.3	51.3	51.2	51.2	51.2	51.2	51.2	51.1	51.3
Dif F-B (pp)	2.8	2.8	2.8	2.8	2.5	2.5	2.5	2.5	2.4	2.4	2.4	2.3	2.2	2.5
Total raion														
Bărbați	47.9	47.9	47.9	47.9	47.9	47.9	47.9	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	48.0	47.9
Femei	52.1	52.1	52.1	52.1	52.1	52.1	52.1	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.0	52.1
Dif F-B (pp)	4.2	4.2	4.2	4.2	4.1	4.1	4.2	4.1	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.1
Coef. Masculinit.	91.9	91.9	91.9	92.0	92.0	92.1	92.0	92.2	92.2	92.2	92.3	92.3	92.4	

Urmărind dinamica efectivelor celor două sexe în perioada 2007-2019, se observă o reducere numerică minoră a acestora de cca -0,5% (-0,3% bărbați și -0,7% femei), deși pe parcursul perioadei creșterile au alternat cu descreșterile în cazul ambelor sexe, dar mai puternic pentru bărbați.

În acest sens, se va menționa că dinamica femeilor este caracterizată de un trend descrescător (reducere medie anuală de cca -27 femei) mult mai regulat decât trendul bărbaților, care descrie o reducere mai lentă (reducere medie anuală de cca -2 bărbați) dar în același timp destul de distorsionată, explicată printr-o mobilitate sporită a sexului masculin.

Figura 24: Efectivul populației raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Evoluția efectivelor populației raionului Ungheni după sexe, în cele două medii de reședință sunt diametral opuse. Astfel, dacă în perioada 2019-2022 în mediul urban atât bărbații cât și femeile au înregistrat dinamici pozitive (+0,7% bărbați; +1,5% femei), atunci în cel rural efectivul ambelor sexe s-a redus, cu un accent mai mare în cazul sexului feminin (-0,7% bărbați; -1,9% femei), ceea ce se răsfrânge asupra situației generale din raion, situația fiind influențată preponderent de mișcarea migratorie internă (din cadrul raionului). Prin urmare, trendurile pentru categoriile tratate sunt aproximativ similare:

Figura 25: Efectivul populației urbane a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

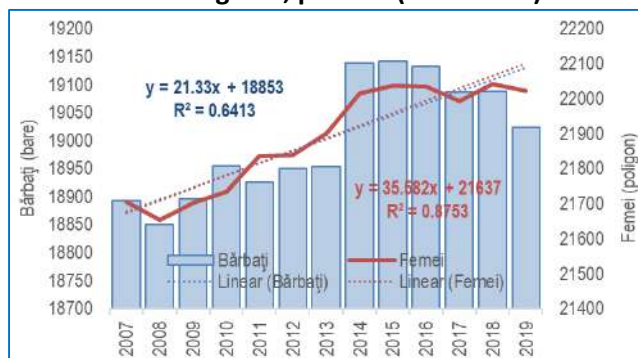
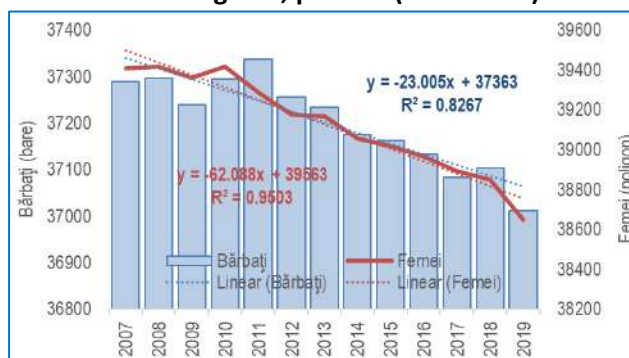

Figura 26: Efectivul populației rurale a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

Cele menționate anterior au dispus ca structura după sexe a populației raionului să fie calificată drept una apropiată de cea medie din republică, cu diferențe semnificative în cele două medii de reședință.

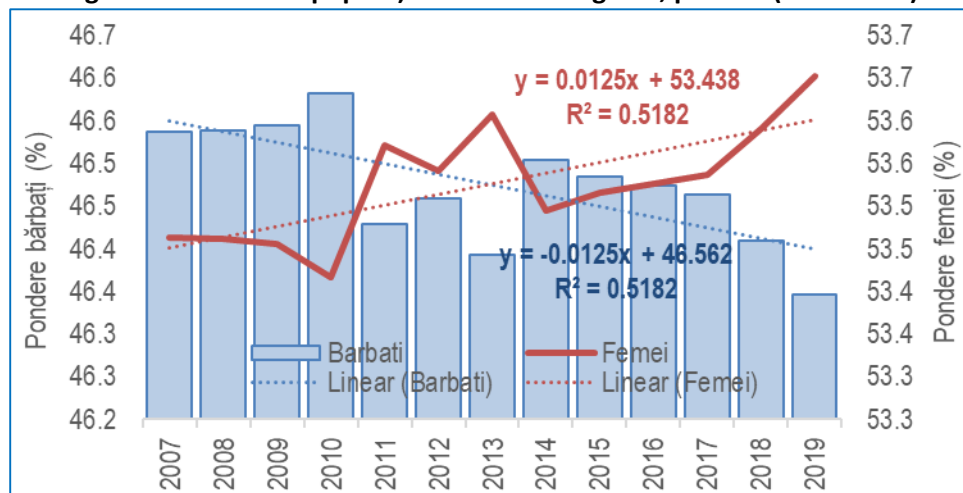
În raion, ca și pretutindeni în RM, predomină femeile, cu o pondere medie (pentru 2007-2019) de cca 52,1% (52% femei RM), bărbaților revenindu-le o cotă medie de cca 47,9% (48% bărbați RM), cu o diferență moderată dintre ponderile celor două sexe de cca 4,1 pp (2019), acesta fiind și media pentru perioada 2007-2019.

Astfel, în raion se atestă o tendință de reducere a diferenței dintre cele două sexe, trendurile prezentând legități sigure de creștere a ponderii bărbaților și respectiv reducere a ponderii femeilor.

Cu siguranță **cota mai mare a populației rurale își pune amprenta pe situația generală din raion**, iar caracterul trendurilor din sate fiind aproximativ asemănător celui din raion.

La celălalt pol se plasează situația din orașe, unde ponderile celor două sexe sunt mult mai distorsionate. Astfel, în anul 2019 bărbații din orașele raionului UN au reprezentat cca 46,3%, în timp ce femeilor le-a revenit 53,7%, diferența fiind de 7,3 pp.

Figura 27: Structura populației raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Tendențele ponderilor celor două sexe pe cele două medii de reședință, redate în diagramă oferă o imagine clară asupra dinamicii defavorabile constatate în mediul urban și a celei favorabile, care se exprimă printr-o tendință de echilibrare în mediul rural din raionul Ungheni.

Figura 28: Structura populației urbane a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

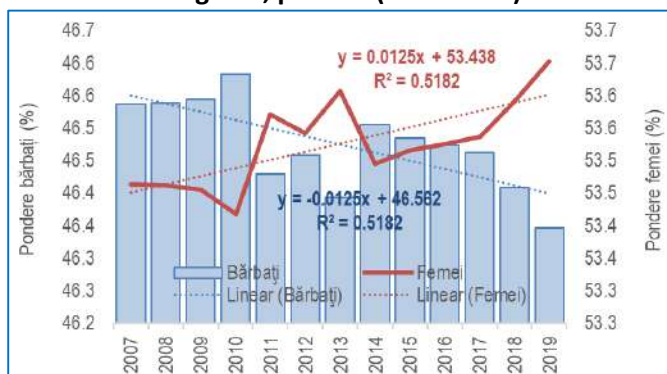
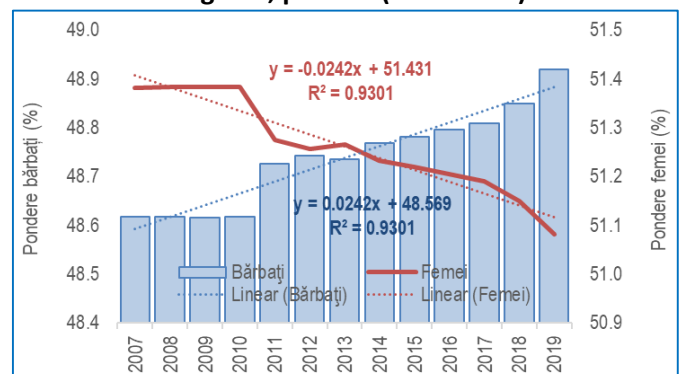

Figura 29: Structura populației rurale a raionului Ungheni, pe sexe (2007-2019)

Situațiile defavorabile constatate în mediul urban în anumite condiții (ex. diferențe majore dintre sexe la nivel de vârste fertile) se pot răsfrânge negativ asupra procesului de reproducere demografică.

În marea sa parte diferențele respective dintre sexe se pot explica prin faptul că bărbații, fiind caracterizați de o mortalitate mai mare (supramortalitate masculină), dar și fiind implicați mai puternic în procesele migraționale, de la o pondere majoritară la naștere, trec în inferioritate numerică și structurală, în jurul vârstei de 23 și 30 ani, care se păstrează până la cele mai avansate vârste.

Situația respectivă determină o rată de masculinitate subunitară, încât în 2019 în raion la 100 de femei reveneau cca 92,4 bărbați, în condiții mai favorabile la sate (95,8) și defavorabile în orașe (86,4), deși situațiile descrise sunt apropiate de situația generală din republică.

Prin urmare va fi foarte important ca analizele structurii populației după sexe să fie combinată cu abordarea structurii populației după vârste.

Abordarea combinată a distribuției populației după sexe și grupe mari de vârste redau distorsiuni care se aprofundează odată cu avansarea în vârste.

În raionul Ungheni cel mai mare dezechilibru dintre sexe poate fi sesizat la nivelul populației vârstnice (ca și pretutindeni în RM), unde predomină femeile cu o cotă de cca 62,3% din populație în timp ce bărbații reprezintă 37,7%. Într-o astfel de situație se solicită o extindere a oportunităților de muncă pentru bărbați, dar și o atenție sporită față de nevoile femeilor vârstnice.

Figura 30: Structura populației raionului Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)

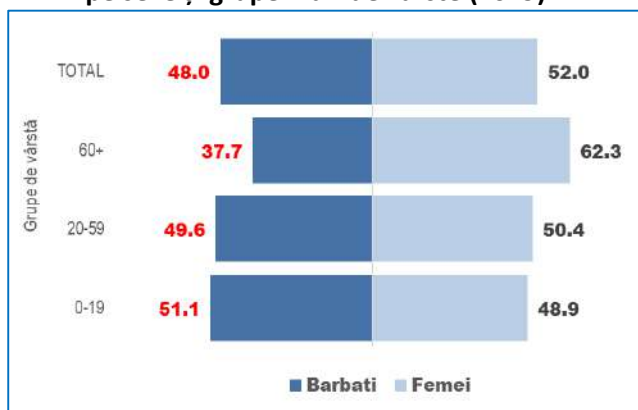
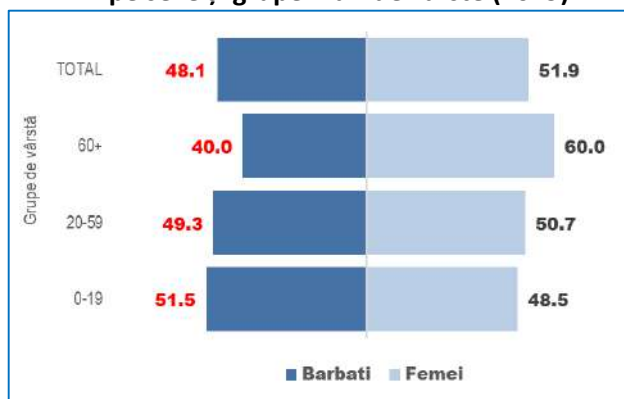

Figura 31: Structura populației Republicii Moldova, pe sexe și grupe mari de vârste (2019)

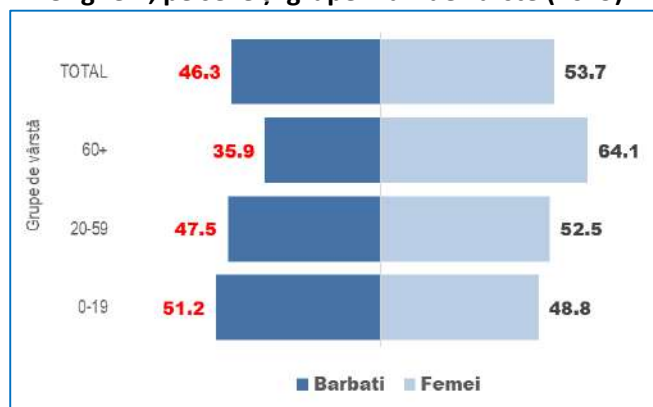
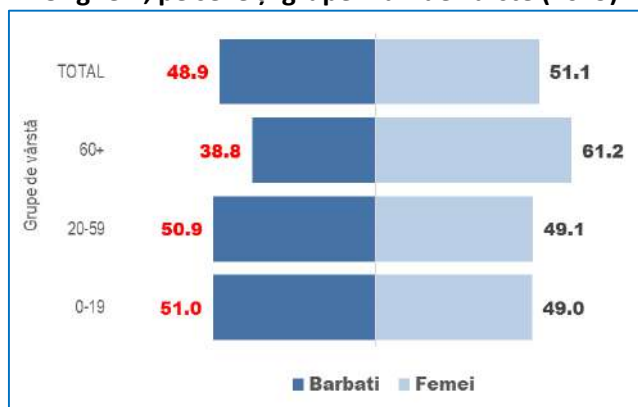
Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Astfel, în anul 2019, de la un relativ echilibru dintre sexe constatat la nivelul grupelor de vârste tinere și adulte se trece la un dezechilibru profund dintre cele două sexe la nivelul vârstelor adulte.

De fapt această situație este valabilă și la nivelul general al Republicii Moldova.

Structura pe sexe și pe grupe mari de vârste în cele două medii de reședință din raionul Ungheni se manifestă diferit.

Astfel, după cum s-a expus anterior, populația rurală este mai echilibrată din punct de vedere a structurii după sexe decât cea urbană, iar cele mai consistente disparități pot fi sesizate la nivelul populației din grupele de vârstă adultă (+3,3 pp) și tânără cu diferența de 2,9 pp.

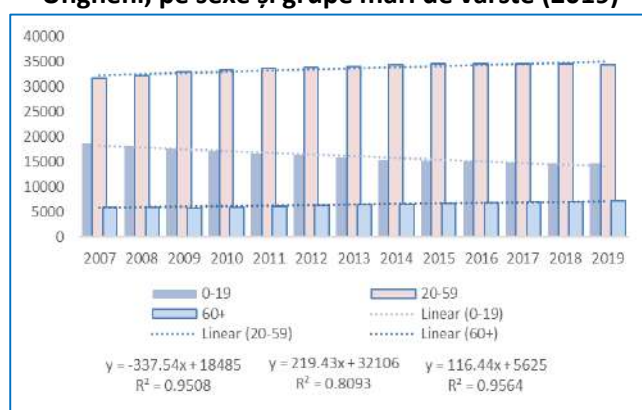
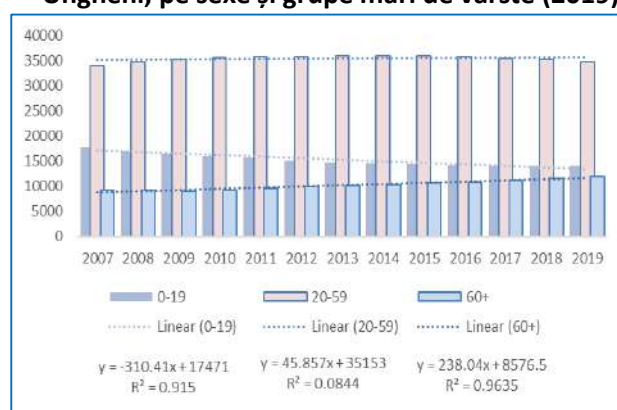
Figura 32: Structura populației urbane din raionul Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârstă (2019)**Figura 33: Structura populației rurale din raionul Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârstă (2019)**

Din acest punct de vedere se constată că populația de la sate dispune de un potențial de reproducere mai mare decât cea din orașe.

Urmărind dinamica efectivelor populației raionului după sexe și grupe mari de vârstă se constată că cele mai afectate în perioada 2007-2019 au fost efectivul tinerilor (-21,4% sau -7,0 pp) și cel al tinerelor (-21,2% sau -6,0 pp), în timp ce cea mai masivă creștere îi corespunde efectivului de femei vârstnice (+28,4% sau +4,4 pp) și celui al bărbaților vârstnici (+20,4% sau +2,2 pp).

La fel, în perioada de referință poate fi surprins un aspect pozitiv ce se referă la creșterea generală a contingentului populației masculine adulte cu cca 8,3% (+4,8 pp) și a celei feminine adulte cu cca 2,1% (+1,6 pp), deși în cazul bărbaților creșterea devine din ce în ce mai încetinită, pe când dinamica numărului de femei adulte a înregistrat descreșteri în ultimii 5 ani.

În aceste condiții pot fi constatate tendințe de degradare a situației efectivelor populației tinere de ambele sexe.

Figura 34: Structura populației urbane din raionul Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârstă (2019)**Figura 35: Structura populației rurale din raionul Ungheni, pe sexe și grupe mari de vârstă (2019)**

În reprimile prezentate este important faptul că în raionul Ungheni există un relativ echilibru la nivelul vârstelor fertile, ceea ce se prezintă drept șansă pentru o reproducere demografică favorabilă și respectiv dacă nu o creștere a efectivului populației pe contul sporului natural cel puțin o menținere sau o reducere nesemnificativă a efectivelor populației din raion.

3.4.3.2 Structura după vârste

Un element important, care se solicită a fi abordat este cel referitor la structura populației pe vârste.

Astfel, distribuția după vârste a populației raionului Ungheni din anul 2019 sugerează o structură a populației în care predomină cu o cotă de 59,1% (-1,4 pp față de situația din RM) populația adultă, în condiții de 61,1% pentru bărbați și 57,4% pentru femei, urmată de contingentul populației tinere care deține cca 24,5% (+3,4 pp față de situația din RM) din populația totală (26,1% femei și 23,1% bărbați).

Figura 36: Piramida vârștelor populației raionului Ungheni, (2019)

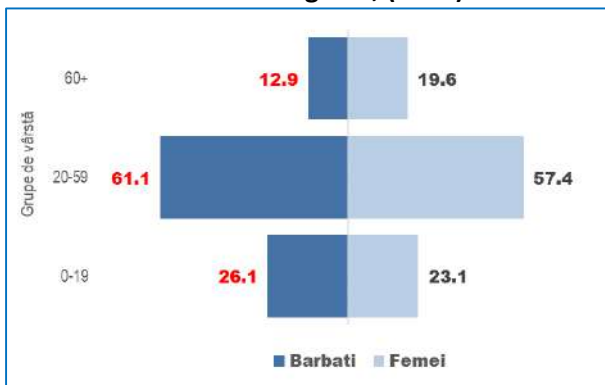
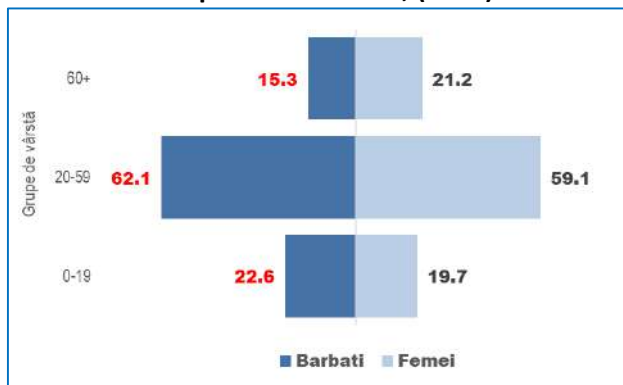

Figura 37: Piramida vârștelor populației Republicii Moldova, (2019)

În aceste condiții în raionul Ungheni se atestă o structură demografică mai favorabilă decât cea generală din republică, în care se dispune de o cotă mai mare a contingentului tinerilor și o cotă mai mică a populației vârstnice.

Figura 38: Piramida vârștelor populației urbane din raionul Ungheni, (2019)

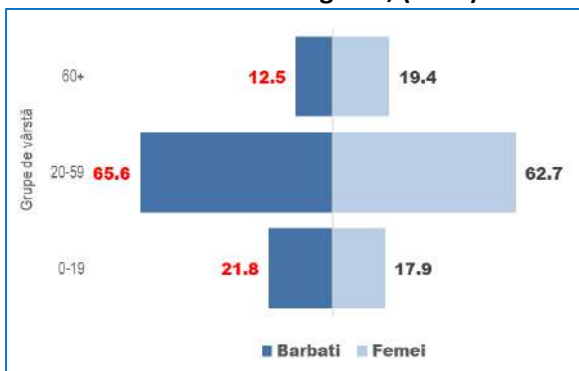
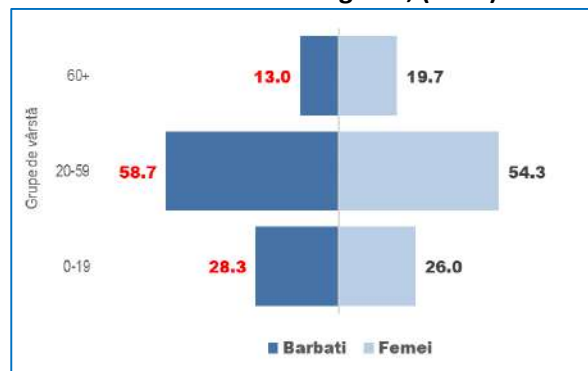

Figura 39: Piramida vârștelor populației rurale din raionul Ungheni, (2019)

Disparitățile dintre cele două medii de reședință din raionul Ungheni se manifestă prin cotele mai mari ale populației tinere din sate (+8,0 pp în cazul fetelor și +6,5 pp în cazul băieților) și nesemnificativ mai mari ale populației vârstnice.

Firește valorile mai mari ale ponderilor contingentelor tinerilor și vârstnicilor din mediul rural sunt compensate pe ponderile moderat mai mici ale populației adulte din acest mediu, depășite în cazul femeilor cu cca 8,3 pp și în cazul bărbaților cu 6,9 pp de cotele mediului urban.

Prin urmare, dacă în mediul urban se dispune la moment de un potențial ocupațional mai mare, atunci în mediul rural se dispune de rezerve mai mare pentru completarea viitoare a contingentului populației adulte, deși valabilitatea acestor afirmații este destul de relativă în condițiile în care populația rurală nu va pretinde să migreze în orașele din raion, sau după limitele acestuia.

Printre cele mai consacrate maniere de analiză a distribuției populației după sexe și vârste este recunoscută versiunea analitică a piramidei vârstelor, în care populația studiată este distribuită după ani împliniți de vârstă.

Astfel, piramida vârstelor populației raionului Ungheni ne sugerează o distribuție se prezintă în figura de mai jos.

Figura 40: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni, (2019)

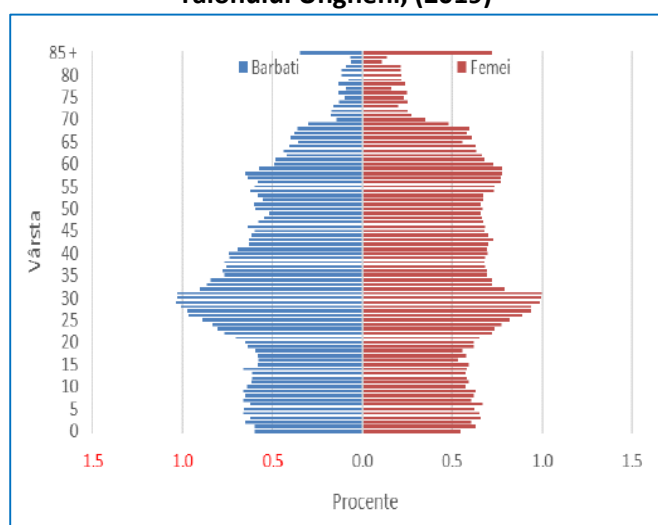
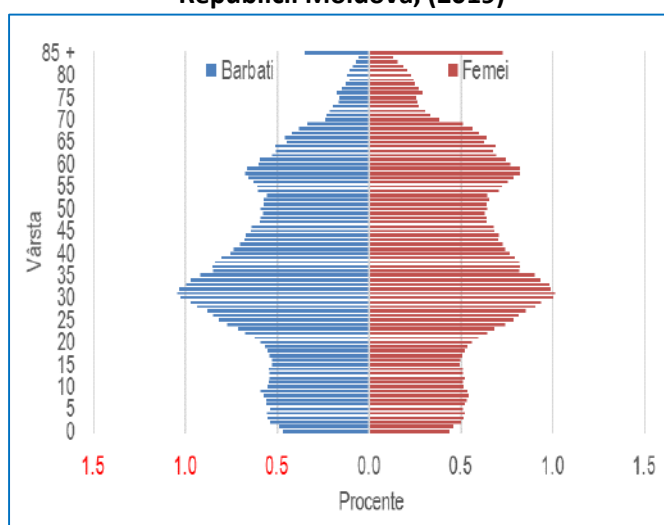

Figura 41: Piramida vârstelor populației Republicii Moldova, (2019)

De fapt caracterul celor două piramide este aproximativ asemănător, cu o singură diferență că piramida generată pentru populația Republicii Moldova prezintă o situație medie pe țară încât efectivele populației în doi ani consecutivi prezintă treceri mai ajustate decât în cazul piramidei populației raionului Ungheni.

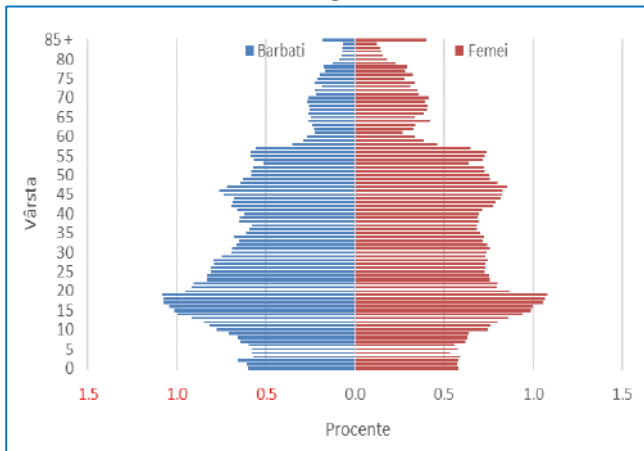
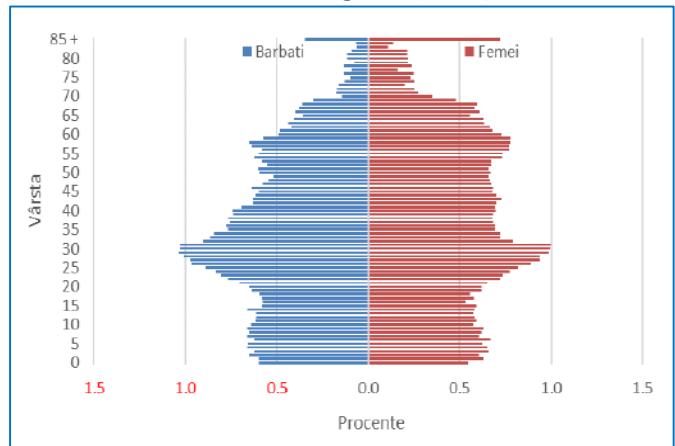
O diferență semnificativă dintre cele două piramide se referă la baza diferită a acestora.

Astfel, piramida populației raionului Ungheni dispune de o bază mai extinsă ceea ce relatează despre o populație tânără mai mare și respectiv resurse suplimentare pentru completarea contingentului populației adulte.

La fel, piramida vârstelor populației raionului Ungheni nu dispune de trecerile mai exacte de la o generație la alta deoarece în unele cazuri ponderile populației de o anumită vârstă din raionul Ungheni sunt mai mari decât cele din Republica și viceversa.

Astfel, se observă clar diferența dintre populația feminină din raionul Ungheni și cea din Republica Moldova cuprinsă între vârsta 30 și 60 ani.

Comparând piramidele vârstelor populației raionului Ungheni anii extreme ai perioadei de referință (2007 și 2019), pot fi puse în evidență modificările structurii populației care au intervenit în perioada de 12 ani.

Figura 42: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni (2007)**Figura 43: Piramida vârstelor populației raionului Ungheni (2019)**

Astfel, pot fi observate bazele diferite ale celor două piramide, în care predomină piramida din 2007 cu efective din ce în ce mai mari de nou născuți.

La fel, în piramida anului 2007 se face observată atenuarea treptată a generației cu vârsta de 60 și peste, care în 2019 a trecut deja în categoria de vârstă 70+, iar marea majoritate a populației de referință se conține deja un banda 85+.

În schimb această atenuare este urmată de intrări și mai consistente în contingentul populației vârstnice, ceea ce alimentează și mai puternic procesul de îmbătrânire demografică.

Va fi important să se menționeze și faptul că **raionul Ungheni în prezent dispune de o structură demografică suficient de favorabilă, determinată de o pondere consistentă a populației în vârstă activă din punct de vedere economic.** cu toate acestea trebuie să fim pregătiți peste 10 ani. Adică la nivelul anului 2030 în raion va demara un proces de îmbătrânire demografică fără precedent, care va continua până la limitele ale 2060.

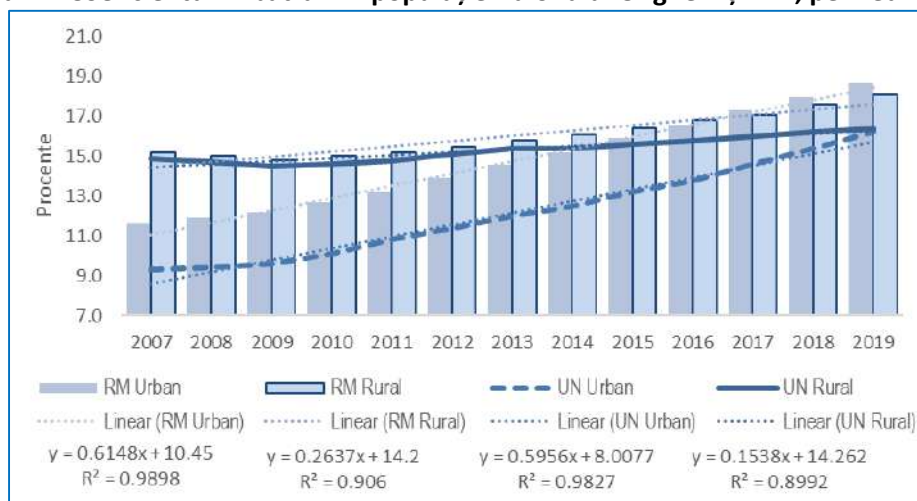
În aceste împrejurări singura soluție de atenuarea a efectelor îmbătrânirii demografice va fi promovarea unei politici demografice active capabile să suplimenteze potențial de locuitori la nivelul vârstelor tinere.

Deci în raionul Ungheni îmbătrânirea demografică se manifestă mai slab decât în cazul situației generale din republică.

Ponderea populației vârstnice (de 60 ani și peste) din raion în anul 2019 a fost de cca 16,4% aceasta fiind mai pronunțată în cazul sexului feminin (19,6%) și mai mică în cazul bărbaților (12,9%).

În acest context situația demografică din raionul Ungheni, constatată în prezent, poate fi calificată drept una relativ favorabilă, cu o tendință lentă de înrăutățire în următorii 15-20 de ani.

După cum s-a menționat anterior, îmbătrânirea demografică a populației din raionul Ungheni este inferioară îmbătrânirii demografice a populației din Republica Moldova, aceasta fiind curent mai pronunțată în mediu rural, dar cu tendințe sigure de accelerare a îmbătrânirii demografice a populației de la orașe.

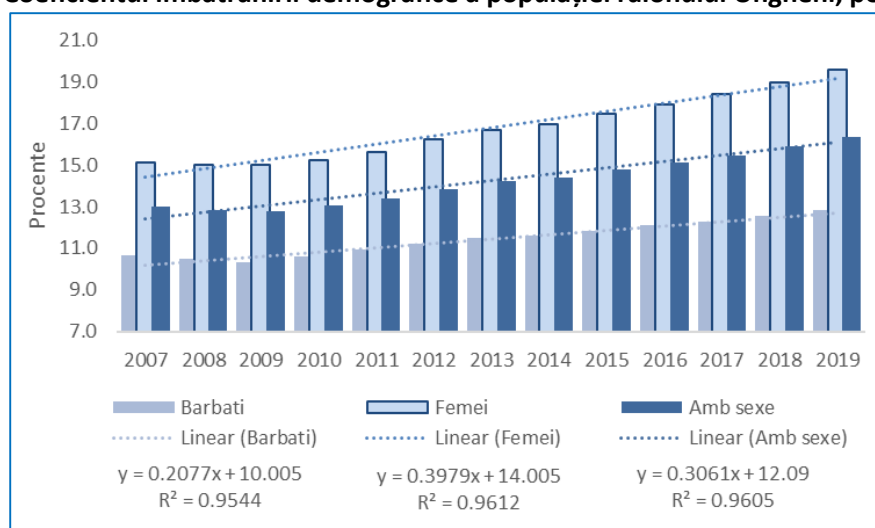
Figura 44: Coeficientul îmbătrânirii populației raionului Ungheni și RM, pe medii (2019)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Astfel, din diagramă poate fi constatată cea mai proastă situație privind îmbătrânirea demografică la nivelul populației urbane din Republica Moldova, care în anul 2019 a înregistrat cota de 18,7%, urmată de cota populației rurale din Republica Moldova de cca 18,1%.

Urmărind dinamica îmbătrânirii demografice se poate menționa că îmbătrânirea demografică a populației rurale din raionul Ungheni a concurat pe întreaga perioadă de referință cu nivel îmbătrânirii demografice a populației rurale din Republica Moldova, deși tendința de creștere mai rapidă a ultimei a devansat-o pe prima. La fel, se poate constata că **dinamicile îmbătrânirii demografice a populației din mediul urban sunt mult mai accelerate decât cele din mediul rural**, cu precădere în cazul general din Republica Moldova, în care creșterea medie anuală a coeficientului îmbătrânirii demografice depășește jumătate de punct procentual (creștere de 6,1 puncte procentuale în 10 ani).

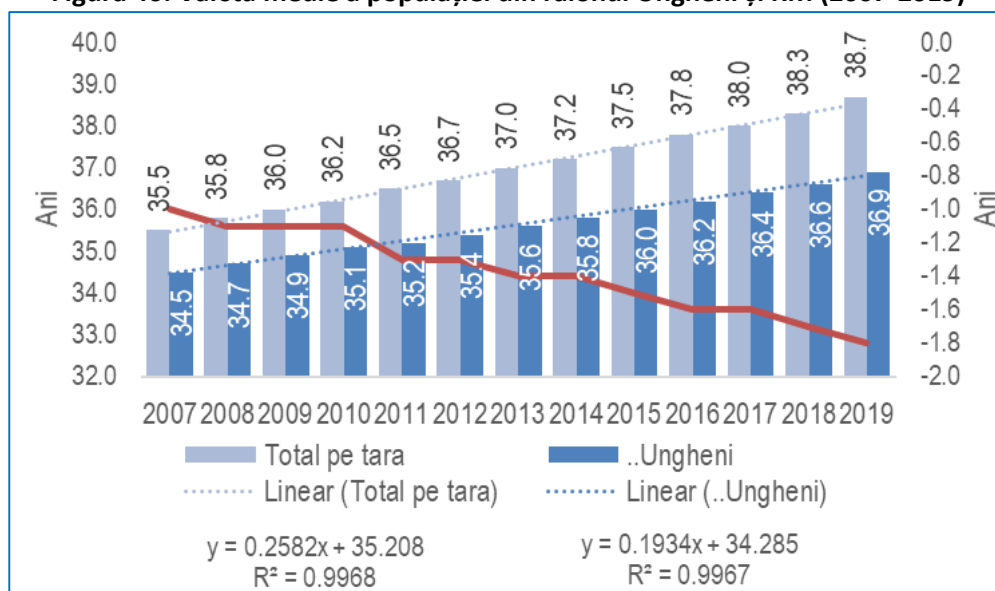
La fel, în întreaga perioadă analizată coeficientul îmbătrânirii demografice a înregistrat tendințe sigure de creștere atât în cazul sexului masculin cât și a celui feminin, iar ținând cont de forma piramidei vârstelor, situația privind îmbătrânirea demografică din raion se va înrăutăți și pe viitor.

Figura 45: Coeficientul îmbătrânirii demografice a populației raionului Ungheni, pe sexe (2019)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Vârsta medie a populației din raionul Ungheni este una este inferioară situației generale pe republică (36,9 față de 38,7 ani), iar favorabil pentru raion este faptul că diferența dintre vârsta medie a populației din raion și cea medie a populației din Republica Moldova a crescut continuu, ceea ce denotă o populație din raion relativ tânără în raport cu situația generală din republică.

Figura 46: Vârsta medie a populației din raionul Ungheni și RM (2007-2019)

Sursa: conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova

Cel mai tânăr contingent din populațiile de referință este reprezentat de bărbații din satele raionului Ungheni, în timp ce cel mai vârstnic contingent este reprezentat de femeile din mediul urban al Republicii Moldova.

Din datele aceluiași tabel se observă că populația din raionul Ungheni este mai tânără, din punct de vedere a vârstei medii, la nivelul tuturor criteriilor de dezagregare (medii și sexe) pe întreaga perioadă de referință.

Cu toate acestea, se fac observate și ritmurile mai alerte a vârstei medii a populației din orașele raionului Ungheni, în timp ce populația din satele raionului, fiind mai tânără decât cazul general pe Republica, înregistrează și ritmul mai lente de creștere.

Tabelul 18: Vârsta medie a populației din RM și raionul Ungheni pe medii și sexe (2007-2019)

	Total pe tara				Raionul Ungheni			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei
2007	33.8	36.7	34.0	37.3	32.1	35.4	33.1	36.6
2008	34.2	37.1	34.2	37.4	32.5	35.8	33.2	36.7
2009	34.5	37.5	34.3	37.6	32.8	36.2	33.2	36.8
2010	34.8	37.8	34.4	37.7	33.1	36.6	33.2	36.8
2011	35.1	38.2	34.5	37.8	33.5	37.0	33.3	36.9
2012	35.5	38.6	34.7	38.0	33.8	37.5	33.3	37.0
2013	35.8	39.0	34.9	38.2	34.2	37.9	33.4	37.1
2014	36.2	39.4	35.1	38.4	34.6	38.3	33.5	37.2
2015	36.5	39.8	35.3	38.6	35.0	38.8	33.6	37.3
2016	36.9	40.2	35.4	38.7	35.4	39.2	33.7	37.3
2017	37.2	40.6	35.6	38.9	35.7	39.7	33.8	37.4
2018	37.6	41.0	35.8	39.1	36.1	40.1	33.9	37.5

	Total pe țara				Raionul Ungheni			
	Urban		Rural		Urban		Rural	
	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei
2019	38.0	41.4	36.1	39.4	36.5	40.5	34.0	37.7
Modif. 19-07	4.2	4.7	2.1	2.1	4.4	5.1	0.9	1.1
Panta	0.35	1.13	0.43	1.01	2.12	1.17	0.17	1.10

3.4.4 Mișcarea naturală

Dinamica efectivului și structurii populației este determinată de două elemente importante: mișcarea naturală și cea migratorie.

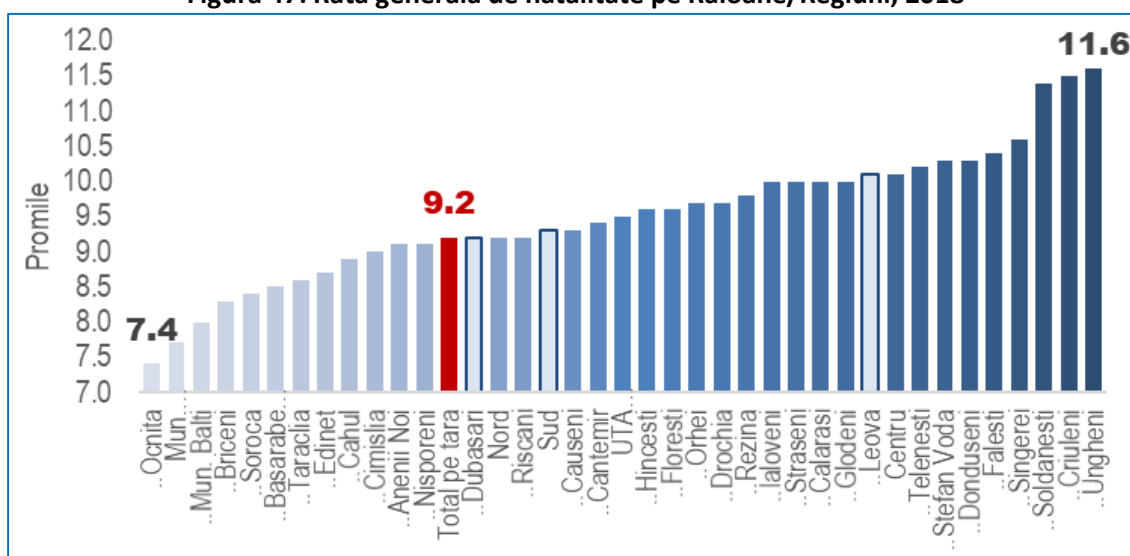
Aceste două elemente ale mișcării populației includ în sine atât fluxuri de intrare (natalitatea și imigrările), care contribuie la creșterea efectivului și modificarea structurii populației după diverse criterii, cât și fluxuri de ieșire (mortalitatea și emigrările), acestea influențând efectivul în sensul descreșterii.

Mișcarea naturală a populației este reprezentată de diferența dintre nașteri și decese, iar măsura în care efectivul nașterilor îl depășește sau este depășit de cel al deceselor conferă mișcării naturale un sens pozitiv sau negativ.

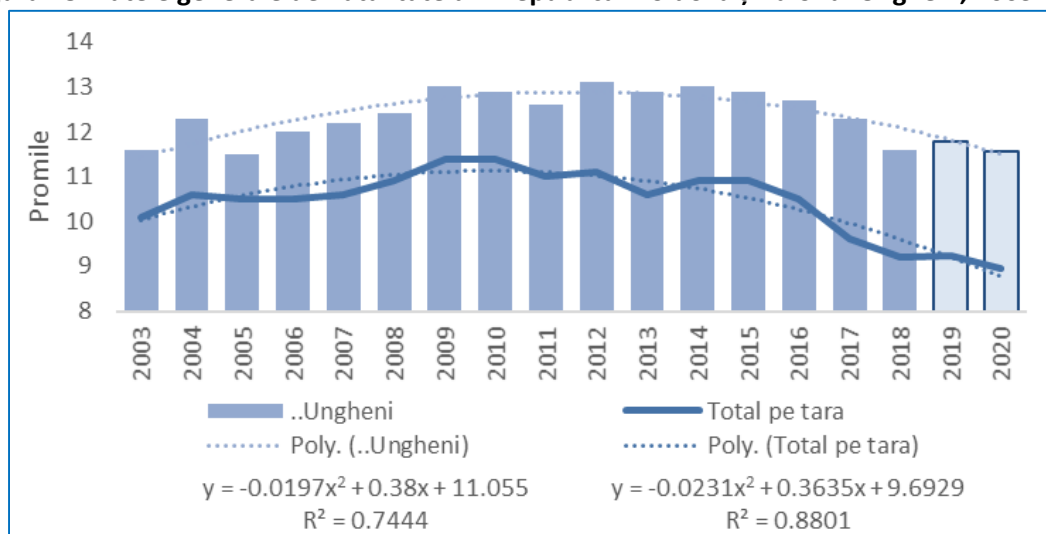
3.4.4.1 Natalitatea populației

În anul 2018, dispunând de o pondere mai mare a contingentului fertil și de o rată superioară a fertilității, raionul Ungheni s-a plasat în topul clasamentului unităților teritoriale administrative după rata natalității, înregistrând un nivel al natalității de circa 11,6 promile, depășind astfel cu circa 2,4 puncte promilice nivelul general al natalității din Republică, și cu 4,2 promile nivelul minimal al ratei de natalitate specific raionului Ocnița.

Figura 47: Rata generală de natalitate pe Raioane/Regiuni, 2018

Intensitatea natalității în raionul Ungheni a fost superioară nivelului general pe țară în întreaga perioadă analizată (2003-2020), cu o tendință generală de creștere până în anul 2012, după care aceasta înregistrat o descreștere continuă.

Figura 48: Ratele generale de natalitate din Republica Moldova și raionul Ungheni, 2003-2020

Prin urmare, dinamica intensității natalității în raionul Ungheni poate fi aproximată printr-o funcție parabolică parabolică, iar trendul în acest caz fiind destul de sigur, încât ne putem aștepta și în continuare la o reducere a ratei natalității din raion.

Tabelul 19: Ratele mișcării naturale din Republica Moldova și raionul Ungheni, 2003-2020

Anul	Total pe țară			..Ungheni		
	Natalitate	Mortalitate	Spor natural	Natalitate	Mortalitate	Spor natural
2003	10.1	11.9	-1.8	11.6	12.3	-0.7
2004	10.6	11.6	-1.0	12.3	11.3	1.0
2005	10.5	12.4	-1.9	11.5	13.0	-1.5
2006	10.5	12.0	-1.5	12.0	12.0	0.0
2007	10.6	12.0	-1.4	12.2	11.7	0.5
2008	10.9	11.8	-0.9	12.4	11.9	0.5
2009	11.4	11.8	-0.4	13.0	11.6	1.4
2010	11.4	12.3	-0.9	12.9	12.1	0.8
2011	11.0	11.0	0.0	12.6	11.3	1.3
2012	11.1	11.1	0.0	13.1	11.0	2.1
2013	10.6	10.7	-0.1	12.9	10.7	2.2
2014	10.9	11.1	-0.2	13.0	10.5	2.5
2015	10.9	11.2	-0.3	12.9	11.2	1.7
2016	10.5	10.8	-0.3	12.7	11.2	1.5
2017	9.6	10.4	-0.8	12.3	9.9	2.4
2018	9.2	10.5	-1.3	11.6	10.7	0.9
2019*	9.2	10.4	-1.2	11.8	10.5	1.3
2020*	9.0	10.3	-1.4	11.6	10.4	1.2
Modif. 20-03	-1.1	-1.6	0.4	0.0	-1.9	1.9
Slope 03-20	-0.07	0.58	-0.33	0.80	-0.25	-1.13

* valori estimate

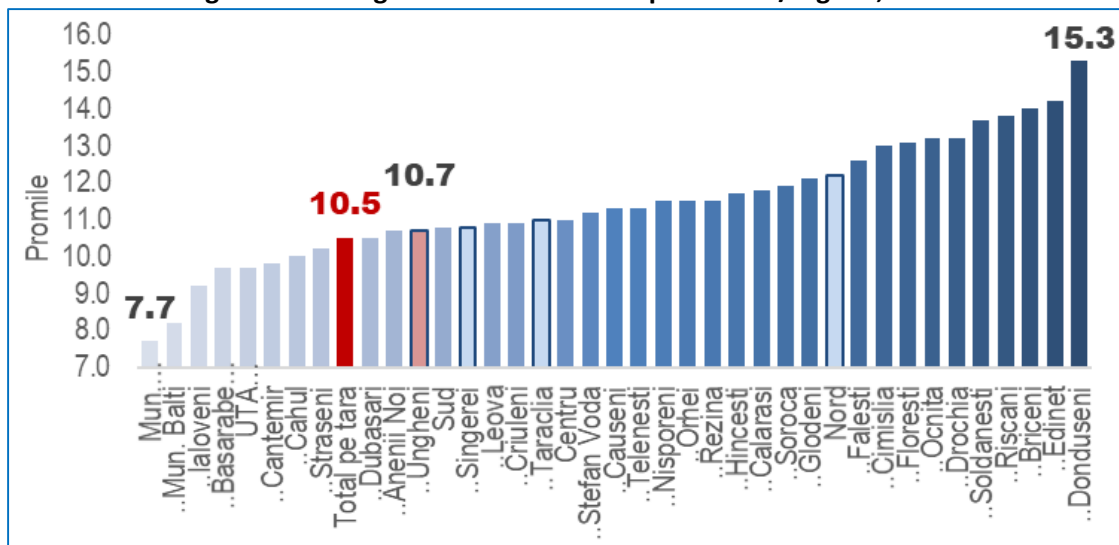
Specific pentru dinamica intensității natalității în raionul Ungheni este și faptul că la momentul final al analizei aceasta a înregistrat exact valoarea din anul inițial al analizei, în timp ce rata generală pe țară s-a redus destul de moderat (-1,1 puncte promilice).

Prin urmare, intensitatea natalității pe țară a înregistrat o reducere medie anuală de cca -0,07 puncte promilice, pe când raionului Ungheni fiindu-i specifică o creștere a ratei natalității cu cca 0,8 puncte promilice.

3.4.4.2 Mortalitatea populației

În 2018 intensitatea mortalității, exprimată prin rata generală de mortalitate de cca 10,7‰ a plasat raionul Ungheni pe poziția 11 între cele 35 UAT-uri, în timp ce cele mai mici valori corespund celor două municipii (Chișinău și Bălți), iar cele mai mari rate de mortalitate (de la 13,8‰ la 15,3‰) se deplasează spre raioanele de Nord (Râșcani, Briceni, Edineț, Dondușeni).

Figura 49: Rata generală de natalitate pe raioane/regiuni, 2018

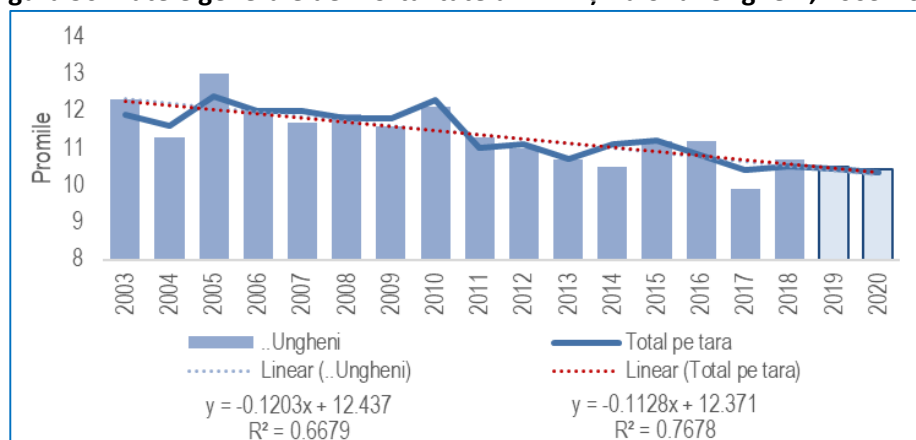

La capitolul mortalitate, raionul Ungheni se manifestă relativ similar cu situația generală din republică, cu mici excepții atât în favoarea cât și în defavoarea raionului.

Astfel, în perioada de referință (2003-2020) valoarea intensității mortalității din entitate a scăzut de la nivelul de 12,3‰ până la 10,4‰, tranzitând valoarea maximală de 13,0‰ (2005) și cea minimală de 9,9‰ (2017).

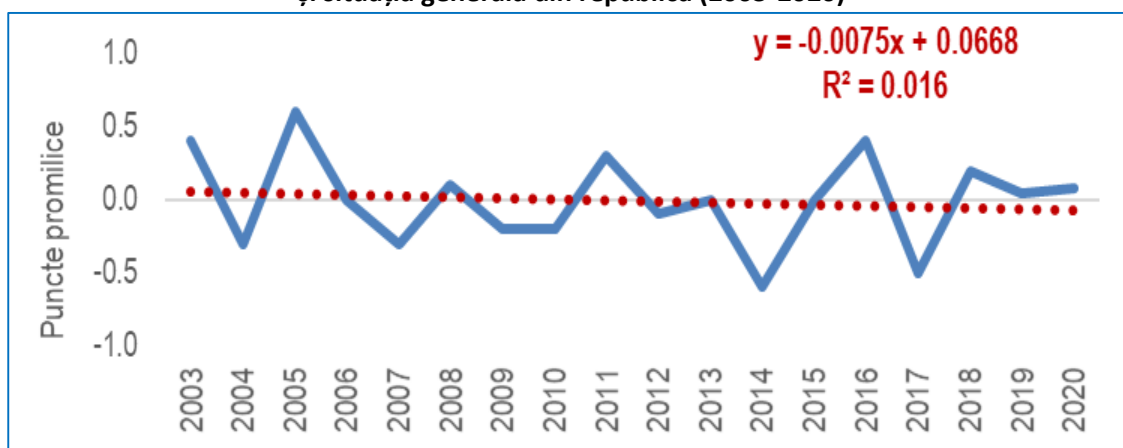
Prin urmare, în raion se asistă la o tendință generală de reducere, asociată situației generale a mortalității din republică.

Figura 50: Ratele generale de mortalitate din RM și raionul Ungheni, 2003-2020

Operația privind identificarea unor legități asupra diferențelor dintre nivelul intensității mortalității din Ungheni și cel general din republică, nu s-a încununat cu succes, încât se poate conchide **că manifestările mortalității din raion sunt strict dependente de legitățile interne, adică de structura pe vârste a populației din entitate.**

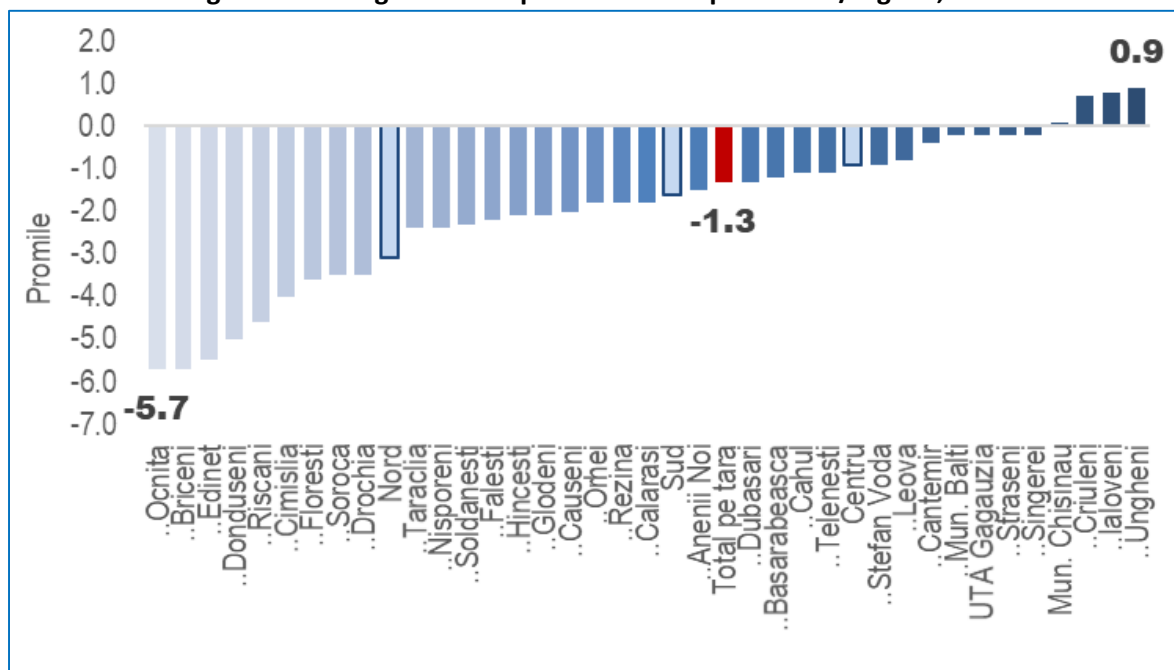
Figura 51: Diferența dintre ratele generale de mortalitate din raionul Ungheni și situația generală din republică (2003-2020)

3.4.4.3 Sporul natural

Diferența dintre intensitatea natalității și cea a mortalității în raionul Ungheni se manifestă în favoarea primei, încât entitatea se plasează în topul clasamentului UAT-urilor după rata sporului natural cu o valoare de cca 0,9‰, mai mare cu cca 2,2 puncte promilice decât nivelul general pe republică, depășind în același timp nivelul minimal înregistrat în raionul Ocnița (-5,7‰) cu cca 6,6 puncte promilice.

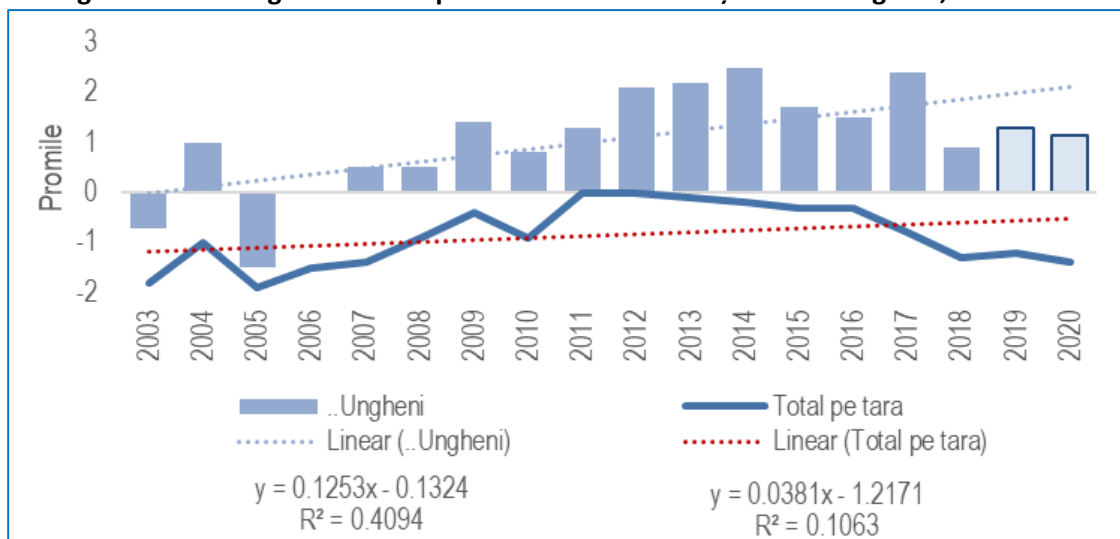
Figura 52: Rata generală a sporului natural pe raioane/regiuni, 2018

Exclusiv în întreaga perioadă studiată (2003-2020) **nivelul sporului natural din raion a fost superioară nivelului general pe republică.**

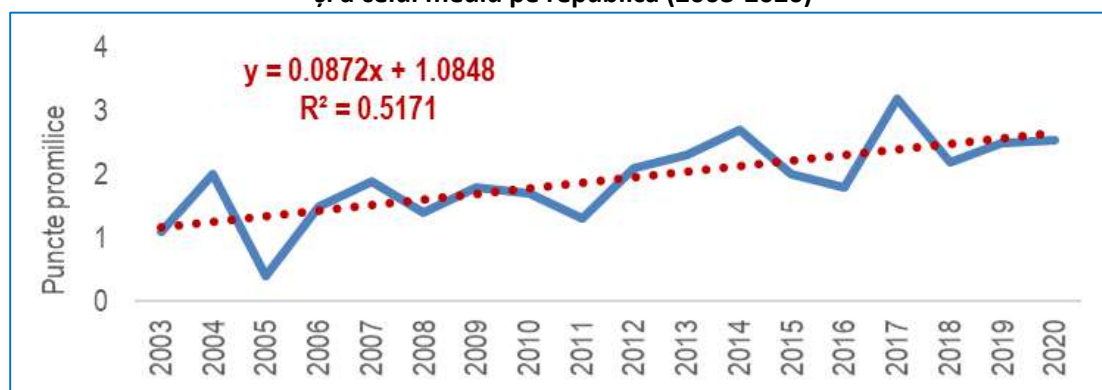
În plus, valorile sporului natural din raion au înregistrat un trend pozitiv mult mai accentuat decât situația generală pe republică, iar creșterea medie anuală a sporului natural din Ungheni a fost de +0,125 puncte promilice, față de trendul mai lent a sporului natural din republică (0,038 puncte promilice).

Figura 53: Ratele generale ale sporului natural din RM și raionul Ungheni, 2003-2020

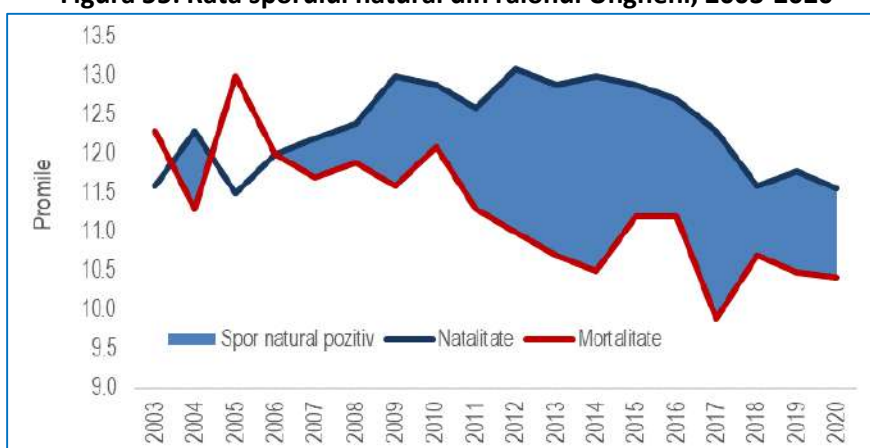

Ținând cont de faptul că în aproape jumătate din perioada analizată (cu precădere în ultimii 8 ani) diferența dintre ratele sporului natural din Ungheni a depășit valoarea de 2 puncte procentuale față de general pe republică, și de caracterul diferit a pantelor celor două trenduri (pentru raionul Ungheni și cel general din republică), se amplifică din ce în ce mai mult disparitățile dintre sporul natural la nivel de raion și cel general, iar tendința generală a acestora este pozitivă.

Figura 54: Diferența dintre ratele generale ale sporului natural din raionul Ungheni și a celui mediu pe republică (2003-2020)

În concluzie se va menționa că în condițiile de o relativă stabilitate a natalității și a unei tendințe de descreștere a mortalității raionul Ungheni se plasează pe o pistă destul de favorabilă, în care dinamica populației de aici este încurajată de mișcarea naturală a populației, care generic și destul de sugestiv poate fi surprinsă prin plasarea celor două poligoane (ale ratei natalității și a mortalității), iar diferența pozitivă dintre natalitate și mortalitate este prezentată prin suprafața hașurată.

Figura 55: Rata sporului natural din raionul Ungheni, 2003-2020

3.4.5 Prognoze demografice

3.4.5.1 Tendințe

Prin sinteza principalelor aspecte și tendințe constatate în capitolul de diagnostic al populației raionului Ungheni, se vor reține principalele elemente, care vor fi exploatate în faza de prognoză a populației raionului:

- ✓ Pe parcursul ultimilor 15 ani populația raionului s-a aflat într-o reducere nesemnificativă, înregistrând un ritm de cca -2,3%, în condiții de o reducere mai accentuată a populației din mediul urban (-4%) și alta mai lentă a populației rurale (-1,4%);
- ✓ Reducerea numărului populației raionului (peste -1,5 mii locuitori), înregistrată în perioada 2014-2021, a fost determinată preponderent de soldul migrator negativ (-2,5 mii locuitori), în timp ce sporul natural a fost pozitiv (puțin sub o mie locuitori);
- ✓ Structura pe vârste a populației, reconstituită pentru anul 2020 este destul de favorabilă, segmentele populației tinere și adulte fiind superioare față de nivelul general pe republică.

Din această perspectivă se poate concluziona că principalele tendințe și structuri demografice, specifice populației raionului, sunt destul de favorabile (comparativ cu situația generală din republică), ceea ce poate încuraja dacă nu o creștere a efectivului populației atunci o menținere a acestuia în limita nivelurilor din prezent.

Prognoza populației raionului Ungheni, până la orizontul previzional 2050, a fost elaborată prin metoda componentelor, în care pe poziția populației inițiale s-a plasat efectivul și structura (pe sexe și grupe cinci de vârstă) populației stabile, recalculată pentru anul 2020.

Deși, o analiză asupra comportamentului demografic al populației raionului, sugerează un comportament similar altor entități din republică, noi ne vom axa pe elaborarea și exploatarea unor instrumente de analiză și prognoză demografică specifice raionului Ungheni: analiza intensității mortalității și natalității; identificarea probabilităților de supraviețuire de perspectivă între două grupe de vârste; estimarea numărului probabil de nașteri din viitor.

Prin urmare, speranța de viață și probabilitățile de supraviețuire între două grupe de vârste consecutive, au fost determinate în baza tabelor de mortalitate ale populației din cele două medii de reședință din raion, elaborate separat pe cele două sexe, pentru perioada anilor 2007-2019.

Numărul de nou-născuți, pentru perioada viitoare s-a estimat în baza tabelor de fertilitate a populației feminine din ambele medii pentru aceeași perioadă de referință (2007-2019).

3.4.5.2 Scenarii

Diferențierea celor 3 scenarii s-a realizat în baza unor ipoteze privind manifestările favorabile/defavorabile ale mortalității, natalității și fertilității în ultimii 17 ani, la nivel de populație a raionului Ungheni, repartizată pe medii de reședință și sexe.

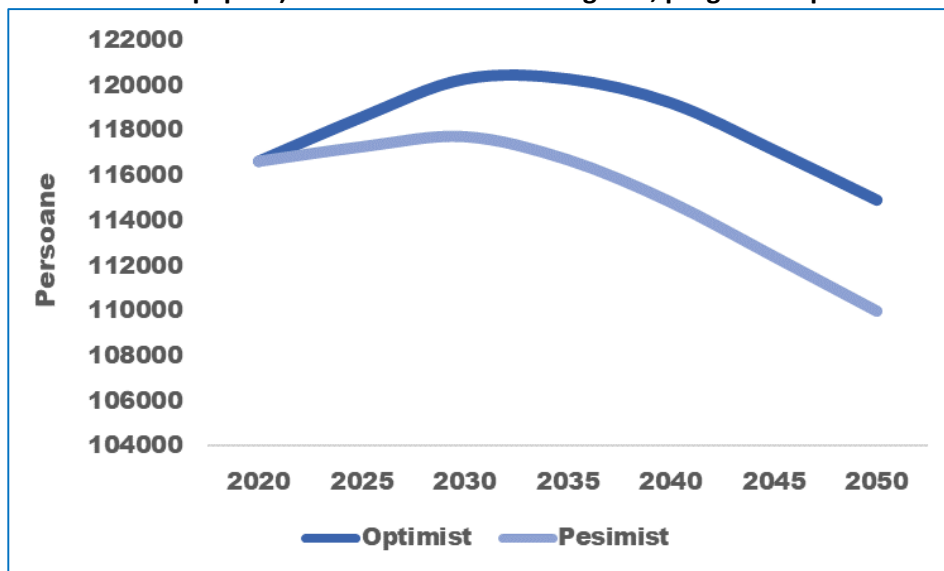
Scenariul optimist

La baza **scenariul optimist** al prognozei demografice au fost plasate ipotezele privind:

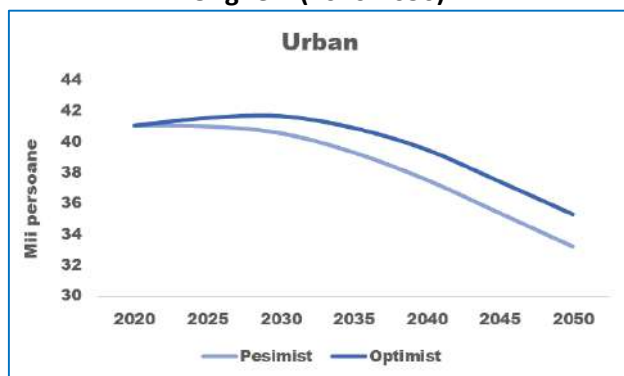
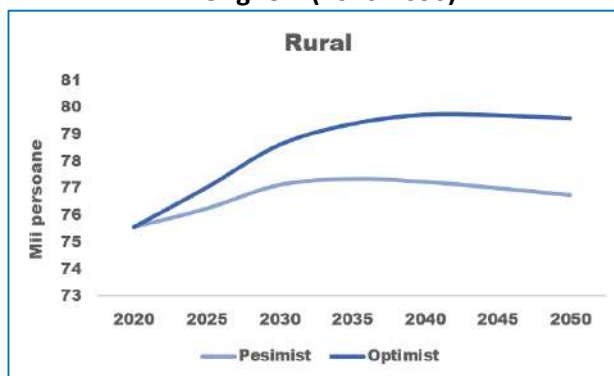
- ✓ Nivelul minimal al ratei generale de mortalitate a populației raionului Ungheni, pentru cele două medii de reședință din perioada 2003-2019, de cca 9,9 promile (2017), în condițiile unor rate specifice de mortalitate pe sexe de 9,95‰ pentru bărbați și 7,72‰ pentru femei;
- ✓ Rata generală de natalitate maximală se va plasa la nivelul de 13,1‰ (2012), în timp ce rata generală de fertilitate va fi de cca 49‰, cu mici diferențe pe cele două medii de reședință;
- ✓ Se va accepta un sold migrator nul, încât acesta nu va influența dinamica populației raionului.

Conform **scenariului optimist** populația stabilă a raionului va înregistra spre orizontul previzional o reducere generală de cca -1,5%, în condițiile unei creșteri în primii 10 ani ai perioadei previzionale cu 2,44%, și a unei reduceri cu de cca 3,01% în următorii 15 ani, încât spre finele perioadei previzionale efectivul populației stabile a raionului are șanse să atingă un nivel de cca 114,9 mii locuitori, iar efectivele tendințele demografice în perioada de perspectivă se prezintă ca în figura de mai jos.

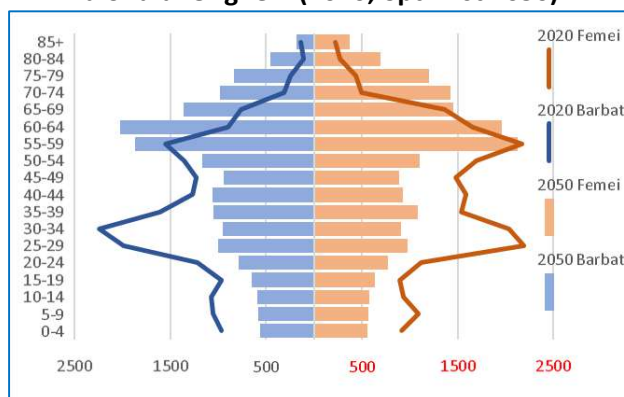
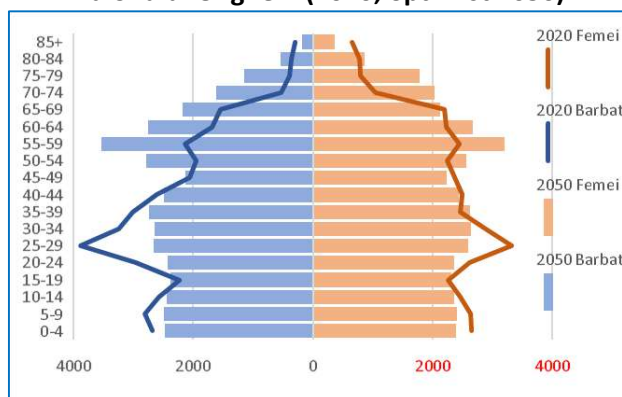
Figura 56: Efectivele populației stabile a raionului Ungheni, prognozate până în anul 2050

Scenariul optimist redă disparități semnificative ale evoluției populației în cele două medii de reședință. Astfel, populația urbană a raionului are șanse să se reducă spre orizontul previzional cu cca 14,1%, în timp ce populația de la sate se va mări cu cca 5,4%.

Figura 57: Efectivele populației urbane a raionului Ungheni (2020-2050)**Figura 58: Efectivele populației rurale a raionului Ungheni (2020-2050)**

Structura populației raionului Ungheni pe grupe de vârste cincinale spre orizontul previzional (2050), surprinsă prin piramida vârstelor redă o configurație deficitară a piramidei, cu o bază din ce în ce mai îngustă, specifică populației urbane, și o structură aproape neafectată în timp de fenomenul mișcării populației în zona rurală.

Figura 59: Piramida vârstelor populației urbane a raionului Ungheni (2020; optimist 2050)**Figura 60: Piramida vârstelor populației rurale a raionului Ungheni (2020; optimist 2050)**

Ce mai afectată în cazul realizării scenariului optimist va fi populația tânără a raionului, care în perioada 2020-2050 se va reduce cu cca 15,1%, ceea ce va determina o reducere a cotei acestui segment al populației cu cca 3,3 pp.

În același timp, reducerea intensității mortalității specifice la nivelul vârstelor avansate, a dispus ca populația vârstnică a raionului în perioada de perspectivă va înregistra o creștere apropiată de 2/3 din efectivul prezent (cca +60,7%), ceea ce-i va asigura spre anul 2050 o cotă de cca 27,2% din populația totală a raionului (+10,5 pp față de 2020).

La fel, și contingentul populației adulte va fi afectat de o reducere atât numerică (-13,4%) cât și structurală (-7,2 pp).

În aceste împrejurări, chiar dispunând de rezervele puternice ale mediului rural, în raionul Ungheni în următorii 30 ani asociat reducerii numerice nesemnificative a populației se va asista și la o degradare a situației demografice din punct de vedere calitativ.

Tabelul 20: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul optimist)

Vârsta	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	Dinamica
0-19	28211	29104	28428	26824	25595	24365	23962	-15.1
20-59	68986	66568	66033	66185	65224	63740	59713	-13.4
60+	19426	22922	25842	27301	28416	29024	31216	60.7
TOTAL	116623	118595	120304	120309	119236	117130	114891	-1.5
	%	%	%	%	%	%	%	
0-19	24.2	24.5	23.6	22.3	21.5	20.8	20.9	-3.3
20-59	59.2	56.1	54.9	55.0	54.7	54.4	52.0	-7.2
60+	16.7	19.3	21.5	22.7	23.8	24.8	27.2	10.5

Scenariul pesimist

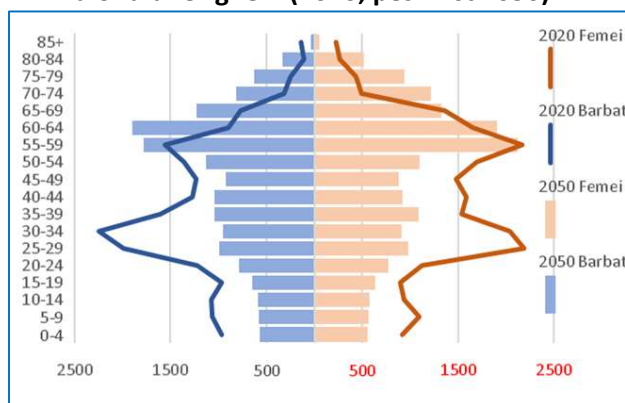
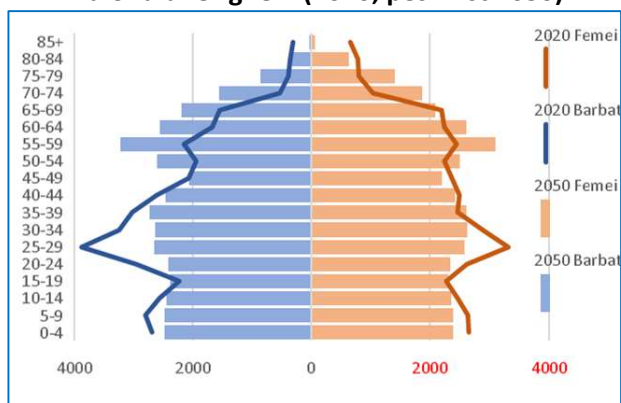
Varianta pesimistă a prognozei demografice s-a fundamentat pe ipoteze privind evoluția constantă a mortalității, natalității și a sporului mecanic al populației, în următoarele condiții:

- ✓ Nivelul maximal al ratei generale de mortalitate pentru cele două medii mediul rural din perioada 2003-2019 de cca 13 promile (2005), în condițiile unor rate specifice de mortalitate pe sexe de 13,90‰ pentru bărbați și 12.24‰ pentru femei;
- ✓ Rata generală de natalitate se va plasa la nivelul de 11.5‰ (2005) în timp ce rata generală de fertilitate va fi de 40,8‰ (2005);
- ✓ Se va accepta un sold migrator nul, încât acesta nu va influența dinamica populației satului.

Diferențele nu prea mari dintre indicatorii maximali și cei minimali privind mișcarea naturală a populației raionului, au determinat diferențe nesemnificative ale evoluției populației în viitor conform celor două scenarii.

Astfel, scenariul pesimist sugerează o reducere a efectivului populației de la nivelul de 116,7 mii locuitori în 2020 la nivelul de cca 110,0 mii locuitori spre orizontul previzional (-5,7%), în condițiile unei reduceri aproape cu 1/5 a populației urbane (-19,1%), și a unei creșteri nesemnificative a populației rurale cu cca 1,6%.

În aceste împrejurări, și similar variantei optimiste, spre anul 2020 în raion se va ajunge la o structură după vârste defectă a populației din orașe, în timp ce situația din sate va compensa această deficiență, prin resurse de populație tânără, și o repartizare mai echilibrată a populației pe grupele mari de vârstă.

Figura 61: Piramida vârstelor populației urbane a raionului Ungheni (2020; pesimist 2050)**Figura 62: Piramida vârstelor populației rurale a raionului Ungheni (2020; pesimist 2050)**

În condițiile scenariului pesimist reducerea populației va fi asistată de un ritm de reducere un pic mai pronunțat în cazul populației adulte (-15,1%), și de o ascensiune mult mai moderată a populației vârstnice (+41,4%), în timp ce comportamentul vârstei tinere, mai puțin afectată de criteriile de diferențiere a scenariilor, aproape că nu se va modifica.

Tabelul 21: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul pesimist)

Vârsta	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	Dinamica
0-19	28211	29088	28397	26781	25554	24326	23924	-15.2
20-59	68986	66201	65365	65295	64171	62590	58596	-15.1
60+	19426	21973	23950	24613	25085	25496	27468	41.4
TOTAL	116623	117262	117712	116688	114810	112413	109988	-5.7
0-19	24.2	24.8	24.1	23.0	22.3	21.6	21.8	-2.4
20-59	59.2	56.5	55.5	56.0	55.9	55.7	53.3	-5.9
60+	16.7	18.7	20.3	21.1	21.8	22.7	25.0	8.3

Modificările structurale în cazul scenariului pesimist nu sunt la fel de accentuate ca în cazul variantei optimiste, încât o reducere mai mică a cotelor tinerilor și a adulților va fi compensată printr-o creștere mai mică (față de varianta optimistă) a cotei populației vârstnice.

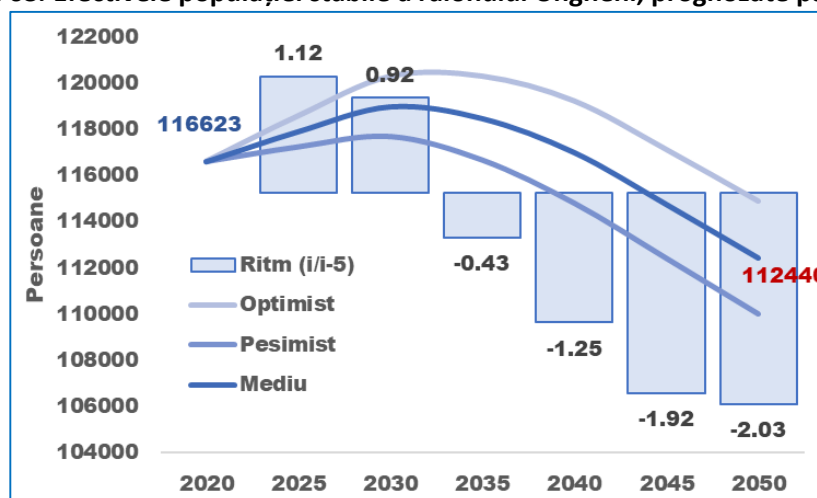
Scenariul mediu

Scenariul mediu se va obține printr-o combinație a demersurilor favorabile și a celor defavorabile plasate drept ipoteze în cazul scenariilor prezentate anterior.

Astfel, varianta de compromis dintre scenariul optimist și cel pesimist sugerează pentru perioada 2020-2050 o reducere generală a populației raionului cu cca 3,6%, în condiții de o reducere mai pronunțată a populației urbane (-16,6%), și o creștere cu cca 3,5% a efectivului populației rurale.

Ipotezele plasate la baza scenariului mediu se prezintă drept rezerve exploatarea cărora va permite populației raionului să se dezvolte pe perioada primilor 10 ani, după care în următorii 20 ani va urma o recesiune a numărului populației (2050/2030: -5,5%).

Figura 63: Efectivele populației stabile a raionului Ungheni, prognozate până în anul 2050

De fapt creșterea din primii 10 ani se datorează evoluției relativ constante a populației urbane și a creșterii cu cca 2,3% a populației rurale din raion, după care reducerea ulterioară a populației raionului a fost susținută de reducerea semnificativă a populației din orașe și de descreșterea lentă a numărului populației din sate.

Figura 64: Efectivele populației urbane a raionului Ungheni (2020-2050)

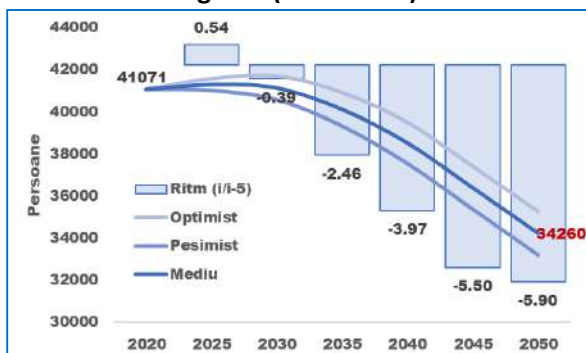
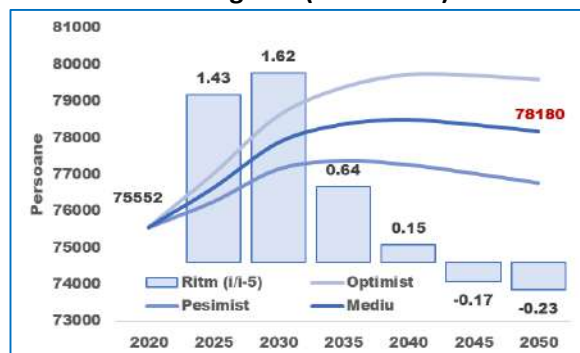

Figura 65: Efectivele populației rurale a raionului Ungheni (2020-2050)

După cum s-a enunțat anterior, evoluția populației raionului Ungheni în perioada previzională v-a urma o ușoară tendință generală de descreștere, însoțită de mari fluctuații a indicatorilor de dinamică și a celor structurali, detaliați pe medii de reședință și grupe mari de vârstă.

Astfel, reducerea spre orizontul previzional (2050) a numărului populației tinere și adulte cu 15,1% și respectiv 14,3% va fi acoperită prin creșterea populației vârstnice cu cca 51%, ceea ce va determina creșterea cotei acesteia de la 16,7% în 2020 la 26,1% către 2050 (+9,4 pp).

Reiterăm observația că cea mai afectată de dinamici distructive va fi populația urbană, în cadrul căreia populația tânără are șanse mari să se reducă spre orizontul previzional cu o rată masivă de cca -40,3%, în timp ce populația adultă urmează să piardă cca 1/3 din efectiv (-33,3%), ceea ce va plasa aceste efective spre cotele de 13,8% (-5,5 pp față de 2020) și respectiv 51,1% (-12,8 pp față de 2020).

În schimb vârstnicii din orașele raionului vor înregistra o creștere de 74,2%, iar cota acestora spre orizontul previzional va fi de cca 35,1% (+18,3 pp față de 2020). În aceste condiții modificările structurale care se vor produce în mediul urban al raionului vor avea efecte devastatoare pentru sistemul economic și social local.

Tabelul 22: Populația stabilă prognozată pentru perioada 2025-2050 (scenariul mediu)

Vârsta	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	Dinamica
Urban								
0-19	28211	29088	28397	26781	25554	24326	23924	-15.2
20-59	68986	66201	65365	65295	64171	62590	58596	-15.1
60+	19426	21973	23950	24613	25085	25496	27468	41.4
TOTAL	116623	117262	117712	116688	114810	112413	109988	-5.7
Structura (%)								
0-19	24.2	24.8	24.1	23.0	22.3	21.6	21.8	-2.4
20-59	59.2	56.5	55.5	56.0	55.9	55.7	53.3	-5.9
60+	16.7	18.7	20.3	21.1	21.8	22.7	25.0	8.3
Rural								
0-19	28211	29088	28397	26781	25554	24326	23924	-15.2
20-59	68986	66201	65365	65295	64171	62590	58596	-15.1
60+	19426	21973	23950	24613	25085	25496	27468	41.4

Vârsta	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	Dinamica
TOTAL	116623	117262	117712	116688	114810	112413	109988	-5.7
	Structura (%)							(pp)
0-19	24.2	24.8	24.1	23.0	22.3	21.6	21.8	-2.4
20-59	59.2	56.5	55.5	56.0	55.9	55.7	53.3	-5.9
60+	16.7	18.7	20.3	21.1	21.8	22.7	25.0	8.3
	Total							
0-19	28211	29088	28397	26781	25554	24326	23924	-15.2
20-59	68986	66201	65365	65295	64171	62590	58596	-15.1
60+	19426	21973	23950	24613	25085	25496	27468	41.4
TOTAL	116623	117262	117712	116688	114810	112413	109988	-5.7
	Structura (%)							(pp)
0-19	24.2	24.8	24.1	23.0	22.3	21.6	21.8	-2.4
20-59	59.2	56.5	55.5	56.0	55.9	55.7	53.3	-5.9
60+	16.7	18.7	20.3	21.1	21.8	22.7	25.0	8.3

Efectele distructive ale evoluției numărului și structurii populației raionului pot fi atenuate printr-o valorificare rațională a rezervelor de care dispune mediul rural din raion, transformând migrația externă în migrație internă cu direcția sat-oraș.

Va fi destul de util ca prin exploatarea datelor privind repartizarea populației rurale din raion pe comune și sate, și ținând cont de caracterul dinamicii structurii populației pe entitățile rurale, să se configureze o imagine de viitor asupra numărului populației pe localități. Astfel, combinând rezultatele obținute prin prognozele bazate pe metoda componentelor și cele referitoare la extrapolarea cotelor populației pe localitățile rurale din raion, au fost estimate efectivele populației satelor și comunelor raionului până la orizontul previzional 2050.

Totalitatea activităților de proiectare a efectivelor populației au fost realizate în baza efectivelor populației stabile, deoarece anume această categorie a populației dispune în statisticile oficiale de o acoperire analitică (dezagregarea populației pe medii, sexe și ani de vârstă) și de o asigurare teritorială a datelor (distribuția populației pe zone statistice și raioane), ceea ce în general face posibilă abordarea anticipată a populației după entități. În aceste împrejurări trecerea de la categoria populație stabilă la categoria populație cu reședință obișnuită poate fi realizată prin identificarea și cunoașterea temeinică a diferențelor dintre efectivul populației stabile și cel cu reședință obișnuită, la nivel de general pe țară, și prin aprofundarea și extinderea cunoașterii acestor diferențe la cele mai detaliate entități și elemente de analiză.

3.5 ZONIFICAREA TERITORIULUI ȘI BILANȚ TERITORIAL

3.5.1 Organizarea administrativ-teritorială

Structura administrativă a raionului Ungheni (conform Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova cu modificările și completările ulterioare, și a Legii nr. 248/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova), la nivelul anului 2021 cuprinde:

- ✓ O rețea din **74 localități organizate în 33 de unități administrativ teritoriale**
- ✓ O ierarhizare funcțională a localităților urbane și rurale, după cum urmează: 1 municipiu, 1 oraș, 31 de comune, ce cuprind 71 de sate;
- ✓ În funcție de rang:
 - ✓ Localități urbane de rangul II: municipiul Ungheni – municipiu reședință de raion;
 - ✓ Localități urbane de rangul III: 1 oraș – orașul Cornești;
 - ✓ Localități rurale - comune: 31 sate reședințe de comună;
 - ✓ Localități rurale - sate: 71 de sate, din care 70 din componența comunelor și 1 din componența orașului Cornești.

Această rețea de localități este caracterizată de polarizarea puternică a municipiului Ungheni, ce este localizat în partea de Vest a raionului.

3.5.2 Dotarea cu documentație de urbanism

Dotarea localităților raionului Ungheni cu documentație de urbanism este nesatisfăcătoare. **Doar două localități (Ungheni și Pârlița) dețin Planuri Urbanistice Generale în vigoare**, fiind elaborate în 2015 și, respectiv, 2005.

Tabelul 23: Dotarea localităților din raionul Ungheni cu planuri urbanistice generale

#	Localitatea	Data elaborării	Elaboratorul
1	Mun. Ungheni	2015	Consortiul BCI & ÎM Protelco-Geocad SRL și INCP "URBANPROIECT"
2	Or. Cornești	1983	IP MGGSS
3	s. Romanovca	1983	IP MGGSS
4	c. Agronomovca	1970	IP MGSS
5	s. Negurenii Noi	-	
6	s. Zăzulenii Noi	-	
7	c. Alexeevca	1982	IP MGGSS
8	s. Lidovca	-	
9	s. Săghineni	-	
10	c. Boghenii Noi	1983	IP MGGSS
11	s. Boghenii Vechi	-	
12	s. Izvoreni	-	
13	s. Mircești	-	
14	s. Poiana	-	
15	c. Buciumeni	1978	IP MGGSS
16	Buciumeni, loc. st. cf.	-	
17	s. Florești	-	
18	s. Bumbăta	1970	IP MGSS
19	s. Bușila	1989	Cooperativa "Landșaft"
20	s. Cetireni	1973	IP MGSS

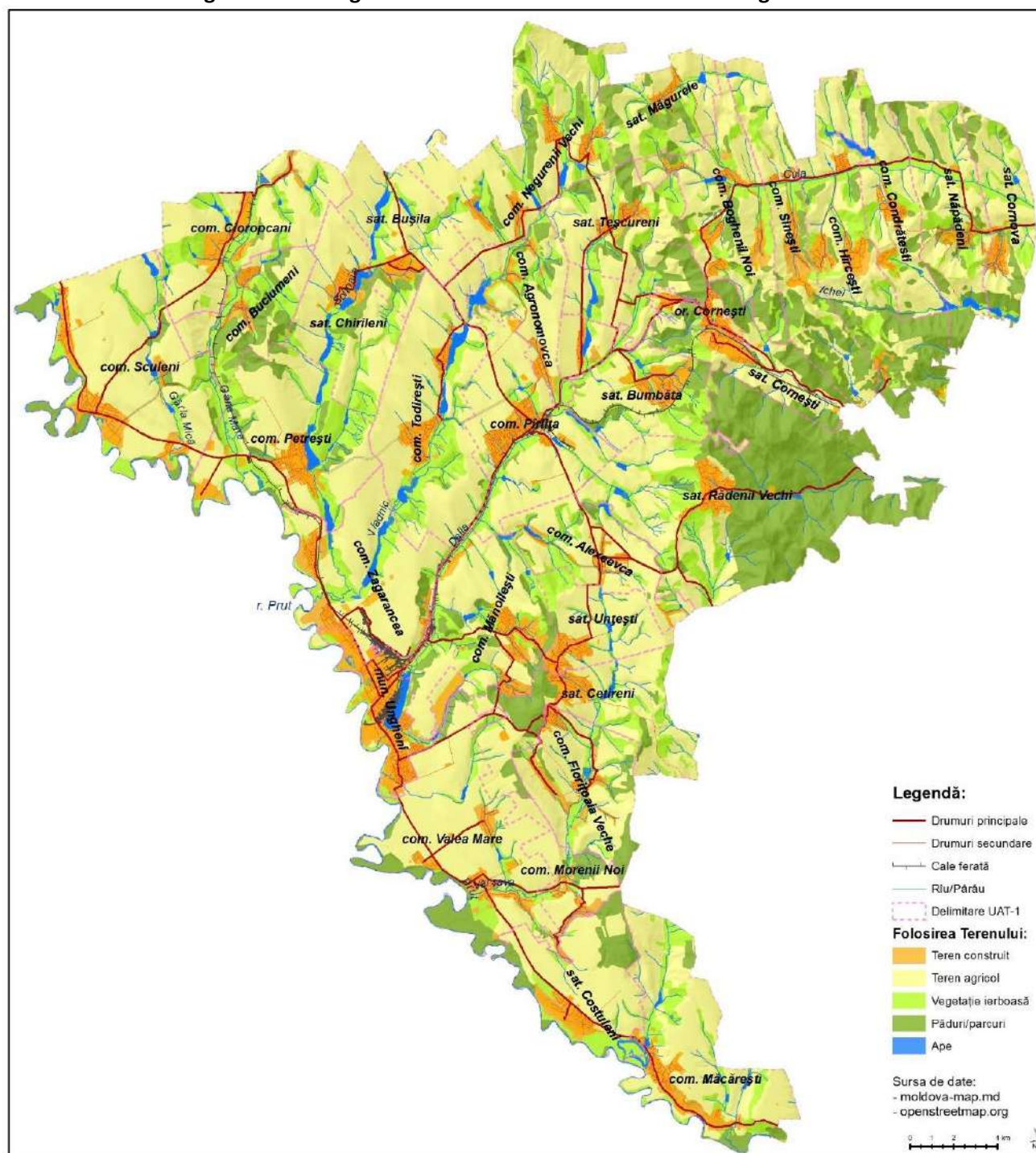
#	Localitatea	Data elaborării	Elaboratorul
21	s. Chirileni	1989	Cooperativa `Landşaft`
22	c. Cioropcani	1974	IP MGSS
23	s. Bulhac	-	
24	s. Stolniceni	1977	IP MGSS
25	c. Condrăteşti	1968	IP MGSS
26	s. Curtoaia	-	
27	s. Corneşti	1983	IP MGGSS
28	s. Cornova	1984	IP MGGSS
29	s. Costuleni	1979	IP MGGSS
30	c. Floriţoaia Veche	1984	IP MGGSS
31	s. Floriţoaia Nouă	1970	IP MGSS
32	s. Grozasca	1970	IP MGSS
33	c. Hârceşti	-	
34	s. Drujba	1982	IP MGGSS
35	s. Leordoaia	-	
36	s. Mânzăteşti	-	
37	s. Veveriţa	-	
38	c. Măcăreşti	1988	IP MGGSS
39	s. Frăsineşti	1983	IP MGGSS
40	s. Măgurele	1973	IP MGSS
41	c. Mănoileşti	1970	IP MGSS
42	s. Novaia Nicolaevca	-	
43	s. Rezina	1974	IP MGSS
44	s. Vulpeşti	1970	IP MGSS
45	c. Morenii Noi	1973	IP MGSS
46	s. Şicovăţ	-	
47	s. Năpădeni	1984	IP MGGSS
48	c. Negurenii Vechi	1983	IP MGGSS
49	s. Coşeni	-	
50	s. Țigîra	1973	IP MGSS
51	s. Zăzulenii Vechi	-	
52	c. Petreşti	1976	IP MGGSS
53	s. Medeleni	1974	IP MGSS
54	s. Petreşti, loc. st. c. f.	-	
55	c. Pârliţa	2005	Institutul de Inginerie şi Management Urban
56	s. Hristoforovca	-	
57	s. Rădenii Vechi	1971	IP MGSS
58	c. Sculeni	1974	IP MGSS
59	s. Blîndeşti	1974	IP MGSS
60	s. Floreni	-	
61	s. Gherman	1975	IP MGSS
62	c. Sineşti	1973	IP MGSS
63	s. Pojarna	-	
64	s. Teşcurenii	1970	IP MGSS
65	c. Todireşti	1989	Cooperativa `Landşaft`
66	s. Grăsăni	1973	IP MGSS
67	s. Unţeşti	1991	Cooperativa `Landşaft`
68	c. Valea Mare	1984	IP MGGSS
69	s. Buzduganii de Jos	-	
70	s. Buzduganii de Sus	1974	IP MGSS
71	s. Morenii Vechi	1984	IP MGGSS
72	c. Zagarancea	1975	IP MGGSS
73	s. Elizavetovca	-	
74	s. Semeni	1967	IP MGSS

3.5.3 Folosirea terenurilor și zonificarea funcțională

Suprafața totală a raionului Ungheni este de 1.082,62 km² reprezentând 3,2% din suprafața Republicii Moldova și 10,2% din suprafața Regiunii de Dezvoltare Centru.

Raionul Ungheni ocupă locul 3 din 13 în ceea ce privește suprafața totală la nivel regional, pe primele locuri fiind raioanele Hâncești (1.478,0 km²) și Orhei (1.215,5 km²).

Figura 66: Harta generală a folosirii terenului în raionul Ungheni

Tabelul de mai jos descrie tipurile principale de terenuri și suprafața acestora conform datelor cadastrale.

Tabelul 24: Suprafața terenurilor după tipul folosirii în raionul Ungheni (2021)

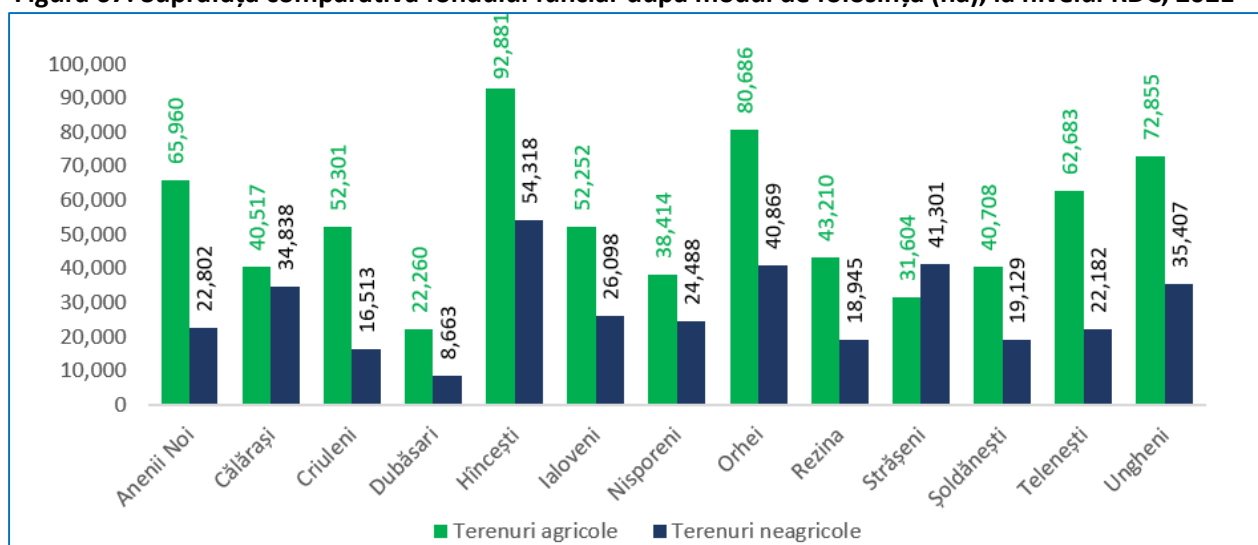
#	Tipul folosirii terenului	Aria (ha)	Aria (%)
1	Terenuri construite	8.451	7,8%
2	Terenuri agricole (teren arabil și cu plantații multianuale)	56.591	52,3%
3	Vegetație ierboasă (inclusiv fânețe și pășuni)	16.264	15,0%
4	Plantații forestiere	22.137	20,4%
5	Ape (terenuri acoperite de ape, mlaștini, iazuri)	2.676	2,5%
6	Altele (râpi, alunecări de teren, etc.)	2.143	2,0%
	Total:	108.262	100%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor cadastrale, 2021

După cum se poate observa, majoritatea terenurilor sunt terenuri agricole (52%), urmate de terenurile acoperite cu plantații forestiere (20%) și cu vegetație ierboasă (15%), și cele construite (8%). Terenurile acoperite cu ape alcătuiesc 2.5% din suprafața totală.

Cursurile râurilor și pâraielor în cadrul teritoriului administrativ al r. Ungheni (inclusiv râul Prut pe hotarul raionului) se întind pe o lungime de cca 1.150 km, iar oglinda apei iazurilor alcătuiește cca 1.600 ha.

Figura 67: Suprafața comparativă fondului funciar după modul de folosință (ha), la nivelul RDC, 2021

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

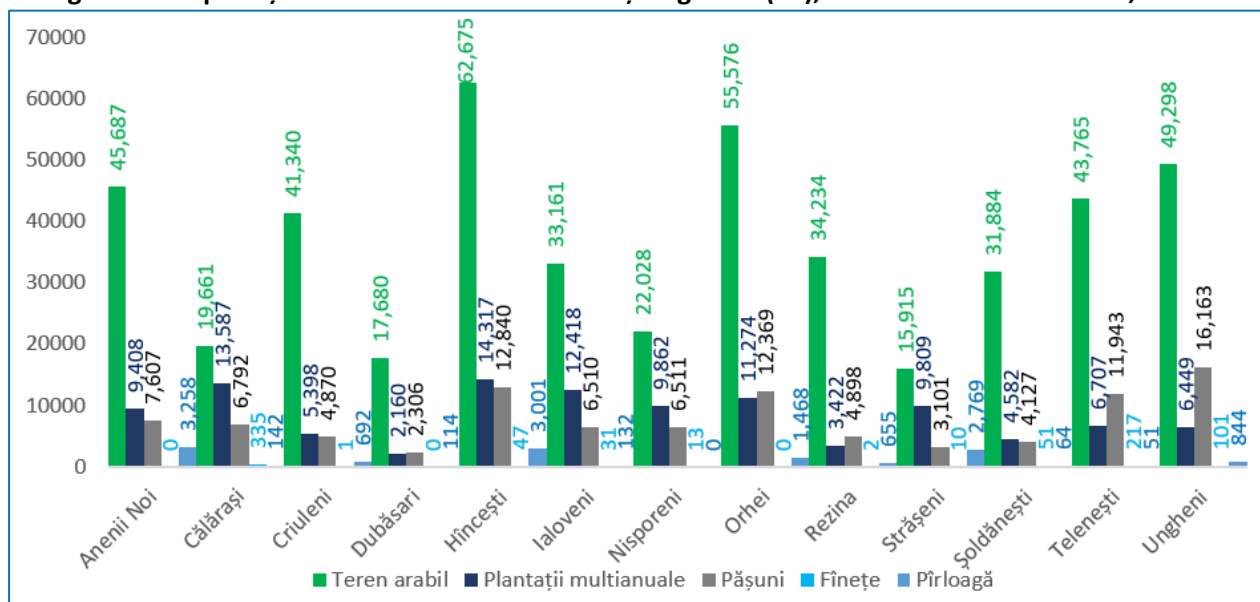
Principalele categorii de folosință a terenurilor din raionul Ungheni pot fi împărțite în două tipologii principale, și anume terenurile agricole (teren arabil, pășuni, fânețe, vii și livezi) și terenurile neagricole (păduri, ape, construcții și căi de comunicații). Se observă astfel că **67,3% din suprafața totală raionului Ungheni este ocupată de terenuri agricole** și respectiv 32,7% de terenuri neagricole.

La o analiză mai detaliată a modului de utilizare a terenurilor la nivelul raioanelor din Regiunea Centru, se poate observa faptul că raionul Ungheni, din punct de vedere al suprafețelor cu destinație agricolă, ocupă locul 3 din 13, cu 72.855,0 ha, pe primele locuri fiind raioanele Hîncești (92.880,9 ha) și Orhei (80.686,0 ha).

În același timp, din punct de vedere al suprafețelor cu destinație neagrăcolă, raionul Ungheni se clasează la fel pe locul 3 din 13 în raport cu celelalte raioane din Regiunea Centru, pe primele locuri fiind raioanele Hâncești (54.317,7 ha) și Orhei (40.868,5 ha).

În ceea ce privește suprafețele agricole, raionul Ungheni se remarcă prin existența terenurilor arabile fertile, ponderea acestora fiind de 45,5% din suprafața raionului, însă doar locul 8 din 13 la nivel regional după raioanele Criuleni, Dubăsari, Rezina, Șoldănești, Telenești, Anenii Noi și Orhei.

Figura 68: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), la nivelul raioanelor RDC, 2021

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Cu privire la ponderea suprafeței agricole la nivelul raionului Ungheni, se remarcă faptul **că cea mai ridicată concentrare de suprafețe agricole se regăsește în zonele din nord-vest** respectiv în satul Chirileni (85,6%), satul Unțești (85,0%), comuna Todirești (84,1%), satul Bușila (83,2%), comuna Cioropcani (81,8%) și comuna Pârlița (80,6%), pe când cele mai mici ponderi se înregistrează în estul raionului cu ponderi cuprinde între 50 și 60% (com. Buciumeni, com. Hârcești, s. Năpădeni, or. Cornești și s. Cornești).

În același timp, se remarcă și anumite zone, precum cele din unitățile administrativ teritoriale mun. Ungheni (32,0%), care este o zonă urbană, și satul Rădenii Vechi (30,7%) care înregistrează o pondere a suprafeței agricole foarte scăzută, din cauza existenței pe teritoriul UAT a unei suprafețe mari de păduri în cadrul rezervației naturale „Plaiul Fagului”.

În ceea ce privește suprafețele non-agricole, **raionul Ungheni se remarcă prin extensia pădurilor, care reprezintă aproximativ 20% din suprafață**, clasându-se astfel pe locul 6 din 13 la nivel regional după raioanele Hâncești, Strășeni, Orhei, Călărași și Nisporeni. Acestea sunt concentrate în partea de est a raionului în zona rezervației naturale „Plaiul Fagului”.

Pădurile alcătuiesc una dintre importanțele bogății naturale ale raionului Ungheni, zona rezervației naturale „Plaiul Fagului” concentrând cea mai mare parte din suprafața acoperită cu păduri și totodată cel mai însemnat volum de masă lemnoasă, floră și faună caracteristice acestei zone.

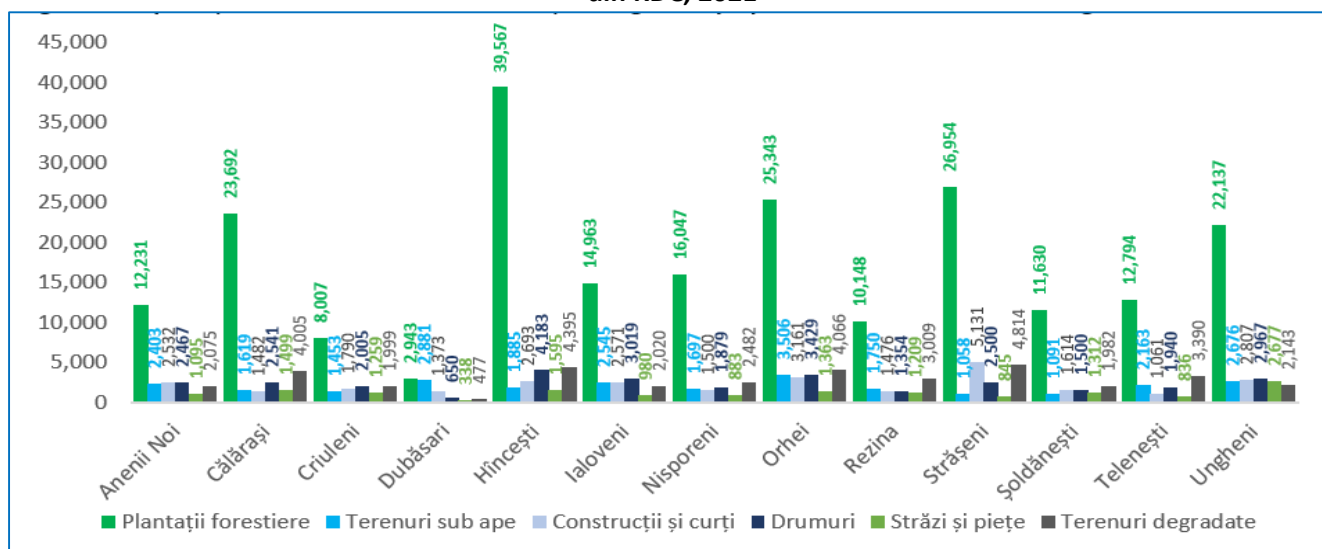
În același timp, o altă caracteristică a raionului Ungheni este suprafața relativ ridicată a construcțiilor, ce reprezintă aproape 2,6% din suprafața administrativă a raionului, clasând astfel Ungheniul pe locul 3 din 13 la nivel regional după raioanele Strășeni și Orhei.

Studiind ponderea suprafețelor ocupate de construcții, se remarcă faptul că în toate unitățile administrativ teritoriale din raion acestea ocupă sub 10% din suprafața totală, excepție mun. Ungheni cu o pondere de 37,2%.

Respectiv cele mai ridicate procente se regăsesc în municipiile Ungheni (37,2%) și or. Cornești (9,8%), urmate de localitățile din imediata proximitate, la care se adaugă localitățile din imediata proximitate sau unitățile administrativ teritoriale: Zagarancea, Petrești, Sculeni, Mănoilești, Valea Mare, Pârlița, Bumbăta, Cornești (sat) și Boghenii Noi.

De asemenea, se remarcă suprafețe ocupate de construcții și în lungul principalelor coridoare de transport precum drumul ce leagă municipiul Ungheni de capitala RM de prin drumul republican R1, cel care leagă municipiul Ungheni de municipiul Bălți prin R16, sau cel leagă comuna Pârlița de or. Fălești prin drumul R17.

Figura 69: Suprafața comparativă a fondului funciar cu destinație neagricolă (ha), la nivelul raioanelor din RDC, 2021

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Pe teritoriul raionului Ungheni găsim unități administrativ teritorial cu o pondere foarte înaltă a terenurilor agricole, care variază între 80 și 90% (sat. Chirileni, sat. Unțești, com. Todirești, sat. Bușila, com. Cioropcani și com. Pârlița) marcate în tabelul de mai jos cu verde.

De asemenea se poate remarca o serie de U.A.T.-uri cu un procent ridicat de suprafață neagricolă (cuprinsă între 40-50%) cum ar fi: com. Buciumeni, com. Hârcești, sat. Năpădeni, or. Cornești și sat. Cornești.

Tabelul 25: Modul de utilizare a terenurilor (ha) de la nivelul UAT-urilor din raionul Ungheni, pe principalele destinații 2021

UAT	Suprafața totală	Suprafața agricolă	% Agricol	Suprafața neagricolă	% Neagricol
or. Cornești	388,3	208,5	54%	179,78	46%
Mun. Ungheni	1643,0	526,4	32%	1116,55	68%
com. Agronomovca	2103,8	1601,4	76%	502,34	24%
com. Alexeevca	2318,0	1836,8	79%	481,22	21%
com. Boghenii Noi	3332,8	2186,3	66%	1146,56	34%
com. Buciumeni	2033,2	1202,2	59%	830,94	41%
com. Cioropcani	3562,0	2915,4	82%	646,66	18%
com. Condrătești	2215,1	1665,6	75%	549,56	25%

UAT	Suprafața totală	Suprafața agricolă	% Agricol	Suprafața neagricolă	% Neagricol
com. Florițoaia Veche	2916,9	2223,6	76%	693,28	24%
com. Hârcești	4389,0	2538,2	58%	1850,83	42%
com. Măcărești	4247,2	3055,7	72%	1191,49	28%
com. Mănoilești	3726,2	2482,7	67%	1243,40	33%
com. Morenii Noi	1281,8	976,4	76%	305,49	24%
com. Negurenii Vechi	4786,4	3363,8	70%	1422,60	30%
com. Petrești	4501,1	3078,7	68%	1422,35	32%
com. Pârlița	4585,2	3697,7	81%	887,52	19%
com. Sculeni	5639,4	4355,1	77%	1284,22	23%
com. Sinești	3120,0	1847,4	59%	1272,58	41%
com. Todirești	4527,0	3805,9	84%	721,11	16%
com. Valea Mare	5176,6	3929,8	76%	1246,86	24%
com. Zagarancea	3874,0	2698,2	70%	1175,77	30%
sat. Bumbăta	2504,0	1755,7	70%	748,30	30%
sat. Bușilă	2475,0	2058,9	83%	416,12	17%
sat. Cetirenii	3355,9	2323,0	69%	1032,94	31%
sat. Chirileni	2867,6	2454,5	86%	413,08	14%
sat. Cornești	3912,3	2049,2	52%	1863,10	48%
sat. Cornova	1948,1	1335,4	69%	612,74	31%
sat. Costuleni	2997,3	2068,3	69%	928,96	31%
sat. Măgurele	2051,0	1285,6	63%	765,39	37%
sat. Năpădeni	2956,1	1653,1	56%	1302,97	44%
sat. Rădenii Vechi	8773,0	2690,4	31%	6082,68	69%
sat. Tescurenii	2225,8	1429,8	64%	795,94	36%
sat. Unțești	1829,0	1555,5	85%	273,54	15%

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

În ceea ce privește zonificarea teritoriului raionului, aceasta este caracteristică prin zone de dealuri joase, văi largi cu o ocupare preponderentă a suprafeței agricole (puțin peste 67% din totalul fondului funciar), traversat de importante cursuri de apă, în primul rând de râul Prut, care străbate raionul pe o lungime de 80,3 km și de 9 afluenți ai acestuia.

Rețeaua hidrologică a raionului constituie 2,676 hectare, inclusiv 132 de iazuri. În timp ce unitățile administrativ teritoriale ale raionului sunt acoperite între 0,2% și 9,8% de ape și iazuri, cele mai ridicate valori se înregistrează în mun. Ungheni (9,8%), com. Petrești (5,9%), com. Agronomovca (4,4%) și comuna Todirești (4,0%). Cu toate acestea, pentru localitățile rurale apele subterane sunt principala sursă de apă potabilă de uz gospodăresc. Acestea ies la suprafață prin 6170 de fântâni (70 arteziene) și 67 de izvoare.

Per ansamblu, pentru anul 2021, din totalul suprafeței raionului Ungheni (108.261,9 ha), terenurile arabile (49.297,8 ha) reprezintă 45,5% din suprafață, iar pădurile și alte plantații forestiere (22.137,1 ha) reprezintă 20,4%.

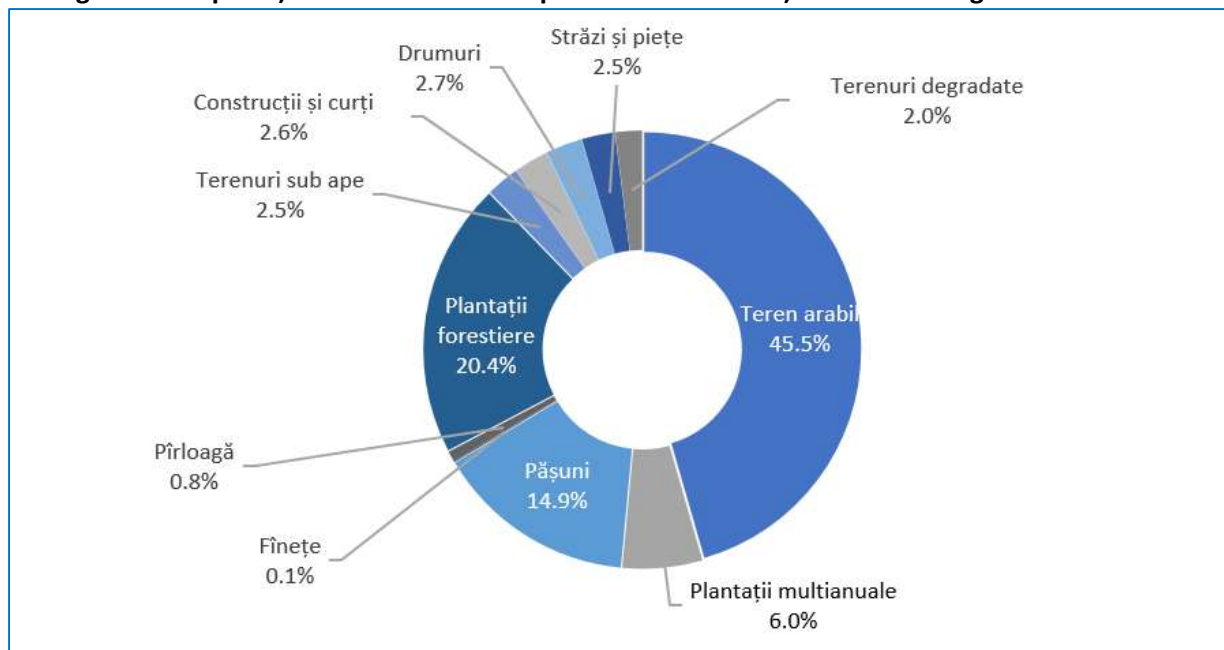
Suprafața ocupată de pășuni este de circa 16.163,0 ha reprezentând 14,9%, urmată de **plantațiile multianuale cu o suprafață de circa 6.448,8 ha, aproape 6% din suprafața totală.**

Pârloagele și fânețele constituie 844,0 ha și respectiv 101,4 ha sau circa 0,8% și respectiv 0,1% din suprafața totală.

Terenurile ocupate de drumuri constituie doar 2,7% cu o suprafață de 2.966,6 ha, urmate de terenurile ocupate cu construcții ce reprezintă 2,6% din teritoriu cu o suprafață ocupată de 2.807,2 ha, urmate de terenurile ce ocupă străzi și piețe cu o suprafață de 2.677,3 ha, adică 2,5%.

Suprafața terenurilor sub ape (iazuri, bălți) constituie 2.675,7 ha și reprezintă 2,5%, iar terenurile degradate și neproductive (2.143,1 ha) ocupă o suprafață redusă din teritoriul raionului, deținând o pondere de puțin sub 2%.

Figura 70: Suprafața fondului funciar după modul de folosință în raionul Ungheni în anul 2021

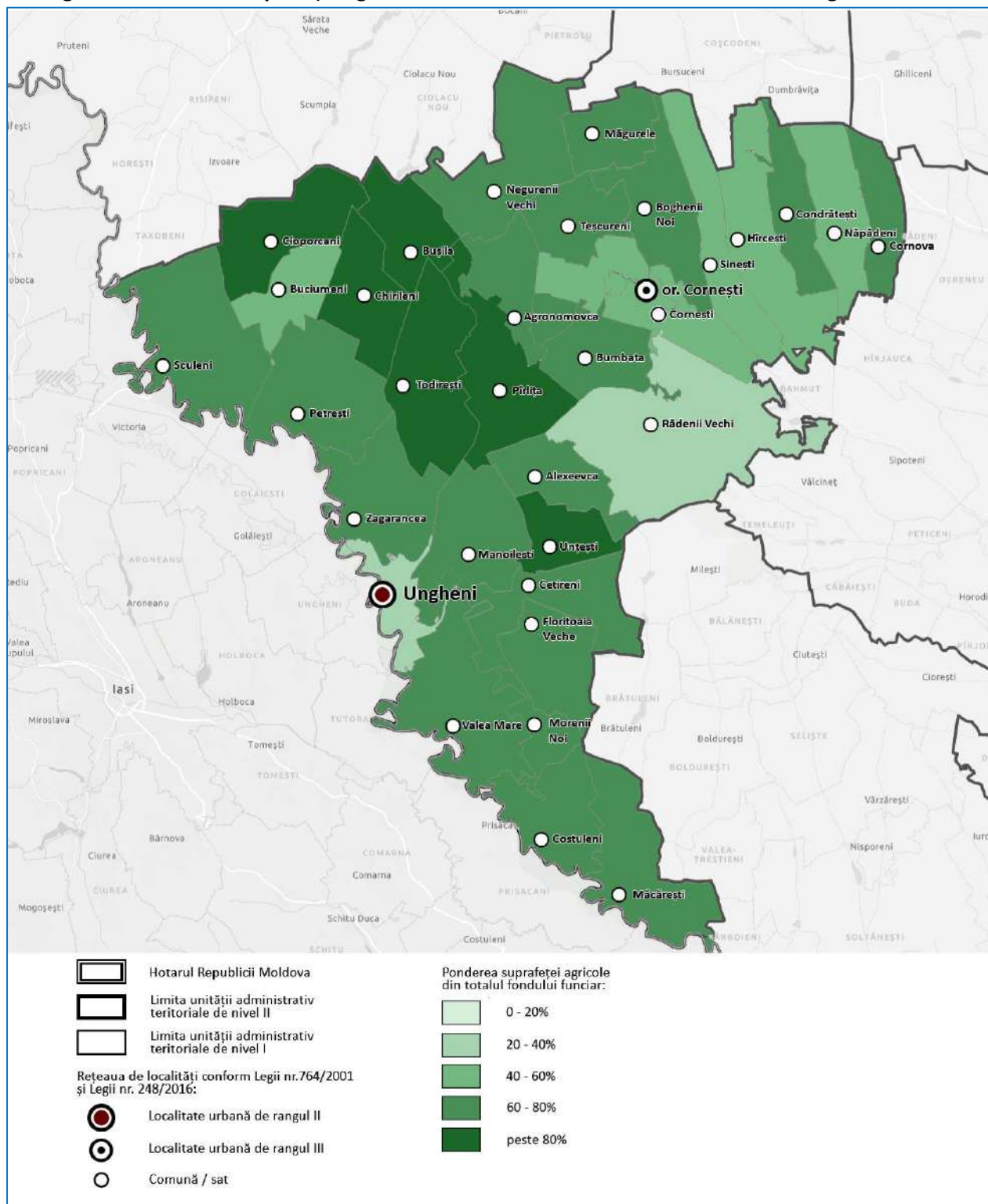

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Prin urmare se constată că **raionul Ungheni prezintă un caracter variat, care acoperă diverse forme de relief, de deal și câmpie**, însă este marcat de prezența unor zone specifice atât datorită elementelor de cadru natural (Rezervația Naturală „Plaiul Fagului”), cât și a activităților economice ce pot determina o serie de avantaje sau condiționări în gestionarea și dezvoltarea teritoriului.

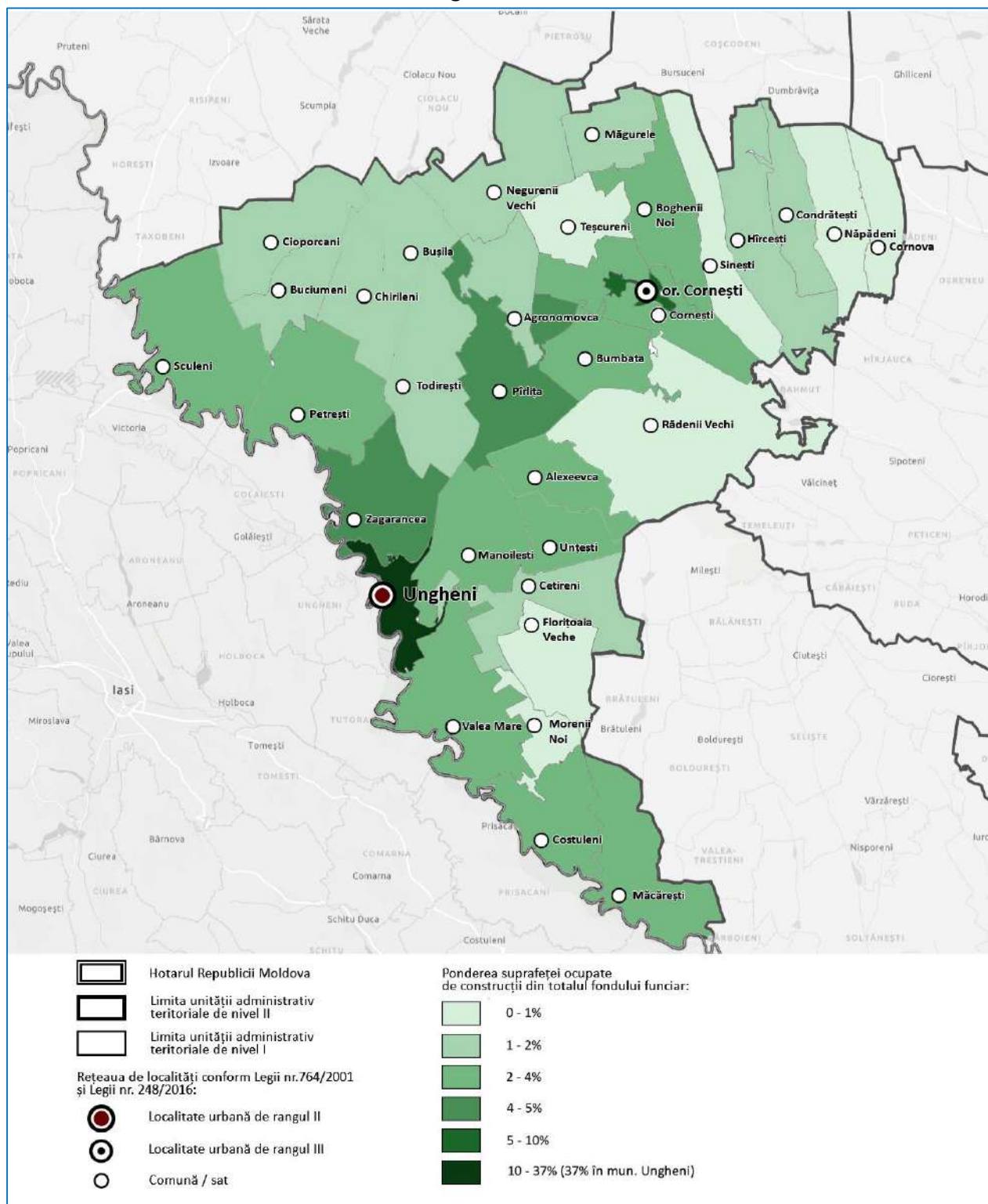
Orice viitoare intervenție majoră în raion trebuie să fie orientată către valorificarea sustenabilă a resurselor naturale și antropice locale, precum și utilizarea eficientă a rezervelor de teren din cadrul unităților administrativ teritoriale pe de o parte pentru atingerea unui nivel cât mai înalt de dezvoltare economică, iar de pe altă parte pentru asigurarea unui mediu sănătos de trai pentru populația locală.

Figura 71: Ponderea suprafeței agricole din totalul fondului funciar al raionului Ungheni 2021

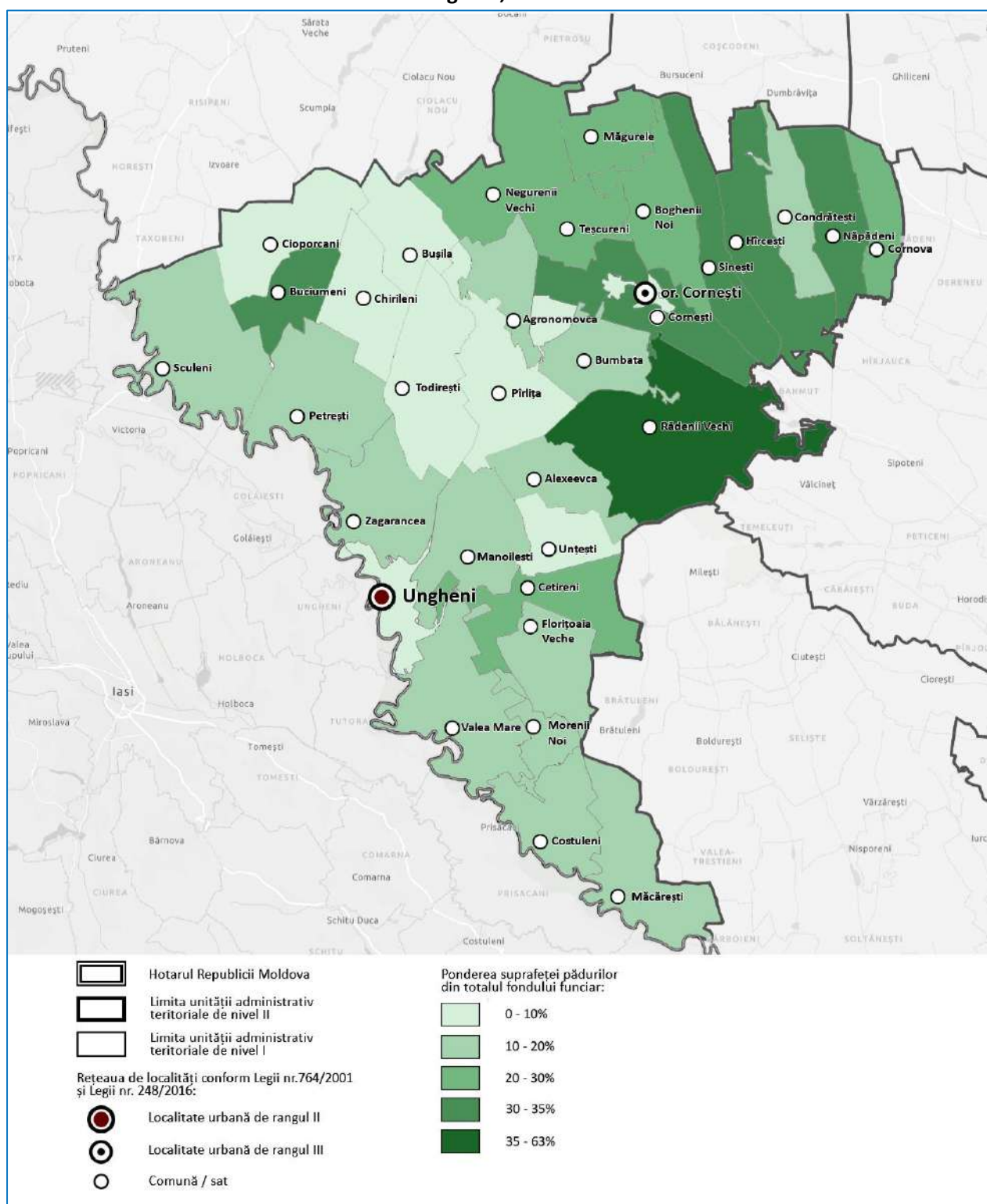
Sursa: Elaborată de autori conform bazei de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Figura 72: Ponderea suprafeței ocupate de construcții din totalul fondului funciar al raionului Ungheni 2021

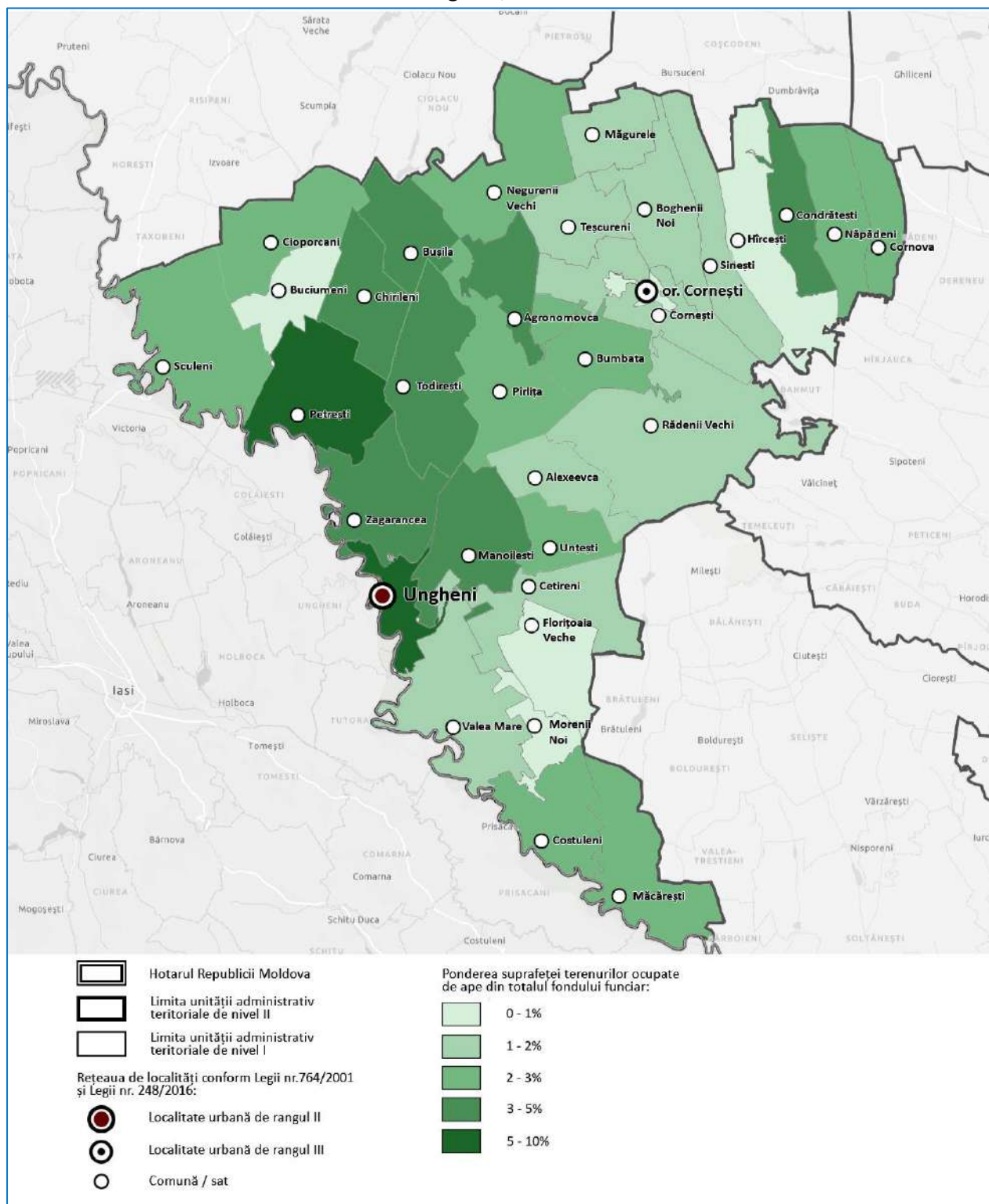
Sursa: Elaborată de autori conform bazei de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Figura 73: Ponderea pădurilor și plantațiilor forestiere din totalul fondului funciar al raionului Ungheni, 2021

Sursa: Elaborată de autori conform bazei de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Figura 74: Ponderea suprafeței terenurilor aflate sub apă din totalul fondului funciar al raionului Ungheni, 2021

Sursa: Elaborată de autori conform bazei de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

Din punct de vedere al terenurilor degradate și neproductive pe teritoriul raionului Ungheni, se poate observa faptul că cele mai mari înregistrări (cu peste 100 ha de terenuri degradate) sunt în satul Cornești (227,5 ha), urmat de comuna Valea Mare (175,2 ha), satul Rădenii Vechi (150,9 ha), satul Costuleni (146,3 ha), satul Teșcureni (125,0 ha), com. Negurenii Vechi (115 ha), com. Mănoilești (112 ha) și com. Florițoaia Veche (100,4 ha), restul unităților administrativ teritoriale înregistrând suprafețe de terenuri degradate și neproductive sub 3%. Aceste zone sunt în general reprezentate de alunecări active de teren și râpi.

Tabelul 26: Suprafața (ha) și ponderea terenurilor degradate și neproductive de la nivelul UAT-urilor din raionul Ungheni, 2021

UAT	Suprafața totală	Suprafața terenurilor degradate și neproductive	% degradate
or. Cornești	388,3	0,0	0%
Mun. Ungheni	1643,0	24,9	2%
com. Agronomovca	2103,8	26,0	1%
com. Alexeevca	2318,0	13,0	1%
com. Boghenii Noi	3332,8	82,0	2%
com. Buciumeni	2033,2	30,0	1%
com. Cioropcani	3562,0	46,0	1%
com. Condrătești	2215,1	14,0	1%
com. Florițoaia Veche	2916,9	100,4	3%
com. Hârcești	4389,0	22,7	1%
com. Măcărești	4247,2	66,3	2%
com. Mănoilești	3726,2	112,0	3%
com. Morenii Noi	1281,8	56,0	4%
com. Negurenii Vechi	4786,4	115,0	2%
com. Petrești	4501,1	13,8	0%
com. Pârlița	4585,2	23,0	1%
com. Sculeni	5639,4	46,0	1%
com. Sinești	3120,0	30,0	1%
com. Todirești	4527,0	34,0	1%
com. Valea Mare	5176,6	175,2	3%
com. Zagarancea	3874,0	71,5	2%
sat. Bumbăta	2504,0	15,0	1%
sat. Bușilă	2475,0	38,0	2%
sat. Cetirenii	3355,9	78,5	2%
sat. Chirileni	2867,6	59,0	2%
sat. Cornești	3912,3	227,5	6%
sat. Cornova	1948,1	11,0	1%
sat. Costuleni	2997,3	146,3	5%
sat. Măgurele	2051,0	71,7	3%
sat. Năpădeni	2956,1	80,0	3%
sat. Rădenii Vechi	8773,0	150,9	2%
sat. Teșcureni	2225,8	125,0	6%
sat. Untesti	1829,0	38,6	2%

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

3.5.4 Proprietatea terenurilor

Din punct de vedere al tipului de proprietate, la nivelul raionului Ungheni pentru anul 2021, **aproximativ 52,6% dintre terenuri sunt deținute de proprietari privați, 27,9% din terenuri sunt proprietate publică a UAT iar 19,5% sunt proprietate publică a statului.**

Cele mai ridicate valori din punct de vedere al proprietății private sunt asupra terenurilor cu destinație arabilă și plantațiilor multianuale, pe când în cazul terenurilor aflate în proprietate publică a UAT, ponderea cea mai ridicată este înregistrată de terenurile ocupate de pășuni.

În cazul terenurilor aflate în proprietate publică a statului, ponderea cea mai ridicată este înregistrată de terenurile ocupate de păduri și alte plantații forestiere.

Tabelul 27: Terenurile din r-ull Ungheni (ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021

Terenuri după destinație	Suprafață totală	Proprietate privată	Proprietate publică a UAT	Proprietate publică a statului
Teren arabil	49.298	48.163	815	320
Plantații multianuale	6.449	6.354	95	0
Pășuni	16.163	431	15.599	133
Fânețe	101	0	0	101
Pârloagă	844	844	0	0
Plantații forestiere	22.137	124	4.668	17.345
Terenuri sub ape	2.676	76	1.834	766
Construcții și curți	2.807	895	1.527	385
Drumuri	2.967	7	1.606	1.353
Străzi și piețe	2.677	0	2.677	0
Terenuri degradate	2.143	11	1.419	713
TOTAL TERENURI	108.262	56.905	30.240	21.117

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

3.5.5 Concluzii

Principale disfuncționalități de dezvoltare teritorială a raionului Ungheni se prezintă în tabelul de mai jos:

Tabelul 28: Centralizator disfuncționalități dezvoltare teritorială

#	Disfuncționalități	Comentarii
1.	Fragmentare administrativ teritorială excesivă.	Peste 90% din UAT de nivelul 1 din raion au o populație de sub 5 mii locuitori iar peste 30% au o populație de sub 1,5 mii locuitori, ceea ce plasează raionul Ungheni printre cele mai fragmentate administrativ raioane din Republica Moldova, media pe țară fiind de 25% localități sub 1,5 mii locuitori și 85% - sub 5 mii locuitori. Respectiv, această fragmentare excesivă are un impact negativ asupra capacităților autorităților publice locale de a gestiona și dezvolta infrastructura locală și presta calitativ servicii.

#	Disfuncționalități	Comentarii
2.	Doar 2 din 34 UAT (mun. Ungheni și or. Cornești) dețin documentație de urbanism actualizată.	Pe teritoriul raionului Ungheni, documentația urbanistică actualizată practic lipsește. Proiectele elaborate anterior, în perioada anilor 1970-1980, de institutul Молдгипрограждансельстрой - proiectele de sistematizare și Planurile urbanistice generale ale localităților rurale nu corespund exigențelor în vigoare. Lipsa planurilor urbanistice generale se răsfrânge negativ asupra evidenței operative privind utilizarea teritoriului, înrăutățirea situației urbanistice și stării mediului, aprobarea deciziilor privitor la valorificarea rațională a teritoriului, construcțiilor, reprofilarea întreprinderilor, utilizarea resurselor naturale.
3.	Amplasarea geografică marginală a centrului administrativ și polului economic al raionului	Amplasarea mun. Ungheni la graniță și nu în centrul raionului are o influență negativă asupra capacităților de dezvoltare a unei infrastructuri fizice integrate.
4	Un șir de UAT din partea Nord-estică a raionului se poziționează periferic și marginal față de centrul administrativ al raionului (mun. Ungheni), ceea ce afectează accesul locuitorilor la infrastructura socială și economică raională.	Periferizarea teritorială mai pronunțată se evidențiază în cazul UAT Cornova, Năpădeni, Hârcești, Măgurele, Boghienii Noi, Negurenii Vechi și Teșcurenii.
4	Localitățile rurale din Estul raionului se caracterizează de o pondere mică a terenurilor agricole	În mod special, UAT Rădeni, Buciumeni, Năpăden, Hârcești, or. Cornești și s. Cornești dețin suprafețe reduse (sub media raională) a terenurilor agricole, ceea ce solicită de perspectivă o diversificare a economiilor rurale (inclusiv folosire mai intensivă a terenurilor agricole, pentru asigurarea cu locuri de muncă.
5.	Cu toate că, în medie, raionul Ungheni se caracterizează de o pondere înaltă a zonelor verzi, amplasarea acestora este neuniformă, cu o prezență sub medie în UAT din partea centrală a raionului.	În UAT Bușilă, Pârlița, Todirești, Chirileni, Cioropcani și Unțești ponderea plantațiilor forestiere este sub 10%.
6.	Raionul Ungheni se remarcă prin o pondere mică a plantațiilor multianuale (vii, livezi) în totalul terenurilor agricole, fiind influențată de defrișările masive din ultimii 30 de ani, datorate falimentării industriei de prelucrare.	Într-un șir de localități din raion ponderea plantațiilor multianuale este sub 5% din totalul terenurilor agricole, în special în Agronomovca, Buciumeni, Bumbăta, Bușilă, Chirileni, Morenii Noi, Petrești, Pârlița, Teșcurenii, Todirești, Valea Mare și Zagarancea.

3.6 TRANSPORT ȘI CĂI DE COMUNICARE

3.6.1 Considerente generale

3.6.1.1 Componente ale infrastructurii de transport

Transportul de mărfuri și pasageri în raionul Ungheni se efectuează pe drumuri, căi ferate și căi navigabile.

Rețeaua drumurilor publice în raionul Ungheni este dezvoltată suficient și alcătuiește în total 2,015 km, inclusiv:

- ✓ Drumuri naționale – 212,88 km
- ✓ Drumuri de interes raional – 169,82 km
- ✓ Drumuri comunale și străzi – 1632 km

Densitatea rețelei drumurilor naționale și locale de interes raional este de peste 350 km/1000 km², ce depășește densitatea medie pe republică cu 13% (310 km/1000 km²). Dacă să luăm în considerare și drumurile comunale și străzile atunci obținem 1851 km/1000km² media pe republică fiind 1733 km/1000km².

Calea ferată în limitele raionului Ungheni este deservită de Nodul Feroviar Ungheni, care asigură legătura pe trei direcții:

- ✓ Chișinău – Ungheni
- ✓ Ungheni – Bălți
- ✓ Ungheni - Iași.

Lungimea căii ferate deservite de Nodul Feroviar Ungheni constituie 81 km. În componența Nodului Ungheni intră stația Ungheni de clasa superioară și șase stații liniare. Nodul de cale ferată Ungheni are o importanță deosebită în structura Căii Ferate din Moldova. Se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm.

Calea ferată din Moldova la momentul actual se confruntă cu o criză profundă, care influențează negativ și activitatea Nodului Feroviar Ungheni.

Transportul naval este reprezentat de Portul fluvial Ungheni. La momentul actual transportul fluvial pe râul Prut în limitele raionului Ungheni nu funcționează din cauza lipsei condițiilor minime pentru circulația vaselor. Actualmente Î.S. "Portul Fluvial Ungheni" administrează Portul Giurgiulești.

3.6.1.2 Accesibilitatea locală

Rețeaua de transport terestru în raionul Ungheni este accesibilă pentru toate localitățile. **Toate localitățile din raion dispun de drumuri de acces cu îmbrăcăminte consolidată.**

Drumurile naționale traversează 36 de localități din raion pe o lungime totală de 73,94 km. Aceste drumuri în general coincid cu străzile centrale din localități și asigură accesul direct la rețeaua de bază a țării.

Restul localităților au acces la rețeaua de drumuri naționale prin intermediul drumurilor de interes raional. Drumurile de interes raional în limitele localităților de asemenea coincid cu străzile centrale din localități. Acest fapt este benefic pentru Autoritățile Publice Locale de nivelul I, deoarece administrarea străzilor centrale în localități revine în mare parte Administrațiilor Publice Centrale și Locale de nivelul II. Finanțarea lucrărilor de întreținere și reparație în aceste cazuri se efectuează din Fondul Rutier al Republicii Moldova.

Localitățile unde sunt stații de cale ferată au acces direct la transportul feroviar. Restul localităților au acces la stațiile de cale ferată pe drumurile naționale și locale.

La momentul actual transportul naval pe râul Prut nu funcționează, nu există nici cheiuri amenajate pentru acostarea navelor de mărfuri și pasageri. Rețeaua de drumuri în lungul râului Prut este bine dezvoltată, ce ar permite accesibilitate sigură în cazul reanimării navigației.

3.6.1.3 Accesibilitatea națională

Raionul Ungheni are conexiuni sigure la rețeaua națională de transport terestru prin intermediul drumurilor naționale și căii ferate.

Drumurile naționale R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România și M5 Criva – Chișinău – Tiraspol – frontiera cu Ucraina, precum și sectorul de cale ferată Chișinău - Ungheni asigură legătura cu capitală republicii mun. Chișinău, și în continuare cu Centrul și Sudul țării.

Pe drumul național R16 Bălți – Fălești – Ungheni și sectorul de cale ferată Ungheni – Bălți asigură legătura cu mun. Bălți și în continuare cu partea de Nord a țării.

Accesul la transportul aerian se efectuează pe drumurile publice la distanță medie de 60 și 100 km către aeroporturile din mun. Bălți și mun. Chișinău.

3.6.1.4 Accesibilitatea internațională

Raionul Ungheni are conexiuni directe cu rețeaua de transport european prin **punctul rutier de trecere Sculeni**. Serviciul Vamal din Republica Moldova a elaborat proiectul de dezvoltare a acestui punct de trecere, ce va contribui la consolidarea capacității Serviciului Vamal și respectiv la majorarea traficului de mărfuri și pasageri.

Al doilea punct rutier de trecere Ungheni – Ungheni este planificat după construcția podului peste râul Prut în regiunea s. Zagarancea. Acest pod este parte componentă a proiectului Autostrăzii A8 Târgul Mureș – Iași – Ungheni. Autostrada va avea lungimea de circa 310 km. În continuarea acestei autostrăzi Republica Moldova a elaborat concepția autostrăzii A1 Ungheni – Chișinău – Odessa. Elaborarea studiului de fezabilitate pentru construcția A1 este prevăzut în Proiectul de Creditare cu Banca Europeană de Investiții (BEI) în sumă de 150 mln euro.

Astfel, în viitor conexiunea raionului Ungheni cu Uniunea Europeană se va efectua și prin intermediul autostrăzilor A8 (România) și A1 (Republica Moldova) care sunt parte componentă a Rețelei Transeuropene de Transport TEN – T.

De asemenea raionul Ungheni are conexiune cu Uniunea Europeană și țările balcanice pe calea ferată prin **punctul feroviar de trecere Ungheni – Ungheni**. Problema transbordării vagoanelor de pe cale cu ecartamentul de 1520 mm pe cale cu ecartament european de 1435 mm rămâne actuală. Din această cauză trenurile staționează aproximativ două ore. Soluția ar fi construcția liniei cu ecartament european Ungheni - Chișinău.

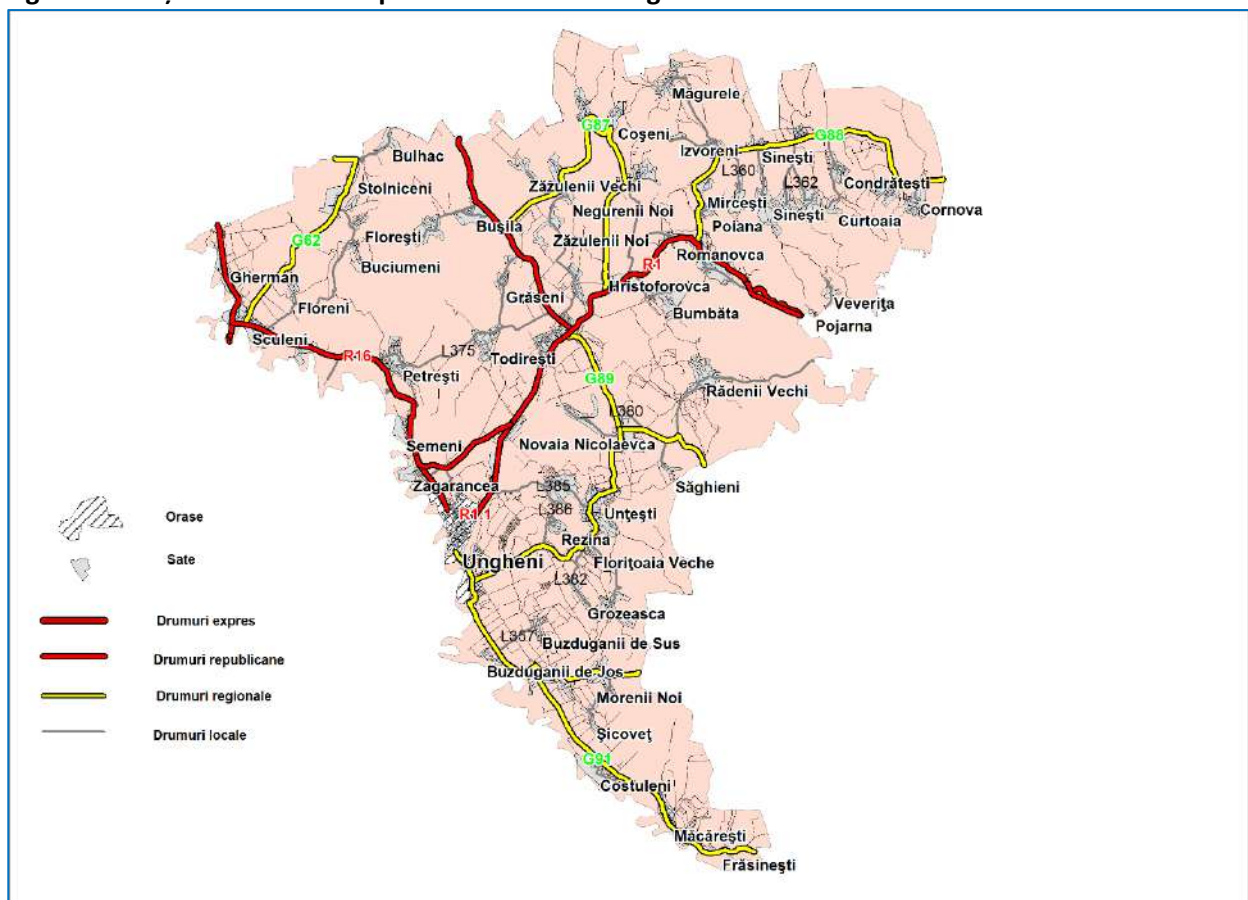
În cazul, când Republica Moldova și România vor curăți albia râului Prut în conformitate cu prevederile Strategiei de Transport și Logistică pe anii 2014 – 2022 și a Acordului European cu privire la principalele căi navigabile interne de importanță internațională, unde este inclus și râul Prut, atunci ar fi posibilă și **legătura fluvială a raionului Ungheni cu rețeaua națională și Europeană de transport**. Deschiderea navigației pe râul Prut ar contribui esențial și la dezvoltarea turismului în regiune.

3.6.2 Infrastructura de transport rutier

3.6.2.1 Drumuri naționale

3.6.2.1.1 Rețeaua de drumuri naționale

Figura 75: Rețeaua drumurilor publice din raionul Ungheni

Sursa: Î.S. Administrația de Stat a Drumurilor

Rețeaua de drumuri naționale în raionul Ungheni este constituită din cinci drumuri republicane și șapte drumuri regionale. În Strategia de Transport și Logistică pe perioada 2013 – 2022 este

prevăzută reabilitarea tuturor drumurilor republicane și reparația celor regionale și de interes raional. Întru executarea prevederilor Strategiei până în prezent s-a reușit reabilitarea drumului republican R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România, cu construcția unui drum de ocolire a mun. Ungheni și drumului R16 Bălți – Fălești – Sculeni – Ungheni pe sectorul Bălți – Sculeni.

Pentru reabilitarea drumului R17 Fălești – Pârlița a fost elaborat proiectul tehnic și urmează a fi inclus în programul pentru anii următori.

De asemenea este în proces de reabilitare și drumul regional G89 R1 – Pârlița – Nisporeni – G91. Restul drumurilor regionale, cu excepția drumului G91 Ungheni – Bărboieni – Nemțeni – M1, necesită reparație capitală. Informație mai detaliată despre rețeaua drumurilor naționale este redată în tabelele de mai jos.

Tabelul 29: Lista drumurilor republicane în limitele raionului Ungheni (2020)

#	Index	Denumirea drumului	Începutul km	Sfârșitul km	Lungimea, km	Tipul de îmbrăcăminte	Prin localități, km
						Asfalt	
1	R1	Chișinău – Ungheni – frontiera cu România	70,24	103,92	33,68	33,68	7,147
2	R1.1	R1 – drum de acces la mun. Ungheni	0,00	6,64	6,64	6,64	1,90
3	R16	Bălți – Fălești – Sculeni - Ungheni	53,621	80,40	28,28	28,28	14,83
4	R16.1	R16 – frontiera cu România	0,00	1,26	1,26	1,26	0,26
5	R17	Fălești - Pârlița	17,95	32,300	14,350	14,35	2,21
În total					84,35	84,35	25,77

Sursa: ÎS Administrația de Stat a Drumurilor

Î.S. Administrația de Stat a Drumurilor efectuează anual evaluarea stării tehnice a drumurilor naționale. În aceste scopuri este utilizat laboratorul mobil din dotare.

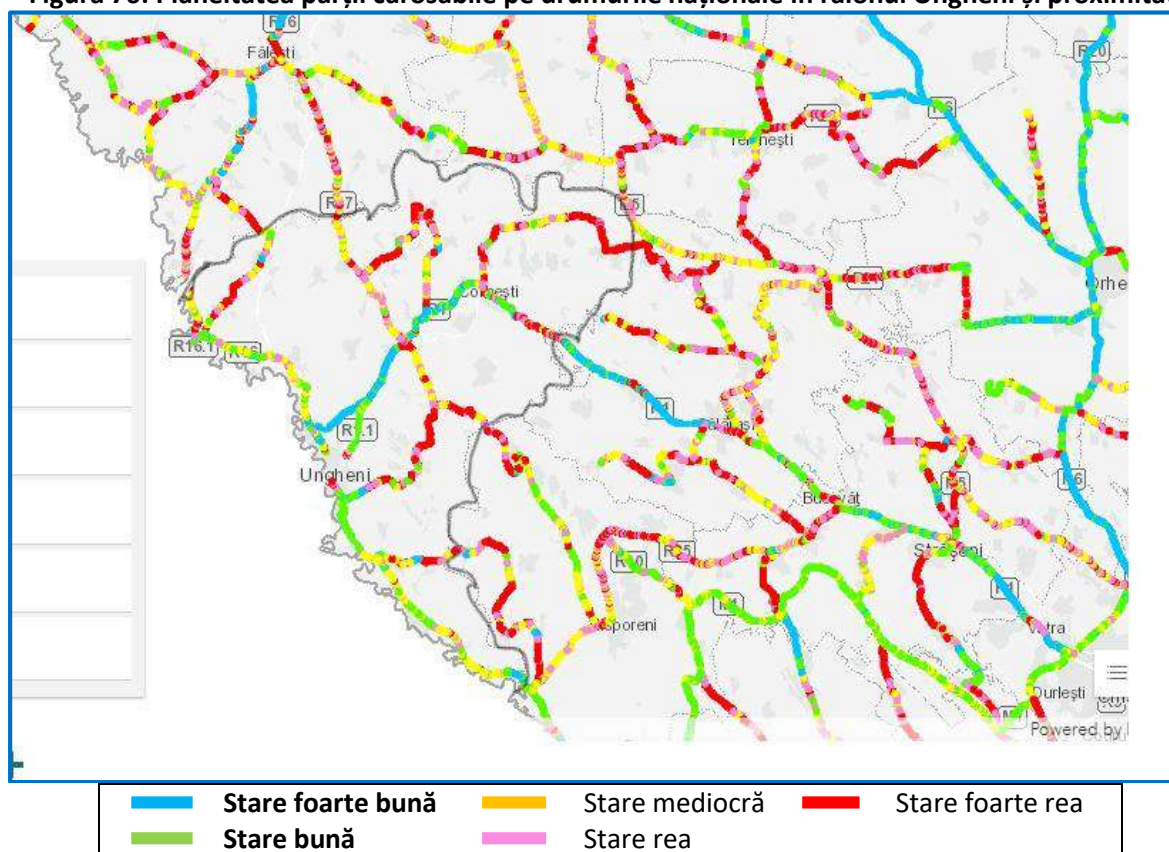
Parametrul principal măsurat este "planeitatea părții carosabile" (IRI) care se exprimă în m/km și caracterizează comoditatea în timpul circulației. Laboratorul, de asemenea este dotat cu camere video ce permit și evaluarea vizuală a stării drumurilor.

În figura de mai jos este redată planeitatea pe drumurile naționale din raionul Ungheni la situația din anul 2020.

Drumurile republicane R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România integral și R16 Bălți – Fălești - Ungheni până la s. Sculeni au fost deja reabilitate și sunt în stare foarte bună. Starea rea a unui sector al drumului R1 în regiunea s. Bahmut se explică prin faptul, că aici se construiește un drum de ocolire și drumul existent nu a fost reabilitat.

În 2022 este planificată finalizarea construcției drumului de ocolire a s. Bahmut. Drumul R17 Fălești – Pârlița este în stare mediocră și rea. Pentru îmbunătățirea condițiilor de circulație ÎS Administrația de Stat a Drumurilor a elaborat proiectul de reabilitare a acestui drum.

Situația cu drumurile regionale din punct de vedere al calității este mai rea, cu excepția drumurilor G89 (R1 - Pârlița – Nisporeni – G91), care la moment se află în reabilitare și G91 (Ungheni – Bărboieni – Nemțeni – M1) unde în 2020 a fost efectuată reparația periodică (tratament bituminos), restul drumurilor regionale sunt în general într-o stare nesatisfăcătoare și necesită reparație capitală.

Figura 76: Planeitatea părții carosabile pe drumurile naționale în raionul Ungheni și proximitate**Tabelul 30: Lista drumurilor regionale în limitele raionului Ungheni**

#	Index	Denumirea drumului	Început, km	Sfârșit, km	Lungime, km	Tipul îmbrăcăminte			Prin localități
						Asfalt	Pietriș	Pământ	
1	G62	R16 – Izvoare – Stolniceni – Sculeni R – 16	8,12	22,07	13,95	7,15	6,80		4,75
2	G87	R17 – Țighira – Hristoforovca – R1	0,00	23,38	23,38	4,560	15,750	3,07	7,150
3	G88	Cornești – Boghenii Noi Năpădeni – M5	0,00	23,70	23,24	13,691	9,549		4,797
4	G89	R1 – Pîrlița – Nisporeni – G91	0,00	13,630	13,63	13,63			3,560
5	G90	G89 – Alexeevca - Florițoaia Veche – Ungheni – G91	0,00	17,48	17,48	13,279	2,071	2,13	7,800
6	G91	Ungheni – Bărboeni – Nemțeni – M1	0,00	29,56	29,56	29,56			17,500
7	G94	G91 – Valea Mare – Boldurești – Valea Trestieni – G89	0,00	7,29	7,29	2,30	4,99		2,36
In total					128,53	84,170	39,160	5,20	48,170

Sursa: ÎS Administrația de Stat a Drumurilor

3.6.2.1.2 Traficul pe drumurile naționale

În contextul elaborării Strategiei de Transport și Logistică a Republicii Moldova pentru anii 2013 – 2022, de către compania germană "KOCKS International" s-a efectuat un studiu amplu al traficului cu prognoze până în anul 2032. Capacitatea maximă de transport a drumurilor cu două benzi de circulație în stare bună este de 13,500 auto/zi.

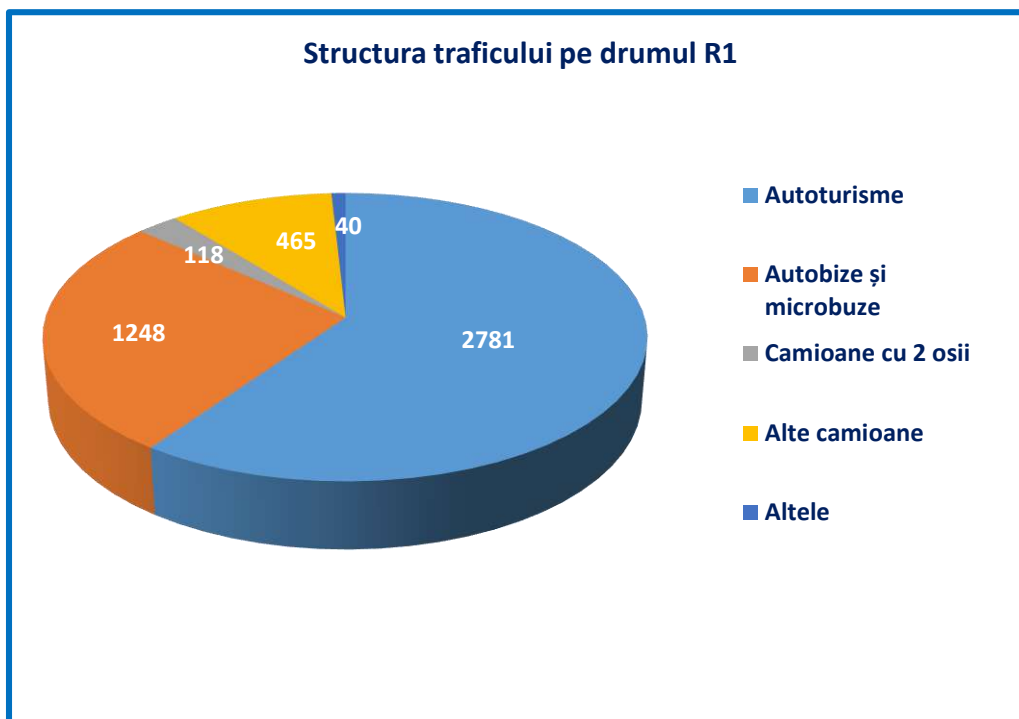
Traficul pe drumurile republicane conform datelor anului 2020 este următorul:

- ✓ Pe drumul R1, km 94 (până la mun. Ungheni) este de 4,742 auto/zi
- ✓ Pe drumul R16, km 67,74 (între s. Sculeni și mun. Ungheni) este de 2,106 auto/zi
- ✓ Pe drumul R17, km 18,04 este de 1,618 auto/zi.

În prognoza traficului pentru anul 2020, conform Strategiei de transport și logistică pe anii 2013 – 2022 efectuată de Compania germană "KOCKS International", traficul pe drumul R1 (sectorul Cornești – Ungheni) este de 4,300 auto/zi. Traficul real depășește prognoza cu aproximativ 10%. Prognoza pentru anul 2032 pe drumul R1 este de 5750 auto/zi, real, dacă acceptăm eroarea de 10% a prognozei traficul ar fi de 6,325 auto/zi.

Estimările analogice pentru drumurile R16 și R17 arată, că în anul 2032 traficul va fi de 2,800 auto/zi și 2,151 auto/zi corespunzător.

Respectiv, **toate drumurile publice din raionul Ungheni (naționale și de interes raional) dispun de rezerve mari a capacității de transport, care în următorii 10 ani va fi utilizată la nivel de până la 50%.**

În tabelul de mai jos este prezentată structura traficului pe drumurile republicane.

Tabelul 31: Structura traficului pe drumurile republicane

Denumirea drumului	Traficul în total auto/zi	Autoturisme	Autobuze și microbuze	Camioane cu 2 osii	Camioane grele	Altele (moto ciclete, tractoare)
R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România	4742	2781 (59%)	1248 (27%)	118 (3%)	465 (10%)	40 (1%)
R16 Bălți – Sculeni - Ungheni	2106	1553 (73%)	380 (18%)	44 (2%)	90 (4%)	39 (2%)
R17 Fălești - Pârlița	1618	830 (51%)	372 (23%)	106 (7%)	258 (16%)	42 (3%)

Sursa: ÎS Administrația de Stat a Drumurilor

Traficul pe drumurile regionale variază esențial în dependență de amplasarea drumului: de la 226 auto/zi până la 2,732 auto/zi .

Traficul înalt pe drumul G91 se explică prin faptul că, în perioada estimării, drumul R1 se afla în lucru și participanții la trafic preferau să circule spre Ungheni pe direcția Chișinău – Nisporeni – Ungheni.

În tabelul de mai jos este redat traficul pe unele drumuri regionale.

Tabelul 32: Traficul pe unele drumuri regionale

Denumirea drumului	Traficul în total auto/zi	Auto turisme	Autobuze și microbuze	Camioane cu două osii	Camioane grele	Altele (motociclete, tractoare, ..)
G88 Cornești – Boghenii Noi Năpădeni – M5	328	154 47%	76 23%	33 10%	15 5%	50 15%
G89 R1 – Pârlița – Nisporeni – G91	225	106 47%	50 22%	31 14%	5 2%	36 15%
G91 Ungheni – Bărboieni – Nemțeni – M1	2729	1689 61%	747 27%	110 5%	74 3%	105 4%

3.6.2.2 Drumuri locale

3.6.2.2.1 Rețeaua de drumuri locale

Rețeaua drumurilor de interes raional este constituită din 41 de drumuri cu lungimea totală de 169,82 km. În general drumurile de interes raional asigură legătura localităților cu rețeaua drumurilor naționale și centrul raional.

Lungimea acestor drumuri variază de la 0,25 km până la 14,30 km. Toate drumurile de interes raional cu îmbrăcăminte consolidată (153,77 km) conform NCM D.02.01:2015 corespund categoriei tehnice IV. Lungimea drumurilor profilate fără îmbrăcăminte rutieră (din pământ) alcătuiește 16,05 km.

Din lungimea totală de 169,82 km cu îmbrăcăminte din beton asfaltic sunt 49,1 (28,9%) km, cu îmbrăcăminte din pietriș sau prundiș – 104,67 km (61,7%) și 16,05 km (9,5%) sunt drumuri neconsolidate, din pământ profilat.

Date generale privind lungimea drumurilor de interes raional și tipul îmbrăcăminte rutiere pe ele sunt redată în tabelul de mai jos.

Tabelul 33: Lista drumurilor de interes raional în limitele raionului Ungheni

#	Denumirea drumului		Început km	Sfârșit, km	Lungime, km	Tipul îmbrăcăminte rutiere		
						Asfalt	Pietriș	Pământ
1	L355	Drum de acces spre s. Bulhac	0,00	3,50	3,50		3,02	0,30
2	L356	Drum de acces spre s. Costuleni	0,00	1,00	1,00	1,00		
3	L357	Drum de acces spre s. Buzduganii de Sus	0,00	2,90	2,90	2,90		
4	L358	Boghenii Noi - Măgurele	0,00	7,10	7,10		7,10	
5	L358.1	Drum de acces spre s. Izvorenii	0,00	2,90	2,90	2,90		
6	L359	Drum de acces spre s. Poiana	0,00	3,00	3,00	0,90	2,10	
7	L360	Drum de acces spre s. Boghenii Vechi	0,00	2,60	2,60		2,60	
8	L361	Drum de acces spre s. Sinești	0,00	3,50	3,50	3,50		
9	L362	Drujba - Hârcești	0,00	4,40	4,40	2,90	1,50	
10	L362.1	Drum de acces spre s. Mânzătești	0,00	2,60	2,60	1,00	1,60	
11	L363	G88 – Condrătești - Curtoia	0,00	5,60	5,60	1,30	2,50	1,80
12	L364	Drum de acces spre s. Năpădeni	0,00	0,30	0,30	0,30		
13	L365	Drum de acces spre s. Cornova	0,00	1,00	1,00	1,00		
14	L366	R1 – Romanovca - Tescurenii	0,00	6,80	6,80		6,80	
15	L367	Drum de acces spre s. Zăzulenii Vechi	0,00	1,70	1,70		1,70	
16	L368	Pîrlița – Agronomovca – Negurenii Vechi	0,00	10,10	10,10	4,70	5,40	
17	L369	Sculeni – Buciumeni - Cioropcani	0,00	12,70	12,70	2,60	6,10	4,00
18	L369.1	Drum de acces spre s. Florenii	0,00	0,50	0,50	0,50		
19	L370	R16 - drum de acces spre s. Medelenii	0,00	1,40	1,40	1,40		
20	L371	R1 - drum de acces spre s. Tescurenii	0,00	2,70	2,70		2,70	
21	L372	R16 - drum de acces spre s. Petrești	0,00	1,20	1,20	0,20	1,00	
22	L373	R17 - drum de acces spre s. Chirilii	0,00	4,80	4,80	4,50	0,30	
23	L374	R17 - drum de acces spre s. Bușila	0,00	2,00	2,00	2,00		
24	L375	Petrești – R17	0,00	13,00	13,00	5,65	4,85	2,50
25	L376	R17 – Grăsenii - Todirești	0,00	5,00	5,00	0,70	4,30	
26	L377	R16 – Drum de acces spre s. Berești	0,00	3,50	3,50		3,50	
27	L378	R1 - drum de acces spre s. Cornești	0,00	3,60	3,60	2,70	0,90	
28	L379	R1 - drum de acces spre s. Bumbăța	0,00	3,40	3,40	3,40		
29	L380	Drum de acces spre s. Alexeevca	0,00	2,50	2,50		2,50	
30	L381	Rădenii Vechi - Bahmut	0,00	14,30	14,30	1,90	12,40	
31	L381	Drum de acces spre s. Grozasa	0,00	3,00	3,00		2,45	0,55
32	L382.1	Drum de acces spre s. Florițaia Veche	0,00	4,50	4,50			4,50
33	L383	Drum de acces spre s. Florițaia	0,00	4,50	4,50		4,50	

#	Denumirea drumului		Început km	Sfârșit, km	Lungime, km	Tipul îmbrăcăminte rutiere		
						Asfalt	Pietriș	Pământ
		Nouă						
34	L384	Drum de acces spre s. Lidovca	0,00	3,80	3,80		3,80	
35	L385	R1.1 – Mănoilești - Cetîreni	0,00	7,20	7,20	0,35	5,25	1,60
36	L386	Drum de acces spre s. Mănoilești	0,00	4,80	4,80	0,80	4,00	
37	L387	Drum de acces spre s. Sicovet	0,00	4,90	4,90		4,90	
38	L388	R1 - drum de acces spre s. Veverița	0,00	3,30	3,30		2,50	0,80
39	L389	R1.1 – drum de acces spre mun. Ungheni	0,00	2,65	2,65		2,65	
40	L390	Drum de acces spre s. Săgieni	0,00	1,60	1,60		1,60	
41	L391	R1 - drum de acces spre s. Nicolaevca	0,00	0,25	0,25		0,15	
În total					169,82	49,10	104,67	16,05

3.6.2.2 Traficul pe drumurile locale

La moment nu există informație privind traficul pe drumurile de interes raional. Luând în considerare că drumurile de interes raional reprezintă căi de acces către localități, care nu pot genera un trafic mai mare de 500 auto/zi. În dependență de numărul de locuitori deserviți de drum, traficul poate varia de la 100 auto/zi până la 400 auto/zi.

Traficul pe drumurile de interes raional depinde și de sezon. În perioada recoltării cerealelor, fructelor și legumelor, traficul poate crește cu până la 20%.

3.6.2.3 Drumuri comunale și străzi

În prezent, în raionul Ungheni nu există o statistică clară privind lungimea drumurilor comunale și a străzilor. Rețeaua de drumuri comunale și străzi alcătuiește 1,632 km

La momentul actual în Republica Moldova există peste 49,000 km de drumuri comunale și străzi. În raionul Ungheni sunt 1,632 km de drumuri comunale și străzi, care nu se suprapun cu drumurile naționale și cele de interes raional. Informație statistică privind tipul îmbrăcăminte rutiere și starea părții carosabile actualmente lipsește.

Începând cu anul 2014, Guvernul a întreprins unele măsuri pentru îmbunătățirea drumurilor comunale și a străzilor. Astfel în anul 2014 au fost alocate din Fondul Rutier peste 400 mln MDL pentru reparația drumurilor în localitățile rurale. În rezultat au fost reparate peste 600 km de drumuri în intravilanul localităților. În 2018 Guvernul a inițiat programul "Drumuri bune" și a alocat din Bugetul de Stat peste un miliard de lei, programul a fost prelungit și în anul 2020, când au fost alocați 1,25 mld lei, inclusiv pentru raionul Ungheni peste 38,6 mln MDL. În rezultat, în localitățile raionului au fost construite și reparate peste 58 km de străzi, inclusiv 51,5 din piatră spartă și peste 7,2 km în beton asfaltic. Accentul s-a pus pe reparații în intravilan cu piatră spartă (variantă albă). Termenul de serviciu la varianta albă se limitează la 5 - 7 ani, adică sunt niște măsuri provizorii.

Începând cu anul 2017, prin modificarea Legii Fondului Rutier nr. 720/1996 și a Legii privind Finanțele Publice Locale nr. 397/2003, autorităților publice locale de nivelul întâi au fost alocate 50% din taxa pentru folosirea drumurilor. Distribuția acestor mijloace se efectuează în dependență de numărul de locuitori. La început suma constituia 350 mln MDL, ca ulterior să ajungă aproape 400

mln MDL. Pentru anul 2022 s-a hotărât alocarea APL de nivelul întâi a 100% din impozitul pentru folosirea drumurilor, adică 800 mil lei. Pentru raionului Ungheni în 2022 sunt alocați peste 27,6 mln MDL.

Toate aceste măsuri au contribuit la îmbunătățirea străzilor și drumurilor comunale în localitățile raionului. În același timp pentru soluționarea problemei este necesar un efort financiar cu mult mai mare.

De asemenea, este necesar de subliniat că investițiile făcute până în prezent în general limitau la construcția sau reparația părții carosabile, în baza unor devize și scheme fără elaborarea documentației de proiect. Nu se prevedeau trotuare pentru pietoni, nu se prevedeau măsuri pentru evacuarea apelor pluviale, nu se prevedeau măsurile necesare pentru asigurarea siguranței rutiere, ș.a. Aceasta intră în contradicție cu prevederile normelor tehnice în vigoare.

Este necesar de subliniat, că rețeaua străzilor în majoritatea localităților din raion sunt amplasate haotic în spații limitate și curbe cu raze mici. În aceste condiții implementarea unor proiecte de construcție sau reparație a străzilor se confruntă cu necesități de expropriere, strămutare a gardurilor, ș.a. Aceasta se răsfrânge negativ asupra costurilor și termenului de implementare.

O altă problemă este insuficiența de capacități pentru administrarea drumurilor comunale și a străzilor și lipsa unei metodologii simple și clare de planificare a lucrărilor de reparație. Aceasta nu asigură o utilizare eficientă a mijloacelor financiare disponibile.

3.6.3 Infrastructura de transport feroviar

Primul tren a ajuns de la Chișinău la Ungheni la 1 iunie 1875. Această dată a pus începutul dezvoltării Nodului Feroviar Ungheni. În anul 1876 rețeaua feroviară a fost conectată cu cea românească prin intermediul unui pod de lemn nou construit. Însă acest pod a fost deteriorat de viituri. Ulterior podul a fost reconstruit de renumitul inginer francez Eiffel, care se exploatează până în zilele noastre.

Nodul Feroviar Ungheni deservește trei direcții: Spre Chișinău, spre Bălți și spre Iași, care deschide legătura feroviară cu Uniunea Europeană și Balcani și are o lungime totală de 81 km de la stația Cornești până la stația Catranic. În componența Nodului feroviar Ungheni intră stația Ungheni de clasă superioară și șase stații liniare și ambulatoriul de linie al stației Ungheni. Nodul Feroviar Ungheni dispune de un punct de transbordare a vagoanelor de pe linia cu ecartament de 1520 mm pe linie cu ecartament european de 1435 mm.

Analiza principalilor indicatori de performanță ai Î.S. „Calea Ferată din Moldova” pentru perioada 2000-2017 demonstrează că în anii 2006 - 2008 au fost înregistrate cele mai bune rezultate ale activității economico-financiare și de producție. Ulterior, sub influența diferitor factori, activitatea întreprinderii s-a înrăutățit esențial.

Astfel, pe parcursul anilor 2008-2017 veniturile totale al CFM din activitatea de transport au scăzut de la 857,3 mln MDL la 603,7 mln MDL sau cu 42%. În acest context, un impact negativ a avut reducerea veniturilor din transportul de mărfuri în traficul de tranzit și de import, și din transportul internațional de călători. Astfel, în perioade 2008 -2017, traficul de mărfuri a scăzut de la 11 mln tone până la 4,8 mln tone (-56%), iar traficul de pasageri de la 5,763 mii călători până la 1,814 mii călători (-70%).

Ulterior, sub influența crizei financiare din 2008-2009, precum și din cauza insuficienței fondurilor financiare proprii și bugetare pentru investiții în dezvoltarea întreprinderii, cota transportului feroviar s-a redus semnificativ în favoarea celui rutier.

Lungimea sectoarelor de cale ferată cu termen scadent al reparației capitale a ajuns la 401,2 km, al reparației medii - 133,6 km, reprezentând în total cca 47% din lungimea căilor principale în exploatare și restanțe mari la reparații capitale ale lucrărilor de artă (poduri și podețe).

Reieșind din calculele efectuate de către serviciile tehnice ale CFM, pentru perioada 2018-2024 volumul total al investițiilor necesare pentru modernizarea infrastructurii și a materialului rulant al CFM este de 646,3 mln euro pentru următoarele componente:

- ✓ Reabilitarea infrastructurii feroviare - 305,9 mil. euro,
- ✓ Modernizarea materialului rulant de tracțiune - 66,5 mil. euro,.
- ✓ Reînnoireaparcului vagoanelor de marfă - 202,9 mil. euro,
- ✓ Reînnoireaparcului de vagoane de călători - 71,0 mil. euro.

Figura 77: Încadrarea raionului Ungheni în rețeaua feroviară a Republicii Moldova

Aceasta demonstrează că CFM se află într-o criză profundă, fapt ce a influențat negativ și activitatea Nodului Feroviar Ungheni, care are peste 370 de angajați. S-a diminuat esențial volumul de mărfuri și pasageri transportați, sunt restante la salarii, ce se răsfrânge și asupra situației social – economice din raion.

Pentru ameliorarea situației, CFM a aprobat un program de activitate pe perioada 2018 – 2031. Acest program prevede măsuri concrete pentru diminuarea cheltuielilor și majorarea veniturilor prin restabilirea volumului de mărfuri și pasageri transportate. De asemenea, se prevede și reforma structurii CFM.

De asemenea CFM a contractat două credite de la BEI și BERD a câte 52 mln euro pentru reparația infrastructurii și procurarea locomotivelor. CFM a mai elaborat inclusiv și o concepție de reconstrucție a sectorului de cale ferată Ungheni – Chișinău cu instalarea unei linii suplimentare cu ecartament european, costul estimativ fiind de 435 mln euro.

3.6.4 Infrastructura de transport naval

Transportul naval la momentul actual este cel mai convenabil din punct de vedere economic și ecologic.

Dezvoltarea transportului naval ar diminua costurile de transport și ar avea un impact pozitiv asupra mediului ambiant. În același timp, preluarea unei părți însemnate de mărfuri de pe transportul terestru ar diminua procesul de degradare a drumurilor și căilor ferate.

În conformitate cu prevederile Acordului European cu privire la principalele căi navigabile interne de importanță internațională, la care Republica Moldova a aderat la 27.08.1998, **râul Prut până la Ungheni, este clasificat drept cale navigabilă internă de importanță internațională de categoria E clasa IV**. Căile navigabile interne necesită să fie menținute în condițiile în care va fi permisă desfășurarea navigației în siguranță. Conform acordului, Republica Moldova trebuie să asigure parametrii prevăzuți în art. 1 din acord "Părțile contractante adopta dispozițiile prezentului acord sub forma unui plan coordonat de dezvoltare și de construcție a unei rețele de cai navigabile, denumita în continuare rețeaua de cai navigabile de importanță internațională E, pe care intenționează să o realizeze în cadrul programelor lor corespunzătoare.

După proclamarea Independenței, în Republica Moldova nu s-a menținut șenalul navigabil pe Nistru și Prut. Această infrastructură acum este adusă la o stare dezastruoasă și majoritatea mijloacelor plutitoare au fost date la fier vechi sau vândute.

În prezent, Uniunea Europeană pune accent pe dezvoltarea transportului naval intern și prin implementarea Politicii Europene de Transport ce va redirectiona un volum considerabil de mărfuri (aprox. 20%) de pe transportul auto pe transportul naval intern, lucru care poate fi implementat și în Republica Moldova și va permite evitarea distrugerii infrastructurii rutiere. Transportul naval intern comparativ cu alte tipuri de transport, este caracterizat de siguranță sporită și are o capacitate considerabilă neexplorată.

În scopul dezvoltării navigației pe căile navigabile interne ale Republicii Moldova, în anul 2005, a fost încheiat acordul între Republica Moldova și România privind navigația pe căile navigabile interne ale Republicii Moldova și României, care ar permite agenților economici din Republica Moldova care exploatează nave, să le exploateze pe căile navigabile interne ale României.

În Strategia de transport și logistică pe anii 2013 – 2022 se constată că **lipsa de întreținere în ultimii 20 de ani a căilor navigabile interne a condus la înnămolirea albiilor râurilor și imposibilitatea asigurării navigației interne în siguranță.**

Strategia prevede reactivarea căilor navigabile interne pe râurile Prut și Nistru până în 2020 prin obținerea mijloacelor necesare și curățirea albiilor râurilor. Cu regret constatăm că acest punct din Strategie nu a fost îndeplinit și situația rămâne neschimbată.

Din aceste cauze transportul naval pe râul Prut nu activează, chiar dacă dispune în teritoriu de întreprindere specializată ÎS Portul Fluvial Ungheni. La moment această întreprindere are 55 de angajați și deservește portul Giurgiulești, prelucrând anual peste 500 mii tone de mărfuri.

3.6.5 Transport inter-modal

Având trei tipuri de transport (rutier, feroviar și naval) raionul Ungheni dispune de potențial esențial pentru dezvoltarea transportului inter-modal. Mun. Ungheni, cu puncte de trecere a frontierei cu Uniunea Europeană pe cale ferată și rutieră poate deveni un Centru Logistic însemnat în zona de Vest a țării.

Cu regret, starea critică a ÎS Calea Ferată din Moldova, lipsa posibilității transportului naval pe râul Prut nu permit actualmente dezvoltarea transportului inter-modal. Constituirea unui centru logistic în mun. Ungheni ar contribui esențial la dezvoltarea economică și socială a raionului.

3.6.6 Proiecte în realizare și faze de implementare

În raionul Ungheni sunt în realizare (proiectare sau implementare) mai multe proiecte de îmbunătățire a infrastructurii de transport în stadiu de realizare și de proiect:

3.6.6.1 Drumuri naționale și regionale

✓ R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România

Este în stadiu de finalizare a proiectului de reabilitare. În cadrul proiectului a fost deja dat în exploatare sectorul de ocolire a or. Ungheni, fapt ce a exclus trecerea prin or. Ungheni a transportului de tranzit. Partea carosabilă este finalizată integral au rămas unele lucrări de amenajare, care vor fi finalizate până la finele primului trimestru 2022.

✓ G 89 R1 – Pârlița – Nisporeni – G91

Se execută lucrări de reabilitare a drumului regional pe sectorul km 0,00 – 10,00. Sectorul km 10 – 13 a fost deja reabilitat. Lucrările sunt finanțate din creditul Băncii Mondiale. Proiectul prevede reparația capitală a structurii rutiere existente, a podurilor și podețelor, precum și lucrări de amenajare.

✓ G91 Ungheni – Bărboeni – Nemțeni – M1

Pe drumul regional G91 în 2020 a fost executată reparația periodică (tratament bituminos), fapt ce a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de circulație și a siguranței la trafic.

✓ R17 Fălești – Pârlița

Starea tehnică a drumului este în general nesatisfăcătoare și necesită reparație capitală. În 2021 a fost elaborat proiectul tehnic pentru reparația capitală a drumului în cauză. La momentul actual Guvernul identifică sursa de finanțare a acestui proiect.

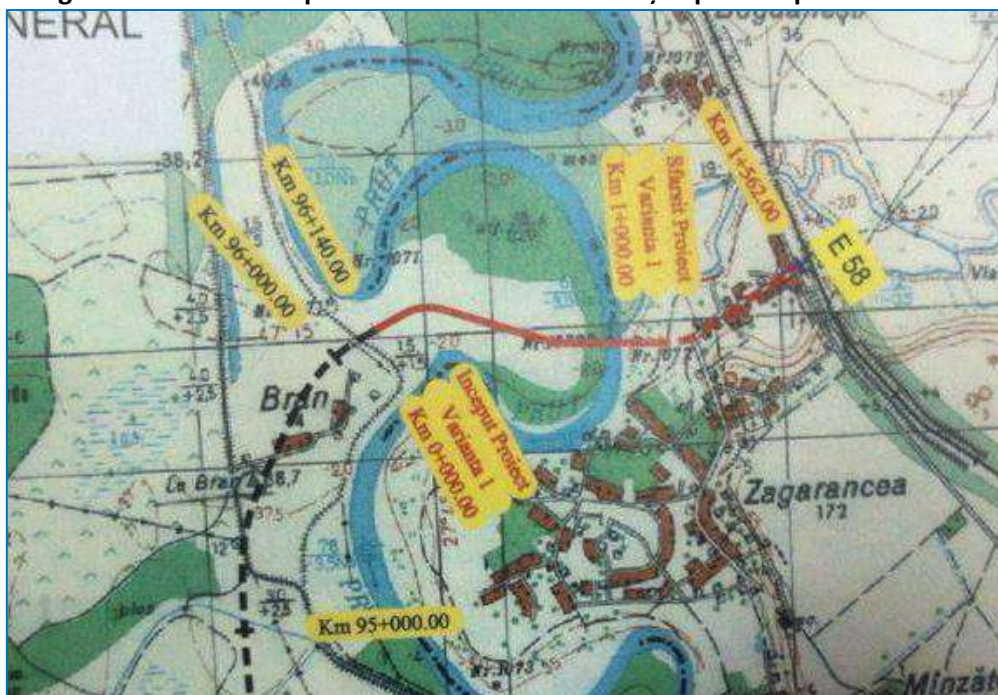
✓ **Construcția podului rutier peste râul Prut în preajma s. Zagarancea**

În cadrul proiectului autostrăzii A8 Târgul Mureș – Iași – Ungheni este prevăzută și construcția unui pod peste râul Prut lângă s. Zagarancea. La momentul actual este în lucru actualizarea studiului de fezabilitate, elaborat anterior (2015). Podul va avea 4 benzi de circulație și gabaritele în conformitate cu cerințele pentru autostrăzi. Din partea română podul trece printr-o zonă protejată. Pentru soluționarea problemei Guvernul României a aprobat Ordonanța de Urgență nr. 105 din 25.06. 2020 care permite amplasarea podului în zona protejată. La moment se efectuează studiul de mediu. Expertiza ecologică va determina definitiv locul amplasării podului.

✓ **Construcția drumului de acces către podul peste râul Prut**

Guvernul Republicii Moldova a elaborat deja proiectul drumului de acces către viitorul pod care de fapt este prelungirea drumului R1 până la frontiera cu România. Parametrii drumului de acces corespund categoriei tehnice I (autostradă). După stabilirea finală a amplasării podului ÎS Administrația de Stat a Drumurilor va demara procedurile de expropriere a terenurilor în vederea amplasării drumului de acces.

Figura 78: Schema amplasării drumurilor de acces și a podului peste râul Prut

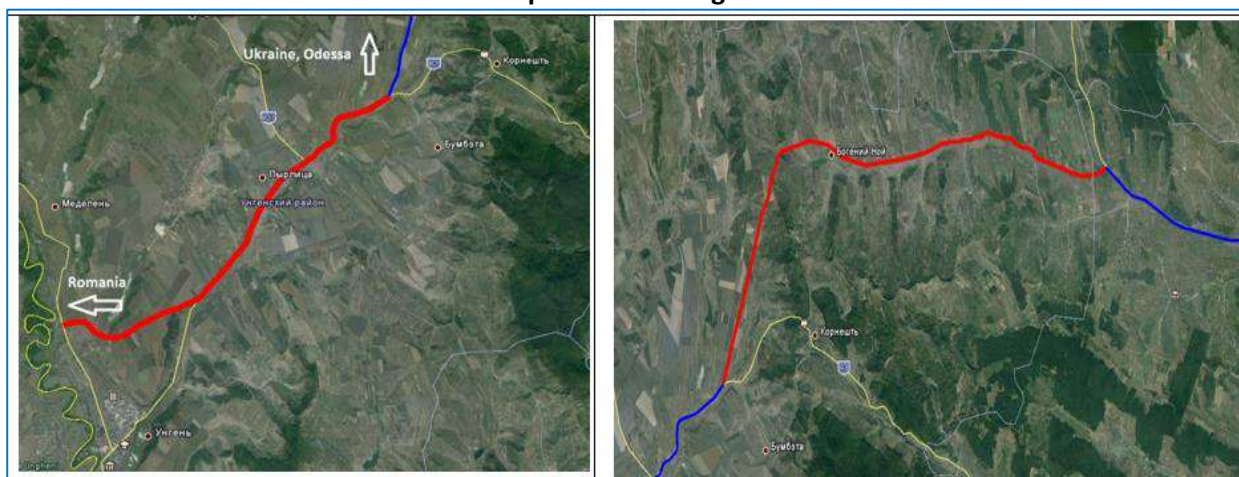

✓ **Autostrada Ungheni – Chișinău – Odessa.**

Luând în considerare construcția Autostrăzii A8 până la frontiera Republicii Moldova, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a Republicii Moldova a elaborat Concepția autostrăzii Ungheni – Chișinău – Odessa, care de fapt este prelungirea Autostrăzii A8 până în orașul Odessa (Ucraina), fiind parte componentă a rețelei europene de transport TEN – T.

Porturile or. Odessa în comun cu portul Iliciivsk generează anual peste 40 mln tone de mărfuri. În limitele raionului Ungheni Concepția prevede construcția a două tronsoane de autostradă: km 84 – 104 (cost estimativ 40 mln Euro) pe drumul republican R1 și un sector de construcție nouă de la R1 până la M5 cu lungimea de aproximativ 27 km (cost estimativ 81 mln Euro). În proiectul acordului de finanțare cu BEI sunt prevăzute elaborarea studiului de fezabilitate și a proiectului tehnic.

Figura 79: Schema amplasării primului și al doilea sector al Autostrăzii Ungheni – Chișinău – Odessa prin raionul Ungheni

3.6.6.2 Drumuri de interes raional

Scopul principal la crearea rețelei drumurilor de interes raional a fost asigurarea accesului către centrul raional și rețeaua drumurilor naționale. Astfel, toate drumurile de interes raional sunt orientate în general spre centrele raionale respective. Aceasta a adus la situația când două sate vecine nu au legătură cu drum deoarece se află în raioane diferite.

În scopul optimizării rețelei drumurilor de interes raional și asigurării legăturilor durabile între sate se află în fază de examinare elaborarea a trei proiecte investiționale.

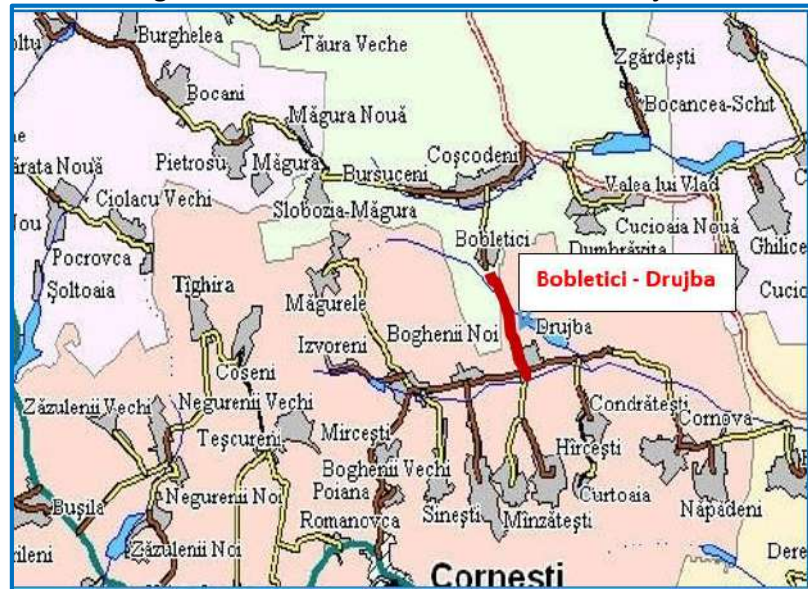
✓ Drumul Bobletici – Drujba.

Consiliul Raional Sângerei a elaborat proiectul construcției drumului Bobletici – Drujba cu lungimea totală de 4.3 km, inclusiv 3 km prin raionul Ungheni, costul estimativ fiind de 1,153 mln Euro.

Scopul proiectului este participarea în calitate de partener în cadrul Proiectului investițional transfrontalier "Creșterea accesibilității transfrontaliere prin modernizarea infrastructurii de interes local din județul Iași România și raionul Sângerei Republica Moldova", care permite obținerea unui grant în valoare de 594 mii Euro. Consiliul raional Sângerei urmează să asigure finanțarea a 551 mii Euro (peste 11 mln MDL).

Luând în considerare, că 70% din lungimea drumului este amplasat în raionul Ungheni ar fi oportună coparticiparea Consiliului Raional Ungheni la cofinanțarea proiectului în cauză. Implementarea acestui proiect ar permite accesul a circa 40 mii de locuitori din raionul Sângerei (cu micșorarea distanței cu circa 25 – 35 km) la drumul R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România, precum și accesul spre mun. Bălți a circa 20 mii de locuitor din raionul Ungheni, cu micșorarea distanței de aproximativ 20 km.

Studiul de fezabilitate elaborat de Consiliul Raional Sângerei demonstrează eficiența investițiilor.

Figura 80: Schema drumului Bobletici - Drujba

✓ **Drumul Slobozia Măgura - Măgurele**

Se propune construcția unui drum de categoria a patra cu lățimea părții carosabile de 6,0 m și a acostamentelor de 1,5 m. Construcția acestui drum va asigura legătura a **zece sate** din raionul Ungheni cu **sapte sate** din raioanele Sângerei și Fălești. Actualmente nu există studiu de fezabilitate și proiect tehnic. Conform estimărilor preventive drumul are lungimea de 2,64 km și costul estimativ de 13,99 mil lei. Costul a fost evaluat conform proiectului analogic Bobletici – Drujba (5,3 mil lei/km).

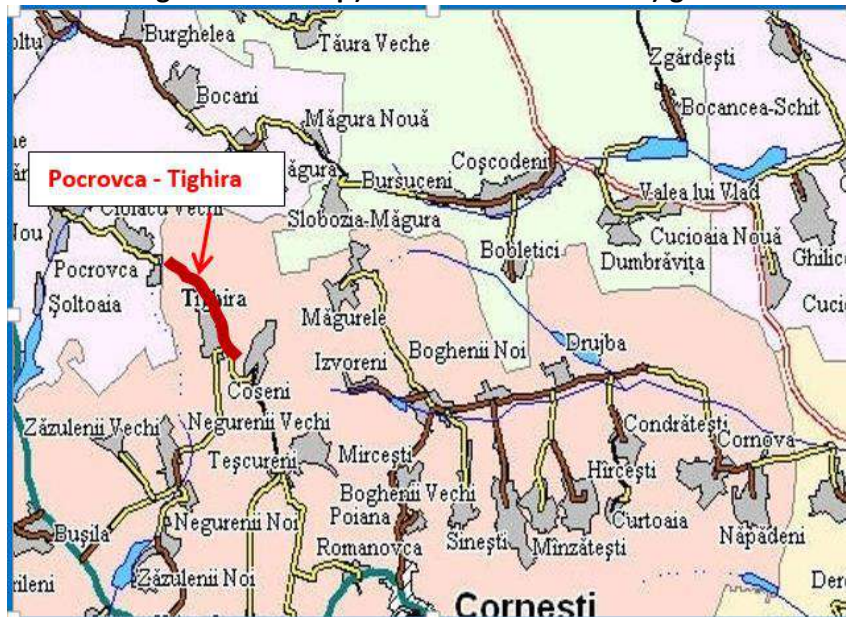
Construcția drumului va contribui la amenajarea străzilor în satele Măgurele și Slobozia Măgura pe o lungime de circa 1,7 km. Pentru implementarea proiectului este necesar de elaborat studiul de fezabilitate și proiectul tehnic. După construcție, drumul va căpăta însemnătate regională și poate fi trecut în lista drumurilor naționale.

Figura 81: Concepția drumului Slobozia Măgura – Măgurele

☑ **Drumul Pocrovca - Tighira**

Se propune construcția unui drum de categoria IV cu lățimea părții carosabile de 6,0 m și acostamente de 1,5 m. Construcția acestui drum va asigura legătura a nouă sate din raionul Ungheni cu șapte sate din raionul Fălești. Actualmente nu există studiu de fezabilitate și proiect tehnic. Conform estimărilor preventive drumul are lungimea de 2,47 km, costul estimativ de 13,91 mil lei. Costul s-a evaluat conform proiectului analogic Bobletici – Drujba (5,3 mil lei/km).

Figura 82: Concepția drumului Pocrovca - Țighira

3.6.7 Concluzii

3.6.7.1 Transport rutier

Starea nesatisfăcătoare a majorității drumurilor regionale și de interes raional, precum și faptul că peste 100 km de drumuri raionale și 40 km de drumuri regionale au îmbrăcăminte rutieră din pietriș sau prundiș au un impact negativ asupra costurilor de transport, mediului ambiant și în general asupra calității vieții locuitorilor. Îndeosebi aceasta este accentuată în limitele localităților. Praful, zgomotul și vibrația generate de unitățile de transport creează probleme majore locuitorilor din preajma drumurilor.

Calitatea proastă a drumurilor deseori contribuie și la deteriorarea caselor din cauza vibrației excesive generate de camioanele grele.

Lipsa drumurilor consolidate între localitățile vecine din raioane diferite aduc la necesitatea parcurgerii a zeci de kilometri în plus cu consecințele respective (costuri, timp, ș.a.).

Administrațiile Publice Locale de nivelul I și II au insuficiență de capacități pentru administrarea rețelelor de drumuri din subordine.

Nu există metodologii clare pentru planificare optimizată a lucrărilor și excluderea factorilor administrativi și politici la selectarea obiectelor de reparație. Aceasta se răsfrânge asupra utilizării eficiente a mijloacelor financiare disponibile.

3.6.7.2 Transport feroviar

Situația de criză în care se află la moment ÎS Calea Ferată din Moldova se răsfrânge negativ și asupra locuitorilor din raionul Ungheni. Micșorarea esențială a volumelor transportului de mărfuri și pasageri, reducerea vitezei trenurilor, reducerea numărului curselor trenurilor de pasageri, restanțe la salarii a celor peste 370 de angajați ai Nodului Feroviar Ungheni și alte probleme au un impact negativ asupra dezvoltării economice și sociale a raionului Ungheni.

3.6.7.3 Transport naval

Portul Fluvial Ungheni nu are activitate economica în raion. Toți cei peste 55 de angajați ai întreprinderii deservesc la momentul actual Portul fluvial Giurgiulești. Râul Prut este înămolit. Nu s-au îndeplinit prevederile Strategiei de Transport și Logistică pe anii 2013 – 2022, care prevede curățirea șenalului râurilor Nistru și Prut până în 2020. Pentru următorii ani, de asemenea, nu au fost prevăzute mijloace financiare în aceste scopuri. Astfel raionul Ungheni fiind amplasat pe râul Prut și având întreprindere portuară nu beneficiază de transport naval de mărfuri și pasageri. O oportunitate deosebită ar fi dezvoltarea turismului pe râul Prut.

Problemele și disfuncționalitățile cu privire la dezvoltarea infrastructurii de transport în raionul Ungheni sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 34: Centralizator disfuncționalități în domeniul infrastructurii de transport

#	Disfuncționalități	Comentarii
1	Starea necorespunzătoare a drumurilor republicane. În mod specific, se evidențiază starea precară a drumurilor republicane R16 km pe sectorul Sculeni – Ungheni și a drumului R17.	Sunt afectate, în special, următoarele localități: s. Bușila, s. Pârlița, s. Blindești, s. Petreșt, s. Semeni s. Zagarancea, s. Sculeni, s. Elizavetovca.
2	Starea necorespunzătoare a drumurilor regionale	Sunt afectate, în special, următoarele localități: s. Stolniceni, s. Cioropcani, s. Negurenii Vechi, s. Țighira, s. Coșeni, s. Teșcureni, s. Hristoforovca, s. Boghenii Noi, s. Năpădeni, s. Cornova, s. Alexeevca, s. Unțești, s. Cetâreni, s. Florițoaia Veche
3	Starea necorespunzătoare a drumurilor raionale	Sunt afectate 51 de localități
4	Stare necorespunzătoare a drumurilor comunale și a străzilor	Sunt afectate majoritatea localităților raionului Ungheni
5	Lipsa legăturii rutiere între satele vecine amplasate în raioane diferite	Sunt afectate 33 de localități din raioanele Ungheni, Sângerei și Fălești
6	Diminuarea transportului de mărfuri și pasageri pe calea ferată	Este afectată activitatea Nodului Feroviar Ungheni
7	Lipsa metodologiilor de planificare optimizată a lucrărilor rutiere	Nu se asigură eficiență folosirii resurselor financiare disponibile.
8	Din cauza înămolirii nu este posibilă navigația pe râul Prut	Portul Fluvial Ungheni

3.7 DEZVOLTARE ECONOMICĂ

3.7.1 Structura economică a raionului

Conform Biroului Național de Statistică, numărul întreprinderilor din economia formală (întreprinderile care țin contabilitatea în baza sistemului contabil în partida dublă și prezintă rapoarte financiare către BNS, cu excepția băncilor, companiilor de asigurări și asociațiilor de economii și împrumut a cetățenilor, organizațiilor necomerciale și instituțiilor bugetar) a raionului Ungheni a crescut cu circa 10%, de la 1.003 în 2015 la 1.103 la 2020.

Numărul întreprinderilor mari a scăzut cu 3 unități, iar IMM-urile au crescut cu 103 unități în perioada de referință⁶.

Tabelul 35: Evoluția nr. de întreprinderi din raionul Ungheni, în perioada 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Total, din care:	1.003	1.026	1.059	1.065	1.090	1.103
Mari	9	8	6	6	6	6
IMM-uri, din care:	994	1.018	1.053	1.059	1.084	1.097
<i>Mijlocii</i>	<i>21</i>	<i>23</i>	<i>25</i>	<i>23</i>	<i>28</i>	<i>25</i>
<i>Mici</i>	<i>112</i>	<i>118</i>	<i>117</i>	<i>124</i>	<i>114</i>	<i>117</i>
<i>Micro</i>	<i>861</i>	<i>877</i>	<i>911</i>	<i>912</i>	<i>942</i>	<i>955</i>

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2015-2020

În structura IMM-urilor, cea mai mare creștere o înregistrează întreprinderile micro numărul cărora a crescut cu 94 unități, urmate de cele mici cu 5 unități și cele mijlocii cu 4 unități.

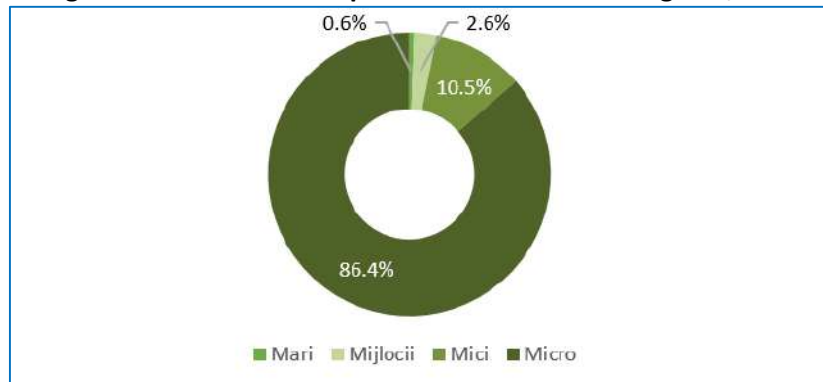
În secțiunile ce urmează, va fi realizată o analiză a indicatorilor privind activitatea întreprinderilor din raionul Ungheni la nivelul anului 2019, în baza datelor deținute de echipa de experți, și informațiilor statistice obținute în 2021, de la Direcția Agricultură și Alimentație Publică și Secția Economie și Reforme din cadrul Consiliului Raional Ungheni.

În anul 2019, din numărul total de 1090 de întreprinderi din raionul Ungheni, **cea mai mare pondere era deținută de micro-întreprinderi - 86,4%, urmate de întreprinderile mici cu 10,5%, întreprinderile mijlocii -2,6% și întreprinderile mari 0,6%.**

⁶ În funcție de numărul mediu anual de salariați, de cifra anuală de afaceri și de totalul activelor pe care le dețin, Legea Republicii Moldova nr. 179 din 21 iulie 2016 „Cu privire la întreprinderile mici și mijlocii”, clasifică întreprinderile după cum urmează:

- ✓ întreprindere micro - întreprindere care are cel mult 9 salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 9 milioane de lei sau deține active totale de până la 9 milioane de lei;
- ✓ întreprindere mică - întreprindere care are de la 10 până la 49 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 25 de milioane de lei sau deține active totale de până la 25 de milioane de lei;
- ✓ întreprindere mijlocie - întreprindere care are de la 50 până la 249 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de până la 50 de milioane de lei sau deține active totale de până la 50 de milioane de lei.

Întreprinderile mari sunt întreprinderile au peste 250 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de peste la 50 de milioane de lei sau dețin active totale de peste la 50 de milioane de lei.

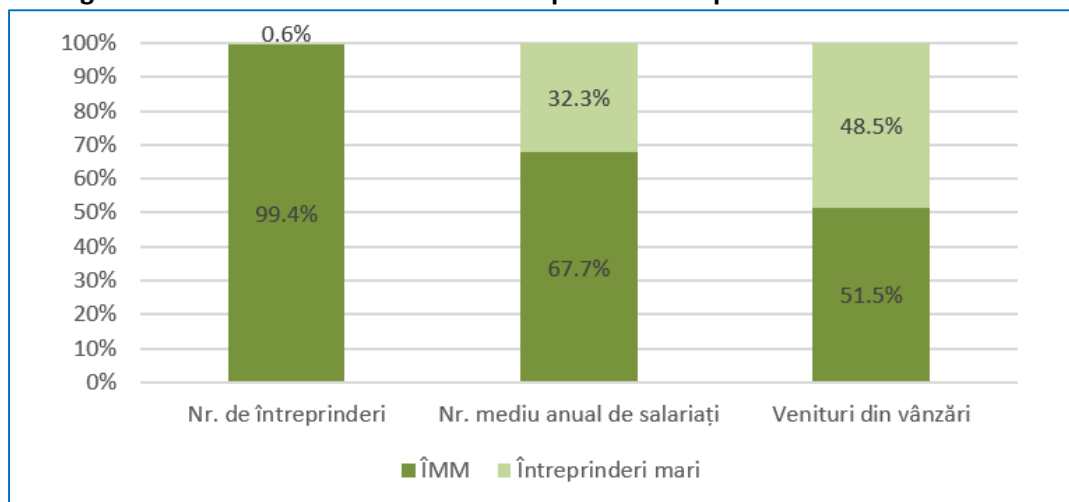
Figura 83: Structura întreprinderilor din raionul Ungheni, 2019

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Conform bazei de date a IMM-urilor, din numărul total (1.090) de firme active juridic, la nivelul anului 2019, în raionul Ungheni, toate și-au depus raportul cu privire la situațiile financiare aferent respectivului an fiscal. Dintre acestea, doar 67% au înregistrat venituri pe parcursul anului fiscal. Prin urmare, putem constata **că aproximativ o treime dintre întreprinderile din raion sunt inactive din punct de vedere economic.**

Dintr-un alt punct de vedere, toate 1.090 (100%) de întreprinderi au 10.327 de unități de personal angajat. Tot în acest context, **942 (86,4%) de firme sunt micro-întreprinderi (0-9 salariați).**

În anul 2019, numărul IMM-urilor din raion a constituit 1.084 întreprinderi și reprezintă circa 99,4% din numărul total de întreprinderi raportoare. Numărul mediu al salariaților în IMM-urilor în perioada de referință a constituit 6.990, deținând 67,7% din total numărul mediu de salariați al întreprinderilor din raion. Veniturile din vânzări ale IMM-urilor în această perioadă au însumat 2.539,1 mil. MDL sau 51,5% din veniturile din vânzări în total pe raion.

Figura 84: Ponderea IMM în totalul întreprinderilor raportoare din raion în 2019

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Făcând referire la densitatea agenților economici, putem constata o polarizare la nivelul celui mai mare centru urban, și anume municipiul Ungheni. **La nivelul municipiului Ungheni, putem identifica o concentrare de aproape 70% din numărul total al întreprinderilor și 84% a cifrei de afaceri totale raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, 81% din totalul de angajați din raion.**

Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de suburbanizare, creează disparități între localitățile din mediul rural, în ideea în care comunele din imediata apropiere a municipiului (ex. comunele Petrești, Mănoilești, Zagarancea, Valea Mare, Todirești, Pârlița) au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de oraș.

Orașul Cornești deține 2,5% din numărul total al întreprinderilor, 4,6% din cifra de afaceri și 1,6% din numărul total al salariaților. Respectiv, circa 72% din numărul total al întreprinderilor active sunt localizate în orașele raionului, deși ponderea populației rurale este mai ridicată.

Din punct de vedere a formei organizatorico-juridice **91,7% din întreprinderi sunt întreprinderi cu drept de persoană juridică, iar 8,3% - întreprinderi cu drept de persoană fizică.**

Cea mai mare pondere în structura întreprinderilor cu drept de persoană fizică o dețin întreprinderile individuale 59%, iar în structura întreprinderilor cu drept de persoană juridică societățile cu răspundere limitată 90,9%. Tabelul de mai jos prezintă repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime.

Tabelul 36: Repartizarea întreprinderilor după forma organizatorico-juridică și mărime, 2019

IMM (2019)	TOTAL		din care:			
	unități	%	Micro	Mica	Mijlocie	Mare
Persoane fizice, din care:	91	8,3%	85	6	0	0
Întreprinderi individuale	54	5,0%	48	6	0	0
Gospodării Țărănești	37	3,4%	37	0	0	0
Persoane juridice, din care:	999	91,7%	857	108	28	6
Societate cu Răspundere Limitată	908	83,3%	805	82	18	3
Societăți pe Acțiuni	24	2,2%	17	4	1	2
Cooperative de producție	4	0,4%	4	0	0	0
Cooperative de întreprinzător	8	0,7%	7	0	1	0
Cooperative de consum	6	0,6%	2	4	0	0
Întreprinderi de stat	4	0,4%	0	1	3	0
Întreprinderi municipale	24	2,2%	20	3	1	0
Instituție medico-sanitară publică	14	1,3%	0	12	1	1
Instituție de învățământ mediu	3	0,3%	0	0	3	0
Zonă economică liberă	1	0,1%	0	1	0	0
Întreprinderi cooperatiste	3	0,3%	2	1	0	0
TOTAL	1.090	100,0%	942	114	28	6

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

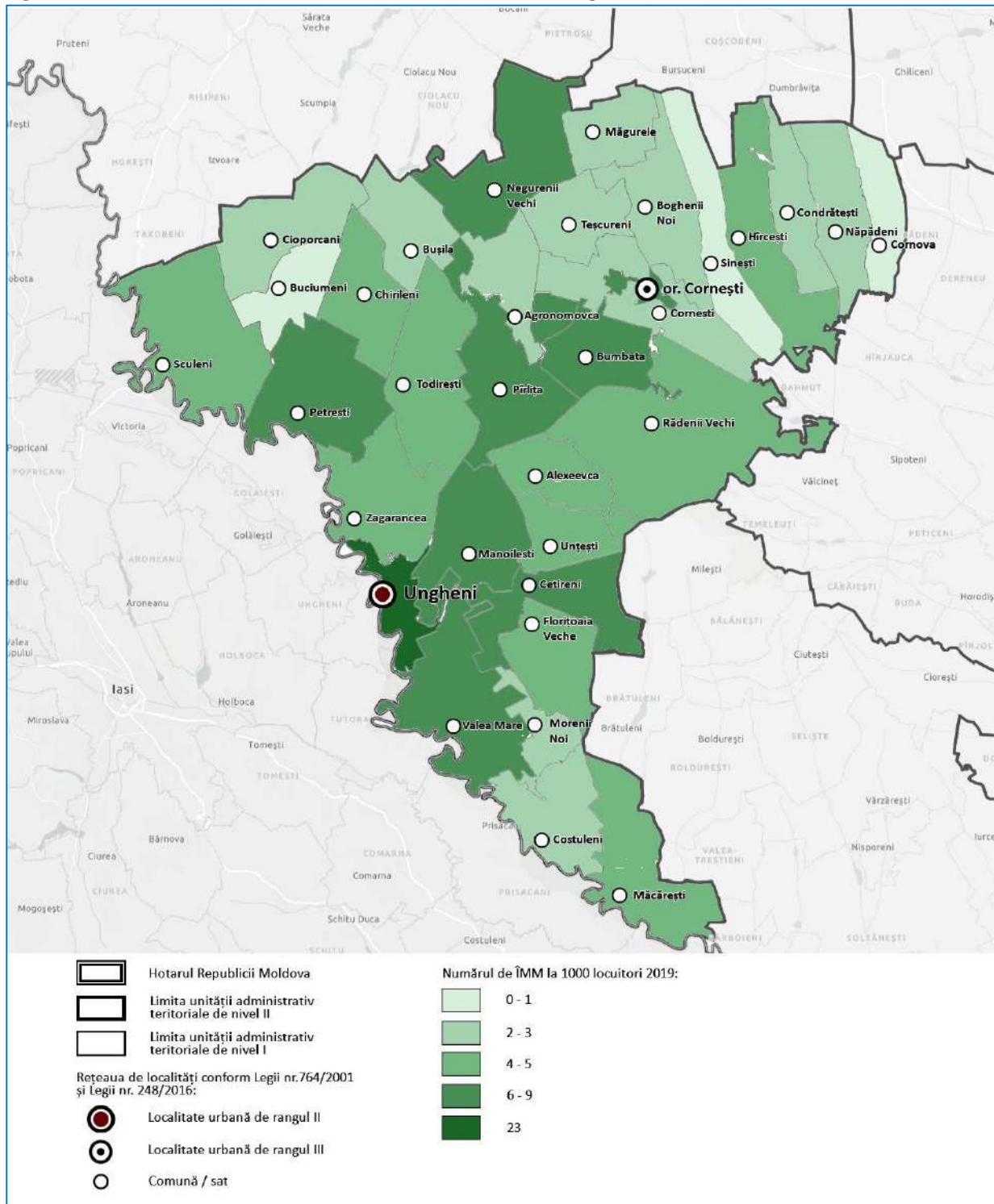
Activitatea antreprenorială pe teritoriul raionului înregistrează cote ridicate din punct de vedere a numărului de întreprinderi dar și a intensității activității antreprenoriale (numărul de angajați, cifra de afaceri). În anul 2019 raionul Ungheni ocupa locul 3 din 13 în regiunea Centru, din punct de vedere a numărului de IMM-uri la 1000 locuitori, înregistrând circa 9 întreprinderi la 1000 locuitori, față de 16 – media de republică. Acest fapt denotă totuși un mediu antreprenorial relativ dezvoltat, care antrenează 10.327 angajați sau cca 20% din populația ocupată.

Analiza densității IMM-urilor la 1000 locuitori în UAT-urile raionului Ungheni, la nivelul anului 2019, evidențiază următoarele:

- ✓ Densitatea cea mai mare de IMM-uri conform tendințelor generale este în mun. Ungheni, unde găsim cca 23 IMM-uri la 1000 locuitori (valoare mai mare ca media pe republică). Totuși această valoare este atenuată în restul teritoriului;

- ✓ Cea mai redusă densitate a agenților economici sunt localitățile rurale din extrema de nord și nord-estul raionului (Cioropcani, Bușila, Buciumeni, Cornova, Sinești, Năpădeni, Condrătești, Boghenii Noi, Măgurele, Teșcureni, Agronomovca, Cornești) precum și din sudul raionului (Morenii noi, Costuleni) cu până la 3 ÎMM-uri la 1000 locuitori. Aceste tendințe au la baza atât carențe de natură socio-economică (acces la anumite tipuri de resurse, utilități, acces la drum, oportunități economice ș.a.) dar și factori de natură socio-culturală cum ar fi spiritul antreprenorial slab dezvoltat și tiparurile comportamentale.

Figura 85: Număr de ÎMM-uri la 1000 locuitori în raionul Ungheni (2019)

3.7.2 Specializare economică și avantaje competitive

Economia raionului Ungheni este diversificată, lipsind anumite specializări lanțuri valorice dominate pentru toate localitățile. Totodată, în contextul falimentării majorității fostelor fabrici de prelucrare a producției agricole, se înregistrează o sesizabilă diferențiere a specializării economice dintre municipiu și zona rurală.

Analizând structura întreprinderilor mari și IMM din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai jos) putem constata următoarele specializări ale economiei raionului Ungheni:

- ✓ **Comerțul intern și servicii** – în care activează cele mai multe întreprinderi cca 40%, care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 29% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Industria prelucrătoare** – reprezentată de 117 întreprinderi industriale, ce asigură 38% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 49% din cifra de afaceri a raionului. Principalii reprezentanți ai acestui sector sunt două fabrici mari din industria automotive care activează în Zona Economică Liberă: 'LEAR Corporation' și 'Cabling Integration System', precum și SA Covoare Ungheni ce activează în mun. Ungheni care asigură circa 25% din locurile de muncă din sectorul privat;
- ✓ **Agricultura** - în care activează circa 13% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 12% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Construcțiile** - în care activează circa 5% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului.

Tabelul 37: Numărul și ponderea întreprinderilor conform CAEM, 2019

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unități	%	Pers.	%	mii lei	%
A	Agricultură, silvicultură și pescuit	147	13%	1.248	12%	448.655	9%
B	Industria extractivă	4	0%	75	1%	14.739	0%
C	Industria prelucrătoare	117	11%	3.893	38%	2.473.585	49%
D	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	4	0%	294	3%	73.064	1%
E	Distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	21	2%	246	2%	35.722	1%
F	Construcții	54	5%	309	3%	154.760	3%
G	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; servicii	423	39%	1.744	17%	1.446.323	29%
H	Transport și depozitare	49	4%	332	3%	59.545	1%
I	Activități de cazare și alimentație publică	51	5%	284	3%	42.397	1%
J	Informații și comunicații	13	1%	56	1%	5.334	0%
K	Activități financiare și asigurări	9	1%	63	1%	22.594	0%
L	Tranzacții imobiliare	53	5%	175	2%	23.380	0%
M	Activități profesionale, științifice și tehnice	58	5%	114	1%	19.283	0%
N	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	27	2%	110	1%	14.653	0%
P	Învățământ	5	0%	242	2%	40.469	1%
Q	Sănătate și asistență socială	26	2%	1.055	10%	151.165	3%
R	Arta, activități de recreere și de agrement	8	1%	17	0%	526	0%
S	Alte activități de servicii	21	2%	70	1%	5.896	0%
	TOTAL (urban și rural)	1.090	100%	10.327	100%	5.032.090	100%
	TOTAL urban	782	72%	8.550	83%	4.459.727	84%
	TOTAL rural	308	28%	1.777	17%	572.363	16%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

De asemenea din punct de vedere a amplasării întreprinderilor în mediul urban și cel rural, putem constata:

- ✓ 782 întreprinderi sau 72% din total, sunt amplasate în localitățile urbane, din care 96,5% în mun. Ungheni;
- ✓ 8.550 locuri de muncă sau 83% din totalul acestora sunt de asemenea în localitățile urbane, din care 98% în mun. Ungheni;
- ✓ 84% din cifra de afaceri a raionului, de asemenea este generată de întreprinderile care activează în mediul urban, din care 95% în mun. Ungheni.

În anul 2020, a fost revizuită metodologia de calcul a Indicelui de Deprivare a Ariilor Mici (IDAM) care este un indicator compozit constituit în baza unui set de indicatori relativi, grupați pe domenii social-economice, care oferă o viziune relativă, comparativă asupra nivelului de dezvoltare a unităților de cercetare (localitățile din RM).

Unul dintre domeniile relevante pentru această analiză este cel economic.

Harta de mai jos prezintă valorile comparative ale indicelui de deprivare economică pentru raionul Ungheni în anul 2020, iar interpretarea datelor se realizează în felul următor, cu cât valoarea indicelui este mai mare cu atât localitatea este mai prosperă, și viceversa.

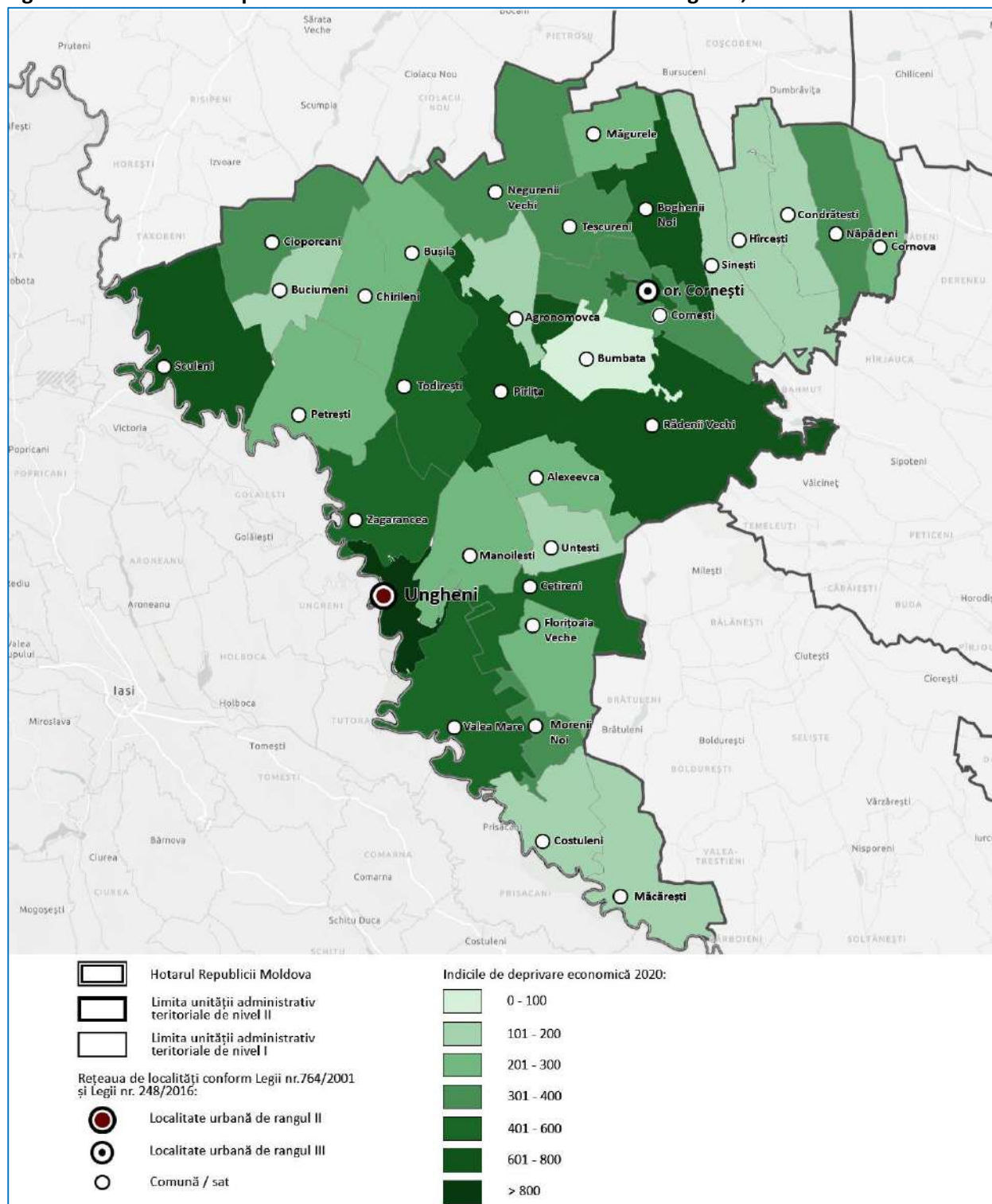
Analiza comparativă a valorilor indicelui pe domeniul economic evidențiază următoarele aspecte:

- ✓ **Cele mai dezvoltate economic sunt UAT-urile din proximitatea zonei de frontieră** (mun. Ungheni, Sculeni, Zagarancea, Valea Mare, Cetireni) dar și cele din partea centrală a raionului - Pârlița, Todirești, Rădenii Vechi. În aceste UAT-uri se concertează cele mai multe întreprinderi, care oferă cele mai multe locuri de muncă și cea mai mare cifră de afaceri;
- ✓ **Cele mai deprivate economic sunt comunele din partea estică a raionului (Sinești, Hîrcești, Condrătești), din partea de sud (Costuleni, Măcărești), precum și unele localități izolate (Buciumeni, Bumbata, Unțești);**
- ✓ Gradul de deprivare a localităților și respectiv nivelul lor de deprivare economică este influențat de o serie de factori, cum ar fi poziționarea lor față de centrul raional, față de zona de frontieră, față de traseele naționale, și proximitatea față de principalele tipuri de utilități pentru activitatea economică (conectarea la servicii publice, drumuri de acces ș.a).

Avantajele competitive ale raionului Ungheni sunt:

- ✓ În prezent în raionul Ungheni există cel puțin 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, care nu sunt antrenate în activități economice formale, dar care au motivația de a munci și sunt într-o formă fizică și morală adecvată. Inclusiv, cca 19,4 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, adică pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică;
- ✓ Amplasarea la granița imediată a Uniunii Europene, cu accesibilitate sporită la infrastructura de transport (auto și feroviar) de conexiune pan-europeană;
- ✓ Existența unei Zone Economice Libere, care dispune de rezerve de terenuri vacante pentru atragerea de noi investiții;
- ✓ Existența de importante tradiții și competențe industriale;
- ✓ Accesul la surse de apă pentru irigare (râul Prut) și existența unei infrastructuri de irigare de bază, ca premise pentru promovarea unei agriculturi intensive cu valoare adăugată mare

Figura 86: Indicele de deprivare economică a UAT-urilor din raionul Ungheni, 2020

3.7.3 Forța de muncă

Similar și altor raioane ale Republicii Moldova, în condițiile unor tendințe puternice de emigrare externă, în raionul Ungheni continuă să existe o rezervă semnificativă de forță de muncă disponibilă.

Conform celor mai pesimiste calcule, în prezent în raionul Ungheni există cel puțin 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, care nu sunt antrenate în activități economice formale, dar care au motivația de a munci și sunt într-o formă fizică și morală adecvată. Inclusiv, cca 19,4 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, adică pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică.

Tabelul 38: Estimarea rezervei de forță de muncă în raionul Ungheni, 2021

Indicatori	Valoarea estimativă	Comentariu
Total populație cu reședință obișnuită a raionului	86,6 mii persoane	Conform datelor statistice oficiale, populația prezentă este de 104,0 mii locuitori. La nivel național se constată cu circa 21% se aflată peste hotare (permanent sau temporar).
Numărul de persoane în vârstă aptă de muncă care locuiesc în prezent de facto în raion (fără persoanele aflate în emigrare)	≈ 52 mii persoane	Circa 64% din populația cu reședință obișnuită a raionului
Numărul de persoane angajate în economia formală	≈ 17 mii persoane	Bugetari (circa 7,5 mii persoane) și angajați în sectorul privat (circa 10,0 mii persoane)
Numărul de locuitori în vârstă aptă de muncă, care locuiesc de-facto în raion (fără persoanele emigrate), dar nu participă sub nici o formă în activități economice formale	≈ 35 mii persoane	Inclusiv locuitorii antrenați în prezent în activități economice neformale (sezoniere și ocazionale), fără garanții sociale și medicale, cu o remunerare medie de 200-250 MDL/zi (€10-12)
Bazinului minim existent (estimativ) de rezervă de forță de muncă care locuiește de-facto în raionul Ungheni, care nu este încă antrenată în migrație, are o disciplină de muncă adecvată și este motivată să se angajeze la un loc de muncă stabil.	≈ 35 mii persoane, inclusiv 19 mii persoane, în vârstă de 15-44 ani	

Sursa: Estimate de autor în baza datelor BNS, 2020-2021

În 2020, costul forței de muncă în raionul Ungheni este puțin sub media pe Regiunea Centru (6429,9 MDL/lună), ocupând locul 7 din 13, și locul 11 din 35 la nivel de Republica Moldova.

În anul 2020, salariul mediu a constituit 6.415,7 mii MDL/lună (€320) sau cca 80% față de media națională.

Mai mult, în sectorul privat costul forței de muncă constituie cca 6 mii MDL/lună (€300) – pentru pozițiile permanente, în sectorul public cca 6,9 mii MDL/lună (€34) și cca 200-250 MDL/zi (€10-12) pentru pozițiile sezoniere și ocazionale.

3.7.4 Agricultură

Din totalul de 147 de întreprinderi ce activează în sectorul agriculturii, cea mai mare parte cca 71% sau 104 întreprinderi activează în mediul rural. Acestea generează 946 locuri de muncă sau 76% din totalul ce revine sectorului agriculturii la nivel de raion, și însumează 89% din cifra de afaceri din sector la nivel de raion.

Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor agricole.

Tabelul 39: Numărul și ponderea întreprinderilor din agricultură conform CAEM, 2019

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unități	%	Pers.	%	mii lei	%
A	AGRICULTURĂ, SILVICULTURĂ ȘI PESCUIT						
A011	Cultivarea plantelor din culturi nepermanente	83	56%	701	56%	338.743	76%
A012	Cultivarea plantelor din culturi permanente	17	12%	43	3%	18.481	4%
A014	Creșterea animalelor	20	14%	160	13%	50.957	11%
A015	Activități în ferme mixte	2	1%	14	1%	8.984	2%
A016	Activități auxiliare agriculturii și activități după recoltă	10	7%	68	5%	4.730	1%
A021	Silvicultură și alte activități forestiere	3	2%	245	20%	26.049	6%
A022	Exploatarea forestieră	2	1%	3	0%	538	0%
A031	Pescuitul	6	4%	10	1%	103	0%
A032	Acvacultura	4	3%	4	0%	70	0%
	TOTAL (urban și rural)	147	100%	1.248	100%	448.655	100%
	TOTAL (urban)	43	29%	302	24%	51.458	11%
	TOTAL (rural)	104	71%	946	76%	397.197	89%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Analizând structura întreprinderilor agricole din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai sus) putem constata următoarele specializări ale agriculturii raionului Ungheni:

- ✓ **Cultivarea plantelor din culturi anuale (cereale, plante leguminoase, legume, etc)** - în care activează cele mai multe întreprinderi agricole cca 56%, care asigură cca 56% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 76% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Creșterea animalelor (bovine de lapte, porcine, ovine și caprine, păsări)** - în care activează cca 14% din totalul întreprinderilor agricole, care asigură cca 13% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 11% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Cultivarea plantelor din culturi multianuale (struguri, fructe, căpșuni, plante aromatice etc)** în care activează 17% din totalul întreprinderilor agricole, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 4% din cifra de afaceri a raionului.

Totodată, este important de menționat că la nivel de raion, pe lângă cel 37 gospodării țărănești raportoare, mai sunt înregistrate circa 18,8 mii gospodării țărănești, care sunt reprezentate de gospodăriile populației care dețin terenuri cu suprafețe mici și nu activează în scopuri comerciale.

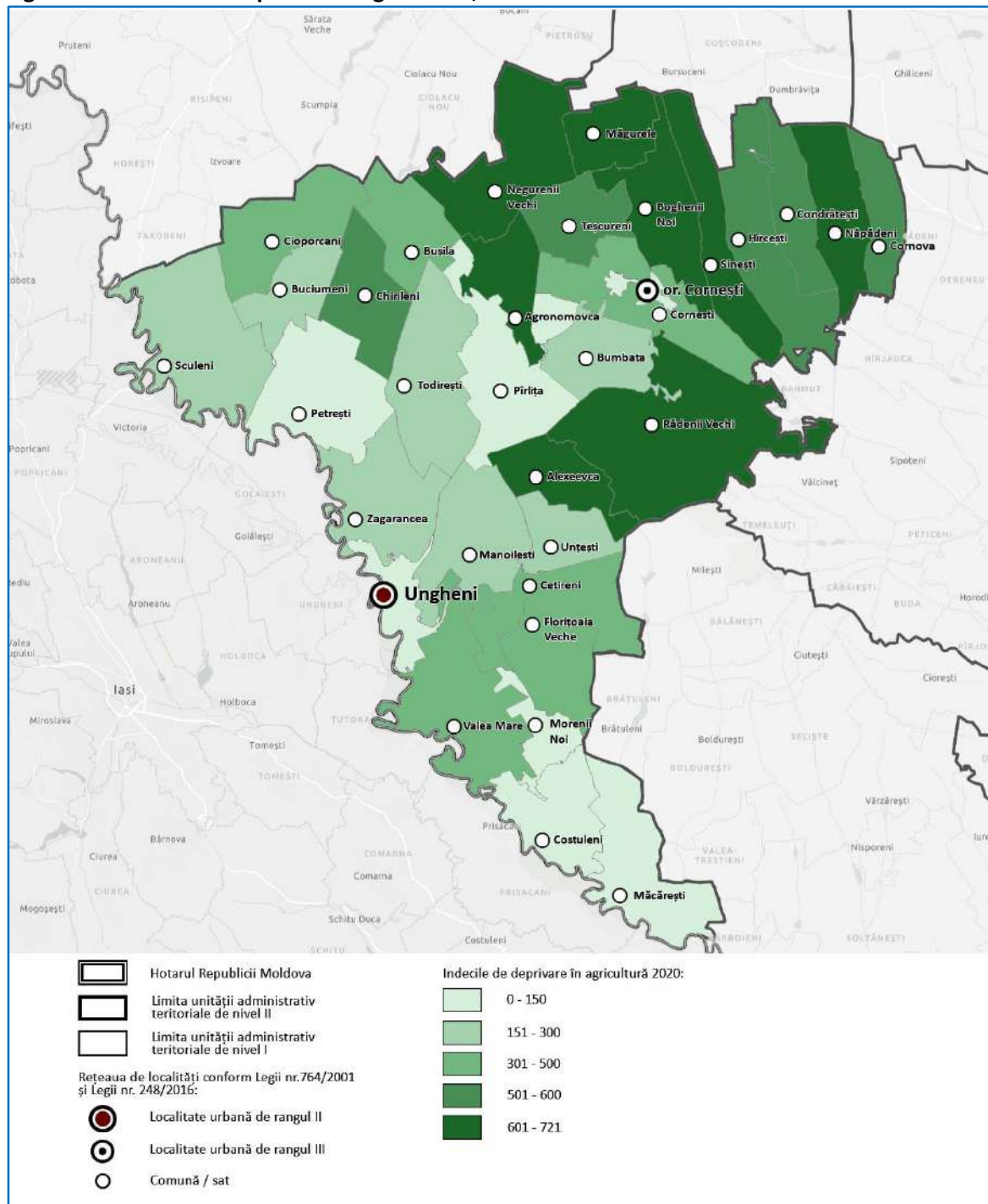
Conform Foi de Parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în Regiunea-Cheie Ungheni, elaborată cu sprijinul Programului EU4Moldova: Regiuni Cheie, în cadru economiei rurale a raionului s-au evidențiat următoarele specializări:

- ✓ Predominant: cultivarea culturilor cerealiere cu valoare adăugată joasă;

- ☑ Sporadic și la scară mică: cultivarea culturilor multianuale cu valoare adăugată mai mare (vii, livezi și pomușoare).

Un al domeniu analizat din perspectiva indicelui de deprivare relevant acestei analize este agricultura. Harta de mai jos prezintă valorile indicele de deprivare în agricultură pentru raionul Ungheni în anul 2020. Interpretarea datelor se realizează în felul următor, cu cât valoarea indicelui este mai mare cu atât este mai mare intensitatea activității agricole (nr. de întreprinderi, suprafața terenurilor pe cap de locuitor, investiții în agricultură ș.a.).

Figura 87: Indicele de deprivare în agricultură, 2020

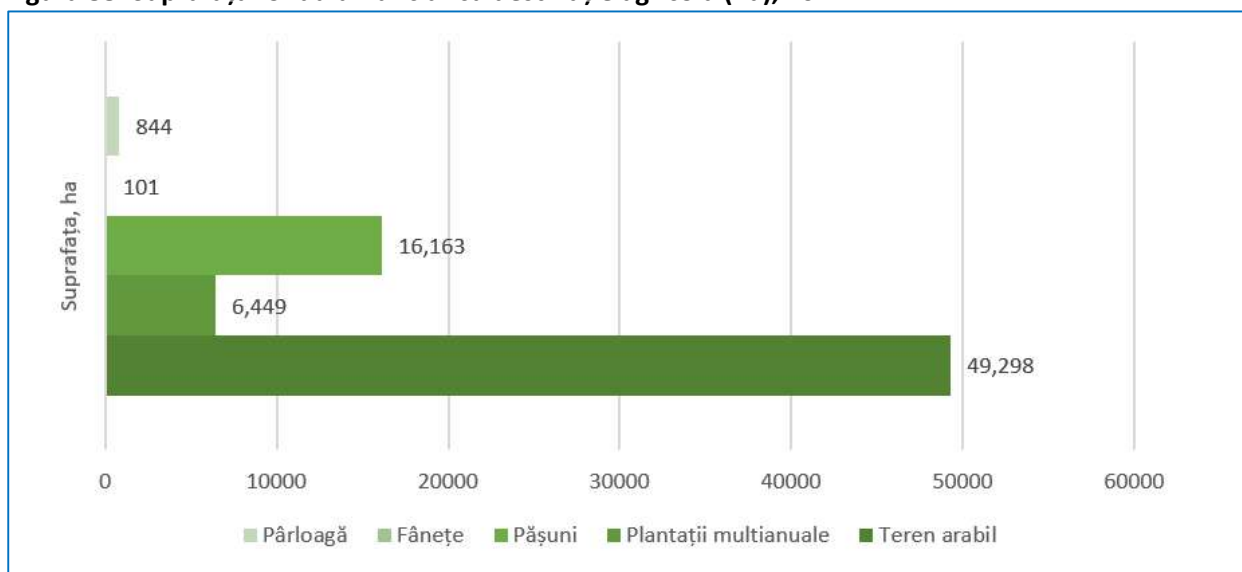
Analiza comparativă a valorilor evidențiază următoarele aspecte:

- ✓ Printre localitățile cu activitate agricolă mai intensă se numără localitățile **din nord estul raionului, și anume Năpădeni, Negurenii Vechi, Alexeevca, Sinești, Agronomovca, Rădenii Vechi, Măgurele, Boghenii Noi;**
- ✓ Printre localitățile cu activitate agricolă mai puțin intensă se numără localități **din partea de sud a raionului (Măcărești, Costuleni, Morenii Noi) și din partea centru – vest (Pîrlița și Petrești;**
- ✓ Activitatea agricolă desfășurată pe teritoriul acestor localități poate fi asociată cu unele elemente caracteristice care țin de mediul de reședință urban/rural, structura fondului funciar și disponibilitatea terenurilor precum și diversificare activității economice, care determină orientarea către activități agricole în eventualitatea lipsei altor oportunități ocupaționale (locuri de muncă în alte sectoare ale economiei). Totuși activitatea agricolă în această **zonă nu este orientată către ramuri cu valoarea adăugată ridicată, ci preponderent către agricultură de subsistență.**

3.7.4.1 Fondul funciar

Raionul Ungheni se remarcă prin existența terenurilor arabile fertile, ponderea acestora fiind de 45,5% din suprafața raionului sau 49.298 ha, urmate de pășuni cu 14,9% sau 16.163 ha, și cca 6% sau 6.449 ha – plantații multianuale.

Figura 88: Suprafața fondului funciar cu destinație agricolă (ha), 2021

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2019

Din punct de vedere al tipului de proprietate, la nivelul raionului Ungheni pentru anul 2021, aproximativ 52,6% dintre terenuri sunt deținute de proprietari privați, 27,9% din terenuri sunt proprietate publică a UAT iar 19,5% sunt proprietate publică a statului.

Cele mai ridicate valori din punct de vedere al proprietății private sunt asupra terenurilor cu destinație arabilă și plantațiilor multianuale, peste 97% dintre aceste fiind în proprietate privată.

Tabelul 40: Terenurile agricole din raion(ha), după modul de utilizare și forma de proprietate 2021

Terenuri după destinație	Suprafață totală	Proprietate privată	Proprietate publică a UAT	Proprietate publică a statului
Teren arabil	49.298	48.163	815	320
Plantații multianuale	6.449	6.354	95	0
Pășuni	16.163	431	15.599	133
Fânețe	101	0	0	101
Pârloagă	844	844	0	0
TOTAL TERENURI AGRICOLE	72.855	55.792	16.509	554

Sursa: Baza de date a Cadastrului funciar pentru anul 2021

3.7.4.2 Sector agricol vegetal

Sectorul agricol vegetal este reprezentat de 110 de întreprinderi sau circa 75% din numărul întreprinderilor agricole, care asigură 812 locuri de muncă (65% din numărul locurilor de muncă în agricultură), și generează 81% din cifra de afaceri a sectorului agriculturii.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal, se constată:

- ✓ 73 întreprinderi de cultivare a cerealelor, plantelor leguminoase și a plantelor producătoare de semințe oleaginoase;
- ✓ 8 întreprinderi de cultivare a legumelor și a pepenilor, a rădăcinoaselor și tuberculilor
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a altor plante din culturi nepermanente
- ✓ 4 întreprinderi de cultivare a strugurilor;
- ✓ 9 întreprinderi de cultivare a fructelor sămânțoase și sămburoase;
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a arbuștilor fructiferi, căpșunilor, nuciferilor și a altor pomi fructiferi;
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a condimentelor, plantelor aromatice, medicinale și a plantelor de uz farmaceutic;
- ✓ 10 întreprinderi cu activități auxiliare pentru producția vegetală.

Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal.

Tabelul 41: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2019

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unit.	%	Pers.	%	mii lei	%
A0111	Cultivarea cerealelor, plantelor leguminoase și a plantelor producătoare de semințe oleaginoase	73	66%	668	82%	316.261	87%
A0113	Cultivarea legumelor și a pepenilor, a rădăcinoaselor și tuberculilor	8	7%	28	3%	16.100	4%
A0119	Cultivarea altor plante din culturi nepermanente	2	2%	5	1%	6.382	2%
A0121	Cultivarea strugurilor	4	4%	11	1%	2.723	1%
A0124	Cultivarea fructelor sămânțoase și sămburoase	9	8%	26	3%	15.649	4%
A0125	Cultivarea arbuștilor fructiferi, căpșunilor, nuciferilor și a altor pomi fructiferi	2	2%	2	0%	0	0%
A0128	Cultivarea condimentelor, plantelor aromatice, medicinale și a plantelor de uz farmaceutic	2	2%	4	0%	109	0%
A0161	Activități auxiliare pentru producția vegetală	10	9%	68	8%	4.730	1%
	TOTAL	110	100%	812	100%	361.954	100%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Anual sunt însămânțate circa 10 mii ha de grâu, 15 mii ha de porumb și 11 mii ha de floarea soarelui.

Deși în Ungheni avem prezentă și ramura prelucrătoare a cerealelor – mori, fabrici de panificație și de ulei de floarea soarelui, majoritatea producției cerealiere este comercializată în formă brută, neprelucrată, având o valoare adăugată redusă.

Cultivarea baciferelor în raionul Ungheni este o ramură în dezvoltare ascendentă, cu valoare adăugată mare la unitate de suprafață și de mare perspectivă. Condițiile climatice, solul, prezența apei de irigație și pepinierele de soiuri bune contribuie la obținerea roadei înalte. Culesul căpșunelor cere multe brațe de muncă sezoniere (aproximativ 7-8 persoane/ha). Distanța mică la piața din UE și drumul bun spre principalele orașe a țării facilitează comercializarea lor în formă proaspătă și procesată.

Cultivarea pomușoarelor (în special a căpșunelor) reprezintă la moment una dintre principalele alternative (pe termen scurs și mediu) de încurajare a diversificării activităților agricole, cu accent pe creșterea productivității și valorii adăugate în zona rurală.

Promovarea lanțului valoric al căpșunelor se bazează pe existența unor avantaje competitive ale raionului în ceea ce privește accesul la surse de apă pentru irigare (proximitatea de râul Prut), inclusiv valorificarea investiției din partea Guvernului SUA (~\$10 mln) în dezvoltarea sistemului de irigare Blîndești-Sculeni-Petrești-Medeleni cu un potențial de extindere pentru ≈1600 hectare și replicare ulterioară în restul teritoriului raionului.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii de cultivare a căpșunilor sunt:

- ✓ Nivelul actual de dezvoltare a sistemelor de irigare continuă să prezinte o limitare de creștere a competitivității ramurii;
- ✓ Fermierii (în special cei mici) au nivel scăzut de cunoștințe în domeniul tehnologiilor moderne de cultivare, depozitare și transportare a căpșunelor;
- ✓ Gospodăriile agricole mici de subzistență au un nivel de conștientizare încă insuficient privind oportunitățile de tranziție la cultivarea culturilor cu valoare adăugată mai mare (căpșuni);
- ✓ În raion lipsește în totalitate activitatea de procesare, care ar aduce o valoare adăugată mai mare și o predictibilitate sporită a afacerilor.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni, elaborată cu suportul Programului EU4Moldova: Regiuni Cheie.

3.7.4.3 Sectorul zootehnic

Sectorul zootehnic este reprezentat de 22 de întreprinderi sau circa 15% din numărul întreprinderilor agricole care prezintă rapoarte financiare, care asigură 174 locuri de muncă (14% din numărul locurilor de muncă în agricultură), și generează 13% din cifra de afaceri a sectorului agriculturii. Dintre acestea în anul 2019, 15 au fost active și au înregistrat cifra de afaceri 59,9 mil. MDL.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul zootehnic, se constată:

- ✓ 3 întreprinderi de creșterea bovinelor pentru lapte (câte 1 în s. Bușila, c. Valea Mare și c. Petrești);
- ✓ 1 întreprinderi de creștere a ovinelor și caprinelor (în s. Măcărești)
- ✓ 1 întreprindere de creștere a porcinelor (în c. Petrești);
- ✓ 5 întreprinderi de creștere a păsărilor (1 în s. Pîrlița, 3 în mun. Ungheni, 1 în s. Bumbata);
- ✓ 3 întreprinderi din apicultură (2 în s. Todirești și 1 în mun. Ungheni);
- ✓ 2 întreprinderi cu ferme mixte -păsări, ovine, etc (1 în c. Negurenii Vechi, 1 c. Mănoilești).

Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate cu privire la activitatea întreprinderilor din sectorul zootehnic.

Tabelul 42: Numărul și ponderea întreprinderilor din sectorul zootehnic conform CAEM, 2019

Cod CAEM	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unit.	%	Pers.	%	mii lei	%
A0141	Creșterea bovinelor de lapte	3	20%	8	5%	4322	8%
A0145	Creșterea ovinelor și caprinelor	1	7%	3	2%	8	0%
A0146	Creșterea porcinelor	1	7%	4	3%	2810	6%
A0147	Creșterea păsărilor	5	33%	136	85%	42383	83%
A0149	Creșterea altor specii de animale	3	20%	9	6%	1433	3%
A0150	Activități în ferme mixte	2	13%	14	8%	8984	15%
	TOTAL	15	100%	174	100%	59.941	100%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Pe lângă IMM-urile din sectorul zootehnic din raion, conform datelor prezentate de primăriile raionului, în raion mai activează sub formă de Gospodării Țărănești și Întreprinderi Individuale care nu prezintă rapoarte financiare:

- ✓ 4 întreprinderi de creșterea bovinelor pentru lapte (câte 1 în Mănoilești, Sculeni și Unțești);
- ✓ 74 stâne de creștere a ovinelor și caprinelor;
- ✓ 2 întreprinderi de creștere a porcinelor (Negurenii Vechi și Mănoilești);
- ✓ 2 ferme de creștere a păsărilor (Boghenii Noi și Petrești);
- ✓ 1 fermă de cabaline (1 în mun, Ungheni);
- ✓ 172 prisăci;
- ✓ 7 farmacii veterinare.

Conform datelor prezentate de Direcției Teritoriale Pentru Siguranța Alimentelor Ungheni, la situația de 01.01.2021 au fost înregistrate, în baza de date, un efectiv de animale, după cum urmează:

- ✓ Bovine – 5.400;
- ✓ Porcine – 30.776;
- ✓ Ovine – 30.481;
- ✓ Caprine – 7.000;

- ✓ Cabaline – 2.000
- ✓ Păsări -656.431;
- ✓ Iepuri – 14.650.

3.7.4.4 Păstrarea și valorificarea produselor agricole

Pentru păstrarea produselor agricole vegetale pe teritoriul raionului Ungheni activează următoarele obiective de depozitare:

- ✓ 7 frigidere pentru fructe/legume cu o capacitate totală de 1.360 tone amplasate:
 - ✓ 1 în mun Ungheni cu o capacitate de 40 tone;
 - ✓ 2 în s. Cornești cu capacități de 130 și respectiv 200 tone;
 - ✓ 1 în c. Măcărești cu o capacitatea de 180 tone;
 - ✓ 2 în s. Mănoilești cu capacități de 800 și 300 tone;
 - ✓ 1 în s. Sculeni cu o capacitate de 1.140 tone.
- ✓ 1 depozit pentru cereale cu capacitatea de 20.000 tone amplasat în mun. Ungheni.

Cea mai mare parte din producția agricolă vegetală, în special culturile cerealiere sunt vândute, fără a fi procesate.

3.7.4.5 Infrastructuri și servicii-suport pentru agricultură. Structuri asociative

Infrastructura și serviciile de suport pentru agricultura sunt reprezentate în special de:

- ✓ **Asociația Obștească „Centrul de Consultanță și Școlarizare în Agricultură din Ungheni”**, creată în anul 2004, și prestează servicii de informare și consultanță în agricultură;
- ✓ **Asociația Businessului Mic și Mijlociu**, asociație fondată în anul 2005, cu scopul de Apărarea drepturilor și intereselor agenților economici din raion;
- ✓ **Asociația Obștească „Casa Antreprenoriatului Ungheni”**, este o organizație non-guvernamentală, apolitică, non-profit creată în anul 2003 cu scopul prioritar de a susține dezvoltarea sectorului privat antreprenorial și promovarea reformelor economice prin susținerea și consolidarea mediului antreprenorial din variate sectoare ale economiei, prestand servicii profesionale de informare, consultanță, asistență și instruire;
- ✓ **Camera de Comerț și Industrie Filiala Ungheni** creată în 1958 și reorganizată 1999, care are ca scop prioritar îmbunătățirea mediului de afaceri și investițional la nivel regional prin realizarea unor măsuri și programe de suport în afaceri și atragerea investițiilor.
- ✓ **Asociația Obștească „Rurcons”**, asociație obștească creată în 2005, ce prestează servicii de consultanță ce țin de promovarea principiilor de dezvoltare economică și socială în mediul rural;
- ✓ **Asociația producătorilor agricoli “Uncalnis”**, creată în 2002, și prestează servicii de informare și instruire producătorilor agricoli în domeniile marketing, tehnologic, economic, financiar; căutarea furnizorilor și a cailor directe de vânzare – cumpărare a producției agricole; acordarea asistentei tehnice directe agenților economici.

Pentru promovarea intereselor producătorilor agricoli, pe teritoriul raionului sunt înregistrate și activează următoarele structuri asociative ale producătorilor agricoli:

- ✓ Asociația producătorilor agricoli „Uncalnis”
- ✓ Asociația fondatorilor „LegumicolaCom”
- ✓ Asociația fondatorilor Cooperativei Agricole de Întreprinzători „Agroflora-Fruct”
- ✓ Asociația crescătorilor de bovine
- ✓ Asociația crescătorilor de porcine
- ✓ Asociația crescătorilor de ovine
- ✓ Cooperativa agricolă a producătorilor de cereale
- ✓ Asociația apicultorilor
- ✓ Asociația producătorilor agricoli din raionul Ungheni
- ✓ Cooperativa de producere Berries Group (căpșuni)
- ✓ Asociația utilizatorilor de apă pentru irigare „Hristoforovca”
- ✓ Asociația utilizatorilor de apă pentru irigare Blîndești”
- ✓ Asociația utilizatorilor de apă pentru irigare Berești

3.7.5 Silvicultura

3.7.5.1 Resurse forestiere

Resursele forestiere ale raionului Ungheni constituie 22.137 ha sau circa 20% din totalul suprafeței raionului. Circa 78% din plantațiile forestiere sunt în proprietatea publică a statului, circa 21% sunt în proprietatea publică a UAT și 1% în proprietate privată.

3.7.5.2 Valorificarea economică a pădurilor și a produselor silvice

În raion activează 5 întreprinderi din silvicultură cu un total de 248 de salariați. Cifra de afaceri a întreprinderilor din sector este de 26,8 mil. MDL. Întreprinderile din silvicultură sunt:

- ✓ ÎS Întreprinderea pentru Silvicultura "SILVA-CENTRU" din Ungheni;
- ✓ ÎS Rezervația Naturala "PLAIUL FAGULUI";
- ✓ SRL "UNGFOREST";
- ✓ SRL "SILVECOAGRO";
- ✓ SRL "FORESTLEMN".

Tabelul 43: Numărul și ponderea întreprinderilor silvicultură conform CAEM, 2019

Cod CAEM	IMM conform CAEM 2	TOTAL	Nr. de salariați	Cifra de afaceri, mii lei
A0210	Silvicultură și alte activități forestiere	3	245	26.049
A0220	Exploatare forestieră	2	3	538
	TOTAL	5	248	26.787

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

3.7.6 Piscicultura

În domeniul pisciculturii sunt înregistrate 10 întreprinderi din care 3 sunt active economic, cu un total de 14 de salariați. Cifra de afaceri a întreprinderilor din sector este de 173 mii MDL.

Întreprinderile din piscicultură sunt:

- ✓ SA "PISCICULTORUL"
- ✓ SRL "MIHGHEO"
- ✓ SRL "ADRICOMLUX"
- ✓ SRL "PESTE AURIU"
- ✓ SRL "PLAJA NOUA"
- ✓ SRL "AQUAPRODEX"
- ✓ SRL "ECOPROD-PISCICULTURA"
- ✓ SRL "STURION&CAVIAR PRUT"
- ✓ SRL "VLADAGRIMI"
- ✓ SRL Limitata "ECOSOMN"

Tabelul 44: Numărul și ponderea întreprinderilor piscicultură conform CAEM, 2019

Cod CAEM	IMM conform CAEM 2	TOTAL	Nr. de salariați	Cifra de afaceri, mii MDL
A0312	Pescuitul în ape dulci	6	10	103
A0322	Acvacultura în ape dulci	4	4	70
	TOTAL	10	14	173

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

3.7.7 Industria

Sectorul industrial al raionului este reprezentat de 117 de întreprinderi ce asigură 38% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 49% din cifra de afaceri a raionului.

Analizând structura întreprinderilor industriale din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (tabelul de mai jos) putem constata următoarele specializări industriale ale raionului Ungheni:

- ✓ **Industria alimentară** – în care activează 25% din întreprinderile industriale, care asigură cca 9% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Industria textilă** - în care activează 6% din întreprinderile industriale, care asigură cca 66% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 85% din cifra de afaceri a raionului. Cel mai mare producător fiind `LEAR Corporation` care activează pe teritoriul ZEL;
- ✓ **Industria producerii mobilei** - în care activează 9% din întreprinderile industriale, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului.

Tabelul 45: Numărul și ponderea întreprinderilor industriale conform CAEM, 2019

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unit.	%	pers.	%	mii lei	%
C10	Industria alimentară	29	25%	349	9%	45.708	2%
C11	Fabricarea băuturilor	2	2%	94	2%	11.758	0%
C13	Fabricarea produselor textile	7	6%	2.565	66%	2.101.963	85%
C14	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	6	5%	163	4%	9.247	0%
C15	Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie și încălțăminte	1	1%	223	6%	20.457	1%
C16	Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei	16	14%	35	1%	2.896	0%
C18	Tipărire și reproducerea pe suporturi înregistrabile	3	3%	21	1%	3.793	0%
C20	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	5	4%	59	2%	156.843	6%
C21	Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	1	1%	1	0%	0	0%
C22	Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	11	9%	41	1%	7.588	0%
C23	Fabricarea altor produse din minerale nemetale	8	7%	69	2%	37.454	2%
C24	Industria metalurgică	1	1%	1	0%	0	0%
C25	Industria metalurgică	6	5%	42	1%	20.284	1%
C27	Fabricarea echipamentelor electrice	1	1%	55	1%	6.915	0%
C28	Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente	3	3%	12	0%	1.566	0%
C31	Fabricarea de mobilă	11	9%	136	3%	43.969	2%
C32	Alte activități industriale	1	1%	1	0%	0	0%
C33	Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	5	4%	26	1%	3.144	0%
	TOTAL	117	100%	3.893	100%	2.473.585	100%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

În continuare vom detalia tipurile de întreprinderi din cele 3 specializări industriale ale raionului:

✓ **industria alimentară** – în care activează:

- ✓ 7 întreprinderi din domeniul procesării cărnii și mezeluri;
- ✓ 2 întreprinderi din domeniul procesării fructelor și legumelor
- ✓ 2 oloinițe;
- ✓ 8 mori sau întreprinderi de fabricare a produselor de morărit;
- ✓ 10 întreprinderi de fabricare a produselor de brutărie și a produselor făinoase.

✓ **Industria textilă** – în care activează:

- ✓ 3 întreprinderi specializate în pregătirea fibrelor și filarea fibrelor textile;
- ✓ 4 întreprinderi ce fabrică alte articole textile.

✓ **Industria producerii mobilei în care activează:**

- ✓ 11 producători de mobilă

Producerea mobilei se prezintă ca unul din puținele sectoare industriale, care a cunoscut o dinamică pozitivă de dezvoltare pe parcursul ultimilor 30 de ani. Practic, pe fundalul declinului fostelor sectoare tradiționale ale economiei locale, în raion s-a dezvoltat "de la zero" și s-a consolidat un mini-cluster de producere a mobilei (atât din lemn masiv, cât și din MDF), inclusiv orientată parțial la export. Piața mobilei este ascendentă, existând perspective de penetrare a pieței Uniunii Europene.

Ramura are un mare potențial de producere prin diversificarea ofertelor, design/ului, accesului la creditare și altele.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii de producere a mobilei sunt:

- ✓ Există o conjunctură favorabilă a pieței pentru creșterea și diversificarea capacităților de producție;
- ✓ Există un deficit de specialiști pregătiți în domeniu, ceea ce creează probleme pentru creșterea competitivității producției de mobilă în raion;
- ✓ Există problema deficitului de materie primă locală pentru industria mobilei;
- ✓ Producerea de mobilă generează probleme de mediu, care necesită a fi minimizate sau înlăturate (e.g. praful de la producere);
- ✓ Există oportunitatea de dezvoltare a afacerilor conexe prin procesarea deșeurilor de la producția mobilei;
- ✓ Competitivitatea producătorilor de mobilă ar putea fi sporită prin folosirea de resurse energetice alternative.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni, elaborată cu suportul Programului EU4Moldova: Regiuni Cheie.

O altă ramură industrială prioritizată în foia de parcurs este **fabricarea covoarelor**. Mun. Ungheni reprezintă unul din principalele centre de producere a covoarelor de pe continentul european. Această ramură tradițională a economiei raionului trebuie în continuare susținută și încurajată, pentru consolidarea și extinderea lanțului valoric, inclusiv prin încurajarea de noi afaceri conexe.

În acest context, există toate premisele și motivațiile actorilor pentru deschiderea unei noi fabrici de covoare în mun. Ungheni în următorii 2-3 ani, urmând deja în următoarele 3-6 luni întreprinse mai multe activități pregătitoare.

Principalele provocări și oportunități ale ramurii sunt:

- ✓ Conjunctura actuală a pieței prezintă oportunități majore pentru creșterea capacităților de producție în mun. Ungheni
- ✓ La moment nu se exploatează oportunitatea folosirii bazei autohtone de materie primă – lână – locală, tot necesarul fiind importat de peste hotare
- ✓ Competitivitatea producătorilor de covoare este afectată de consumurile sporite de resurse de apă și energie
- ✓ Există provocări sesizabile de mediu, care ar putea fi minimizate (apele de la spălarea lânii conțin grăsimi nocive (lanolin) sau valorificate economic (procesarea deșeurilor)
- ✓ Există oportunități de dezvoltare a afacerilor conexe lanțului valoric de producere a covoarelor.

3.7.8 Sectorul serviciilor

În sectorul comerțul intern și al serviciilor activează cele mai multe întreprinderi cca 40% din total, care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 29% din cifra de afaceri a raionului.

Tabelul de mai jos prezintă structura întreprinderilor de activează în domeniul comerțului și serviciilor conform CAEM.

Tabelul 46: Numărul și ponderea întreprinderilor din comerț și servicii conform CAEM, 2019

	Nr. IMM conform CAEM-2	TOTAL		Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
		unit.	%	pers.	%	mii lei	%
G452	Întreținerea și repararea autovehiculelor	30	7%	81	5%	8.428	1%
G453	Comerț cu piese și accesorii pentru autovehicule	10	2%	50	3%	10.187	1%
G461	Activități de intermediere în comerțul cu ridicata	19	4%	40	2%	8.438	1%
G462	Comerț cu ridicata al produselor agricole brute și al animalelor vii	10	2%	33	2%	101.706	7%
G463	Comerț cu ridicata al produselor alimentare, al băuturilor și al tutunului	19	4%	131	8%	367.523	25%
G464	Comerț cu ridicata al bunurilor de consum	3	1%	27	2%	229.151	16%
G465	Comerț cu ridicata al echipamentului informatic și de telecomunicații	2	0%	2	0%	67	0%
G466	Comerț cu ridicata al altor mașini, echipamente și furnituri	1	0%	3	0%	940	0%
G467	Comerț cu ridicata specializat al altor produse	25	6%	63	4%	31.465	2%
G469	Comerț cu ridicata nespecializat	15	4%	50	3%	48.237	3%
G471	Comerț cu amănuntul în magazine nespecializate	89	21%	367	21%	171.393	12%
G472	Comerț cu amănuntul al produselor alimentare, băuturilor și al produselor din tutun, în magazine specializate	65	15%	212	12%	65.425	5%
G473	Comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule în magazine specializate	3	1%	19	1%	15.471	1%
G474	Comerț cu amănuntul al echipamentului informatic și de telecomunicații în magazine specializate	4	1%	15	1%	5.891	0%
G475	Comerț cu amănuntul al altor produse casnice, în magazine specializate	63	15%	357	20%	233.477	16%
G476	Comerț cu amănuntul de bunuri culturale și recreative, în magazine specializate	7	2%	19	1%	7.751	1%
G477	Comerț cu amănuntul al altor bunuri, în magazine specializate	52	12%	243	14%	134.420	9%
G478	Comerț cu amănuntul efectuat prin standuri, chioșcuri și piețe	2	0%	24	1%	5.533	0%
G479	Comerț cu amănuntul care nu se efectuează prin magazine, standuri, chioșcuri și piețe	4	1%	8	0%	821	0%
	TOTAL	423	100%	1.744	100%	1.446.323	100%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

Conform datelor prezentate de primării pe teritoriul raionului activează 514 întreprinderi din sectorul comerțului și serviciilor:

- ✓ 146 Magazine alimentare
- ✓ 123 Magazine produse industriale
- ✓ 156 Magazine mixte
- ✓ 55 Farmacii/ puncte farmaceutice
- ✓ 34 Unități de deservire a populației.

Numărul de unități comerciale raportate de primării de 512 este mai mare decât cel al unităților comerciale din baza de date a IMM-urilor. Aceasta diferență se datorează faptului că unele unități comerciale activează în bază de patentă de întreprinzător sau întreprinderi individuale ce nu prezintă rapoarte financiare.

3.7.9 Turism

Turismul devine o ramură importantă a economiei locale, chiar dacă în prezent potențialul ei nu este profund conștientizat de localnici. Potențialul turistic este divers ca istorie, etnografie, industrie, meșteșuguri și altele. Raionul dispune de curiozități unice în lume (schimbarea roților de tren, țesutul covoarelor moderne, ceramica neagră, crame, bucate locale, locuri sălbatice de odihnă și altele). Turiștii din România (UE) și din țară au acces bun pe drumuri asfaltate, infrastructura existentă favorabilă, legătura bună telefonică și internet de viteză mare.

Pe teritoriul raionului activează 6 unități de cazare:

- ✓ 5 hoteluri cu o capacitate de 124 locuri, din care:
 - ✓ 4 hoteluri amplasate în mun. Ungheni cu o capacitate de 114 locuri;
 - ✓ 1 hotel amplasat în c. Boghenii Noi cu o capacitate de 10 locuri;
- ✓ 1 agro-pensiune cu o capacitate de 8 locuri amplasat în c. Mănoilești.

Conform datelor prezentate de către primăriile raionului, infrastructura unităților de alimentație publică:

- ✓ 13 restaurante;
- ✓ 31 cafenele/cantine;
- ✓ 17 baruri.

Raionul Ungheni are două direcții majore de dezvoltare a turismului – zona naturală Rădeni (Plaiul Fagului) – Bahmut – Mircești – Movila Măgurii și mun. Ungheni – hoteluri, industrie, muzee și arhitectură. Cererea de servicii turistice receptoare în Ungheni este joasă iar per ansamblu oferta mai degrabă depășește cererea, decât invers.

Infrastructura aferentă este slab dezvoltată – drumurile sunt în general proaste, iar faptul că porțiunea de drum național între Bahmut (conexiune cu Rădenii Vechi) și Cornești (conexiune cu Crama Mircești) nu este încă reparată diminuează stimulul de dezvoltarea a unui traseu turistic între localitățile cu potențial sporit.

Operatorii din domeniul turism nu cooperează între ei. Fiecare agent economic lucrează independent la atragerea clienților și nu cooperează între ei.

Nu există un sistem de atragere a turiștilor în regiune. În regiune există o singură agenție de turism, a cărei activitate de bază este vânzarea pachetelor turistice externe.

În ultimul an, datorită restricțiilor de călătorii în afara țării, impuse de pandemie, agenția a organizat câteva grupuri de turiști interni, din Chișinău în Ungheni, dar datorită lipsei de transport propriu, aceste inițiative au fost în pierdere financiară.

Potențialii turiști au acces limitat la informațiile despre oportunitățile / destinațiile de turism din Ungheni. Nu există un site actualizat și atractiv despre turism în Ungheni cu date despre obiective de vizitat, date de contact, etc. Nu există o broșură și o hartă larg disponibilă despre obiectivele turistice.

În regiune există mai multe locuri de cazare decât necesarul curent.

Două hoteluri din oraș – Iridana și Vila Verde au cumulativ peste 200 locuri de cazare, dar foarte rar sunt pline. Datorită numărului mare de camere goale pe parcursul anului, hotelurile menționate întâmpină probleme financiare datorită costurilor mari a încălzirii încăperilor și menținerii personalului. Pentru a asigura retenția personalului, hotelurile sunt nevoite să reducă orele de muncă a personalului și respectiv salariile.

Celelalte hotele mai mici – La Crama, Urban Hotel Express, vinăria Crama Mircești și Bahmut Club sunt mai mici și au o mai bună popularitate cu turiști, mai ales în perioada pandemiei când turiștii interni vizitează obiectivele din regiuni. Prețurile la cazarea în regiune variază între 15 EUR și 100 EUR per cameră sau căsuță.

Regiunea are un potențial considerabil pentru dezvoltarea turismului bazându-se pe obiectivele deja existente, dar și pe dezvoltarea unor noi servicii. Printre obiectivele existente pot fi enumerate:

- ✓ Obiectivele economice – Fabricile de covoare și ață, fabrica de ceramică, fabrica de vin;
- ✓ Obiective naturale – Rezervația naturală Plaiul Fagului, Movila Măgurii, Aleea castanilor;
- ✓ Obiective arhitecturale – sculpturile confecționate la taberele anuale de sculptură, Podul Eiffel, Catedrala Al. Nevski (unica biserică rotundă din Moldova), Biserica Sf. Ierarh Nicolae, Casa Albă (fost obiectiv de cazare a șefilor de nivel statal și de URSS în anii 1980), monumentul kneazului Poteomkin, troița martirilor neamului românesc, stația feroviară internațională;
- ✓ Stația de transpunere a roților de tren;
- ✓ Școala de hipism;
- ✓ Muzeu – Muzeele de Istorie și Etnografie Ungheni și Sculeni, Muzeul comunei Pîrlița, Muzeul tehnicii agricole din Pîrlița;
- ✓ Vinării – Crama Mircești și localul La Crama din Mănoilești. Fabrica de vin Ungheni.

Există potențial de dezvoltare a unui traseu turistic, care să fie și trail pentru curse de alergare anuale, prin păduri ce leagă Bahmut Club de Crama Mircești și Movila Măgurii. Acest traseu ar da un impuls considerabil dezvoltării turismului în zona Negureni – Cornești – Bahmut – Rădeni.

Majoritatea operatorilor afirmă că există necesitate de training pentru angajați, dar și pentru manageri în domeniul atragerii de fonduri nerambursabile. Majoritatea absolută a angajaților nu au educație formală în domeniul Turism.

Principalele provocări și oportunități majore care trebuie abordate în mod prioritar în sectorul turismului sunt:

- ✓ Nu există materiale de promovare a turismului în Ungheni iar centrul de informare turistică este slab dotat și necunoscut de către potențialii vizitatori.
- ✓ Nu sunt dezvoltate rute turistice în raionul Ungheni, care să poată fi maketate de către operatorii naționali și internaționali.
- ✓ Operatorii din domeniul turismului nu sunt asociați și nu cooperează între ei pentru impulsionarea creșterii turismului receptor.

Ramura Turismului a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni, elaborată cu suportul Programului EU4Moldova: Regiuni Cheie.

3.7.10 Infrastructura de sprijinire a afacerilor

Infrastructura de sprijinire a afacerilor în r. Ungheni este reprezentată de:

- ✓ **Asociația Obștească „Centrul de Consultanță și Școlarizare în Agricultură din Ungheni”,** creată în anul 2004, și prestează servicii de informare și consultanță în agricultură;
- ✓ **Asociația Obștească pentru Copii și Tineret „Făclia”,** organizație non-profit, fondată în anul 2003, ce prestează servicii de orientare vocațională, formare profesională, asistență în angajare, educație non-formală pentru copii și tineret;
- ✓ **Asociația Businessului Mic și Mijlociu,** asociație fondată în anul 2005, cu scopul de Apărarea drepturilor și intereselor agenților economici din raion;
- ✓ **Asociația Obștească „Casa Antreprenoriatului Ungheni”,** este o organizație non-guvernamentală, apolitică, non-profit creată în anul 2003 cu scopul prioritar de a susține dezvoltarea sectorului privat antreprenorial și promovarea reformelor economice prin susținerea și consolidarea mediului antreprenorial din variate sectoare ale economiei, prestând servicii profesionale de informare, consultanță, asistență și instruire;
- ✓ **Camera de Comerț și Industrie Filiala Ungheni** creată în 1958 și reorganizată 1999, care are ca scop prioritar îmbunătățirea mediului de afaceri și investițional la nivel regional prin realizarea unor măsuri și programe de suport în afaceri și atragerea investițiilor.
- ✓ **Centrul Pentru Inițiativă Privată,** asociație privată creată în anul 1998, care prestează servicii de dezvoltarea afacerilor, marketing, monitorizarea pieței, reprezentarea intereselor, elaborarea planurilor de afaceri, facilitarea accesului la liniile de creditare.
- ✓ **Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă (CRDD)** - serviciile prestate CRDD formează și dezvoltă capacitățile actorilor locali în materie de elaborare, implementare și monitorizare participativă a strategiilor de Dezvoltare Durabilă (DD) la nivel local și regional;
- ✓ **Centrul de Suport al Businessului Ungheni,** asociație obștească creată în 2003, ce prestează următoarele servicii:
 - ✓ Comerț transfrontalier și legăturile de investiții dintre Moldova și România;
 - ✓ Instruire în dezvoltarea aptitudinilor de afaceri atât pentru antreprenorii începători cât și pentru persoanele de afaceri cu experiență;
 - ✓ Servicii de consultanță și informare în afaceri;
 - ✓ Servicii în cadrul incubatorului de Business pentru afacerile începătoare și pentru întreprinderile tinere.
- ✓ **Asociația Obștească „Rurcons”,** asociație obștească creată în 2005, ce prestează servicii de consultanță ce țin de promovarea principiilor de dezvoltare economică și socială în mediul rural;
- ✓ **Asociația producătorilor agricoli “Uncalnis”,** creată în 2002, și prestează servicii de informare și instruire producătorilor agricoli în domeniile marketing, tehnologic, economic, financiar; căutarea furnizorilor și a cailor directe de vânzare – cumpărare a producției agricole; acordarea asistentei tehnice directe agenților economici
- ✓ **Firma de audit „Unserv-Audit”,** SRL creată în 2003 ce prestează servicii de instruire și consultanță în cadrul programelor implementate de ODIMM, SOROS – MOLDOVA, USAID și BIZPRO;

- ✓ **Zona Economică „Ungheni-Business”** a fost creată prin legea Nr. 1295-XV din 25.07.2002 pe o perioadă de 42 ani. Este parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, separat din punct de vedere economic, strict delimitată pe tot perimetrul ei.

În cadrul raionului, municipiul Ungheni ocupă un loc important, fiind centrul administrativ al raionului Ungheni, fiind al patrulea oraș după mărime din țară și unul din cele 6 orașe – poli de creștere, în conformitate cu Programul național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere⁷, alături de municipiile Soroca, Edineț, Orhei, Comrat și Cahul. Acesta înregistrează **carențe majore în dezvoltare în corespundere cu criteriile minime față de oraș cu statut de municipiu**

Pe domeniul dezvoltării economice au fost identificate și incluse în program 2 proiecte strategice:

- ✓ Construcția unei hale moderne pentru piața agroalimentară regională
- ✓ Construcția Centrului regional de business „EXPUN”, care va include inclusiv un centru de birouri pentru activitățile TIC și BPO, incubator de afaceri, o sală de conferințe și de expoziții, va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (inclusiv gestionarea ulterioară).

Aceste priorități sunt prioritizate și în Strategie de Dezvoltare Socio-Economică a mun. Ungheni.

3.7.11 Zona economică Liberă „Ungheni – Business”

Zona Economică Liberă “Ungheni - Business” este situată în partea centrală de vest a Republicii Moldova, la hotar cu România, formând o fereastră deschisă spre Europa, ceea ce oferă un avantaj investițional deosebit, cu condiții favorabile de afaceri îndreptate spre UE.

Zona Economică Liberă “Ungheni - Business” se află la intersecția celor mai importante căi rutiere, care leagă țările din UE și CSI, cu care Moldova are semnate acorduri de liber schimb.

Zona Economică Liberă „Ungheni-Business” a fost creată prin legea Nr. 1295-XV din 25.07.2002 pe o perioadă de 42 ani. Este parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, separat din punct de vedere economic, strict delimitată pe tot perimetrul ei.

Zona Economică Liberă administrează 12 subzone cu o suprafață totală de 145,2 ha din două regiuni ale Republicii Moldova (Centru și Nord): municipiul Ungheni (4 subzone – 49,57 hectare), comuna Zagarancea, raionul Ungheni (2 subzone – 14,60 ha); respectiv municipiul Soroca (2 subzone – 20,62 ha), municipiul Hâncești (1,99 ha), orașul Nisporeni (2 subzone – 26,11 ha) și comuna Tuzara, raionul Călărași (32,27 ha).

În prezent pe teritoriul ZEL „Ungheni – Business” activează circa 40 de întreprinderi, din diverse domenii cum ar fi: electric și electronic, confecții, automotive, textile, prestări servicii, comerț extern. Investițiile provin atât din țară, cât și de peste hotare, cum ar fi din Olanda, Cipru, Italia, Franța, Liban, Belgia, Canada etc.

Circa 30% din locurile de muncă din raion sunt asigurate de aceste companii și circa jumătate (50%) din cifra de afaceri din raion este generată de aceste companii.

Tabelul de mai jos prezintă informații cu privire la activitatea a TOP 10 întreprinderi din ZEL:

⁷ Aprobare prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 916/2020 din 16 decembrie 2020

Tabelul 47: Indicatori privind activitatea TOP 10 întreprinderi din ZEL „Ungheni-Business”, 2019

Denumirea întreprinderii	Domeniu activitate	Tip	Nr. de salariați		Cifra de afaceri	
			persoane	%	mii lei	%
ICS "LEAR CORPORATION" SRL	Automotive	Mare	2382	77%	1.826.821	72%
ICS "LONES-MOL" SRL	Încălțăminte	Mijlocie	223	7%	20.457	1%
SA "COVOARE-UNGHENI"	Covoare	Mare	122	4%	224.075	9%
SRL "ALPHA OMEGA CONFEXIM"	Îmbrăcăminte	Mijlocie	105	3%	5.110	0%
SRL "EUROATLANT"	Mobilă	Mijlocie	70	2%	29.791	1%
SRL "CABLING INTEGRATION SYSTEM"	Automotive	Mijlocie	55	2%	6.915	0%
SC "FILATURA-UNGHENI" SRL	Fire de lână	Mijlocie	53	2%	33.797	1%
IM "EURO YARNS" SRL	Fire sintetice	Mare	48	2%	153.615	6%
SRL "SOCLEMO"	Mobilă	Mica	26	1%	4.794	0%
SRL "MOLDABELA TRADE"	Comerț angro	Mijlocie	25	1%	224.639	9%
TOTAL			3.109	100%	2.530.013	100%

Sursa: Baza de date IMM, Biroul Național de Statistică, 2019

În 2019 a fost elaborat Studiul de Fezabilitate pentru crearea unei noi sub-zone în extravilanul satului Pîrlița din raionul Ungheni, pe o suprafață de 5,88 ha. Potrivit studiului de fezabilitate prezentat, noua subzonă va fi creată în baza unei întreprinderi deja existente, în care vor fi prelucrate produse petroliere. Este vorba despre o uzina de prelucrare (fracționare) a hidrocarburilor (rafinăria) din această localitate. Rafinăria a fost construită în perioada anilor 2006-2008, pe teritoriul fostei baze petroliere a Ministerului Apărării, cu implicarea specialiștilor din România, Rusia și Azerbaidjan.

3.7.12 Concluzii

Urmare a analizei efectuate se constată următoarele concluzii, disfuncționalități și disparități teritoriale:

- ✓ **La nivelul localităților urbane** (în special mun. Ungheni), putem identifica **o concentrare de aproape 70% din numărul total al întreprinderilor și 84% a cifrei de afaceri totale** raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, **81% din totalul de angajați din raion**.
- ✓ **Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de suburbanizare, creează disparități între localitățile din mediul rural**, în ideea în care comunele din imediata apropiere a municipiului (ex. comunele Petrești, Mănoilești, Zagarancea, Valea Mare, Todirești, Pîrlița) au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de oraș.
- ✓ **Comerțul intern și servicii reprezintă sectorul în care activează cele mai multe întreprinderi** cca 40%, care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 29% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Industria prelucrătoare asigură 38% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 49% din cifra de afaceri a raionului** fiind reprezentată de 117 întreprinderi industriale;
- ✓ **Agricultura reprezintă al treilea sector dominant al economiei raionului** în care activează circa 13% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 12% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Printre localitățile cu activitate agricolă mai intensă se numără localitățile din nord estul raionului, și anume Năpădeni, Negurenii Vechi, Alexeevca, Sinești, Agronomovca, Rădenii Vechi, Măgurele, Boghenii Noi**, cu o specializare predominantă în cultivarea culturilor cerealiere cu valoare adăugată joasă;

- ✓ **Bazinului minim existent (estimativ) de rezervă de forță de muncă** care locuiește de-facto în raionul Ungheni, care nu este încă antrenată în migrație, are o disciplină de muncă adecvată și este motivată să se angajeze la un loc de muncă stabil, **este de circa 35 mii persoane, inclusiv 19 mii persoane, în vârstă de 15-44 ani;**
- ✓ În raion **există unui sistem de conexiuni regulate de transport de călători**, ceea ce asigură un context favorabil pentru promovarea și susținerea mobilității forței de muncă;
- ✓ **67,3% din suprafața totală a raionului este ocupat de terenuri agricole** (72.855 ha) și respectiv 32,7% de terenuri neagricole (35.704 ha);
- ✓ Deși în Ungheni avem prezentă și ramura prelucrătoare a cerealelor – mori, fabrici de panificație și de ulei de floarea soarelui, **majoritatea producției cerealiere este comercializată în formă brută, neprelucrată, având o valoare adăugată redusă;**
- ✓ Infrastructura post-recoltare este reprezentată de 7 frigidere și 1 depozit pentru cereale;
- ✓ Existența în raion a unei **rețele dezvoltate a structurilor asociative** în sectorul agriculturii;
- ✓ **Cultivarea căpșunelor în raionul Ungheni este o ramură în dezvoltare ascendentă**, cu valoare adăugată mare la unitate de suprafața și de mare perspectivă;
- ✓ **În industria alimentară** activează 25% din întreprinderile industriale, care asigură cca 9% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Industria textilă** este reprezentată 6% din întreprinderile industriale, care asigură cca 66% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 85% din cifra de afaceri a raionului. Cel mai mare producător fiind `LEAR Corporation` care activează pe teritoriul ZEL;
- ✓ **Industria producerii mobilei** reprezintă o altă ramură industrială importantă, în care activează 9% din întreprinderile industriale, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Producerea mobilei** se prezintă ca unul din puținele sectoare industriale, care a cunoscut o dinamică pozitivă de dezvoltare pe parcursul ultimilor 30 de ani în raion;
- ✓ **Ramura fabricării covoarelor** reprezintă ramura tradițională a economiei raionului trebuie în continuare susținută și încurajată;
- ✓ **Dezvoltarea și promovarea turismului** se prezintă la moment ca cea mai de perspectivă direcție de accelerare a procesului de creare a noilor locuri de muncă și creșterii veniturilor locuitorilor din zona rurală a raionului;
- ✓ La nivel de raion, nu există un business centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)
- ✓ **Infrastructura de sprijinire a afacerilor în r. Ungheni este diversificată** și reprezentată de 12 instituții;
- ✓ Existența unei Zone Economice Libere „Ungheni – Business” care este una dintre cele mai dezvoltate din Republica Moldova, cu peste 35 de rezidenți.

În același timp trebuie menționate, principalele avantaje competitive ale raionului Ungheni:

- ✓ în prezent în raionul Ungheni există cel puțin 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, care nu sunt antrenate în activități economice formale, dar care au motivația de a munci și sunt într-o formă fizică și morală adecvată. Inclusiv, cca 19,4 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, adică pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică;

- ✓ Amplasarea la granița imediată a Uniunii Europene, cu accesibilitate sporită la infrastructura de transport (auto și feroviar) de conexiune pan-europeană;
- ✓ Existența unei Zone Economice Libere, care dispune de rezerve de terenuri vacante pentru atragerea de noi investiții;
- ✓ Existența de importante tradiții și competențe industriale;
- ✓ Accesul la surse de apă pentru irigare (râul Prut) și existența unei infrastructuri de irigare de bază, ca premise pentru promovarea unei agriculturi intensive cu valoare adăugată mare.

Tabelul 48: Disfuncționalități DEL

#	Disfuncționalități	Amplasare	Priorități de intervenție
1	Densitate redusă a agenților economici și mediu antreprenorial slab dezvoltat mai ales în localitățile rurale din partea de nord-est a raionului	Cioropcani, Bușila, Buciumeni, Cornova, Sinești, Năpădeni, Condrătești, Boghenii Noi, Măgurele, Teșcureni, Agronomovca, Cornești, Morenii noi, Costuleni	Încurajarea și sprijinirea inițiativelor antreprenoriale, mai ales în rândul tinerilor, cu precădere prin utilizarea instrumentelor de finanțare nerambursabilă disponibile, dar și a incubatoarelor / acceleratoarelor de afaceri, a spațiilor de co-working, a hub-urilor inovative de afaceri, a programelor de educație antreprenorială în școli, a stagiilor de practică pentru elevi învățământ dual etc.
2	Economii locale sub-dezvoltate și slab diversificate	Sinești, Hîrcești, Condrătești, Costuleni, Măcărești, Buciumeni, Bumbata, Unțești;	Implementarea de măsuri "hard" (mai ales infrastructură de acces și utilități) și "soft" (de ex. promovare ca destinație de investiții, formare profesională, stimulente fiscale locale) pentru atragerea de investiții private în zonele aflate în declin economic și demografic. Încurajarea mobilității teritoriale a forței de muncă în interiorul raionului, de exemplu prin modernizarea serviciilor de transport în comun.
3	Pondere foarte ridicată a ocupării informale în agricultura de subzistență din mediul rural	Năpădeni, Negurenii Vechi, Alexeevca, Sinești, Agronomovca, Rădenii Vechi, Măgurele, Boghenii Noi;	Implementarea unor măsuri de încurajare a tranziției de la ocuparea informală masivă a populației în agricultura de subzistență în mediul rural, care constituie una din principalele probleme structurale a economiei raionale, la ocuparea formală, mai ales în activități non-agricole, cu precădere prin încurajarea investițiilor private și măsuri de formare profesională.
4	Oscilațiile mari ale producției agricole, influențate de fenomenele tot mai frecvente de secetă, în condițiile irigații unor suprafețe foarte restrânse	Toate UAT-urile din raion	Sprijinirea investițiilor publice și private pentru reabilitarea și construcția/modernizarea infrastructurii principale și secundare de irigații din raion.
5	Lanțuri valorice în ramuri agricole cu potențial local foarte ridicat (căpșuni, pomușoare)	Toate UAT-urile din raion	Încurajarea și medierea dialogului între părțile interesate în vederea înființării de noi lanțurilor valorice capabile să concureze cu producători din alte țări și să negocieze cu marile rețele de retail.

#	Disfuncționalități	Amplasare	Priorități de intervenție
6	Lanțuri valorice slab valorificate în ramuri industriale cu potențial local foarte ridicat în (mobilă, covoare)	Mun. Ungheni	Încurajarea și medierea dialogului între părțile interesate în vederea înființării de noi lanțurilor valorice capabile să concureze cu producători din alte țări și să negocieze cu marile rețele de retail.
7	Lipsa unui business centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)	Mun. Ungheni	Construcția Centrului regional de business „EXPUN”, care va include inclusiv un centru de birouri pentru activitățile TIC și BPO, incubator de afaceri, o sală de conferințe și de expoziții. Proiect inclus în portofoliul proiectelor prioritare a Programului național „Orașe – poli de creștere”, cu valoare estimativă de 50 mil. MDL;
8	Performanțele modeste ale sectorului turismului, cauzată de promovarea și colaborarea ineficiente, deficiențele de infrastructură de transport, agrement, suport pentru turiști	Toate UAT-urile din raion	Încurajarea și medierea dialogului între părțile interesate în vederea înființării de noi grupuri de prestatori de servicii și clustere capabile să concureze cu producători din alte țări și să negocieze cu marile rețele de retail.

3.8 INFRASTRUCTURA DE SERVICII PUBLICE

3.8.1. Educația

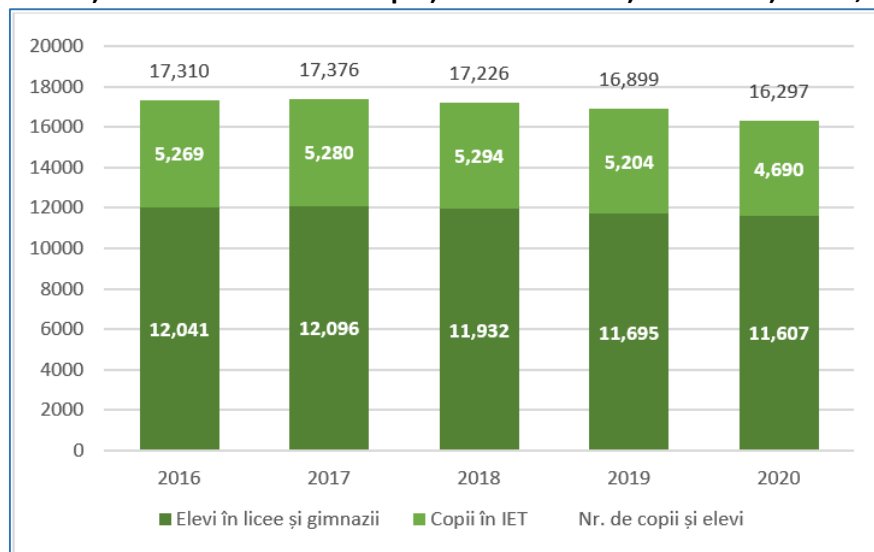
Sistemul de învățământ al raionului Ungheni este reprezentat de o rețea de instituții educaționale formată din:

- ✓ **59 de instituții de învățământ preșcolar:**
 - ✓ 56 de grădinițe-creșe;
 - ✓ 3 grădinițe scoli-primare.
- ✓ **46 de instituții de învățământ primar și secundar:**
 - ✓ 3 școli primare;
 - ✓ 35 de gimnazii;
 - ✓ 8 licee.
- ✓ **5 instituții extrașcolare:**
 - ✓ 1 centru de creație pentru copii;
 - ✓ 3 școli de sport;
 - ✓ 1 stație a tinerilor turiști.
- ✓ **3 instituții de învățământ profesional tehnic:**
 - ✓ Școala Profesională Ungheni;
 - ✓ Colegiul Agro-Industrial Ungheni;
 - ✓ Colegiul de Medicină Ungheni;

Dacă e să ne referim la numărul de copii și elevi încorporați în instituțiile de învățământ (ce excepția instituțiilor extrașcolare și de învățământ profesional tehnic), în perioada anilor 2016-2020 se constată o descreștere a numărului de beneficiari cu circa 6% de la 17.310 persoane în anul de învățământ 2016-2017 la 16.297 persoane în anul de învățământ 2020-2021.

Figura de mai jos prezintă evoluția numărului total de copii și elevi încorporați în instituțiile de învățământ.

Figura 89: Evoluția numărului total de copii și elevi în instituțiile de învățământ, 2016-2020

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2016-2020

Această descreștere a fost influențată atât de descreșterea numărului copiilor din IET din raion cu 579 persoane, cât și a numărului elevilor în liceele și gimnaziul din raion cu 434 persoane.

3.8.1.1 Învățământul preșcolar

În raionul Ungheni educația timpurie este organizată în 59 de instituții de învățământ preșcolar:

- ✓ 56 de grădinițe-creșe;
- ✓ 3 grădinițe scoli-primare.

Numărul instituțiilor de educație timpurie din raionul Ungheni, în perioada anilor 2016-2020, înregistrează o creștere de la 55 instituții în 2016 la 59 instituții în 2020, capacitatea acestora crescând de la 5755 la 6148 locuri. Suprafața IET în aceeași perioadă a crescut de la 21,6 la 22,9 mii m².

Cu toate că capacitatea instituțiilor a crescut, numărul copiilor înscriși în instituțiile de educație timpurie în anul 2020 a fost de 4.690 copii, înregistrând o diminuare cu 11% comparativ cu anul 2016.

Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 16 p.p. de la 92% în 2016 la 76% în 2020.

În anul 2020, din numărul total de copii, 1,7% reprezintă copii cu cerințe educaționale speciale antrenați în instituțiile preșcolare, acest indicator fiind în descreștere față de anul 2016, când constituia 3,4%.

Numărul copiilor cu dizabilități înregistrează pondere cuprinse între 0,1 și 0,2% în perioada analizată.

Pe parcursul anilor 2016-2020 se observă o evoluție constantă a eficienței serviciului educațional în instituțiile preșcolare din raion, în 2020 înregistrându-se un număr 11,8 de copii la un cadru didactic, valoare situată atât peste media pe republică de 11 copii/cadru didactic cât și celei medii pe Regiunea Centru de 11 copii/cadru didactic.

Tabelul de mai jos prezintă caracteristica instituțiilor preșcolare în perioada anilor 2016 - 2020.

Tabelul 49: Caracteristica instituțiilor preșcolare, anii 2016-2020

Indicatori	2016	2017	2018	2019	2020
Numărul de instituții	55	55	57	58	59
Suprafața încăperilor grupelor IET, m2	21.638	22.090	22.398	22.274	22.904
Capacitatea IET, (locuri)	5.755	5.795	5.983	6.018	6.148
Numărul de copii în IET	5.269	5.280	5.294	5.204	4.690
Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ	92%	91%	88%	86%	76%
Numărul de copii cu cerințe educaționale speciale	181	160	111	113	79
Numărul de copii cu dizabilități	5	12	8	10	4
Copii la 100 de locuri	92	91	88	86	76
Personal pedagogic efectiv (cadre didactice)	400	408	400	401	397
Copii la cadru didactic r-ul Ungheni	13	13	13	13	12
Copii la cadru didactic total pe țară	12	12	12	12	11
Copii la cadru didactic Regiunea Centru	13	12	12	12	11

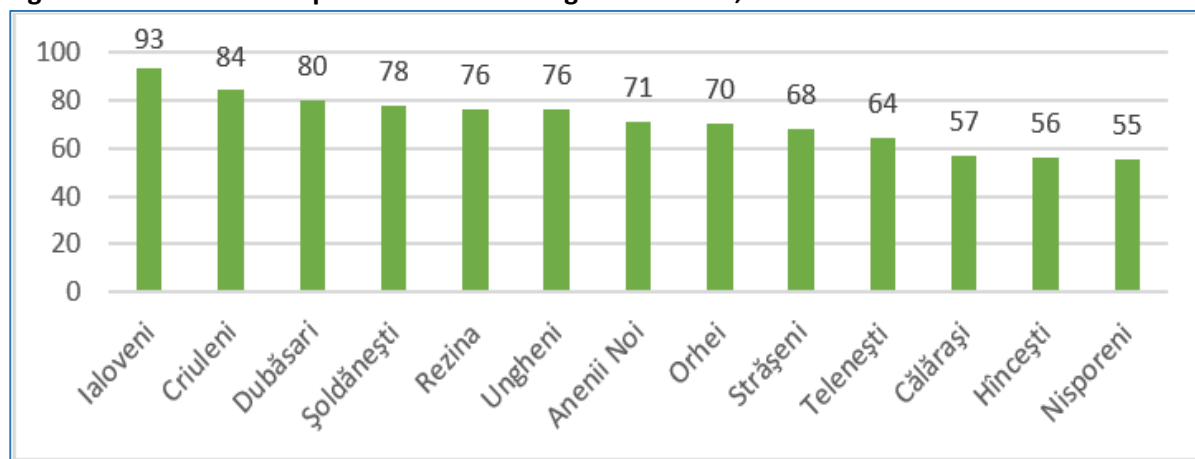
Sursa: Biroul Național de Statistică, 2016-2020

În anul 2020, la 100 locuri în instituțiile de educație timpurie din țară reveneau 85 copii.

Numărul mediu de copii la 100 locuri în instituțiile din mediul urban a fost de 100 persoane, iar în mediul rural – 75 persoane.

Cele mai înalte valori ale acestui indicator în Regiunea Centru s-au înregistrat în raionul Ialoveni – 93 copii, Criuleni – 84 copii și Dubăsari - 80 copii, raionul Ungheni plasându-se pe locul 5 cu 76 copii.

Figura 90: Numărul de copii la 100 locuri în Regiunea Centru, 2020

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2020

Dotarea cu instituții în mediul urban

Cele 7 instituții de învățământ preșcolar din mun. Ungheni, au o capacitate totală de 1870 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul preșcolar fiind de 1988, iar gradul de utilizare a acestora depășind 100%.

În orașul Cornești, activează 2 instituții de învățământ preșcolar, cu o capacitate totală de 170 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul preșcolar fiind de 79, iar gradul de utilizare a acestora fiind sub 50.

Tabelul 50: Unități de învățământ preșcolar în mediul urban în raionul Ungheni, 2020

UAT	Nr. de IET, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %
mun. Ungheni	7	1870	1988	106%
or. Cornești	2	170	79	46%
TOTAL urban	9	2040	2067	-

Conform Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor preșcolare se determină din structura demografică a populației, luând în calcul nivelul de asigurare a copiilor cu instituții preșcolare în limita 85 % din copiii de vârstă preșcolară 3-6(7) ani).

La începutul anului 2021, numărul copiilor de vârstă preșcolară în mun. Ungheni constituia 2.075.

Prin urmare, capacitatea instituțiilor preșcolare din municipiu este suficientă conform normativului, însă se constată un grad de utilizare mai mare de 100%, fapt ce denotă că grădinițele sunt frecventate și de copii din localitățile învecinate a căror copii activează în oraș.

Pentru orașul Cornești capacitatea instituțiilor preșcolare este suficientă.

Dotarea cu instituții în mediul rural

Cele 50 de instituții de învățământ preșcolar din mediul rural au o capacitate totală de 4108 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul preșcolar fiind de 2623, iar gradul de utilizare a acestora variind de la 23% (Condrătești) și 116% (Petrești).

Tabelul 51: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Ungheni, 2020

UAT	Nr. de IET, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, copii	Grad de utilizare, %	Nr de copii de vârstă preșcolară	Nr de locuri necesare
Agronomovca	1	35	22	63%	58	14
Alexeevca	1	90	34	38%	79	Suficient
Boghenii Noi	3	115	55	48%	89	Suficient
Buciumeni	1	50	40	80%	82	20
Bumbăta	1	75	66	88%	152	54
Bușila	1	160	78	49%	121	Suficient
Cetireni	1	50	47	94%	130	61
Chirileni	1	190	48	25%	100	Suficient
Cioropcani	2	95	64	67%	160	41
Condrătești	1	90	21	23%	78	Suficient
Cornești	1	100	65	65%	96	Suficient
Cornova	1	75	34	45%	48	Suficient
Costuleni	1	140	127	91%	221	48
Florișoia Veche	2	217	105	48%	137	Suficient
Hîrcești	2	95	70	74%	103	Suficient
Măcărești	2	255	188	74%	315	13
Măgurele	1	60	21	35%	54	Suficient
Mănoilești	2	180	143	79%	197	Suficient
Morenii Noi	1	45	40	89%	87	29
Năpădeni	1	45	15	33%	46	Suficient
Negurenii Vechi	4	150	69	46%	106	Suficient
Petrești	2	161	187	116%	286	82
Pîrlița	2	350	283	81%	330	Suficient
Rădenii Vechi	1	140	50	36%	88	Suficient
Sculeni	4	315	198	63%	318	Suficient
Sinești	1	45	38	84%	69	14
Teșcurenii	1	90	30	33%	68	Suficient
Todirești	2	230	180	78%	287	14
Unțești	1	75	50	67%	91	Suficient
Valea Mare	3	265	150	57%	204	Suficient
Zagarancea	2	125	105	84%	278	111
TOTAL rural	50	4108	2623	64%	4478	-

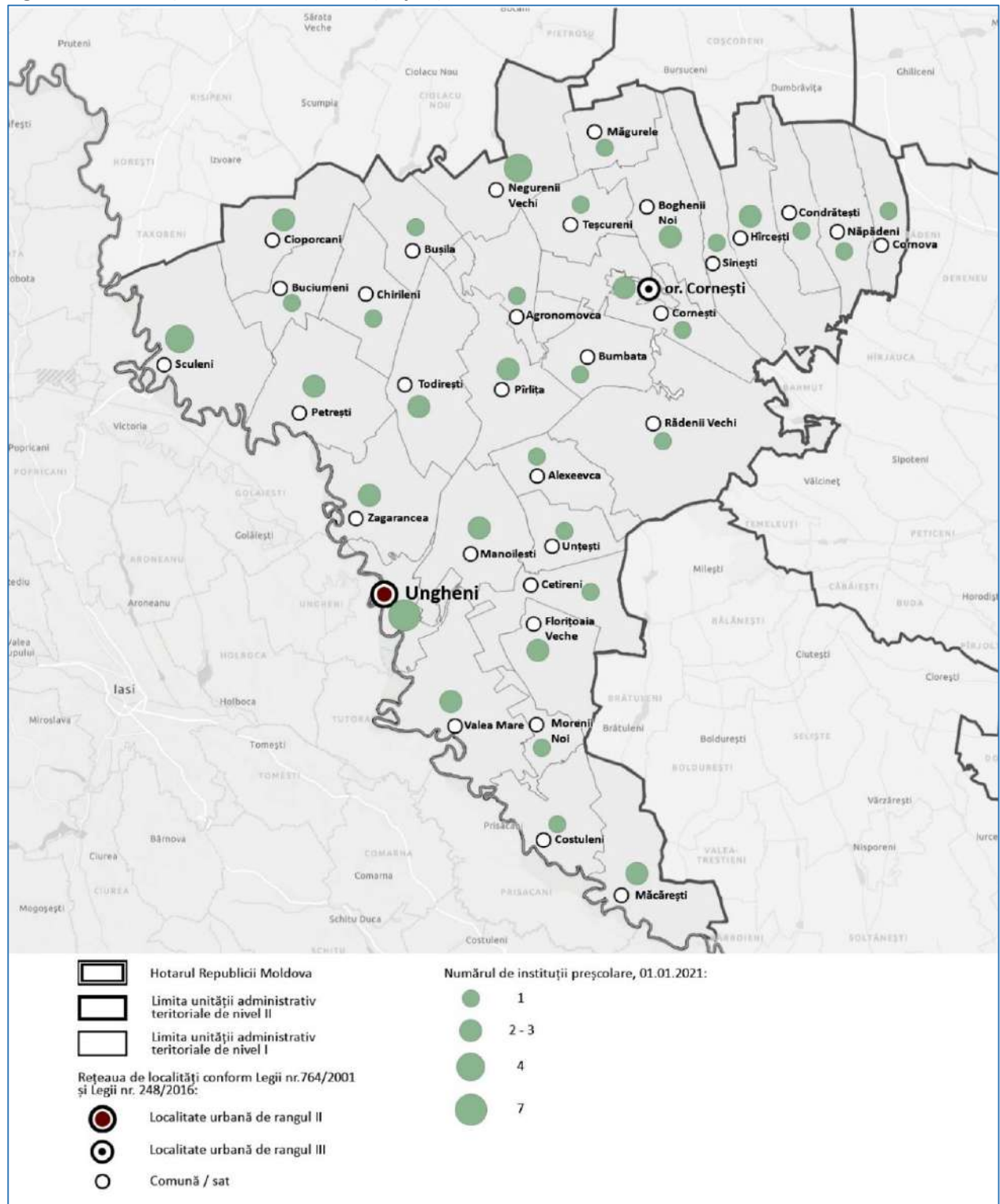
Ca și în cazul localităților urbane, Normativul în Construcții NCM B.01.05:2019, recomandă și pentru localitățile rurale pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor preșcolare să se determine din structura demografică a populației, luând în calcul nivelul de asigurare a copiilor cu instituții preșcolare în limita 85 % din copiii de vârstă preșcolară 3-6(7) ani).

Din tabelul de mai sus se constată că 12 UAT-uri din raion au nevoie de majorarea numărului de locuri în IET.

În unele cazuri este necesară deschiderea unor grupe suplimentare în IET existente (14-48 locuri), iar în altele construcția unor IET noi.

Insuficiența locurilor în IET se resimte cel mai tare în com. Zagarancea (111 locuri) și com. Petrești (82 locuri). Figura de mai jos prezintă dotarea cu IET a UAT-urilor de nivel 1 din raionul Ungheni în anul 2020.

Figura 91: Prezența dotărilor de educație preșcolară la nivel de UAT, 31.12.2020

3.8.1.2 Învățământ primar și secundar general

În raionul Ungheni învățământul primar și secundar general este asigurat de 46 de instituții de învățământ:

- ✓ 8 licee teoretice;
- ✓ 3 școli primare;
- ✓ 35 de gimnazii.

Numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general din raionul Ungheni, în perioada anilor 2016-2020, înregistrează o descreștere de la 50 instituții în 2016 la 46 instituții în 2020, capacitatea acestora descrescând de la 24.422 la 24.052 locuri. Suprafața instituțiilor în aceeași perioadă a scăzut de la 160,1 la 156,3 mii m².

Numărul elevilor înscriși în instituțiile de învățământ primar și secundar general, în anul de studii 2020/2021 a fost de 11.607 elevi, înregistrând o diminuare de 3,6% comparativ cu anul 2016.

Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 1 p.p. de la 49% în anul de studii 2016/2017 la 48% în 2020/2021.

Numărul elevilor antrenați în instituțiile școlare nu depășește capacitatea nominală a acestora. Astfel, în raion nici o localitate nu resimte un deficit de locuri.

În anul de studii 2020/2021, din numărul total de elevi, 2,4% reprezintă elevi cu cerințe educaționale speciale și dizabilități antrenați în instituțiile de învățământ, acest indicator fiind în descreștere față de anul 2016/2017, când constituia 3,4%. Acest indicator denotă nivelul de încadrare a acestei categorii de elevi în procesul educațional.

Pe parcursul anilor 2016-2020 se observă o mică creștere a eficienței serviciului educațional în instituțiile școlare din raion, în 2020 înregistrându-se un număr 13 de elevi la un cadru didactic, valoare situată peste media pe republică de 12 elevi/cadru didactic dar la nivelul mediei pe Regiunea Centru de 13 elevi/cadru didactic.

Tabelul următor prezintă caracteristica instituțiilor școlare în perioada anilor anii de studii 2016/2017 - 2020/2021.

Tabelul 52: Caracteristica instituțiilor de învățământ primar și secundar general, anii 2016-2020

Indicatori	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Instituții de învățământ primar și secundar	50	48	46	46	46
Suprafața totală a încăperilor instituțiilor, m ²	160.124	155.400	156.444	156.444	156.282
Capacitate instituțiilor, locuri	24.422	24.142	24.052	24.052	24.052
Număr elevi în instituții	12.041	12.096	11.932	11.695	11.607
Gradul de ocupare a instituțiilor de învățământ	49%	50%	50%	49%	48%
Numărul de copii cu cerințe educaționale speciale și dezabilități	405	309	329	284	276
Elevi la 100 de locuri	49	50	50	49	48
Personal pedagogic efectiv (cadre didactice)	1.012	989	978	951	924
Elevi la cadru didactic r-ul Ungheni	12	12	12	12	13
Elevi la cadru didactic total pe țară	12	12	12	12	12
Elevi la cadru didactic Regiunea Centru	12	12	13	12	13

Dotarea cu instituții în mediul urban

Cele 6 instituții de învățământ primar și secundar general din mun. Ungheni (5 licee teoretice, 1 școală primară), au o capacitate totală de 5.892 locuri, numărul de elevi încadrați în învățământul primar și secundar general fiind de 4.686, iar gradul de utilizare a acestora fiind de 80%.

În orașul Cornești, activează 1 instituție (1 gimnaziu), cu o capacitate totală de 1.280 locuri, numărul de elevi încadrați în instituție fiind de 243, cu un grad de utilizare de 19%.

Tabelul 53: Unități de învățământ primar și secundar general în mediul urban în r-l Ungheni, 2021

UAT	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, elevi	Grad de utilizare, %
mun. Ungheni	6	5892	4686	80%
or. Cornești	1	1280	243	19%
TOTAL urban	7	7172	4929	-

Conform Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor de învățământ general se determină prin aplicarea unei rate a școlarizării de 100% a elevilor claselor I-IX (treapta gimnazială) și unei rate a școlarizării de 75% a elevilor claselor X-XII (treapta liceală) cu ținerea orelor într-un singur schimb.

Prin urmare se constată că capacitatea instituțiilor școlare în mediul urban este suficientă atât pentru mun. Ungheni cât și pentru or. Cornești.

Dotarea cu instituții în mediul rural

Cele 39 de instituții de învățământ primar și secundar general din mediul rural au o capacitate totală de 16.880 locuri, numărul de copii încadrați în învățământul general fiind de 6.678, iar gradul de utilizare a acestora variind de la 14% (Rădenii Vechi și Teșcureni) și 96% (Măcărești).

Tabelul 54: Unități de învățământ preșcolar în mediul rural în raionul Ungheni, 2020

UAT	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, elevi	Grad de utilizare, %
Agronomovca*	0	320	71	22%
Alexeevca	1	320	91	28%
Boghenii Noi	1	190	107	56%
Buciumeni	1	320	129	40%
Bumbăta	1	624	164	26%
Bușila	1	320	194	61%
Cetireni	1	520	164	32%
Chirileni	1	450	142	32%
Cioropcani	2	410	189	46%
Condrătești	1	624	94	15%
Cornești	1	640	133	21%
Cornova	1	264	78	30%
Costuleni	1	640	306	48%
Florițoaia Veche**	1	320	149	47%
Hârcești	2	600	154	26%
Măcărești	2	540	519	96%
Măgurele	1	210	77	37%
Mănoilești	1	624	283	45%
Morenii Noi	1	240	122	51%

UAT	Nr. de instituții, unități	Capacitatea, locuri	Nr. de beneficiari, elevi	Grad de utilizare, %
Năpădeni	1	250	64	26%
Negurenii Vechi	2	574	187	33%
Petrești	1	1170	377	32%
Pârlița	2	1144	710	62%
Rădenii Vechi	1	960	137	14%
Sculeni	2	1284	669	52%
Sinești	1	464	86	19%
Teșcureni	1	640	88	14%
Todirești	2	808	448	55%
Unțești	1	250	156	62%
Valea Mare	2	620	276	45%
Zagarancea	2	540	314	58%
TOTAL	39	16880	6678	-

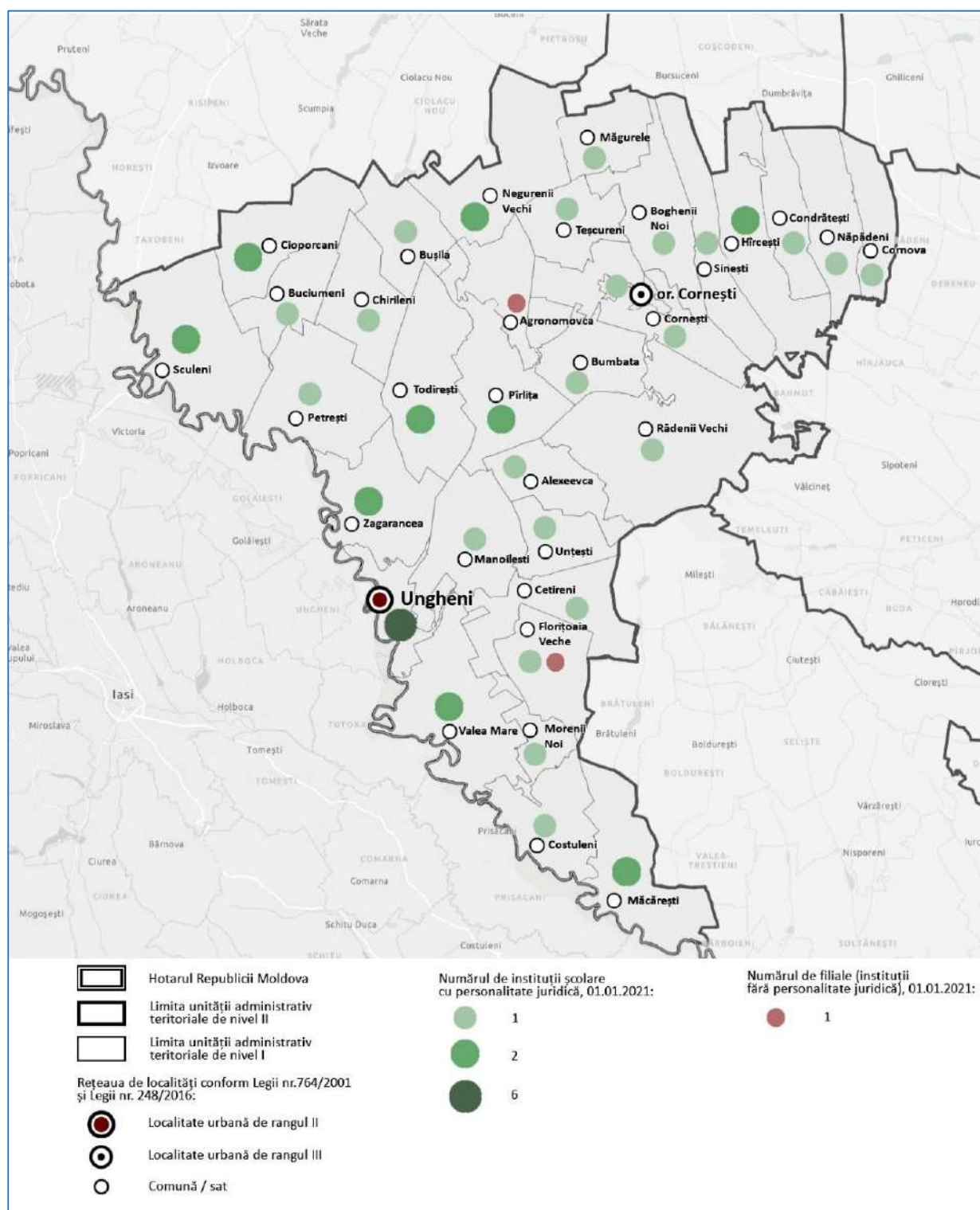
* În satul Agronomovca activează filiala IPLT „Alexei Mateevici” din s. Pârlița

**În satul Florițoaia Veche din comuna cu același nume, activează filiala IP Gimnaziul Florițoaia Nouă amplasat în s. Florițoaia Nouă

Conform Normativului în Construcții NCM B.01.05:2019, pentru normarea optimă, capacitatea instituțiilor de învățământ general se determină prin aplicarea unei rate a școlarizării de 100% a elevilor claselor I-IX (treapta gimnazială) și unei rate a școlarizării de 75% a elevilor claselor X-XII (treapta liceală) cu ținerea orelor într-un singur schimb.

Prin urmare se constată că capacitatea instituțiilor școlare în mediul rural este suficientă în localitățile din raion.

Figura 92: Prezența dotărilor de învățământ primar și secundar general în r-l Ungheni, 2021

3.8.1.3 Învățământ extrașcolar

În raionul Ungheni serviciile de învățământ extrașcolar sunt prestate de 5 instituții, amplasate în mun. Ungheni:

- ✓ 1 centru de creație pentru copii
- ✓ 3 Școli de sport
- ✓ 1 stație a tinerilor turiști

În celelalte localități din raion activitățile extrașcolare sunt organizate în instituțiile de învățământ primar și secundar general.

3.8.1.4 Învățământ profesional - tehnic

În raion învățământul profesional – tehnic este asigurat de 3 instituții:

- ✓ Școala Profesională Ungheni
- ✓ Colegiul Agro-Industrial Ungheni
- ✓ Colegiul de Medicină Ungheni

Școala Profesională Ungheni. Școala Profesională Ungheni a fost fondată la data de 18.05.1982. Programele de formare profesională ale Școlii Profesionale sunt:

- ✓ Zugrav;
- ✓ Cusătoreasă (industria confecțiilor);
- ✓ Mecanic auto;
- ✓ Lăcătuș electrician în construcții;
- ✓ Operator pentru suportul tehnic al calculatorului;
- ✓ Electro-montor la repararea și întreținerea utilajelor electrice;
- ✓ Lăcătuș - electrician la repararea utilajelor electrice;
- ✓ Electrician-electronist- Mecanic auto;
- ✓ Electrogazosudor-Montator-Tăietor cu gaze.

În anul de studii 2019/2020, contingentul de elevi din Școala Profesională Ungheni îl constituia 448 elevi. Anual școala profesională este absolvită de circa 180 de elevi.

Colegiul Agro-Industrial Ungheni. În anul 2003, „Liceului Agroindustrial din mun. Ungheni”, a fost reorganizat în Colegiu, transformându-se dintr-o instituție de învățământ superior de scurtă durată, într-o instituție de învățământ mediu de specialitate.

Conform Nomenclatorului domeniilor de formare profesională, în baza admiterii cu studii gimnaziale, colegiul pregătește specialiști pentru următoarele specialități:

- ✓ Mecanica agricolă
- ✓ Tehnologia produselor de origine vegetală
- ✓ Agronomie

- ☑ Merceologie
- ☑ Contabilitate
- ☑ Marketing.

În anul de studii 2019/2020, contingentul de elevi din Colegiul Agroindustrial din Ungheni îl constituia 462 elevi. Anual colegiul este absolvit de 110 elevi.

Colegiul de Medicină Ungheni. La data de 16 octombrie 1992, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, a fost fondat Colegiu de Medicină din mun. Ungheni. Acesta a fost creat prin evacuarea Colegiului de medicină din or. Bender, în municipiul Ungheni, urmare a conflictului de pe Nistru, în care a autoritățile locale nu puteau asigura securitatea elevilor și cadrelor didactice în zona conflictului.

La 17 octombrie 2018, în cadrul ședinței Cabinetului de Miniștri, Guvernul a aprobat Hotărârea „Cu privire la modificarea anexei nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 397/2011” despre redenumirea Colegiului de medicină din mun. Ungheni în Colegiul de Medicină Ungheni.

În prezent, instituția oferă 2 programe de formare profesională tehnică post-secundară și post-secundară non-terțiar, care corespund nivelului IV ISCED:

- ☑ Medicină, calificarea Asistent medical
- ☑ Îngrijirea bolnavilor, calificarea Asistent medical

Instituția dispune de un corp profesoral în număr de 37 cadre didactice titulare, bază didactico-metodică modernă, cămin.

Printr-un proces educațional de calitate, centrat pe cel ce învață, cu aplicarea tehnologiilor educaționale și informaționale eficiente, desfășurat într-un mediu relevant pentru instruirea teoretică și practică, CMU asigură:

- ☑ formarea asistenților medicali competitivi pe piața muncii și capabili de a investi pe tot parcursul vieții în dezvoltarea sa profesională
- ☑ formarea specialiștilor conștienți de propria valoare, care respectă îndatoririle morale în exercitarea profesiei
- ☑ formarea unui cetățean activ, a unei personalități cu spirit de inițiativă, capabile de a se adapta și integra rapid într-o societate aflată în continuă schimbare

În perioada celor 30 de ani de activitate Colegiul de Medicină Ungheni a pregătit peste 400 de cadre medicale.

3.8.2. Ocrotirea sănătății

Infrastructura de ocrotire a sănătății în raionul Ungheni este reprezentată de :

- ☑ 1 Spital raional (IMSP Spitalul raional Ungheni);
- ☑ 2 filiale ale IMSP Spitalul Raional Ungheni (Terapia Cornești și Terapia Sculeni);
- ☑ 1 Serviciul de asistență medicală urgentă Ungheni, subordonat Spitalului Raional;
- ☑ 14 Centre de sănătate (13 IMSP publice și 1 SRL privat);

- ✓ 27 oficii ale medicilor de familie (subordonate centrelor de sănătate);
- ✓ 27 oficii de sănătate (subordonate centrelor de sănătate);
- ✓ 9 cabinete stomatologice (din care 1 public);
- ✓ 55 farmacii/ puncte farmaceutice.

3.8.2.1 Starea de sănătate a populației

Rata incidenței generale prin boli reprezintă frecvența cazurilor noi a tuturor bolilor, înregistrate pentru prima dată de către o instituție medico-sanitară, în rândul populației, la 10 mii locuitori, într-un spațiu și timp dat.

Pe parcursul perioadei anilor 2019-2020, rata indecenței generale în raionul Ungheni a crescut de la 3999,3 la 4212,1 cazuri la 10 mii de locuitori.

Afecțiunile aparatului respirator în structura incidenței în total pe raion, atât la adulți cât și la copii, înregistrează cea mai înaltă cotă în ambii ani analizați constituind peste 56% dintre cazurile diagnosticate. Morbiditatea înaltă prin maladii ale aparatului respirator este un rezultat al epidemiilor de gripă sezonieră și COVID19 declanșate pe parcursul perioadei de analiză, și în special pe parcursul anului 2020.

Cu o pondere de peste 2% sunt bolile aparatului digestiv, bolile aparatului circulator și bolile endocrine.

Tabelul 55: Incidența bolilor în raionul Ungheni, 2019-2020

Boli	2019			2020		
	abs.	la 10 mii loc.	%	abs.	la 10 mii loc.	%
Incidența generală, din care:	46749	3999,3	100%	49157	4212,1	100%
bolilor aparatului circulator	1287	110,1	2,8%	1136	97,3	2,3%
hipertensiunii arteriale	744	63,5	1,6%	565	48,4	1,1%
bolilor cerebrovasculare	139	11,9	0,3%	171	14,6	0,3%
bolilor aparatului respirator	26946	2305,2	57,6%	27721	2375,3	56,4%
bolilor aparatului digestiv	1429	122,2	3,1%	1172	100,4	2,4%
hepatite și ciroze hepatice	260	222,4	0,6%	162	138,8	0,3%
bolilor endocrine, de nutriție și metabolism	1126	104,9	2,4%	1117	95,7	2,3%
dibet zaharat	312	26,7	0,7%	249	21,3	0,5%
tumorilor maligne	286	247,2	0,6%	247	211,6	0,5%
maladiilor psihice	126	107,8	0,3%	225	192,8	0,5%
alcoolism și psihoze	99	84,7	0,2%	76	65,1	0,2%
Alte boli	13995	592,7	29,9%	16316	850,8	33,2%

Sursa: Datele statistice prezentate de IMSP CS Ungheni

Accesul populației la serviciile medicale din sistemul de sănătate public și privat depinde de o multitudine de factori. Primul filtru îl reprezintă calitatea de asigurat al sistemului asigurărilor sociale de sănătate, prin înscrierea populației pe listele medicilor de familie.

3.8.2.2 Infrastructura de ocrotire a sănătății

În mediul rural, unele persoane nu au acces în mod regulat la serviciile medicale din cauza lipsei personalului medical permanent și a costurilor ridicate pentru medicamente și transport.

Adresabilitatea serviciilor sanitare se referă la alegerea pe care o face pacientul de a merge sau nu la medic; motivele sunt variate (venituri, nivel de educație), fiind influențate de accesibilitate (mijloace de transport existente, existența dispensarelor sau a cabinetelor medicale, programul medicilor în localitate etc.).

Cea mai importantă infrastructură de sănătate este amplasată în mun. Ungheni.

În majoritatea comunelor sunt furnizate doar servicii medicale de bază (medicină de familie).

În aproximativ toate UAT-urile din raion există cel puțin un oficiu al medicilor de familie sau centru de sănătate.

Tabelul 56: Dotări de sănătate în UAT-urile din raionul Ungheni, 2021

	Spitale			Centru de sănătate	Oficiul medicilor de familie	Oficiul de sănătate	Cabinet medical de familie privat
	Spitale	Filiale	Nr de paturi				
mun. Ungheni	1	-	273	2	-	-	1
or. Cornești	-	1	15	1	-	1	-
Agronomovca	-	-	-	-	1	1	-
Alexeevca	-	-	-	-	1	-	-
Boghenii Noi	-	-	-	-	1	3	-
Buciumeni	-	-	-	-	1	1	-
Bumbăta	-	-	-	-	1	-	-
Bușila	-	-	-	-	1	-	-
Cetireni	-	-	-	1			-
Chirileni	-	-	-	-	1	-	-
Cioropcani	-	-	-	1	1	1	-
Condrătești	-	-	-	-	1	1	-
Cornești	-	-	-	-	1	-	-
Cornova	-	-	-	-	1	-	-
Costuleni	-	-	-	-	1	-	-
Florițoaia Veche	-	-	-	-	1	2	-
Hîrcești	-	-	-	-	1	3	-
Măcărești	-	-	-	1	1	0	-
Măgurele	-	-	-	-	1		-
Mănoilești	-	-	-	1	1	2	-
Morenii Noi	-	-	-	-	1	1	-
Năpădeni	-	-	-	1			-
Negurenii Vechi	-	-	-	-	2	2	-
Petrești	-	-	-	1	0	1	-
Pîrlița	-	-	-	1	-	1	-
Rădenii Vechi	-	-	-	1	-	-	-
Sculeni	-	1	17	1	1	2	-
Sinești	-	-	-	-	1	1	-
Teșcureni	-	-	-	-	1	-	-
Todirești	-	-	-	-	1	1	-
Unțești	-	-	-	-	1	-	-
Valea Mare	-	-	-	1	-	3	-
Zagarancea	-	-	-	-	2	-	-
TOTAL	1	2	305	13	27	27	1

În raion de asemenea funcționează 9 cabinete stomatologice (8 private și 1 public), 55 farmacii din care 31 amplasate în mun. Ungheni.

În mun. Ungheni activează IMSP Spitalul Raional Ungheni cu o capacitate de 273 paturi. Acesta are deschise 2 filiale în or. Cornești și c. Sculeni, cu 15 și respectiv 17 paturi.

3.8.3. Sport și recreere

Conform Biroului Național de Statistică, la sfârșitul anului 2020, dotările de sport erau reprezentate de:

- ✓ 2 stadioane cu tribune cu peste 200 locuri;
- ✓ 114 terenuri sportive;
- ✓ 38 săli sportive.

3.8.3.1 Dotările de sport și recreere în mediul urban

Dotările de sport în mun. Ungheni sunt reprezentate în special de 1 stadion cu tribune pentru 350 locuri, 6 terenuri de sport în incinta instituțiilor de învățământ și 4 terenuri de mini-fotbal cu suprafață artificială. De asemenea pe teritoriul municipiului activează 4 Săli de forță/fitness.

În or. Cornești, există un stadion însă acesta nu este amenajat.

Conform Biroului Național de Statistică, la sfârșitul anului 2019 suprafața spațiilor verzi din mun. Ungheni constituia 338,5 ha și 12,8 ha în or. Cornești.

Tabelul de mai jos prezintă suprafața spațiilor verzi pe categorii de folosință în mun. Ungheni și or. Cornești. Suprafața spațiilor verzi din ecosistemele urbane din raionul Ungheni este de 339 ha, alcătuind 88 mp spațiu verde per locuitor (Bacal, P., Lozovanu, D., 2020).

În Regiunea de Dezvoltare Centru, conform acestui indice, raionul Ungheni este pe locul 2, după raionul Strășeni.

Tabelul 57: Suprafața spațiilor verzi urbane pe categorii în localitățile urbane din r-l Ungheni, 2019

UAT	Suprafața spațiilor verzi, ha					
	Total	inclusiv:				
		de folosință generală	cu acces limitat	cu profil specializat	cu funcții utilitare	din zonele turistice și de agrement
mun. Ungheni	338,5	288,2	25,8	11,6	0,6	12,3
or. Cornești	12,8	12,4	0,3	—	0,1	—

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2019

La finele anului 2020 prin Hotărârea Guvernului 916, a fost aprobat Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027. Conform programului nici unul din cele șase orașe-poli de creștere nu dispune de o infrastructură minimă de spații publice și facilități pentru a acoperi necesitățile de bază pentru a fi atractive pentru cetățeni, fiind constatăte două curențe majore: existența și funcționarea zonelor de recreere și a complexelor sportive multifuncționale.

Astfel, niciun municipiu nu deține un complex sportiv multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin) pentru asigurarea necesităților regionale, precum și pentru găzduirea unor competiții regionale și naționale, iar 5 din 6 (inclusiv mun. Ungheni) nu deține o zonă de recreere. Prin urmare, în planul de acțiuni al programului au fost incluse 2 proiecte strategice prioritare pentru mun. Ungheni în următorii ani:

- ✓ Reparația digului pe râul Prut cu o valoare estimativă de 30 mil. MDL
- ✓ Amenajarea Lacului Delia în zonă de agrement și recreere în municipiul Ungheni cu o valoare estimativă de 31 mil. MDL.

3.8.3.2 Dotările de sport și recreere în mediul rural

Dotările de sport în localitățile rurale se limitează la sălile de sport din cadrul instituțiilor de învățământ, stadioanelor din incinta acestora și stadioanelor publice. Fiecare localitate deține cel puțin un stadion sportiv, însă acestea sunt neamenajate. Alte comune dețin terenuri de minifotbal cu acoperire artificială.

3.8.4. Cultură

3.8.4.1 Patrimoniul cultural

Pe teritoriul raionul Ungheni, din secolul I – III d. Hr. se dezvoltaseră drumurile comerciale ale grecilor Pontului Euxin. În evul mediu, se constituie trasee comerciale precum Drumul Sării, Drumul Pescarilor și Marele Drum Comercial Tătăresc. La nivel regional această zonă s-a dezvoltat fiind la răscrucea marilor căi de comunicație mai ales între cele două mari centre economice Iași și Chișinău. Un rol important în dezvoltarea economice a orașului și a UAT-urilor din vecinătate l-a avut construcția, în anii 1871-1875, căii ferate Chișinău-Ungheni-Iași.

Raionul Ungheni deține pe teritoriul său 147 monumente listate în Registrul Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor (AIRMC) în majoritate de interes național, categoria N. Majoritate sunt monumente de cult, biserici și mănăstiri sec. XIX-XX, dar și de natură arheologică din epoca antică. O pondere semnificativă o au monumente comemorative ridicate pentru locuitori și militari căzuți în perioada 1941-1945.

În ultimii ani o parte din monumentele de cult au fost reabilitate după cum urmează: Biserica de lemn “Adormirea Maicii Domnului”, s. Alexeevca, biserica reconstruită din piatră; Biserica de lemn “Sf. Nicolae”, s. Cetireni, biserica este azi din piatră; Biserica de lemn “Treii Ierarhi”, s. Florești, este învelită cu tablă; Biserica de lemn “Sf. Nicolae”, s. Sculeni, biserica reconstruită din piatră.

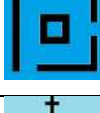
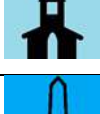
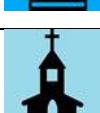
Valorile de patrimoniu cultural și natural se constituie ca elemente cu rol identitar și de interes din punct de vedere turistic cultural și științific. Lista acestor locuri de interes cuprind:

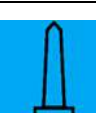
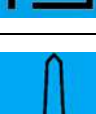
- ✓ Rezervația naturală „Plaiul Fagului”, s. Rădenii Vechi
- ✓ Aleea castanilor Ungheni
- ✓ Biserica „Sf. Alexandru Nevski”, mun. Ungheni
- ✓ Biserica „Sf. Ierarh Nicolae”, mun. Ungheni
- ✓ Mănăstirea „Sf. Gheorghe”, mun. Ungheni
- ✓ Mănăstirea Veverița, s. Veverița
- ✓ Monumentul kneazului Potiomkin, s. Rădenii Vechi

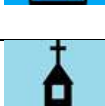
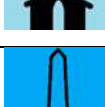
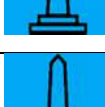
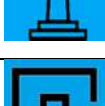
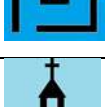
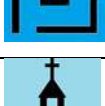
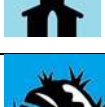
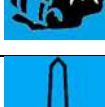
- ✓ Podul proiectat de Gustave Eiffel
- ✓ Troița Martirilor Neamului, mun. Ungheni
- ✓ Muzeul de istorie și Etnografie Ungheni (istoria locurilor, tradiții, artă populară, artă contemporană)
- ✓ Muzeul comunei Pîrlița (tradiții, artă populară)
- ✓ Muzeul Tehnicii Agricole, s. Pîrlița
- ✓ Fabrica de ceramic, mun. Ungheni (tradiția olăritului)
- ✓ Fabrica de covoare, mun. Ungheni (arta țesutului covorului modern)
- ✓ Muzeul de Istorie și Etnografie din Sculeni
- ✓ Tabăra de Sculptură, mun. Ungheni

Tabelul 58: Lista monumentelor înregistrate

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1573	Biserica "Sf Alexandru Nevski"	Ungheni		N
1574	Monument la mormîntul ostașilor căzuți (566) în 1944	Ungheni		N
1575	Monument în memoria pămîntenilor căzuți în 1941-1945	Ungheni		N
1576	Mozaic. Clădirea combinatului de covoare	Ungheni		L
1577	Pictură murală interiorul primăriei	Ungheni		N
1578	Pod al Căii Ferate	Ungheni		N
1579	Stațiunea Ungheni -Vasilica	Ungheni		N
1580	Tumuli 9	Ungheni		N
1581	Biserica "Ion Botezătorul"	Cornești		N
1582	Monument în memoria pămîntenilor căzuți în 1941-1945	Cornești		N

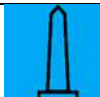
Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1583	Monument în memoria pămîntenilor căzuți în 1941	Cornești		N
1584	Tumul	Agronomovca		N
1585	Așezare	Alexeeva		N
1586	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Alexeeva		N
1587	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (5) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Alexeeva		N
1588	Tumul	Alexeeva		N
1589	Tumul	Blindești		N
1590	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Boghenii Noi		N
1591	Biserica "Sf. Arhanghel Mihail"	Boghenii Vechi		N
1592	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Boghenii Vechi		N
1593	Biserica "Toți Sfinții"	Buciumeni		N
1594	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Buciumeni		N
1595	Tumuli 2	Buciumeni		N
1596	Tumul	Bulhac		N

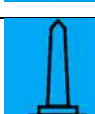
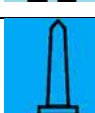
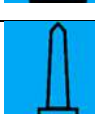
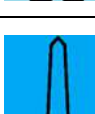
Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1597	Biserica "Sf Nicolae"	Bumbăta		N
1598	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Bumbăta		N
1599	Biserica "Sf. Arhanghel Mihail"	Bușila		N
1560	Tumuli 2	Bușila		N
1601	Tumul	Buzduganii de Jos		N
1602	Biserica "Toți Sfinții"	Cetireni		N
1603	Biserica din lemn "Sf Nicolae"	Cetireni		N
1604	Clădirea fostei școli primare	Cetireni		N
1605	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Cetireni		N
1606	Tumuli 4	Cetireni		N
1607	Biserica "Sf Nicolae"	Chirileni		N
1608	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (88) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Chirileni		N
1609	Așezarea Stolniceni I (Stația)	Cioropcani		N
1610	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (513) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți (69) în 1941-1945	Cioropcani		N

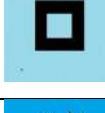
Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1611	Tumuli 2	Cioropcani		N
1612	Biserica "Acoperământul Maicii Domnului"	Condrătești		N
1613	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (88) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți (88) în 1941-1945	Condrătești		N
1614	Biserica "Sf. Gheorghe"	Cornova		N
1615	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Cornova		N
1616	Monument funerar în memoria consătenilor căzuți (4) pe câmpul de luptă lângă sat	Cornova		N
1617	Așezare	Costuleni		N
1618	Biserica "Sf. Dumitru"	Costuleni		N
1619	Tumuli 6	Costuleni		N
1620	Biserica "Sf. Treime"	Coșeni		N
1621	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Curtoaia		N
1622	Biserica "Sf Nicolae"	Dănuțeni		N
1623	Tumuli 3	Elizavetovca		N
1624	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Floreni		N

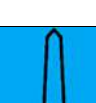
Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1625	Tumuli 2	Floreni		N
1626	Biserica de lemn "Trei Ierarhi"	Florești		N
1627	Tumuli 2	Florițoaia		N
1628	Beci	Florițoaia Veche		N
1629	Biserica "Sf. Dumitru"	Florițoaia Veche		N
1630	Monument în memoria consătenilor căzuți (23) în 1941-1945	Florițoaia Veche		N
1631	Biserica "Sf. Arhanghel Mihail"	Gherman		N
1632	Stațiunea Gherman-Dumeni	Gherman		N
1633	Tumuli 5	Gherman		N
1634	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (154) în 1941-1945	Grășeni		N
1635	Tumuli 4	Grășeni		N
1636	Tumul	Grozasca		N
1637	Biserica de lemn "Adormirea Maicii Domnului"	Hîncești		N
1638	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (19) în 1940 și -1945 și în memoria consătenilor căzuți (58) în 1941-1945	Hîncești		N

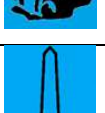
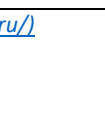
Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1639	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	Hristovorovca		N
1640	Tumuli 2	Hristovorovca		N
1641	Monument comemorativ de război (1941-1945)	Izvoreni		N
1642	Tumul	Lidovca		N
1643	Biserica de lemn "Grigorie Teologu"	Măcărești		N
1644	Monument în memoria consătenilor căzuți (114) în 1941-1945	Măcărești		N
1645	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (5) în 1941	Măcărești		N
1646	Tumuli 2	Măcărești		N
1647	Așezare	Măgurele I		N
1648	Biserica de lemn "Sf. Spiridon"	Măgurele		N
1649	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (10) în 1944 în memoria consătenilor căzuți (9) în 1941-1945	Măgurele		N
1650	Necropolă	Măgurele		N
1651	Stațiune	Măgurele		N
1652	Tumuli 3	Măgurele		N

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1653	Așezare	Mănoilești		N
1654	Așezare	Mănoilești I		N
1655	Așezare	Mănoilești II		N
1656	Așezare	Mănoilești IV		N
1657	Monument în memoria consătenilor căzuți (94) în 1941-1945	Manoilești		N
1658	Monument la mormântul comun al ostașilor căzuți (117) în 1944	Medeleni		N
1659	Tumuli 2	Medeleni		N
1660	Biserica de lemn "Sf. Arhanghel Mihail"	Mircești		N
1661	Monument în memoria consătenilor căzuți (23) în 1941-1945	Mircești		N
1662	Biserica de lemn "Sf. Arhanghel Mihail"	Mînzătești		N
1663	Mormântul comun al ostașilor căzuți (24) și în memoria consătenilor căzuți (27) în 1941-1945	Mînzătești		N
1664	Tumuli 2	Morenii Noi		N
1665	Biserica "Sf. Treime"	Morenii Vechi		N
1666	Tumului 3	Morenii Vechi		N

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1667	Biserica "Sf Nicolae"	Năpădeni		N
1668	Monument în memoria consătenilor căzuți (80) în 1944	Năpădeni		N
1669	Mormîntul ostașului căzut în 1944	Năpădeni		N
1670	Tumul	Năpădeni		N
1671	Monument la mormîntul lui N. Radjabov căzut în 1944 și în memoria consătrnilor căzuți (17) în 1941-1945	Negurenii Noi		N
1672	Tumul	Negurenii Noi		N
1673	Monument la mormîntul ostașului căzut în 1944	Negurenii Vechi		N
1674	Tumuli 2	Novaia Nicolaevca		N
1675	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	Petrești		N
1676	Monument în memoria consătenilor căzuți (9) în 1941-1945	Petrești		N
1677	Monument la mormîntul comun al ostașilor căzuți (150) în 1944	Petrești		N
1678	Așezare	Pîrlița		N
1679	Biserica de lemn "Sf. Ioan Boterzătorul"	Pîrlița		N
1680	Monument la mormîntul comun al ostașilor căzuți (199) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți (144) în 1941-1945	Pîrlița		N

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoriea	
1681	Tumul	Pîrlița		N
1682	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1954	Poiana		N
1683	Biserica "Sf. Treime"	Rădenii Vechi		N
1684	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Rădenii Vechi		N
1685	Semna comemorativ pe locul stingerii din viața la 5 octombrie 1791 a principelui G A Potiomkin de Taurida	Rădenii Vechi		N
1686	Tumul	Rezina		N
1687	Tumul	Săghieni		N
1688	Așezare	Sculeni		N
1689	Așezare	Sculeni (în lit. Sculeni Noi)		N
1690	Biserica din lemn "Sf Nicolae" Monumente funerare	Sculeni		N
1691	Monument comemorativ de război (1941)	Sculeni		N
1692	Monument la mormînt comun al ostașilor căzuți (858) în 1941 și 1944	Sculeni		N
1693	Stațiune	Sculeni		N
1694	Tumuli 4	Sculeni		N

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1695	Biserica "Sf. Dumitru"	Semeni		N
1696	Masa lui Petru I	Semeni		N
1697	Monument la mormânt comun al ostașilor căzuți (79) în 1944	Semeni		N
1698	Tumuli 4	Semeni		N
1699	Așezare	Sinești		N
1700	Așezare	Sinești 1		N
1701	Biserica "Nașterea Maicii Domnului"	Sinești		N
1702	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Sinești		N
1703	Biserica	Stolniceni		N
1704	Biserica de lemn "Sf. Arhanghel Mihail"	Teșcureni		N
1705	Monument în memoria consătenilor căzuți în război (1941-1945)	Teșcureni		N
1706	Biserica "Sf. Arhanghel Mihail"	Todirești		N
1707	Monument la mormânt comun al ostașilor căzuți (83) în 1944 și în memoria consătenilor căzuți (50) în 1941-1944	Todirești		N
1708	Monument în memoria consătenilor căzuți (35) 1941-1945)	Țighira		N

Nr. înregistrare	Tip	U.A.T.	Categoria	
1709	Tumul	Țighira		N
1710	Tumul	Unțești		N
1711	Așezare	Valea Mare		N
1712	Biserică	Valea Mare		N
1713	Monument în memoria consătenilor căzuți în 1941-1945	Valea Mare		N
1714	Tumul	Valea Mare		N
1715	Biserica fostei mănăstiri	Veverița		N
1716	Monument în memoria consătenilor căzuți (24) în 1941-1945	Zagarancea		N
1717	Tumuli 8	Zagarancea		N
1718	Tumuli 3	Zăzulenii Noi		N
1719	Monument la mormântul ostașului căzut în 1944	Zăzulenii Vechi		N
1720	Tumul	Zăzulenii Vechi		N

Sursa: Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor (<https://airmc.wordpress.com/registru/>)

3.8.4.2 Infrastructura culturală

Pe teritoriul raionului Ungheni sunt amplasate următoarele instituții de cultură

- ✓ 62 case de cultură/ cămine culturale (dintre care 3 nefuncționale);
- ✓ 56 de biblioteci (din care 3 cu sediu separat);
- ✓ 3 muzee (1 în mun. Ungheni, 1 în c. Pîrlița și 1 în c. Sculeni).

Dotările în mediul urban

În localitățile urbane din raion activează 4 case de cultură dintre care 2 în mun. Ungheni cu o capacitate de 1.150 locuri și 2 case de cultură în or. Cornești cu o capacitate de 300 locuri.

Instituțiile din mun. Ungheni sunt modernizate, pe când cele din or. Cornești necesită lucrări de modernizare.

Tabelul 59: Prezența caselor de cultură în mediul urban din raionul Ungheni, 2021

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale - modernizate	Funcționale - nemodernizate	
mun. Ungheni	2	-	2	-	1.150
or. Cornești	2	-	-	2	300
TOTAL	4	0	2	2	1.450

În același timp în localitățile urbane activează 8 biblioteci, din care 6 în mun. Ungheni și 2 în or. Cornești. Trei din cele 6 biblioteci din mun. Ungheni au sediu separat, pe când 3 sunt amplasate în incinta altor instituții. Bibliotecile din or. Cornești sunt amplasate în incinta altor instituții.

De asemenea, în mun. Ungheni activează Muzeul de Istorie și Etnografie Ungheni, cu un număr total de 10.188 exponate și cu un număr anual de vizitatori de circa 12,6 mii persoane.

Tabelul 60: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul urban din raionul Ungheni, 2021

UAT	Biblioteci			Muze		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr exponate	Număr mediu anual de vizitatori
mun. Ungheni	6	3	3	1	10.188	12.635
or. Cornești	2	-	2	-	-	-
TOTAL	8	3	5	1	10.188	12.635

Dotările în mediul rural

În mediul rural, dotările culturale se rezumă la bibliotecă și cămin cultural. În total în localitățile rurale ale raionului sunt 58 case de cultură, dintre care 3 sunt nefuncționale (1 în Alexeevca, 1 Condrătești și 1 în Măcărești).

Toate comunele din raionul Ungheni au cel puțin o dotare de acest fel, majoritatea având și bibliotecă și un alt tip de infrastructură culturală. Excepție face UAT-ul Alexeevca deține casă de cultură, dar această nu este funcțională. Capacitatea caselor de cultură variază de la 50 locuri (Morenii Noi) la 500 locuri (Todirești).

Tabelul 61: Prezența caselor de cultură în mediul rural din raionul Ungheni, 2021

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale - modernizate	Funcționale - nemodernizate	
Agronomovca	2	-	-	2	150
Alexeevca	1	1	-	-	180
Boghenii Noi	5	-	-	5	700
Buciumeni	1	-	1	-	80

UAT	Case de cultură				Capacitatea, locuri
	TOTAL	Nefuncționale	Funcționale - modernizate	Funcționale - nemodernizate	
Bumbăta	1	-	-	1	70
Bușila	1	-	1	-	150
Cetireni	1	-	1	-	200
Chirileni	1	-	1	-	400
Cioropcani	3	-	-	3	750
Condrătești	2	1	-	1	300
Cornești	1	-	-	1	420
Cornova	1	-	1	-	200
Costuleni	1	-	1	-	400
Florițoaia Veche	3	-	1	2	360
Hîrcești	3	-	-	3	450
Măcărești	2	1	-	1	480
Măgurele	1	-	-	1	250
Mănoilești	2	-	1	1	150
Morenii Noi	1	-	-	1	50
Năpădeni	1	-	-	1	200
Negurenii Vechi	4	-	-	4	750
Petrești	2	-	1	1	400
Pîrlița	2	-	1	1	550
Rădenii Vechi	1	-	-	1	200
Sculeni	4	-	1	3	640
Sinești	1	-	-	1	150
Teșcureni	1	-	1	-	100
Todirești	2	-	-	2	950
Unțești	1	-	1	-	200
Valea Mare	4	-	-	4	700
Zagarancea	2	-	2	-	370
TOTAL	58	3	15	40	10.950

În comunele raionului activează 48 biblioteci dintre care 1 deține sediu separat (Alexeevca) în celelalte fiind amplasate în incinta altor instituții (școli, grădinițe, case de cultură etc.). În comunele Pârlița și Sculeni activează câte un muzeu, cu 3.472 și respectiv 899 exponate. Numărul anual de vizitatori variază între 851 și 2,314 persoane.

Tabelul 62: Prezența bibliotecilor și muzeelor în mediul rural din raionul Ungheni, 2021

UAT	Biblioteci			Muzeu		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr exponate	Număr mediu anual de vizitatori
Agronomovca	1	-	1	-	-	-
Alexeevca	1	1	-	-	-	-
Boghenii Noi	2	-	2	-	-	-
Buciumeni	1	-	1	-	-	-
Bumbăta	1	-	1	-	-	-
Bușila	1	-	1	-	-	-
Cetireni	1	-	1	-	-	-
Chirileni	1	-	1	-	-	-
Cioropcani	2	-	2	-	-	-
Condrătești	1	-	1	-	-	-

UAT	Biblioteci			Muzee		
	TOTAL	cu sediu separat	în incinta altor instituții	Numărul muzeelor	Număr expozate	Număr mediu anual de vizitatori
Cornești	1	-	1	-	-	-
Cornova	1	-	1	-	-	-
Costuleni	1	-	1	-	-	-
Florițoaia Veche	1	-	1	-	-	-
Hîrcești	2	-	2	-	-	-
Măcărești	2	-	2	-	-	-
Măgurele	1	-	1	-	-	-
Mănoilești	2	-	2	-	-	-
Morenii Noi	1	-	1	-	-	-
Năpădeni	1	-	1	-	-	-
Negurenii Vechi	4	-	4	-	-	-
Petrești	2	-	2	-	-	-
Pîrlița	3	-	3	1	3.472	2.314
Rădenii Vechi	1	-	1	-	-	-
Sculeni	3	-	3	1	899	851
Sinești	1	-	1	-	-	-
Teșcureni	1	-	1	-	-	-
Todirești	2	-	2	-	-	-
Unțești	1	-	1	-	-	-
Valea Mare	3	-	3	-	-	-
Zagarancea	2	-	2	-	-	-
TOTAL	48	1	47	2	4.371	3.165

3.8.5. Servicii anti-incendiarie

Pe teritoriul raionului Ungheni sunt dislocate următoarele obiective ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI:

- ✓ Direcția Situații Excepționale Ungheni (DSE Ungheni), strada A. Plămădeală 96;
- ✓ Unitatea Salvatori și Pompieri Ungheni din cadrul DSE mun. Ungheni (USP Ungheni), dislocată pe adresa mun. Ungheni str. A. Plămădeală 96;
- ✓ Serviciul „Postul salvatori și pompieri Cornești” (PSP Cornești) dislocat r-nul Ungheni or. Cornești str. P. Rareș;
- ✓ Postul salvatori și pompieri teritorial din primăria Sculeni r-nul Ungheni, dislocat în s. Sculeni.

Pe lângă unitățile USP Ungheni și PSP Cornești, în componența Direcției Situații Excepționale Ungheni mai intră și unitățile Serviciul Situații Excepționale (SSE) Nisporeni și Serviciul Situații Excepționale Călărași, care prestează serviciile anti-incendiarie pe teritoriul raioanelor Nisporeni și Călărași.

La sfârșitul anului 2021, în dotarea unităților speciale ale Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI erau:

- ✓ 17 autospeciale din care 7 autocisterne destinate pentru stingerea incendiilor, în cadrul Direcției Situații Excepționale mun. Ungheni;
- ✓ 5 autocisterne sunt în dotare în cadrul USP Ungheni;

- ✓ 2 autocisterne sunt în dotare în cadrul SPSP Cornești;
- ✓ 1 autospecială în dotarea postului de Salvatori și Pompieri teritorial Sculeni, care se află la evidență și întreținere în cadrul primăriei Sculeni.

În prezent, procesul de intervenție a unităților de pompieri și salvatori este asigurat cu un parc de autospeciale, utilaje și mijloace de transport cu termenii de exploatare expirat.

Numărul angajaților DSE mun. Ungheni conform statelor de organizare, conform tabelului următor:

Tabelul 63: Numărul angajaților DSE Ungheni, 2021

Subdiviziunea	Funcții aprobate			Funcții completate		
	Total	ofițeri	e/trupă	Total	ofițeri	subofițeri
DSE Ungheni	20	17	2	17	16	1
USP Ungheni	42	1	41	40	0	40
PSP Cornești	10	1	9	9	0	9
SSE Nisporeni	23	5	18	20	4	16
SSE Călărași	23	5	18	22	4	18
TOTAL	118	29	88	108	24	85

Postul salvatori și pompieri teritorial dislocat în s. Sculeni este un post de pompieri voluntari, și nu este finanțat din bugetul DSE Ungheni.

La moment este în construcție și preconizat pentru deschidere în anul 2022 - Postul salvatori și pompieri voluntari cu dislocația în s. Pârlița, care va deservi 13 localități.

Pentru următorii patru ani este preconizat deschiderea a două posturi salvatori și pompieri voluntari în s. Drujba, care va deservi 10 localități și s. Costuleni, care va deservi 8 localități.

3.8.6. Servicii transport public

3.8.6.1. Servicii transport public mediul urban

Din cele 2 localități urbane din componența raionului Ungheni, doar în mun. Ungheni sunt organizate și prestate serviciile de transport public.

Transportul de călători în municipiul Ungheni este compus din maxi-taxi care asigură transportul călătorilor inter-sector pe toată raza orașului. Pentru comoditatea locuitorilor municipiului / raionul Ungheni cât și a oaspeților, sunt organizate 6 rute de transport public. Serviciile sunt prestate de 3 operatori privați. De asemenea pe teritoriul municipiului activează și serviciul de taxi.

Conform Programului național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027, municipiul Ungheni nu dispune de un serviciu local de transport public urban de calitate acceptabilă, autoritățile publice locale nefiind capabile financiar să asigure procurarea unităților de transport moderne. Prin urmare în planul de acțiuni al programului a fost inclus 1 proiect strategic prioritar pentru mun. Ungheni în următorii ani:

- ✓ Dezvoltarea sistemului de transport public urban în municipiul Ungheni cu o valoare estimativă de 12 mil. MDL.

3.8.6.2. Servicii transport public mediul rural

Serviciile de transport public a pasagerilor în mediul rural sunt asigurate în mare parte de rutele naționale-urban asigurate de Filiala UNGHENI a SRL "Gărilor Auto Moderne".

Rutele transportului terestru de pasageri în localitățile raionului este asigurată de SRL Gărilor Auto Moderne, filiala Ungheni, prin intermediul a 13 operatori de transport., care asigur- 209 rute tur-retur din mun. Ungheni și localitățile raionului. Tabelul de mai jos prezintă informații detaliate despre dotare cu servicii de transport intra-raional.

Tabelul 64: Dotarea cu servicii de transport călători în raionul Ungheni

Ruta (Tur-Retur)	Frecvența circulației
Ungheni - Chirileni	11 rute pe zi
Ungheni – Condrătești	2 rute pe zi
Ungheni – Cornova	2 rute pe zi
Ungheni – Costuleni	7 rute pe zi
Ungheni – Coșeni	2 rute pe zi
Ungheni – Frăsinești	13 rute pe zi
Ungheni – Mănoilești	11 rute pe zi
Ungheni – Pîrlița	11 rute pe zi
Ungheni – Sinești	1 rută pe zi
Ungheni – Rădenii Vechi	12 rute pe zi
Ungheni – Todirești	12 rute pe zi
Ungheni – Teșcureni	4 rute pe zi
Ungheni – Unțești	17 rute pe zi
Ungheni – Petrești	17 rute pe zi
Ungheni – Florițoaia Nouă	1 rută pe zi
Ungheni – Florițoaia Veche	1 rută pe zi
Ungheni – Negurenii Vechi	3 rute pe zi
Ungheni – Morenii Noi	4 rute pe zi
Ungheni – Semeni	15 rute pe zi
Ungheni – Valea Mare	39 rute pe zi
Ungheni – Măcărești	12 rute pe zi
Ungheni – Cetireni	14 rute pe zi
Ungheni – Grozasca	7 rute pe zi
Ungheni – Grășeni	2 rute pe zi
Ungheni – Năpădeni	1 rută pe zi
Ungheni – Bumbata	5 rute pe zi
Ungheni – Rezina	4 rută pe zi
Ungheni – Bulhac	2 rute pe zi
Ungheni – Curtoaia	3 rute pe zi
Ungheni – Mînzești	2 rute pe zi
Ungheni – Morenii Vechi	5 rute pe zi

Sursa: Conform Deciziilor Consiliului Raional Ungheni

Din perspectiva conexiunilor în teritoriu, legăturile dintre localitățile raionului Ungheni se realizează de-a lungul următoarelor căi de circulație:

- ☑ Drumul republican R1: care facilitează legăturile dinspre Chișinău spre zona de vest a țării (spre frontiera cu România: Chișinău – Ungheni – Frontiera cu România);
- ☑ Drumul republican R17: care facilitează legătura cu or. Fălești (Fălești – Pîrlița);

- ✓ Drumul republican R16: care facilitează legătura cu r-ul Bălți (Bălți – Fălești – Sculeni – Ungheni);
- ✓ Drumul regional G91: care facilitează legătura Ungheni – Bărboieni – Nemțeni – M1 (drum expres);
- ✓ Drumul regional 62: care facilitează legătura între localitățile raionului cu cele din raionul Fălești;
- ✓ Drumul regional G88: care facilitează legătura între localitățile raionului cu cele din raionul Călărași și accesul spre drumul expres M5 (Cornești – Boghenii Noi – Năpădeni – M5)
- ✓ Drumul regional G87: care facilitează legătura între localitățile raionului (R17 – Țîghira - Hristoforovca – R1);
- ✓ Drumul regional G90: care facilitează legătura drumul G89 – Alexeevca – Florițoaia Veche – Ungheni – G91.

În ceea ce privește legăturile feroviare, una dintre principalele joncțiuni feroviare ale Republicii Moldova se amplasată în raionul Ungheni.

Gara feroviară din mun. Ungheni este cel mai important nod feroviar din vestul Republicii Moldova, asigurând conexiunea feroviară transfrontalieră care leagă Republica Moldova cu statele din Vest.

3.8.7. Concluzii

Principale disfuncționalități de dezvoltare teritorială a raionului Ungheni se prezintă în tabelele de mai jos:

Tabelul 65: Centralizator al disfuncționalităților infrastructurii de servicii publice în mediul urban

Nr. Crt.	Amplasarea (UAT)	Descrierea disfuncționalităților
1	Mun. Ungheni	✓ Grad de ocupare a instituțiilor de învățământ preșcolar peste capacitatea de proiect a clădirilor; ✓ Grad redus de eficiență energetică a unor instituții ale învățământului primar și secundar general; ✓ Necesitatea unor investiții în modernizarea infrastructurii obiectelor de ocrotire a sănătății de importanță raională; ✓ Lipsa unui complex sportiv regional multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin); ✓ Lipsa unei zone de recreere moderne în municipiu; ✓ Lipsa unui serviciu local de transport public urban de calitate acceptabilă
2	Or. Cornești	✓ Calitate nesatisfăcătoare a condițiilor în instituțiile de învățământ; ✓ Lipsa unei zone de recreere moderne în oraș; ✓ Lipsa unor terenuri sportive moderne în oraș.

Tabelul 66: Centralizator al disfuncționalităților infrastructurii de servicii publice în mediul rural

Tipuri de disfuncționalități	Descrierea disfuncționalităților	Amplasarea (UAT)
Zone rurale puternic marginalizate, cu accesibilitate redusă la rețele de învățământ, sănătate, cultură, sport	Număr de locuri insuficiente în instituțiile preșcolare	Agronomovca, Buciumeni, Bumbata, Cetireni, Cioropcani, Costuleni, Măcărești, Morenii Noi, Petrești, Sinești, Todirești, Zagarancea
	Grad mic de ocupare a instituțiilor de învățământ primar și secundar (sub 20%)	Condrătești, Rădenii Vechi, Teșcureni, Sinești
	Lipsa unor terenuri sportive amenajate	Toate UAT-urile
	Lipsa activităților extrașcolare	Toate UAT-urile
	Lipsa farmaciilor sau a punctelor farmaceutice	Unțești, Sinești, Zagarancea, Morenii Noi, Mănoilești, Măgurele, Hîrcești, Cornova, Cornești, Condrătești, Cetireni, Bușila, Buciumeni, Boghenii Noi, Alexeevca și Agronomovca.
	Insuficiența zonelor de recreere în sate	Toate UAT-urile
	Nu au cămin cultural funcțional	Alexeevca

3.9 ALIMENTAREA CU APĂ ȘI CANALIZARE

3.9.1. Sisteme publice de alimentare cu apă

Sistemul public de alimentare cu apă reprezintă ansamblu de instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice prin care se realizează serviciul public de alimentare cu apă. Sistemul public de alimentare cu apă cuprinde următoarele componente: captări, aducțiuni, stații de tratare, stații de pompare cu sau fără hidrofor, rezervoare de înmagazinare, rețele publice de transport al apei, rețele publice de distribuție a apei⁸. În acest capitol se vor analiza acele sisteme publice de alimentare cu apă prin care se prestează servicii publice de alimentare cu apă în baza unor tarife aprobate.

3.9.1.1 Infrastructura de alimentare cu apă

Principalele surse de alimentare cu apă în raionul Ungheni sunt:

- ✓ **Sursa de suprafață – râul Prut** pentru mun. Ungheni și unele localități rurale din centru raionului (Zagarancea, Semen, Mănoilești, Vulpești, Cetireni, Florițoaia Nouă, Florițoaia Veche, Grozasca, Untești, Novaia Nicolaevca, Alexeevca, Serghieni, Lidovca și Rezina).
- ✓ **Sursă subterană - fântâni arteziene** pentru majoritatea localităților rurale și a or. Cornești. Unele fântâni arteziene sunt în proprietatea APL. Altele sunt gestionate și exploatate de către agenții economici. Exploatarea fântânilor arteziene de către agenții economici în zonele unde există sistem centralizat de alimentare cu apă nu facilitează benefic dezvoltarea durabilă a sistemului public de alimentare cu apă.
- ✓ **Sursă subterană - fântâni cu izvor** pentru alimentarea cu apă în zonele unde lipsesc sisteme publice centralizate de alimentare cu apă. Calitatea apei din fântânile cu izvor este grav afectată de dezvoltarea insuficientă a sistemului public de canalizare prin infiltrațiile apelor uzate din fosele septice.

Municipiul Ungheni

Sistemul public centralizat de alimentare cu apă potabilă din municipiul Ungheni este comun și pentru localitățile rurale Zagarancea și Semen. Acesta asigură cu apă localitățile din râul Prut și este compus din:

- ✓ Stație de captare a apei brute
- ✓ Stație de tratare a apei
- ✓ Stație de pompare a apei brute
- ✓ Stație de pompare a apei potabile
- ✓ 2 rezervoare de apă potabilă cu volum de 600 m³ (STA)
- ✓ 2 rezervoare de apă potabilă cu volum de 3 mii m³ (nefuncționale)

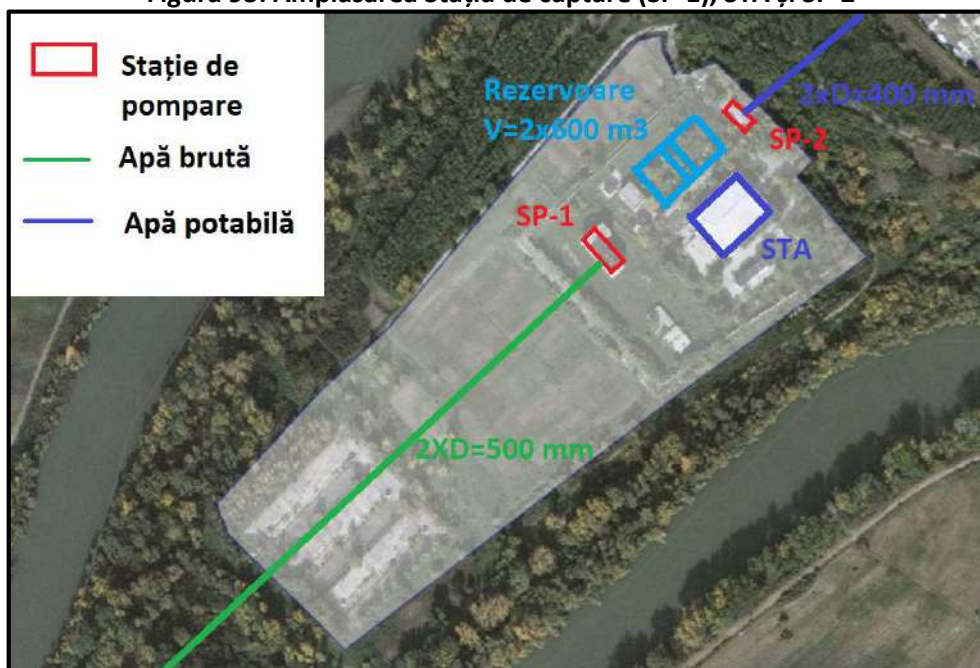
În mun. Ungheni mai există 5 fântâni arteziene și o stație de tratare a apei subterane în regiunea stației de cale ferată. Capacitatea stației de tratare este de 2,76 mii m³/zi. Din cauza stării tehnice precare a acestei stații de tratare și faptului că sistemul de alimentare cu apă de suprafață asigură în

⁸ În conformitate cu art. 4 din Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

totalitate necesarul mun. Ungheni, fântânile arteziene și stația de tratare menționată sunt conservate și nu se utilizează.

Stația de captare a apei din râul Prut a fost construită în anul 1972 și reconstruită în anul 2004, are o capacitate de 12,7 mii m³/zi. Apa se captează prin intermediul a 2 conducte de absorbție cu diametrul de 500 mm și se pompează cu ajutorul SP-1 spre stația de tratare prin 2 conducte de refulare din oțel cu diametrul de 400 mm. În SP-1 sunt instalate pompe FA 15.84 DEMI-250/20 (2 buc.), SEWATEC K200-4006-SEN 225M04 (1 buc.) și pompă SD 250/22,5 (1 buc.). Din cauză că consumul de apă diferă semnificativ în diferite perioade ale anului, pe parcursul anului se utilizează diferite agregate de pompare. Stația de captare a apei din râul Prut se află în intravilanul mun. Ungheni pe un teritoriu delimitat cu număr cadastral 92011030629 și suprafață de 10,7 ha.

Figura 93: Amplasarea Stația de captare (SP-1), STA și SP-2

Pe același teren se află și STA cu SP-2. În total pe acest teren sunt amplasate 12 construcții cu numerele cadastrale 92011030629.01 - 92011030629.12.

Stația de captare a apei, STA și SP-2 pe termen scurt și mediu vor prezenta o sursă de alimentare cu apă pentru o parte considerabilă a populației raionului Ungheni. În special, aceasta se va realiza cu interconectarea rețelelor mun. Ungheni cu apeductul regional Zagarancea – Costești. În conformitate cu actele normative⁹, **perimetrul I** al zonei de protecție sanitară a apeductelor din surse de suprafață este stabilit:

- ☑ În amonte – cel puțin 200 m de la priza de apă;
- ☑ În aval – cel puțin 100 m de la priza de apă;
- ☑ Pe malul din preajma prizei de apă – cel puțin 100 m de la oglinda apei în perioada de vară-toamnă;

⁹ În conformitate cu punctul 10.8, lit. a) din СНП 2.04.02-84* Alimentarea cu apă. Rețele și instalații externe; Pct. 22, lit. a) din Regulamentul privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013.

- ✓ În direcția opusă a malului față de priza de apă – la lățimea unui râu sau canal mic de 100 de metri toată zona și malul opus cu lățimea de 50 m de la marginea apei, în perioada de vară-toamnă cu volume reduse.

Perimetrul I al zonei de protecție sanitară cu regim sever, include teritoriul prizei de apă și trebuie îngrădit. Supravegherea și întreținerea în conformitate cu prevederile legale, a zonelor de protecție a construcțiilor și instalațiilor specifice sistemelor publice de alimentare cu apă sunt atribuțiile operatorului¹⁰. În această zonă nu se permite alte activități de cât cele strict de domeniul alimentării cu apă și trebuie să fie reglementate conform normativelor¹¹. Limitele zonei de apă din perimetrul I al zonei de protecție trebuie să fie indicate prin semne de avertizare și geamanduri.

Perimetrul II – zona de protecție sanitară cu regim de restricție se adoptă în conformitate cu actele normative¹²:

- ✓ În ambele direcții de-a lungul coastei cu 5 km;
- ✓ Limitele laterale - 750 m (pentru un teren deluros cu o pantă cu înclinație ușoară sau lentă).

În conformitate cu pct. 28 din Regulamentul privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013, **perimetrul III** - zona de protecție sanitară cu regim de observație a prizelor de apă de suprafață în fluxul de apă până și în aval coincid cu hotarele perimetrului II. Limitele laterale trebuie să treacă prin linia despărțirii apei în limita de 5 km, inclusiv a afluenților.

Stația de tratare a apei a fost construită în anul 1972 în apropiere de stația de captare. În anul 2012 s-au efectuat unele reparații a clădirilor și instalațiilor. Capacitatea de proiect a stației de tratare fiind de 12,7 mii m³/zi, care se utilizează la valoare de circa 5 mii m³/zi. Procesul de tratare este clasic pentru sursele de suprafață. Apa se amestecă cu reactivi pentru coagulare în 2 amestecătoare verticale, se decantează în 4 decantoare longitudinale și se filtrează în 4 filtre rapide. După tratare apa potabilă este înmagazinată în 2 rezervoare de apă potabilă, unde are loc procesul de dezinfecție cu clor.

Starea tehnică a stației de tratare este satisfăcătoare, cu excepția conductelor din oțel, care necesită a fi înlocuite.

De la STA apa potabilă este livrată mun. Ungheni prin intermediul **Stațiile de pompare SP-2**. Apa potabilă este pompată din 2 rezervoarele de 600 m³ fiecare de pe teritoriul STA în rețeaua de distribuție a apei. Această stație de pompare este dotată cu 4 grupe de pompe. Cele mai recent instalate sunt pompele de tip WILO NP 80/200 (5 buc.), care au fost instalate în 2004. Acest grup de pompe asigură presiunea în rețeaua de distribuție pentru majoritatea consumatorilor din mun. Ungheni și localitatea Zagarancea. Grupul de pompe WILO au un termen de exploatare expirat și în termen scurt va necesita înlocuire.

¹⁰ În conformitate cu art. 14, lit. c).din Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare; Pct. 6 din Regulamentul privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013.

¹¹ În conformitate cu punctul 10.21 – 10.24 din СНП 2.04.02-84* Alimentarea cu apă. Rețele și instalații externe; Pct. 2, lit. c) din Regulamentul privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013.

¹² În conformitate cu punctul 10.9 și 10.10 din СНП 2.04.02-84* Alimentarea cu apă. Rețele și instalații externe; Pct. 24-27 din Regulamentul privind zonele de protecție sanitară a prizelor de apă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 949 din 25.11.2013.

Perimetrul I al zonei de protecție sanitară cu regim sever pentru STA trebuie să coincidă cu împrejmuirea terenului, care trebuie să fie de:

- ✓ 30 m de la pereții rezervoarelor de apă;
- ✓ 15 m de la alte instalații.

Perimetrul II – zona de protecție sanitară cu regim de restricție pentru STA din mun. Ungheni coincide cu zona de protecție sanitară pentru stația de captare (Perimetrul II).

Pentru unii consumatori din blocurile de locuințe mai înalte sau situate la cote ridicate sunt prevăzute **11 stații de pompare hidrofor**.

Asigurarea cu apă a consumatorilor din localitatea Semenî trebuie să se efectueze prin intermediul unei stații de pompare, construită în anul 2016. La moment această stație de pompare nu este utilizată, iar localitatea Semenî este asigurată cu apă numai datorită funcționării SP-2. Din această cauză, în timpul verii, presiunea apei în sistemul de alimentare cu apă în Semenî este redusă.

Rezervoarele de apă potabilă de pe teritoriul STA sunt singurele rezervoare în funcțiune (2X600 m³). Starea tehnică a acestora este satisfăcătoare. În sistemul de alimentare cu apă a mun. Ungheni mai există încă 2 contrarezervoare subterane de acumulare a apei cu volum de 3000 m³ fiecare, amplasate în localitatea Elizavetovca și care nu se exploatează la moment. În localitatea Semenî este construit un turn de apă cu volum de 50 m³.

Lungimea **rețelelor de transport și distribuție a apei** în mun. Ungheni la finele anului 2020 a fost de 139,1 km. Rețelele sunt construite din diferite materiale (oțel - 57,7 km, fontă - 52,3 km, azbociment - 3,3 km, HDPE - 20,5 km și alte materiale 5,3 km). Cele mai vechi rețele sunt cele din oțel, azbociment și fontă cenușie. Acestea au cel mai înalt grad de uzură¹³ și necesită înlocuire. Rețelele noi sunt construite din polietilenă de înaltă densitate (HDPE). Diametrul maxim al conductelor este de 600 mm. Necesarul de extindere a rețelelor de apeduct în mun. Ungheni în anul 2020 a fost de 1,7 km.

Alimentarea cu apă a localității Zagarancea se efectuează printr-o conductă cu diametrul de 200 mm (HDPE), iar alimentarea cu apă a localității Semenî se realizează printr-o conductă cu diametrul 140 mm (HDPE).

Orașul Cornești

Sistemul public centralizat de alimentare cu apă în or. Cornești este în cea mai mare parte uzat și nefuncțional. Doar o parte mică din acest sistem mai funcționează, care asigură doar 5% din populația orașului. Sistemul de alimentare cu apă este compus dintr-o captare de apă freatică. Apa captată este acumulată într-un rezervor de 40 m³ de apă, de unde este distribuită prin rețea de distribuție de 1,3 km (oțel - 1 km, HDPE - 0,3 km). Sistemul respectiv este gestionat de o companie privată S.A. "Agroservicii" din mun. Ungheni.

Necesarul de reabilitare și extindere a rețelelor de alimentare cu apă în or. Cornești este de 14 km în or. Cornești și de 4,3 km în localitatea Romanovca.

¹³ Un indice ce caracterizează gradul de uzură a rețelei este Indicele Liniar de Reparații (ILR), ce prezintă numărul de reparații/km/an. În mun. Ungheni ILR este de 2-3 reparație/km/an.

La moment în or. Cornești se implementează un proiect investițional ambițios ("Aprovizionarea cu apa și canalizare a or. Cornești. Aprovizionarea cu apă a s. Romanovca. Stația de tratare"), cu următoarele obiective. În conformitate cu prevederile proiectului se planifică:

- ✓ Construcția stației de tratare a apei;
- ✓ Construcția stației de epurare a apelor uzate;
- ✓ Construcția rețelelor de distribuție a apei în or. Cornești - 10 km și pentru localitatea Romanovca – 4 km;
- ✓ Construcția rețelelor de canalizare în or. Cornești - 8 km.

În localitatea Romanovca se prevede sistem descentralizat de canalizare.

Localități rurale

Din numărul total de 72 localități rurale în 41 există sisteme publice de alimentare cu apă. Rețelele de alimentare cu apă în localitățile rurale ale raionului Ungheni sunt relativ noi.

Din totalul de 432 km de rețele de apă, 426 km sau 99% sunt confecționate din polietilenă sau polipropilenă. Cele mai vechi rețele sunt confecționate din oțel și azbociment, care ar necesita înlocuire prioritară (9 km). Necesitatea de extindere a rețelelor de apă în localitățile rurale unde există sisteme centralizate de apă se estimează la 125,3 km.

În 31 de localități din raion, în care locuiesc cca 16 963 locuitori, nu există în genere sisteme centralizate de aprovizionare cu apă.

Tabelul 67: Localități în care nu există sisteme centralizate de alimentare cu apă

#	APL din care face parte	Localitate	Populația, persoane	Comentariu
1.	or. Cornești	Romanovca	433	Documentația de proiect a fost elaborată ("Aprovizionarea cu apă și canalizare a or. Cornești. Aprovizionarea cu apă a s. Romanovca. Stația de tratare", care prevede construcția a 4 km de rețele.)
2.	com. Agronomovca	Zăzulenii Noi	291	Este necesar de construit cca 4 km de apeduct. Este proiect "Construcția sistemului de alimentare cu apă pentru satele Zăzulenii Noi și Negurenii Noi".
3.	com. Alexeevca	Alexeevca	1020	Proiect în realizare
4.		Lidovca	25	("Aprovizionare cu apă a satelor Alexeevca și s. Lidovca, com. Alexeevca, r-ul Ungheni")
5.		Săghieni	22	
6.	com. Boghenii Noi	Boghenii Vechi	293	
7.		Mircești	335	Proiect "Alimentarea cu apă în s. Mircești"
8.		Poiana	246	Proiect traseul Cornești – Poiana - Boghenii Noi, alimentarea în s Poiana.
9.	com. Buciumeni	Buciumeni, loc.st.cf.	3	
10.	com. Cioropcani	Bulhac	201	
11.		Stolniceni	748	Rețeaua de apeduct Stolniceni
12.	com. Condrătești	Curtoiaia	237	
13.	s. Cornești	Cornești	1976	Proiecte în derulare, cu finanțare din partea FEN "Alimentarea cu apă și sistemul de canalizare cu

#	APL din care face parte	Localitate	Populația, persoane	Comentariu
				stație de epurare a s. Cornești" (2015-prezent).
14.	com. Hârcești	Hârcești	588	Proiect în realizare "Aprovizionarea cu apă a satului Hârcești, raionul Ungheni"
15.		Leordoia	20	
16.		Mînzătești	418	Construirea rețelelor de alimentare cu apă a satului Mînzătești, raionul Ungheni
17.		Veverița	162	
18.	com. Măcărești	Măcărești	3142	Proiect în derulare "Alimentarea cu apă a satului Măcărești" (2014 – prezent).
19.		Frăsinești	1175	
20.	s. Măgurele	Măgurele	824	Proiect în derulare "Alimentarea cu apă și canalizarea a localității Măgurele"
21.	com. Morenii Noi	Șicovăț	123	Necesar de extindere 3 km de apeduct.
22.	com. Negurenii Vechi	Coșeni	299	
23.		Țâghira	636	
24.		Zăzulenii Vechi	291	
25.	com. Petrești	Petrești, loc. st.cf.	5	
26.	com. Pârlița	Hristoforovca	576	"Alimentarea cu apă potabilă a s. Hristoforovca, r-nul Ungheni"
27.	s. Rădenii Vechi	Rădenii Vechi	1653	"Construcția rețelei de apă și canalizare în satul Radenii Vechi, r. Ungheni"
28.	com. Sinești	Pojarna	20	
29.	com. Valea Mare	Buzduganii de Jos	442	"Alimentarea cu apă potabilă a sat. Buzduganii de Jos"
30.		Buzduganii de Sus	495	"Alimentarea cu apă potabilă a sat. Buzduganii de Sus"
31.	com. Zagarancea	Elizavetovca	264	Proiect "Construcția apeductului în satul Elizavetovca" după la EU4Ungheni.
		TOTAL	16 963	

Apeductul regional de alimentare cu apă din râul Prut

În partea centrală a raionului, Consiliul Raional Ungheni de mai mulți ani dezvoltă o aducțiune regională de aprovizionare cu apă, menită să acopere în perspectivă cu serviciu de alimentare cu apă 28 localități cu o populație de cca 34 mii locuitori (a se vedea tabelul de mai jos). Infrastructura acestui sistem regional este parțial construită deja.

Tabelul 68: Apeeduct public centralizat regional Zagarance – Cornești

#	Clustere	Localități	Comentariu
1	Mănoilești	Mănoilești, Vulpești, Cetireni, Florițoaia Nouă, Florițoaia Veche, Grozasca, Unțești, Novaia Nicolaevca, Alexeevca, Serghieni, Lidovca, Rezina (9646 locuitori).	Ramificația magistrală către localitatea Mănoilești (4,6 km) a fost deja construită. Au fost construite și ramificațiile spre localități. A fost edificată stația de tratare a apei din Vulpești, care în prezent practic nu funcționează. Consumatorii sunt alimentați cu apă tehnică.
2	Cornești	or. Cornești, s. Cornești, Bumbăta, Rădenii Vechi, Romanovca, Tescureni, Mircești, Poiana, Boghenii Noi (10 709 locuitori).	Conducta magistrală Zagarancea – Cornești (de cca 27 km) a fost deja construită. La diferite etape sunt construcțiile de rețele spre și în localități.

#	Clustere	Localități	Comentariu
3	Bușilă	Agronomovca, Bușila, Chirileni, Grășeni, Todirești, Hristoforovca, Pârlița (13 717 locuitori).	Lucrările sunt în desfășurare din 2017. La diferite etape sunt construcțiile de rețele spre și în localități.

În calitate de sursă de alimentare cu apă pentru apeductul regional este utilizată stația de captare a apei pentru irigare din râul Prut din localitatea Zagarancea, care se află în gestiunea Agenției "Apele – Moldovei" (Agenția Proprietății Publice).

Figura 94: Schema de aprovizionare cu apă pentru sectorul centru din raionul Ungheni

În baza contractului încheiat între Agenția "Apele Moldovei" și Î.M. "Apă – Ungheni", apa este captată și pompată prin intermediul unei conducte cu diametrul de 700 mm și lungime de 4,6 km¹⁴ în rezervorul de 1,000 m³.

Din rezervorul de acumulare apa este pompată spre stația de tratare din localitatea Vulpești. După tratare apa este distribuită printr-o rețea de transport la toate localitățile din clusterul Mănoilești. La moment din apeductul regional sunt asigurați cu servicii centralizate de alimentare cu apă circa 6 326 de locuitori (2 263 gospodării) din 9646 locuitori ai clusterului Mănoilești. Acoperirea cu servicii centralizate de alimentare cu apă a clusterului Mănoilești este de 66%.

În perspectivă se planifică dezvoltarea apeductului regional pentru toate clusterurile din Zona de Centru a raionului Ungheni. De asemenea, se prevede posibilitatea conectării apeductului regional la stația de tratare a apei din mun. Ungheni. În acest scop, în anul 2017, de către SRL "Acvaproiect", a fost elaborat un proiect tehnic, care prevede construcția apeductului cu diametrul de 350 mm și lungime de 3,6 km, care ar asigura conectarea apeductului regional Zagarancea – Cornești la rețelele din mun. Ungheni. Apeeductul respectiv deja a fost construit. Urmează să fie construită și stația de pompare ce ar asigura cu apă potabilă consumatorii respectivi.

3.9.1.2 Acoperirea cu servicii publice de alimentare cu apă

Conform datelor statistice pentru anul 2020, circa 65% din populația prezentă a raionului Ungheni au acces la sisteme centralizate de alimentare cu apă, inclusiv 92% în zona urbană și 49% - în zona rurală. După acest indicator, raionul se apropie de media națională (67,3%) și corespunde cu media pe Regiunea de Dezvoltare Centru (65%).

Tabelul de mai jos prezintă unele date statistice comparative pentru nivelul de acoperire cu servicii publice de alimentare cu apă.

Tabelul 69: Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de alimentare cu apă

#	Indicator	Raionul Ungheni	Regiunea de Dezvoltare Centru ¹⁵	Republica Moldova
1.	Ponderea localităților cu servicii centralizate de alimentare cu apă	58%	-	-
2.	Ponderea populației care are acces la sisteme centralizate de alimentare cu apă, inclusiv:	65%	65%	67,3%
2.1	Zona urbană	92%	92%	-
2.2	Zona rurală	49%	47%	-
3.	Apă furnizată la un locuitor, m ³ (2020)	27	30	34

Sursa: www.statistica.md (Locuințe și Populație 2020) și chestionarele completate

Actualmente, sisteme centralizate de aprovizionare cu apă funcționează în 43 din 74 localități din raionul Ungheni, ceea ce constituie 58% din total. Respectiv, în 31 de localități din raion, în care locuiesc cca 16 963 locuitori, nu există în genere sisteme centralizate de aprovizionare cu apă.

¹⁴ Stația de captare din Zagarancea și conducta de transport al apei cu lungimea de 4,6 km se află în gestiunea Agenției "Apele Moldovei" (Agenția Proprietății Publice).

¹⁵ Fără a lua în considerare mun. Chișinău.

Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă în municipiul Ungheni constituie cca 99% (31,4 mii persoane sau 13,6 mii gospodării casnice), ceea ce este peste media pe orașe din Regiunea de Dezvoltare Centru (92%).

Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă în mun. Ungheni în ultimii ani a crescut considerabil datorită implementării proiectului ”Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în mun. Ungheni, s. Zagarancea, s. Semeni și s. Petrești” (GIZ).

Totodată, acoperirea cu servicii în a doua localitate urbană din raion – orașul Cornești – este la un nivel foarte jos. Doar 5% din populație (111 persoane sau 60 gospodării casnice) au acces la servicii de alimentare cu apă. Concomitent, în localitatea Romanovca din componența or. Cornești nu există sistem centralizat de alimentare cu apă. Respectiv, situația în orașul Cornești este una dintre cele mai nefavorabile din raion, inclusiv în rândul localităților rurale.

Informația detaliată cu privire la acoperirea cu servicii centralizate de alimentare cu apă în raionul Ungheni este prezentată în tabelul de mai jos:

Tabelul 70: Acoperirea localităților raionului cu servicii de aprovizionare centralizată cu apă

#	Unitatea administrativ-teritorială	Localitatea	Populația/Gospodării	Populația/Gospodării conectați la sistemul de alimentare cu apă	Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă, %
1.	Agronomovca	Agronomovca	629/272	605/243	89%
2.		Negurenii Noi	55/17	55/17	100%
3.		Zăzulenii Noi	291/114	0/0	0%
4.	Alexeevca	Alexeevca	1020/399	0/0	0%
5.		Lidovca	25/28	0/0	0%
6.		Săghieni	22/31	0/0	0%
7.	Boghenii Noi	Boghenii Noi	484/173	206/121	70%
8.		Boghenii Vechi	293/115	0/0	0%
9.		Izvoreni	93/41	62/33	80%
10.		Mircești	335/126	0/0	0%
11.		Poiana	246/105	0/0	0%
12.	Buciumeni	Buciumeni	587/224	456/147	66%
13.		Buciumeni, loc.st.cf	3/5	0/0	0%
14.		Florești	666/202	641/192	95%
15.	Bumbăta	Bumbăta	2112/702	1129/434	95%
16.	Bușila	Bușila	1746/568	1685/416	73%
17.	Cetireni	Cetireni	1822/820	1056/515	63%
18.	Chirileni	Chirileni	1737/637	1296/447	70%
19.	Cioropcani	Cioropcani	1481/656	840/218	33%
20.		Bulhac	201/143	0/0	0%
21.		Stolniceni	748/382	30/10	3%
22.	Condrătești	Condrătești	900/320	380/158	49%
23.		Curtoia	237/120	0/0	0%
24.	Cornești	Cornești	1976/952	0/0	0%
25.	Cornova	Cornova	972/414	800/240	58%
26.	Costuleni	Costuleni	3048/1023	1494/500	49%
27.	Florițoaia Veche	Florițoaia Veche	861/370	600/194	52%
28.		Florițoaia Nouă	455/206	138/46	22%
29.		Grozasca	731/314	550/182	58%
30.	Hârcești	Hârcești	588/220	0/0	0%
31.		Drujba	624/230	500/150	65%
32.		Leordoia	20/14	0/0	0%
33.		Mânzătești	418/150	0/0	0%
34.		Veverița	162/50	0/0	0%

#	Unitatea administrativ-teritorială	Localitatea	Populația/ Gospodării	Populația/Gospodării conectați la sistemul de alimentare cu apă	Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă, %
35	Măcărești	Măcărești	3142/1028	0/0	0%
36		Frăsinești	1175/432	0/0	0%
37	Măgurele	Măgurele	824/324	0/0	0%
38	Mănoilești	Mănoilești	833/319	675/220	69%
39		Novaia Nicolaevca	179/79	148/70	89%
40		Rezina	723/360	524/170	47%
41		Vulpești	1408/491	890/290	59%
42	Morenii Noi	Morenii Noi	1154/400	150/50	12%
43		Șicovăț	123/43	0/0	0%
44	Năpădeni	Năpădeni	872/420	525/176	42%
45	Negurenii Vechi	Negurenii Vechi	595/261	260/130	50%
46		Coșeni	299/159	0/0	0%
47		Țighira	636/273	0/0	0%
48		Zăzulenii Vechi	291/161	0/0	0%
49	Petrești	Petrești	3636/1143	2835/945	83%
50		Petrești, loc.st.cf	5/5	0/0	0%
51		Medeleni	468/171	389/158	92%
52	Pârlița	Pârlița	4942/2320	4100/2000	83%
53		Hristoforovca	576/320	0/0	0%
54	Rădenii Vechi	Rădenii Vechi	1653/620	0/0	0%
55	Sculeni	Sculeni	2569/1025	2500/1017	99%
56		Blindești	557/201	458/154	77%
57		Floreni	274/102	223/70	69%
58		Gherman	1604/561	240/70	12%
59	Sinești	Sinești	1106/370	760/280	76%
60		Pojarna	20/8	0/0	0%
61	Teșcureni	Teșcureni	1012/350	820/195	56%
62	Todirești	Todirești	3274/1050	1737/579	55%
63		Grăseni	813/291	651/217	75%
64	Unțești	Unțești	1567/690	1400/490	71%
65	Valea Mare	Valea Mare	1521/532	1140/380	71%
66		Buzduganii de Jos	442/181	0/0	0%
67		Buzduganii de Sus	495/185	0/0	0%
68		Morenii Vechi	583/216	300/100	46%
69	Zagarancea	Zagarancea	1508/481	1425/475	99%
70		Elizavetovca	264/176	0/0	0%
71		Semeni	1647/642	1590/630	98%
72	or. Cornești	Romanovca	433/197	0/0	0%
73		or. Cornești	2458/1146	111/60	5%
74	mun. Ungheni	Ungheni	32375/13 698	31394/13 596	99%
	Total URBAN		34833/14 842	31455 / 13 656	92%
	Total RURAL		68 811/26 730	34 492/13 209	49%
	TOTAL per raion Ungheni		103644/41572	62952/26 865	65%

Notă: Gradul de acoperire cu servicii de alimentare cu apă este calculat reieșind din umărul de gospodării conectate la serviciul public de alimentare cu apă din numărul total de gospodării. Nu sa luat în calcul populația, deoarece datele sunt mai puțin exacte, fiind supusă fenomenului de migrațiune temporare sau permanente și respectiv cifrele nu sunt exacte.

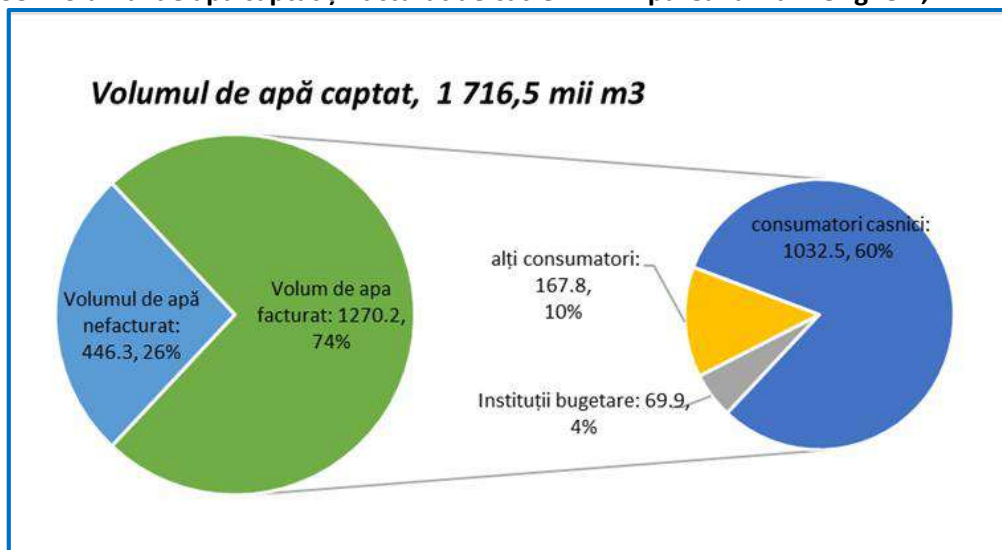
3.9.1.3 Apa Neaducătoare de Venit (NRW)

I.M. "Apă-Canal" din Ungheni este de facto cel mai mare operator regional de facto din raion, ce livrează servicii de alimentare cu apă mun. Ungheni și localităților Zagarancea și Semeni (34%). Cealalți operatori sunt mult mai mici.

În cele mai multe cazuri sursele de apă subterană (fântânele arteziene) nu sunt dotate cu debitmetre certificate metrologic și nu permite o analiză a corectă a apei neaducătoare de venit. De aceea, din punct de vedere a perspectivei de regionalizare, o analiză mai detaliată va fi efectuată pentru sistemul de alimentare cu apă a celui mai mare operator din regiune.

Conform datelor statistice pentru anul 2020, I.M. "Apă-Canal" din Ungheni a captat 1 716,5 mii m³ de apă. Volumul apei realizate consumatorilor a constituit 1 270,2 mii m³. Apa neaducătoare de venit a constituit 446,3 mii m³ sau 26% din volumul captat.

Figura 95: Volumul de apă captat și facturat de către I.M. "Apă-Canal" din Ungheni, mii m³ (2020)

Din volumul total de apă neaducătoare de venit (446,3 mii m³) - 257 mii m³ sunt raportate de operator ca volumul de apă folosit în procesele tehnologice și pentru necesitățile proprii.

În ultimii ani apa neaducătoare de venit a înregistrat o descreștere semnificativă. Dinamica apei neaducătoare de venit este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 71: Dinamica apei neaducătoare de venit Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni

#	Indicatori	2017	2018	2019	2020
1:	Volumul de apă captat, mii m ³	1847,1	1706,3	1771,4	1716,5
2:	Volumul de apă facturat consumatorilor, mii m ³	1223,2	1208,5	1171,5	1270,2
2.1.	populație	941,4	944,5	920,6	1032,5
2.2.	instituții bugetare	115,0	102,2	89,6	69,9
2.3.	alți consumatori	166,8	161,8	161,5	167,8
3.	Volumul apei neaducătoare de venit, mii m ³	623,9	497,8	599,9	446,3
4.	Ponderea apei neaducătoare de venit, %	34	29	34	26

Sursa: Datele AMAC

Alți indicatori ce caracterizează sistemul de alimentare cu apă sunt prezentați în tabelul de mai jos.

Tabelul 72: Indicatori de performanță a sistemului de alimentare cu apă gestionat de către Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni

#	Indicator	2020	Media ¹⁶
1	Raportul procentual dintre cantitatea de apă nefacturată (captată - consumul facturat) și intrată în sistem, (%)	26	39,6
2	Cantitatea de ape neaducătoare de venit raportată la kilometru de rețea (m3 / km / zi)	8,8	16,1
3	Cantitatea de apă neaducătoare de venit pentru o conexiune (client) pe oră (l / con./h)	3,4	

Cantitatea de apă neaducătoare de venit în sistemul de alimentare cu apă gestionat de către Î.M. "Apă-Canal" Ungheni este la un nivel destul de jos în comparație cu alte orașe din Republica Moldova. Se atestă un nivel scăzut de pierderi atât tehnice cât și comerciale.

3.9.2. Sisteme publice de canalizare

3.9.2.1 Infrastructura de canalizare

În raionul Ungheni sunt foarte puține sisteme publice centralizate de canalizare funcționale, necesitând investiții majore pentru dezvoltare, extindere și modernizare.

Printre cauzele ce au contribuit la această situație se poate de evidențiat:

- ✓ Lipsa surselor financiare pentru dezvoltarea și exploatarea acestor sisteme costisitoare;
- ✓ Raionul este preponderent rural. Cca 66% din populație locuiește în zona rurală, ceea ce înseamnă costuri sporite de extindere și exploatare a sistemelor centralizate de canalizare;
- ✓ Rețeaua localităților din raion este foarte fragmentată: cca 88% din localitățile raionului au o populație de sub 2 000 locuitori, inclusiv 38% - sub 500 locuitori, ceea ce îngreunează și scumpește simțitor capacitatea de dezvoltare, întreținere și gestiune a sistemelor centralizate de canalizare.

De aceia, în localitățile rurale preponderent sunt utilizate sisteme descentralizate de canalizare bazate în special pe fose septice, cu infiltrare în sol.

În raion există doar 6 sisteme centralizate de canalizare, dintre care 2 în localități urbane (mun. Ungheni și or. Costești) și 4 în localitățile rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grăseni și s. Petrești).

O informație mai detaliată despre sistemele centralizate de canalizare din raion este prezentată în tabelul de mai jos:

Tabelul 73: Acoperirea localităților raionului cu servicii centralizate de canalizare

#	Unitatea administrativ - teritorială	Localitatea	Populația/ Gospodării	Populația/ Gospodării conectați la sistemul de canalizare	Acoperirea cu servicii de canalizare %	Nota Bene
1	Agronomovca	Agronomovca	629/272	-	-	
2		Negurenii Noi	55/17	-	-	
3		Zăzulenii Noi	291/114	-	-	
4	Alexeevca	Alexeevca	1020/399	-	-	

¹⁶ Media anului 2019 pentru 36 dintre cei mai mari operatori de servicii din Republica Moldova (sursa Asociația "Moldova Apa-Canal").

#	Unitatea administrativ - teritorială	Localitatea	Populația/ Gospodării	Populația/ Gospodării conectați la sistemul de canalizare	Acoperirea cu servicii de canalizare %	Nota Bene
5		Lidovca	25/28	-	-	
6		Săghieni	22/31	-	-	
7	Boghenii Noi	Boghenii Noi	484/173	-	-	
8		Boghenii Vechi	293/115	-	-	
9		Izvoreni	93/41	-	-	
10		Mircești	335/126	-	-	
11		Poiana	246/105	-	-	
12	Buciumeni	Buciumeni	587/224	-	-	
13		Buciumeni, loc.st.cf	3/5	-	-	
14		Florești	666/202	-	-	
15	Bumbăta	Bumbăta	2112/702	-	-	
16	Bușila	Bușila	1746/568	-	-	
17	Cetireni	Cetireni	1822/820	-	-	
18	Chirileni	Chirileni	1737/637	307/106	17%	Rețea de canalizare, SEAU cu capacitate de 98 m³/zi (2015)
19	Cioropcani	Cioropcani	1481/656	-	-	
20		Bulhac	201/143	-	-	
21		Stolniceni	748/382	-	-	
22	Condrătești	Condrătești	900/320	-	-	
23		Curtoia	237/120			
24	Cornești	Cornești	1976/952	-	-	
25	Cornova	Cornova	972/414	-	-	În proces de construcție 6 km și SEAU
26	Costuleni	Costuleni	3048/1023	-	-	
27	Florițoaia Veche	Florițoaia Veche	861/370	-	-	
28		Florițoaia Nouă	455/206	-	-	
29		Grozasca	731/314	-	-	
30	Hîrcești	Hîrcești	588/220	-	-	
31		Drujba	624/230	-	-	
32		Leordoia	20/14	-	-	
33		Mînzătești	418/150	-	-	
34		Veverița	162/50	-	-	
35	Măcărești	Măcărești	3142/1028	-	-	
36		Frăsinești	1175/432	-	-	
37	Măgurele	Măgurele	824/324	-	-	
38	Mănoilești	Mănoilești	833/319	-	-	
39		Novaia Nicolaevca	179/79	-	-	
40		Rezina	723/360	-	-	
41		Vulpești	1408/491	-	-	
42	Morenii Noi	Morenii Noi	1154/400	-	-	
43		Șicovăț	123/43	-	-	
44	Năpădeni	Năpădeni	872/420	-	-	În proces de construcție SEAU și 1km de rețele
45	Negurenii Vechi	Negurenii Vechi	595/261	-	-	
46		Coșeni	299/159	-	-	
47		Țîghira	636/273	-	-	
48		Zăzulenii Vechi	291/161	-	-	

#	Unitatea administrativ - teritorială	Localitatea	Populația/ Gospodării	Populația/ Gospodării conectați la sistemul de canalizare	Acoperirea cu servicii de canalizare %	Nota Bene
49	Petrești	Petrești	3636/1143	41/13	1%	Rețea de canalizare, SEAU cu capacitate de 22 m³/zi (2006)
50		Petrești, loc.st.cf	5/5	-	-	
51		Medeleni	468/171	-	-	
52	Pîrlița	Pîrlița	4942/2320	-	-	
53		Hristoforovca	576/320	-	-	
54	Rădenii Vechi	Rădenii Vechi	1653/620	-	-	
55	Sculeni	Sculeni	2569/1025	-	-	
56		Blindești	557/201	-	-	
57		Floreni	274/102	-	-	
58		Gherman	1604/561	-	-	
59	Sinești	Sinești	1106/370	-	-	
60		Pojarna	20/8	-	-	
61	Teșcureni	Teșcureni	1012/350	-	-	
62	Todirești	Todirești	3274/1050	75/25	2%	Rețea de canalizare, SEAU cu capacitate de 25 m³/zi (2015)
63		Grăseni	813/291	60/20	7%	Rețea de canalizare, SEAU nu este
64	Unțești	Unțești	1567/690	-	-	
65	Valea Mare	Valea Mare	1521/532	-	-	
66		Buzduganii de Jos	442/181	-	-	
67		Buzduganii de Sus	495/185	-	-	
68		Morenii Vechi	583/216	-	-	
69	Zagarancea	Zagarancea	1508/481	-	-	
70		Elizavetovca	264/176	-	-	
71		Semeni	1647/642	-	-	SEAU doar pentru Gimnaziu și Gradiniță
72	or. Cornești	Romanovca	433/197	-	-	
73		or. Cornești	2458/1146	903/420	37%	Rețea de canalizare fără SEAU
74	mun. Ungheni	Ungheni	32375/13 698	21454/9047	66%	Rețea de canalizare, SE cu capacitate de 15000 m³/zi (1975)
	Total URBAN		34833/14 842	22357/9467	64%	
	Total RURAL		68 811/26 730	483/164	0.6%	
	TOTAL raion Ungheni		103644/41572	22840/9631	23%	

Notă: Gradul de acoperire cu servicii de canalizare este calculat reieșind din umărul de gospodării conectate la serviciul public de canalizare din numărul total de gospodării. Nu sa luat în calcul populația, deoarece datele sunt mai puțin exacte, fiind supusă fenomenului de migrațiune temporare sau permanente și respectiv cifrele nu sunt exacte.

3.9.2.1.1. Rețele publice de canalizare

În raion există doar 6 localități ce dispun de rețele publice de canalizare. Descrierea detaliată a acestora este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 74: Rețele publice de canalizare în raionul Ungheni (2020)

#	APL	Localitatea	Lungimea rețelelor de canalizare km	Necesarul de extindere km	Descrierea
1.	mun. Ungheni	Ungheni	66,55 (total):	38,3	Necesarul de reabilitare a rețelelor de canalizare este de 39,7 km
			15,4 (beton armat)		
			19,8 (ceramică)		
			4,85 (azbociment)		
			24 (fontă)		
			2,5 (PVC)		
2.	or. Cornești	Cornești	4,6 (total):	6.2	Gestionat de către Î.M "Apă-Canal" or. Cornești. Nu dispune de stație de epurare a apelor uzate. Necesitatea de reabilitare 2,8 km
			3,8 (ceramică)		
			0,8 (azbociment)		
3.	s. Chirileni	Chirileni	13 (PVC)	-	SEAU (2015)
4.	com. Todirești	Todirești	2 (PVC)	7	SEAU (2015)
		Grăseni	1,3 (total):	3	Necesitatea de reabilitare 0,8 km. Nu este SEAU.
			0,9 (azbociment)		
			0,4 (PVC)		
6.	com. Petrești	Petrești	1 (ceramică)	-	SEAU (2006). Necesitatea de reabilitare 1 km
			0,4 (PVC)		

3.9.2.1.2. Stații de pompare a apelor uzate (SPAU)

3 stații de pompare locale a apelor uzate și o stație principală de pompare a apelor uzate (SPPAU) sunt în mun. Ungheni:

- ✓ SPAU-1 din str. Ungureanu, cu pompe vechi CM 100/65-250;
- ✓ SPAU- 2 din str. Caragiale, cu pompe WILO EMU FA05.32RFE;
- ✓ SPAU-3 din str. Burebista), cu pompe WILO EMU FA05.32E112, care pompează apele uzate la SPPAU.
- ✓ SPPAU a fost construită în anul 1974. În anul 2005 au fost montate 2 pompe de marcă WILO EMU FA 10.94E-318-180.

Starea tehnică a stațiilor de pompare este satisfăcătoare, cu excepția bazinului de recepție de la SPPAU, care necesită a fi curățat de nămolul acumulat (de prevăzut o sistemă ce ar împiedica colmatarea rezervorului). Atât pompele CM de la SPAU-1, cât și pompele WILO de la SPPAU au un termen îndelungat de exploatare și necesită înlocuire.

3.9.2.1.3. Epurarea apelor uzate

În raionul Ungheni există doar **5 stații de epurare a apelor uzate (SEAU)**, care preiau apele uzate de la consumatorii din localitățile unde sunt amplasate sau construite doar pentru unele instituții publice:

- ✓ SEAU pentru mun. Ungheni, amplasată lângă localitatea Valea Mare (capacitate de 15 mii m³/zi, se utilizează la capacitate de 2,2 mii m³/zi), construită în anul 1975. Stația de epurare

preia apele uzate doar de la consumatorii din mun. Ungheni (instituții publice, agenți economici și 9 047 gospodării casnice);

- ✓ SEAU din localitatea Petrești (capacitate de 22 m³/zi), construită în anul 2006, Stația de epurare preia apele uzate doar de la grădiniță, școala din localitate, un agent economic și 13 gospodării din localitate;
- ✓ SEAU din s. Chirileni (capacitate 98 m³/zi), construită în anul 2015 – epurează apele uzate doar din s. Chirileni. SEAU preia apele uzate de la instituții publice, agenți economici și 106 gospodării din localitate;
- ✓ SEAU din localitatea Todirești (capacitate 25 m³/zi), construită în anul 2015. Stația de epurare preia apele uzate de la instituții publice, agenți economici și 25 gospodării casnice din localitate;
- ✓ SEAU din localitatea Semeni (com. Zagarancea) cu 0,5 km de rețea de canalizare, construită doar pentru Gimnaziu și Grădiniță. La această SEAU nu sunt conectați alți consumatori de servicii.

SEAU pentru mun. Ungheni este situată în localitatea Valea Mare la o distanță de circa 10 km de municipiu, datorată amplasării stației de captare a apei pentru mun. Iași. SEAU pentru mun. Ungheni prezintă un interes pentru raionul Ungheni, deoarece ar putea prelua apele uzate de la mai multe localități.

Localitățile rurale Zagarancea și Semeni, care se află în aria de deservire a Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni nu dispun de sisteme centralizate de canalizare. Pentru localitățile rurale Zagarancea și Semeni sunt elaborate proiecte de execuție pentru construcția sistemelor centralizate de canalizare. La această SEAU ar putea fi racordate și alte localități după un studiu tehnico-economic argumentat.

SEAU pentru mun. Ungheni se află în extravilanul com. Valea Mare. Terenul pe care este amplasat este delimitat și înregistrat cu numărul cadastral 92742110003 și are o suprafață de 7.8152 ha (Figura 3-3). pe teritoriul SEAU sunt înregistrate 7 construcții (92742110003.01; 92742110003.02; 92742110003.03; 92742110003.04; 92742110003.06; 92742110003.07; 92742110003.08).

Figura 96: Amplasarea Stației de epurare a apelor uzate pentru mun. Ungheni

Procesul de epurare prevăzut la SEAU pentru mun. Ungheni (amplasată lângă localitatea Valea Mare) era convențional, ce prevedea treapta mecanică și biologică, cu dezinfectarea apei tratate. Pentru deshidratarea nămolului erau prevăzute platforme de nămol.

Actualmente instalațiile SEAU au un grad de uzură foarte înalt. La SEAU funcționează doar treapta mecanică. Respectiv, calitatea apelor uzate deversate nu corespunde cerințelor normative în vigoare.

Apele uzate parțial epurate sunt deversate în r. Prut. Starea tehnică precară a elementelor din metal și betoane nu permit careva lucrări de reabilitare a instalațiilor. Pentru mun. Ungheni este necesară construcția unei noi Stații de epurare a apelor uzate, posibil pe teritoriul celei existente.

Cu toate că capacitatea de proiect a SEAU din Valea Mare este de 15 mii m³/zi, astăzi sunt epurate în jur de 2,2 mii m³/zi, ceea ce se încadrează în categoria stațiilor mici de epurare (sub 5 mii m³/zi). În conformitate cu normele în vigoare¹⁷, zona de protecție sanitară pentru capacitatea actuală este de 200 m.

Stațiile de epurare din localitățile rurale sunt relativ noi, dar în mare parte sunt destinate instituțiilor publice și agenților economici.

Doar un număr foarte mic de gospodării deversează apele uzate la stațiile de epurare din localitățile rurale. Majoritatea gospodăriilor folosesc fose septice cu infiltrarea apei în sol, ce prezintă o sursă de poluare pentru sol și apele freatice.

3.9.3.2. Acoperirea cu servicii publice de canalizare

Acoperirea cu servicii publice de canalizare este mult mai joasă din cauza dezvoltării slabe a sistemelor publice de canalizare și fragmentarea localităților (ponderea mare a localităților mici).

Doar 23% din populația raionului Ungheni au acces la sisteme centralizate de canalizare, inclusiv 64% în zona urbană și 0,6% - în zona rurală. După acest indicator, raionul se clasează sub media națională de 32%, dar peste media pe Regiunea de Dezvoltare Centru (17%)¹⁸.

Tabelul de mai jos prezintă unele date statistice comparative pentru nivelul de acoperire cu servicii publice de canalizare.

Tabelul 75: Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de canalizare

#	Indicator	Raionul Ungheni	Regiunea de Dezvoltare Centru	Republica Moldova
1.	Ponderea localităților cu servicii centralizate de canalizare	8%	-	-
2.	Ponderea populației care are acces la sisteme centralizate de canalizare, inclusiv:	23%	17%	32%
2.1	Zona urbană	64%	55%	-
2.2	Zona rurală	0,6%	2%	-

Sisteme centralizate de canalizare funcționează doar în 6 din 74 localități din raion: în mun. Ungheni, or. Cornești (fără localitatea Romanovca) și localități rurale (Chirileni, Todirești, Grăseni și Petrești).

¹⁷ În conformitate cu Tabelul #9.1 din NCM G.03.01-2012 „Stații de capacitate mică de epurare a apelor uzate comunale”.

¹⁸ În conformitate cu BNS pentru anul 2020 și calculate de elaboratori (cu excepția mun. Chișinău).

Practic toate serviciile de canalizare centralizată sunt concentrate în zona urbană. În zona rurală doar circa 144 de gospodării beneficiază de servicii centralizate de canalizare.

În mun. Ungheni acoperirea cu servicii publice de canalizare constituie cca 66% (21,4 mii persoane sau 9 mii gospodării), ceea ce este peste media pe orașe din Regiunea de Dezvoltare Centru (55%)

Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare în orașul Cornești constituie cca 37% (903 persoane sau 420 gospodării), ceea ce este sub media pe orașe din Regiunea de Dezvoltare Centru (55%). În localitatea Romanovca din componența or. Cornești nu există sistem centralizat de canalizare.

3.9.3. Calitatea serviciilor

3.9.3.1. Calitatea apei livrate consumatorilor

Majoritatea localităților rurale și or. Costești utilizează apele subterane în scopul prestării serviciilor publice de alimentare cu apă. Rezervele de exploatare a apelor subterane pentru raionul Ungheni se estimează la 1,9 mii m³/zi de apă tehnică¹⁹

Raionul Ungheni nu dispune de rezerve subterane de exploatare a apei potabile. Apele subterane captate în localitățile raionului Ungheni se caracterizează prin poluare naturală cu unul sau mai mulți compuși, CMA a cărora depășește prevederile actelor normative în vigoare²⁰.

Apele subterane din raion se caracterizează prin depășirea concentrațiilor maxim acceptabile la așa compuși cum sunt: nitrații, fluor, cloruri, amoniu și sulfați.

În conformitate cu informația prezentată de APL din raion doar în 17 localități calitatea apei livrate consumatorilor corespunde normativelor în vigoare. În majoritatea localităților unde apa captată nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă nu există stații de tratare a apei. Doar în unele localități se aplică procesul de dezinfecție a apei cu compuși ai clorului.

O excepție pozitivă ar putea fi stația de tratare a apei subterane din Sculeni (dezvoltată cu sprijinul financiar și tehnic al proiectului "ApaSan" al Biroului de Cooperare al Elveției) cu o capacitate de 280 m³/zi, la care se utilizează procesul de oxidare pentru eliminarea compușilor de mangan, fier și sulf prin procesul de oxidare.

Mun. Ungheni și unele localități rurale (Zagarancea, Semeni și clusterul Mănoilești) utilizează apă de suprafață. Apa livrată de la STA din Ungheni corespunde normelor pentru apa potabilă.

În localitatea Vulpești există o stație de tratare a apei din râul Prut cu capacitate de 100 m³/h, destinată pentru alimentarea cu apă potabilă a localităților din Clusterul Mănoilești.

La moment stația de tratare respectivă practic nu funcționează, de aceea apa livrată consumatorilor este apă tehnică.

Totuși, din punct de vedere strategic, soluția optimă pentru aprovizionarea raionului cu apă potabilă urmează a fi bazată pe captarea și tratarea apei din râul Prut.

¹⁹ Sursa: GIZ/MLPS, Raportul privind resursele de apă disponibile, Gh. Jalalite, An. de Jong, 2013.

²⁰ Conform Legii nr. 182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile.

3.9.3.2. Calitatea apei uzate deversate

Doar circa 23% din locuitorii raionului Ungheni sunt conectați la rețelele de publice de canalizare. Ceilalți folosesc sisteme locale de canalizare cu infiltrarea apelor uzate în sol. Aceasta reprezintă o sursă considerabilă de poluare a apelor freactice.

Starea tehnică a SEAU pentru mun. Ungheni este nesatisfăcătoare datorită uzurii mari a instalațiilor. La moment, funcționează doar treapta mecanică. Apele uzate epurate incomplet prezintă o sursă de poluare pentru râul Prut și sistemele de alimentare cu apă din râu, amplasate în aval de stația de epurare.

În or. Cornești nu există stația de epurare, apele uzate deversate în sistemul de canalizare prezintă o sursă de poluare a mediului înconjurător.

În localitățile rurale există doar 4 stații de epurare a apelor uzate de capacitate mică, construite în perioada 2006 – 2015, la care sunt racordate instituțiile publice din localitate și un număr foarte mic de consumatori casnici - circa 144 gospodării:

- ✓ SEAU Petrești (capacitate de 22 m3/zi);
- ✓ SEAU Chirileni (capacitate 98 m3/zi);
- ✓ SEAU Todirești (capacitate 25 m3/zi);
- ✓ SEAU Semeni (doar pentru instituții publice).

3.9.3.3. Eficiența operațională

Continuitatea prestării serviciului de alimentare cu apă în mun. Ungheni este de 24 din 24 ore.

Deși partea centrală a orașului Ungheni este asigurată cu apă în continuu, unele părți marginalizate ale orașului practică întreruperi dese de alimentare din cauza avariilor, scurgerilor și presiunii insuficiente în rețea.

În localitățile rurale deservite de către Î.M. "Apă - Ungheni" (Clusterul Mănoilești) continuitatea serviciilor centralizate de alimentare cu apă este asigurată, de asemenea, 24 din 24 ore.

Continuitatea prestării serviciului de alimentare cu apă în or. Cornești nu se respectă. Apa se livrează pe grafic funcție de volumul de apă acumulat în rezervorul de apă. Se practică livrarea apei pentru 4 ore pe zi.

În majoritatea localităților rurale serviciile de alimentare cu apă se livrează continuu. Excepție sunt:

- ✓ Localitățile Buciumeni și Florești, unde se livrează peste o zi
- ✓ Costuleni – 16 ore pe zi
- ✓ Negurenii Vechi – 4 ore pe zi.

3.9.4. Operatorii serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare

În raionul Ungheni există 24 operatori de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și/sau de canalizare. Există mai multe forme organizator-juridică a operatorilor din raion. În majoritatea localităților sunt formate Întreprinderi Municipale (Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni, Î.M. "Apă - Ungheni"). De asemenea, o altă formă organizatorico-juridică este Asociația Obștească (Buciumeni, Cioropcani, Sculeni).

În or. Cornești activează în paralel 2 operatori de servicii:

- ✓ Î.M. "Apă-Canal" or. Cornești, care exploatează sistemul centralizat de canalizare;
- ✓ S.A. "Agroservicii" din Ungheni, care exploatează sistemul centralizat de apă din or. Cornești.

De asemenea, în localitatea Pârlița activează un operator privat SRL "Crisalim", care prestează servicii de alimentare cu apă în localitate. În localitățile Negurenii Noi, Morenii Noi serviciile de alimentare cu apă sunt prestate de către companii private.

De facto, în raionul Ungheni există doi operatori regionali Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni și Î.M. "Apă - Ungheni"

Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni a fost fondată de către Consiliul municipal Ungheni. Din 30.07.2015 operatorul dispune de licență de activitate #000527 în conformitate cu prevederile Legii #303 din 13.12.2013, valabilă până în 30.07.2040. Aceasta demonstrează că această companie dispune de minimul necesar de personal calificat și dotări tehnice.

Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni prestează servicii în mun. Ungheni și localitățile Zagarancea și Semeni. Forma organizator-juridică a operatorului din mun. Ungheni este de "Întreprindere Municipală", fiind fondată de Consiliul Municipal. Pe termen mediu este prevăzută conectarea localității Petrești. Per ansamblu, operatorul din mun. Ungheni deja acoperă cu servicii peste 34% din populația raionului. Procesul de regionalizare poate continua cu alte localități, indiferent de interconectarea sistemelor fizice a infrastructurii dintre aceste unități administrativ teritoriale.

Î.M. "Apă-Ungheni" a fost fondată în anul 2011 de către Consiliul Raional Ungheni. Activitatea de prestare a serviciilor de alimentare cu apă a demarat în anul 2017. Operatorul prestează servicii de alimentare cu apă brută din râul Prut în 10 localități rurale din raion: Mănoilești, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Alexeevca, Unțești, Cetireni, Vulpești, Rezina, Novaia Nicolaevca și Grozasca (clusterul Mănoilești). Per ansamblu, operatorul acoperă cu servicii circa 9% din populația raionului. Operatorul nu dispune de licență de activitate.

Î.M. "Apă-Ungheni" procură apă de la Agenția "Apele-Moldovei". Operatorul deservește o rețea de conducte magistrale de transport a apei brute pentru transportul apei brute și exploatează 8 stații de pompare de apă brută.

În localitățile rurale operatorul mai deservește încă 97,2 km de rețele de distribuție a apei. Aceste rețele sunt confecționate din polietilenă și sunt relativ noi (construite în anii 2013 – 2016). Nu toate rețelele construite sunt transmise în gestiunea operatorului.

În localitatea Vulpești operatorul gestionează o STA cu capacitatea de 100 m3/h.

În perspectivă operatorul respectiv urmează să presteze servicii și în clusterelor Cornești și Bușila, unde la moment se construiesc rețele noi de apă, care se planifică a fi conectate la conducta magistrală ce va asigura locuitorii cu apă din r. Prut.

Î.M. "Apă-Ungheni" nu dispune de tehnică necesară pentru exploatarea sistemului de aprovizionare cu apă. Operatorul are doar 9 angajați. Dotarea insuficientă a operatorului cu tehnică și personal constituie impedimente serioase în dezvoltarea operatorului și implică riscuri majore în activitate.

Pentru soluționarea problemei se analizează posibilitatea formării unui singur operator regional în baza întreprinderilor municipale Î.M. "Apă – Ungheni" și Î.M. "Apă – Canal" din Ungheni.

APAVITAL M S.A. din Republica Moldova înființată în 2014 și are ca obiect de activitate captarea, epurarea și distribuția apei pe teritoriul Republicii Moldova. Acest operator încă nu prestează servicii de alimentare cu apă și de canalizare. Prin intermediul acestuia se planifică realizarea mai multor proiecte transfrontaliere cu România, în special cu operatorul regional din mun. Iași - ApaVital Iași.

3.9.5. Proiecte în implementare și faze de realizare

În raionul Ungheni sunt în desfășurare mai multe proiecte investiționale cu finanțare din diferite surse. Principalele proiecte în executare sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul 76: Proiecte investiționale în desfășurare (2021)

#	Proiecte	Perioada de implementare	Sursa de finanțare
1	Reabilitarea și Extinderea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare în localitatea Ungheni	2018-prezent	Uniunea Europeană
2	Aprovizionarea cu apă și canalizare a or. Cornești și s. Romanovca	2016-prezent	Fondul Ecologic
3	Aprovizionarea cu apă a s. Alexeevca și s. Lidovca , com. Alexeevca"	2016-prezent	Fondul Ecologic
4	Alimentare cu apă potabilă, s. Măcărești	2014-prezent	Fondul Ecologic
5	Alimentarea cu apă și canalizare în s. Cornova <u>Notă:</u> În proces de construcție sistem de canalizare SEAU și 6 km de rețele de canalizare.	2016-prezent	Fondul Ecologic, APL I, APL II
6	"Alimentarea cu apă a satului Hîrcești , raionul Ungheni"	2016- prezent	Fondul Ecologic, APL I
7	Construirea rețelelor de alimentare cu apă a satului Mînzătești , raionul Ungheni		
8	Extinderea rețelelor exterioare de alimentare cu apă s. Mănoilești (rețele de apă, castel de apă)		
9	Alimentarea cu apă potabilă a s. Pârlița , r-ul Ungheni		
10	Construcția rețelei de apă și canalizare în satul Rădenii Vechi , r. Ungheni		
11	Alimentarea cu apă a satului Todirești , com. Todirești		
12	Alimentarea cu apă a satului Grăseni , com. Todirești		
13	Construcția rețelei de alimentare cu apă în s. Unțești		
14	Boghenii Vechi -alimentarea cu apă potabilă		
15	Mircești - alimentarea cu apă potabilă		
16	Poiana - alimentarea cu apă potabilă		

#	Proiecte	Perioada de implementare	Sursa de finanțare
17	Alimentarea cu apă a satului Teșcureni		
18	Rețeaua de apeduct Stolniceni		
19	Alimentarea cu apă și canalizare a localității Măgurele	2017-prezent	Fondul Ecologic
20	Alimentarea cu apă și canalizare în satul Năpădeni <i>Notă: Se află în etapa de construcție SEAU 30 m³/zi și 1km de rețele de canalizare</i>	2016-2025	Fondul Ecologic
21	Alimentarea cu apă și sistemul de canalizare cu stația de epurare a satului Cornești	2015 – prezent	ADR, APL I, APL II

La moment, cel mai mare proiect în desfășurare este "Extinderea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare în localitatea Ungheni" proiectul este finanțat de UE în cooperare cu proiectul MSPL în Republica Moldova, care este implementat de GIZ în parteneriat cu MADRM și sprijinit financiar de Ministerul German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ).

În cadrul proiectului sunt reabilitate 19 664 m de apeduct și efectuate lucrări de extindere a rețelelor de canalizare cu 7 318 m (507 racordări noi). La finele lunii noiembrie 2021, lucrările au fost realizate în proporție de peste 90%.

De asemenea, autoritățile publice locale din raionul Ungheni a reușit să elaboreze mai multe documente de proiect, pentru care urmează să fie identificate surse de finanțare. Informația detaliată cu privire la proiectele elaborate este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 77: Documente de proiect elaborate

#	Proiectul
1	1) Colectoare de canalizare menajer fecaloide din str. Florilor, Titu Maiorescu, George Meniuc până la str. Decebal, or. Ungheni 2) Colector de canalizare menajer fecaloide din str. Prut, D. Cantemir, Livezilor, M. Eminescu, N. Bălcescu din or. Ungheni 3) Rețele de canalizare menajera str. Unghiului, or. Ungheni 4) Rețele de canalizare menajera a sectorului (Ungheni Deal), or. Ungheni , str. Horelor, Căpriana, Delești, Viilor, etapa I 5) Reabilitarea apeductului din str. Națională și str. Solidarității din or. Ungheni .
2	Construirea sistemului de canalizare în satul Valea Mare
3	Rețele de canalizare și stația de epurare în satul Sculeni
4	Proiect "Construcția apeductului în satul Elizavetovca " Notă: Depus spre finanțare la EU4Ungheni.
5	"Rețele exterioare de canalizare și stația de epurare din comuna Mănoilești , raionul Ungheni"
6	"Alimentarea cu apă potabilă a s.Hristoforovca , r-ul Ungheni"
7	Construcția apeductului de apă potabilă spre satul Todirești (apeduct interurban Grăseni-Todirești), r-nul Ungheni
8	"Alimentarea cu apă potabilă a sat. Buzduganii de Jos ", com. Valea Mare
9	"Alimentarea cu apă potabilă a sat. Buzduganii de Sus ", com. Valea Mare

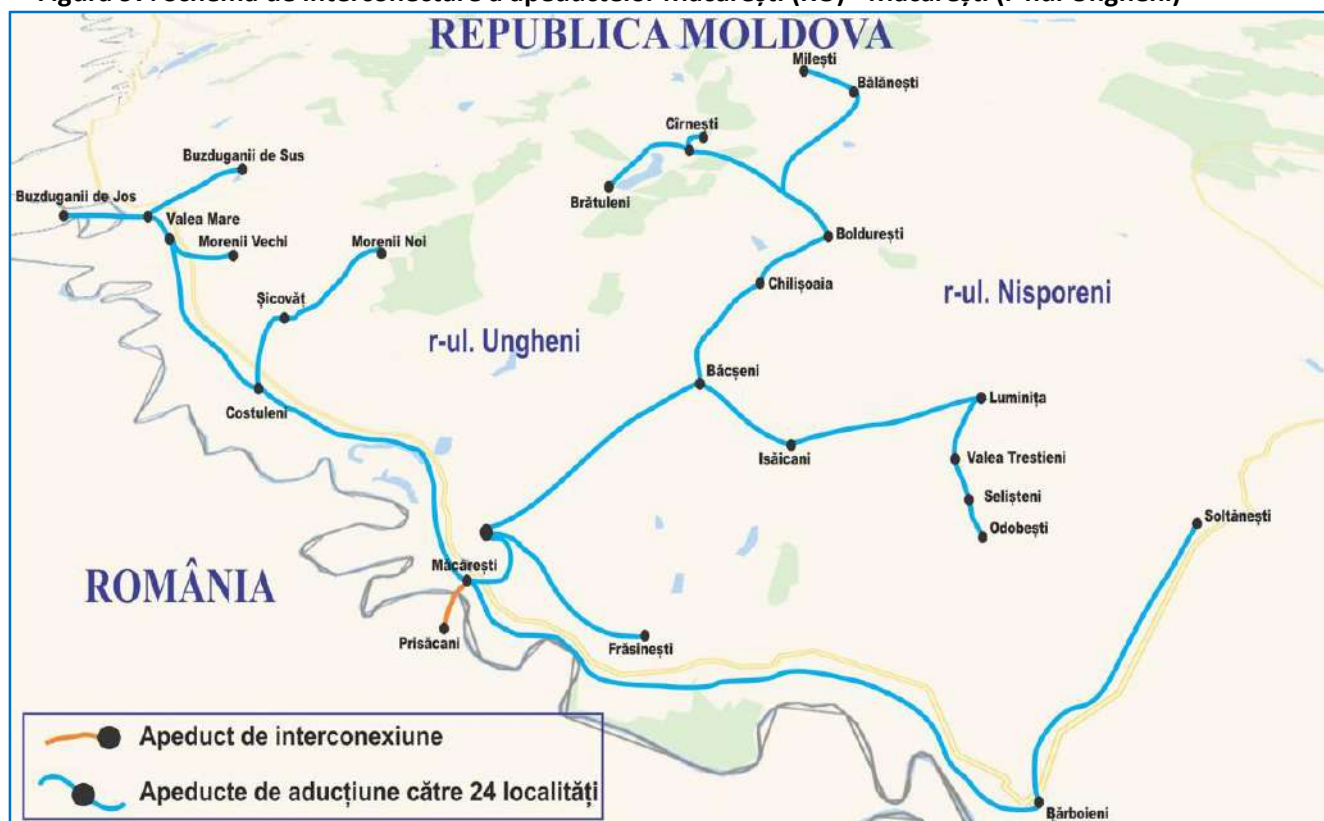
APAVITAL M S.A. din Republica Moldova în parteneriat cu **APAVITAL Iași** planifică mai multe proiecte în Republica Moldova. Prin proiectele planificate se prevăd patru traversări (două subtraversări și două supra traversări) între localitățile Măcărești (România) – Măcărești (raionul Ungheni), Sculeni (România) - Sculeni (raionul Ungheni), Tabăra (România) - Viișoara (raionul Glodeni) și traversarea pe viitorul pod Ungheni (România) – mun. Ungheni (Republica Moldova).

În perspectiva următorilor ani, după începerea proiectului, se planifică de a fi deservite cu apă potabilă cel puțin 4 orașe din Republica Moldova (Glodeni, Nisporeni, Ungheni și Fălești) și aproximativ 100 de comune, cu o populație în jur de 250.000 de persoane.

În prima etapă se prevede realizarea unei subtraversări a râului Prut, între localitățile Măcărești (România) - Măcărești (raionul Ungheni), proiect care se va adresa cetățenilor din treisprezece localități din Raioanele Ungheni și Nisporeni, cu o populație de aproximativ 30.000 de locuitori (figura de mai jos). Pentru acest proiect există proiectul tehnic și finanțare.

Inițiativa de a construi o traversare pe viitorul pod Ungheni și alimentarea cu apă a mun. Ungheni vine în contradicție cu Plan Urbanistic General or. Ungheni (2015 – 2030) (INCP "URBANPROIECT") din 2014, care prevede construcția unei noi stații de captare (lângă cea existentă) și reconstrucția STA.

Figura 97: Schema de interconectare a apeductelor Măcărești (RO) - Măcărești (r-nul Ungheni)

Sursa: Consiliul raional Ungheni

3.9.6. Concluzii

Așezarea geografică și eforturile depuse de APL la diferite niveluri a contribuit la o dezvoltare complexă și durabilă a infrastructurii de alimentare cu apă și de canalizare în raionul Ungheni. Se pot evidenția mai multe puncte tari în domeniu:

- ✓ Râul Prut – este o importantă sursă de apă de suprafață pentru sistemele centralizate de alimentare cu apă. După o tratare convențională relativ ne-costisitoare, aceasta corespunde

cerințelor pentru apa potabilă. De asemenea, STA din mun. Ungheni posedă rezerve enorme de capacitate pentru acoperirea unui număr mare de consumatori din raionul Ungheni;

- ✓ Mun. Ungheni cu o populație de 31% din tot raionul prezintă o aglomerație umană regională, ceea ce favorizează dezvoltarea unui operator regional în baza operatorului urban;
- ✓ De facto, există deja doi operatori regionali: Î.M. "Apă – Ungheni" și Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni cu potențial de dezvoltare;
- ✓ Existența aducțiunii regionale: Zagarancea – Cornești și Ungheni – Zagarancea - Semeni cu un potențial major de dezvoltare în continuare;
- ✓ Realizarea proiectelor investiționale din sursele fondurilor naționale și din cele internaționale (prin intermediul GIZ) pentru realizarea unor investiții majore în reabilitarea și extinderea sistemului centralizat de apă și canalizare în mun. Ungheni, or. Cornești și alte localități rurale;
- ✓ Cooperarea în domeniul dezvoltării sistemelor de apă și canalizare cu mun. Iași a creat premise favorabile pentru un transfer eficient de expertiză, cunoștințe și tehnologie, precum și de inter-conectare a sistemelor fizice. Este creată compania locală APA-VITAL M și există planuri pentru inter-conectarea sistemelor de alimentare cu apă din județul Iași și localitățile raionului Ungheni.

Cu toate eforturile depuse de către APL-uri și operatorii serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, există un șir de probleme ce necesită soluționare în timp. Problemele și disfuncționalitățile sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare pot fi grupate în 6 grupuri de provocări majore:

- ✓ Nivel redus de dezvoltare a sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă;
- ✓ Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă²¹;
- ✓ Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare. Cca 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare. Sisteme publice de canalizare există doar în 6 localități, unde se exploatează 5 SEAU;
- ✓ Calitatea apei uzate deversate nu corespunde actelor normative în vigoare;
- ✓ Gestionarea activelor necesită o atenție mai mare;
- ✓ Eficiența prestării serviciilor poate fi îmbunătățită.

Descrierea detaliată a disfuncționalităților este prezentat în tabelul de mai jos.

Tabelul 78: Centralizator disfuncționalități alimentare cu apă și canalizare

#	Descrierea disfuncționalităților	Nota Bene
Nivel redus de dezvoltare a sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă		
1.	35% din populație încă nu are acces la servicii centralizate de alimentare cu apă	
2.	31 localități (cca 17 mii locuitori) nu dispun de sisteme centralizate de alimentare cu apă	
3.	Acoperirea cu servicii publice de alimentare cu apă în or. Cornești este extrem de redus (5%)	or. Cornești (clusterul Cornești)
Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional		

²¹ Conform Legii nr. 182 din 19.12.2019 privind calitatea apei potabile.

#	Descrierea disfuncționalităților	Nota Bene
	Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă	
4.	În 26 localități rurale calitatea apei livrate este considerată nepotabilă	
5.	STA din Vulpești nu funcționează la parametrii de proiect. Apa livrată consumatorilor din clusterul Mănoilești este considerată apă tehnică.	Clusterul Mănoilești
	Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare	
6.	Cca 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare.	
7.	Sisteme publice de canalizare există doar în 6 localități, unde se exploatează 5 SEAU	
	Calitatea apei uzate deversate nu corespunde actelor normative în vigoare	
8.	SEAU pentru mun. Ungheni are un grad de uzură foarte înalt. La SEAU funcționează doar treapta mecanică. Apa uzată epurată insuficient este deversată în râul Prut.	SEAU mun. Ungheni (amplasată lângă localitatea Valea Mare)
9.	Celelalte 4 SEAU sunt foarte mici și funcționarea acestora este perturbată de neuniformitatea deversărilor apelor uzate.	localitățile Petrești, Chirileni, Todirești și Semeni (doar gimnaziu)
10.	În or. Cornești nu există SEAU. Apele uzate sunt deversate neepurate.	or. Cornești
11.	Nu se efectuează controlul sistematic al calității apelor uzate deversate în sistemul public de canalizare de la agenții economici.	
	Gestionarea activelor necesită o atenție mai mare	
12.	Stația de captare și STA din mun. Ungheni funcționează la parametri normali, dar necesită lucrări ample de reabilitare în conformitate cu documentația de proiect și PUG Ungheni	mun. Ungheni
13.	Agregatul de pompare la stația de captare și SP-1 vor trebui înlocuit în termen mediu, deoarece are un termen de exploatare deja de 17 ani.	mun. Ungheni
14.	Mai multe rețele de apă și SP construite și exploatate nu sunt transmise oficial în gestiunea operatorului Î.M. "Apă-Canal" Ungheni	Zagarancea, Semeni
15.	Mai multe rețele de apă și instalații nu sunt transmise în gestiunea operatorului Î.M. "Apă-Ungheni"	Clusterul Mănoilești
16.	Starea tehnică a SEAU pentru mun. Ungheni nu permite reabilitarea acestora și necesită construcție nouă a SEAU.	Valea Mare
	Eficiența prestării serviciilor poate fi îmbunătățită	
17.	Sistemul SCADA lipsește. Nivelul de automatizare este foarte mic. Dirijarea sistemelor de apă și de canalizare se face preponderent manual, respectiv necesarul forței de muncă este excesiv.	Toate sistemele de alimentare cu apă și de canalizare din raionul Ungheni
18.	Forma organizatorico-juridică de Întreprindere Municipală nu este optimă pentru un operatorii regionali. În acest caz, varianta optimă ar fi Societate pe Acțiuni.	Î.M. "Apă-Canal" Ungheni Î.M. "Apă-Ungheni"
19.	Tehnica și echipamentele operatorului regional municipal au un grad avansat de uzură, contribuie la costuri mari de întreținere și trebuie înlocuite.	Î.M. "Apă-Canal" Ungheni
20.	Lipsa tehnicii necesare pentru exploatarea corespunzătoare a sistemului regional de alimentare cu apă Zagarancea - Cornești	Î.M. "Apă-Ungheni"

3.10 ALIMENTAREA CU ENERGIE ELECTRICĂ

3.10.1. Surse de alimentare

Alimentarea cu energie electrică a raionului Ungheni se face din Sistemul Energetic Național (SEN). Sursele de bază de acoperire a consumului de energie electrică sunt cele la nivel de țară (Centrala Termoelectrică Moldovenească din Cuciurgan) și din afară (import din Ucraina).

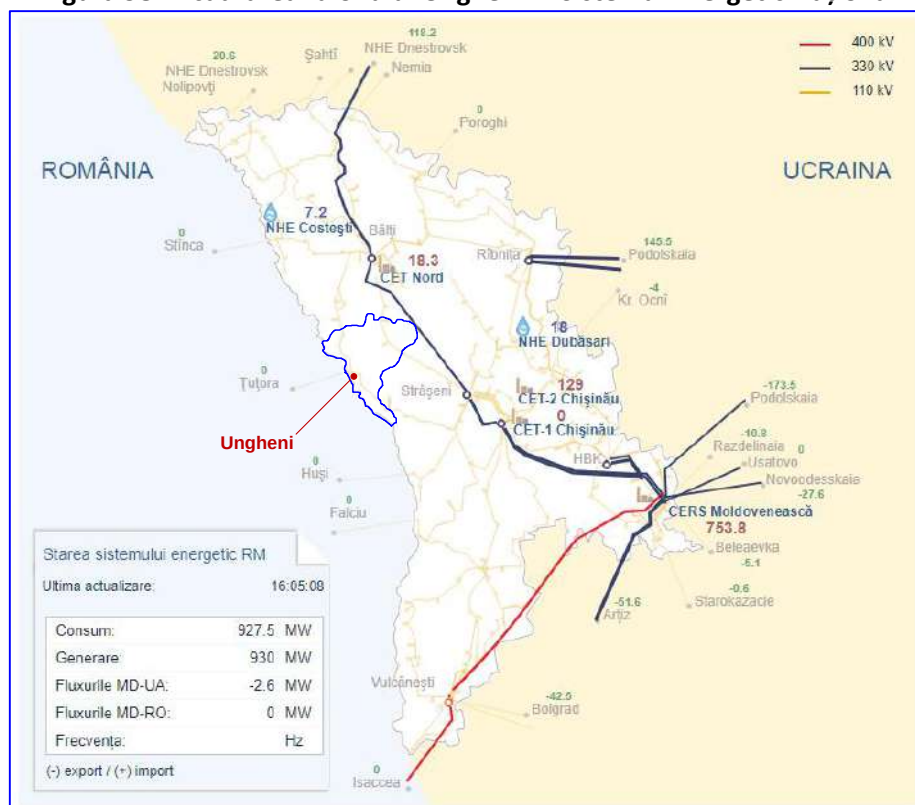
În Republica Moldova, principala sursă de energie electrică este reprezentată de centralele termice care funcționează pe bază de gaz, cărbune și păcură, cu o putere instalată totală de 2999 MW, din care:

- ✓ Puterea instalată a grupurilor electrice care au posibilitatea de a funcționa pe bază de gaz - 2383,4 MW (puterea disponibilă – 2053,4 MW);
- ✓ Puterea instalată a grupurilor electrice care au posibilitatea de a funcționa pe bază de cărbune – 1600 MW (puterea disponibilă – 1000 MW);
- ✓ Puterea instalată a grupurilor electrice care au posibilitatea de a funcționa pe bază de păcură – 2778 MW (puterea disponibilă – 2178 MW).

Restul energiei electrice este generat din contul resurselor hidraulice și surselor regenerabile de energie.

- ✓ Puterea instalată a centralelor hidroelectrice – 64 MW;
- ✓ Puterea instalată a centralelor electrice care utilizează surse regenerabile de energie – 4 MW.

Figura 98: Încadrarea raionului Ungheni în Sistemul Energetic Național

Este necesar de evidențiat că la nivelul raionului Ungheni există o singură sursă de producție de energie electrică.

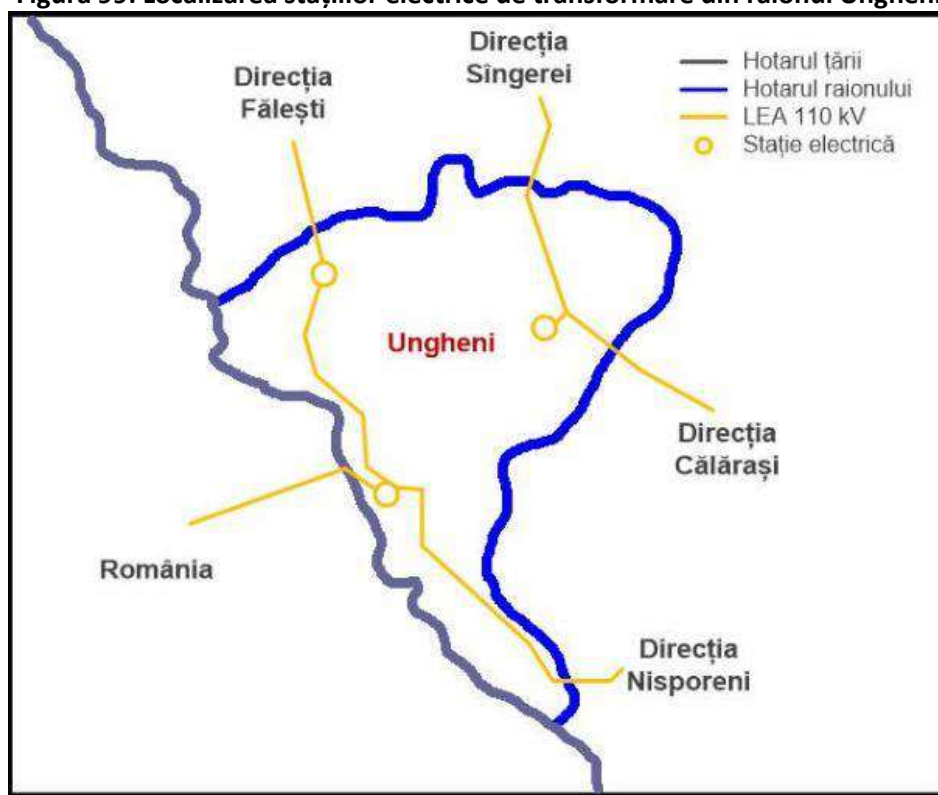
Tabelul 79: Stații fotovoltaice și eoliene în raionul Ungheni

Localizare	Tipul instalației	Puterea instalației, kW	Energia generată (2019), kWh
s. Boghenii Noi, raionul Ungheni	Turbină eoliană	1 500	122 615

3.10.2. Stații de transformare

Alimentarea raionului Ungheni are loc prin liniile de înaltă tensiune LEA 110 kV. Aceste linii alimentează 3 stații de transformare ce au nivelul de tensiune 110/35/10 kV.

Figura 99: Localizarea stațiilor electrice de transformare din raionul Ungheni

Atât LEA cât și stațiile electrice aparțin Î.S. Moldelectrica ce este o companie specializată în centralizarea serviciilor de transport și desecretizare operativă a sistemului energetic al Republicii Moldova, ce în cadrul activității sale răspunde de transportul energiei electrice.

Conform informației oferite de Operatorul Sistemului de Transport (Î.S. Moldelectrica) liniile electrice aeriene alimentează următoarele stații electrice de transformare existente în raionul Ungheni:

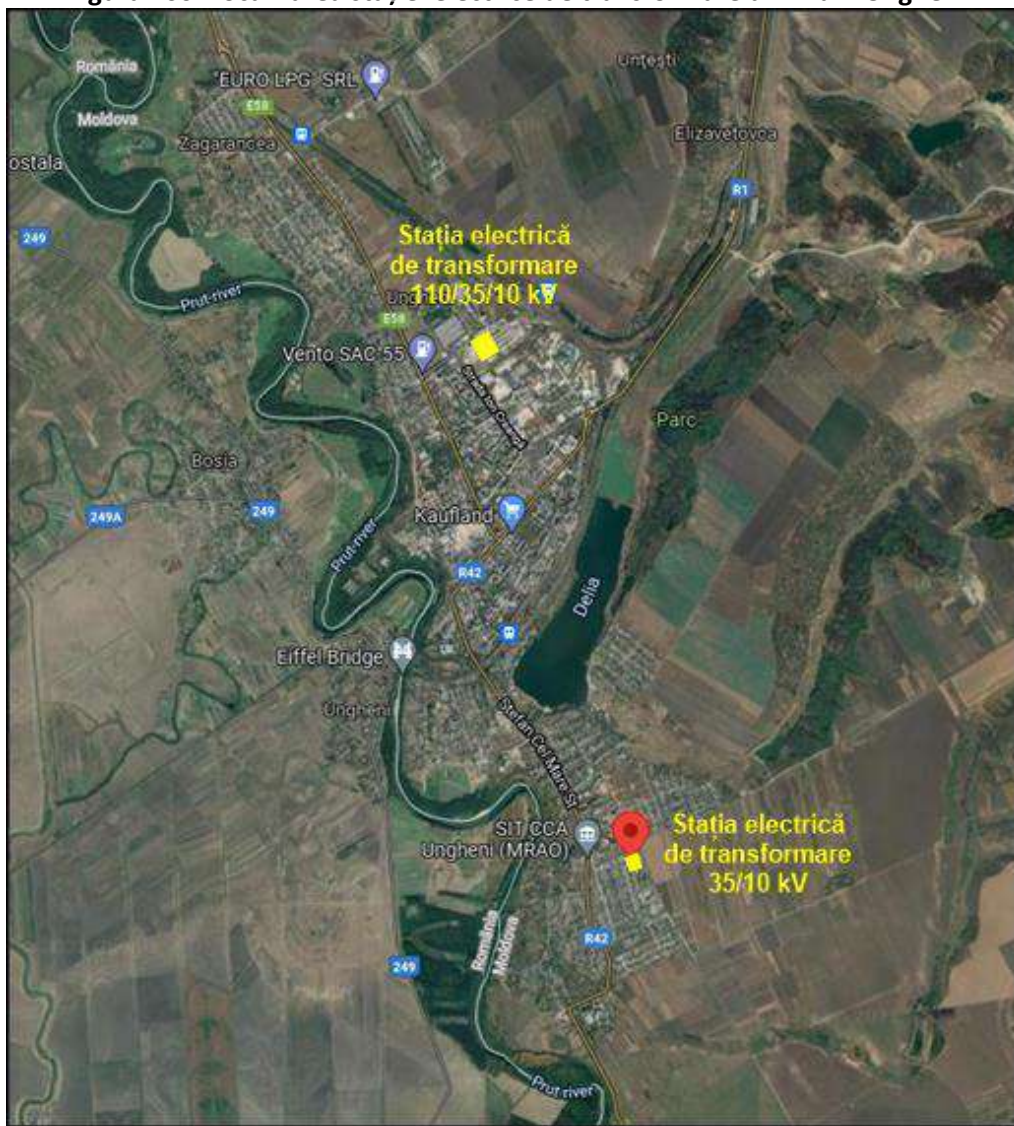
- ✓ Stația electrică 110/35/10 kV din or. Ungheni, dotată cu 2 transformatoare: unul cu puterea de 16 MVA și altul de 25 MVA, factorul de încărcare a acestora față de puterea nominală fiind de maxim 15% în perioada de iarnă.
- ✓ Stația electrică 110/35/10 kV din or. Cornești, dotată cu un transformator de puterea 10 MVA a cărui factor de încărcare fiind sub 60% în perioada de iarnă.

- ✓ Stația electrică 110/35/10 kV din s. Cioropcani, dotată cu 2 transformatoare, puterea fiecăruia fiind de 10 MVA, factorul de încărcare a acestora față de puterea nominală fiind maxim 40% în perioada de iarnă.

Totodată de la stații electrice cu nivelul de tensiune 110/35/10 kV sunt alimentate următoarele stații a căror nivel de tensiune este sub 35 kV:

- ✓ Stația electrică 35/10kV din mun. Ungheni dotată cu 2 transformare: unul cu puterea de 3,2 MVA și altul de 2,5 MVA;
- ✓ Stația electrică 35/10 kV din s. Gherman, dotată cu un transformator cu puterea de 4 MVA;
- ✓ Stația electrică 35/10 kV din s. Pârlița, dotată cu 2 transformatoare, puterea fiecăruia fiind de 4 MVA;
- ✓ Stația electrică 35/10 kV din s. Măcărești, dotată cu un transformator cu puterea de 4 MVA;
- ✓ Stația electrică 10/6 kV din s. Dănuțeni, cu 2 transformare: unul cu puterea de 4 MVA și celălalt de 6,3 MVA.

Figura 100: Localizarea stației electrice de transformare din mun. Ungheni

3.10.3. Linii electrice de transformare

3.10.3.1. Linii electrice de tensiune înaltă

Raionul Ungheni este alimentat cu energie electrică prin rețele electrice de transport ce aparțin Î.S. Moldelectrica.

Întreprinderea de stat „Moldelectrica” este o companie specializată în centralizarea serviciilor de transport și dispecerat operativ a sistemului energetic al Republicii Moldova. Totodată aceasta răspunde de două grupe principale de sarcini:

- ✓ Transportul energiei electrice;
- ✓ Punerea în aplicare a unui singur management operativ-tehnologic al sistemului energetic al Republicii Moldova.

Transportul energiei electrice către raionul Ungheni se efectuează după cum urmează:

- ✓ Din partea nordică: prin LEA 110 kV din direcția raionului Fălești și Sângerei;
- ✓ Din partea de sud: prin LEA 110 din direcția raionului Nisporeni și Călărași.

Lungimea totală a LEA 110 kV amplasate pe teritoriul raionului Ungheni fiind de circa 75 km (LEA direcția Fălești-Nisporeni e de circa 55 km, iar LEA direcția Sângerei-Călărași circa 20 km).

Stațiile de transformare ale raionului sunt interconectate, pe partea de înaltă tensiune, prin linii electrice aeriene, dublu circuit, având traseele în preponderență prin zone cu circulație redusă.

Totodată în anul 2018 a fost executat proiectul privind consolidarea LEA 110 kV Ungheni-Țuțora cu scopul de a interconecta sistemul electroenergetic a Republicii Moldova cu cel a României care funcționează în ”regim de insulă”.

3.10.3.2. Linii electrice de tensiune medie

Linii electrice de 10 kV sunt la balanța S.A. "Rețelele Electrice de Distribuție Nord", care oferă servicii de distribuție a energiei electrice tuturor utilizatorilor rețelei electrice de distribuție din zona de nord a Republicii Moldova și anume: mun. Bălți, raioanele Briceni, Drochia, Dondușeni, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rezina, Râșcani, Sângerei, Soroca și Ungheni.

Totalitatea lungimii liniilor electrice de 10 kV pe raionul Ungheni este după cum urmează:

- ✓ Linii electrice aeriene 558,113 km;
- ✓ Linii electrice în cablu 76,711 km.

3.10.3.3. Linii electrice de tensiune joasă

Rețeaua de joasă tensiune (380/220 V) este destinată consumatorilor casnici și neindustriali, precum și iluminatului public.

În zona de blocuri de locuințe, pentru rețeaua de joasă tensiune se folosesc cabluri subterane din aluminiu, iar în sectoarele de oraș cu case și în sate sunt atât prin linii electrice aeriene cât și prin linii electrice aeriene în cablu.

3.10.3.4. Posturi de transformare

Posturile de transformare din raionul Ungheni se află la balanța S.A. "Rețelele Electrice de Distribuție Nord", dat fiind faptul că aceasta oferă servicii de distribuție a energiei electrice tuturor utilizatorilor rețelei electrice de distribuție din raionul Ungheni.

Tabelul 80: Posturi de transformare în raionul Ungheni

#	Locul de amplasare	Nr. posturi de transformare 10/0,4 kV	Nr. posturi de distribuție 10 kV
1	or. Ungheni	123	7
2	or. Cornești	17	-
3	Localități rurale	398	-

Posturile de transformare majoritatea sunt înglobate în cabine de metal, doar la fel sunt și cele realizate în construcție de zidărie.

Factorul de încărcare a transformatoarelor față de puterea instalată a consumatorilor în medie este de 60%, iar factorul de încărcare față de consumul real este de circa 40%.

3.10.4. Nivelul de electrificare

În prezent, nivelul de electrificare al raionului Ungheni constituie 100%.

Tabelul 81: Localitățile alimentate cu energie electrică din raionul Ungheni

#	Locul de amplasare	Nr. posturi de transformare 10/0,4 kV	Consum energie electrică, kWh/an	
			casnic	noncasnic
1	or. Ungheni	130	33 422 915	6 256 018
2	or. Cornești	17	653 998	943 432
3	s. Cornești	5	147 455	634 095
4	s. Todirești	7	333 503	1 153 160
5	s. Agronomovca	7	67 109	295 797
6	s. Alexeevca	8	52 827	339 287
7	s. Bahmut	4	1 055	-
8	s. Berești	1	20 358	-
9	s. Blindești	5	105 090	233 406
10	s. Boghenii Noi	5	275 514	163 929
11	s. Boghenii Vechi	2	7 254	67 462
12	s. Buciumeni	3	47 005	163 435
13	s. Bulgac	1	10 732	61 221
14	s. Bumbata	12	212 422	660 196
15	s. Bușila	11	253 310	549 624
16	s. Buzduganii de Jos	11	18 404	268 967
17	s. Buzduganii de Sus	3	39 441	203 170
18	s. Cetireni	12	659 459	651 135
19	s. Chirileni	9	223 120	603 459
20	s. Cioropcani	-	975	438 756
21	s. Cioropcanii Vechi	-	13 038	30 294
22	s. Cioropcanii Noi	7	120 955	-
23	s. Condrești	2	46 960	220 540
24	s. Cornova	6	68 067	338 820
25	s. Coseni	-	117 498	91 230
26	s. Costuleni	8	326 740	1 324 361
27	s. Curtoaia	-	2 145	50 729

#	Locul de amplasare	Nr. posturi de transformare 10/0,4 kV	Consum energie electrică, kWh/an	
			casnic	noncasnic
28	s. Drujba	-	47 870	209 243
29	s. Elizavetovca	2	90 949	135 527
30	s. Floreni	1	124 092	92 178
31	s. Florești	1	42 205	228 586
32	s. Floritoaia Noua	2	10 623	130 477
33	s. Floritoaia Veche	3	34 561	277 023
34	s. Frăsinești	3	128 720	414 996
35	s. Gherman	4	124 831	695 090
36	s. Greseni	3	108 486	290 561
37	s. Grozasca	4	32 595	237 470
38	s. Hârcești	2	52 505	156 741
39	s. Hristoforovca	2	39 966	198 269
40	s. Izvorani	1	127	28 950
41	s. Lidovca	2	-	13 626
42	s. Măcărești	17	193 784	1 114 005
43	s. Măgurele	6	58 626	223 915
44	s. Mănoilești	11	577 767	303 076
45	s. Medeleni	8	127 506	176 557
46	s. Mânzătești	2	9 822	113 607
47	s. Mircești	4	19 313	89 173
48	s. Morenii Noi	6	90 432	319 157
49	s. Morenii Vechi	3	14 405	200 248
50	s. Năpădeni	10	110 224	237 740
51	s. Negurenii Noi	3	4 363	18 838
52	s. Negurenii Vechi	6	68 933	215 228
53	s. Nicolaevca	2	752	-
54	s. Nicolaevca Nouă	2	5 339	73 781
55	s. Nicolaevca Veche	2	3 670	123 139
56	s. Petrești	28	985 993	1 417 958
57	s. Pârlița	24	1 688 927	1 646 849
58	s. Poiana	2	4 414	82 084
59	s. Rădeni	2	-	438 651
60	s. Rădenii Vechi	15	195 752	-
61	s. Rezina	5	61 793	260 539
62	s. Romanovca	6	28 502	191 765
63	s. Saghiana	1	26	25 188
64	s. Sculeni	25	1 917 359	1 176 087
65	s. Semeni	5	153 020	854 899
66	s. Sicovet	1	10 310	93 311
67	s. Sinești	1	28 591	303 433
68	s. Sineștii Noi	4	239 746	-
69	s. Sineștii Vechi	1	798	-
70	s. Stolniceni	2	30 287	282 567
71	s. Tescureni	3	93 764	301 872
72	s. Tighira		22 979	172 640
73	s. Untești	6	149 175	556 753
74	s. Zagarancea	11	630 390	706 496
75	s. Zazulenii Noi	6	29 334	84 238
76	s. Zazulenii Vechi	4	14 131	99 642
77	com. Valea Mare	4	349 506	614 292
78	s. Veverița	1	10 568	48 356
79	s. Vulpești	-	96 513	511 061

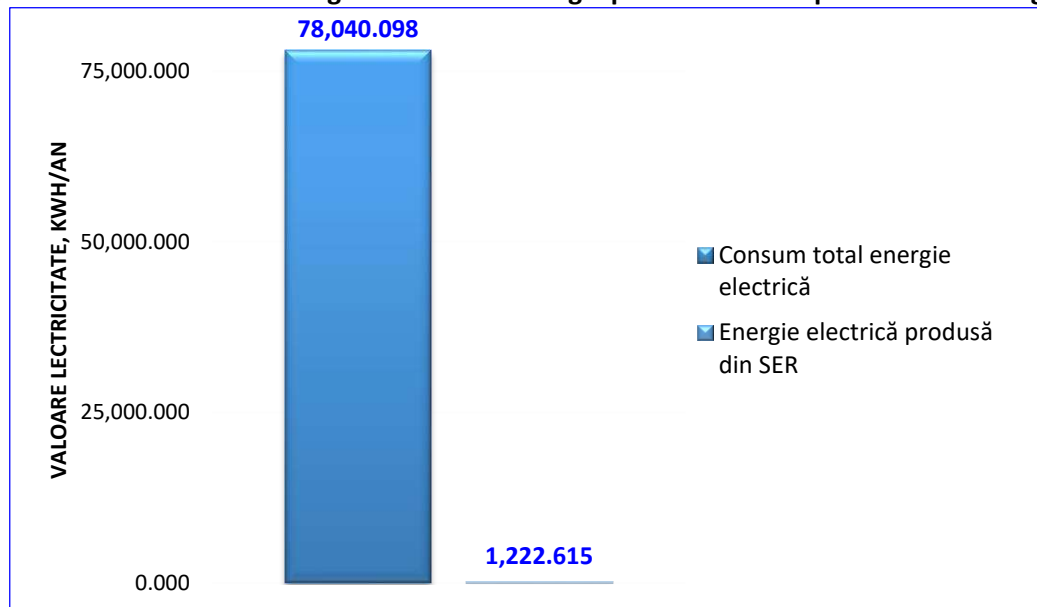
3.10.5. Consumul de energie electrică

Datele privind consumul de energie electrică au fost oferite pentru anul 2019 de către furnizorul S.A. "Rețelele Electrice de Distribuție Nord".

Consumul total de energie electrică la nivelul raionului este de 78 040,098 MWh/an, iar cantitatea de electricitate produsă de surse regenerabile este de doar 1 222,615 MWh/an.

În prezent, doar 0,16% din necesarul de energie electrică a raionului este acoperită din surse regenerabile.

Figura 101: Consumul de energie electrică vs energie produsă din SER pentru raionul Ungheni

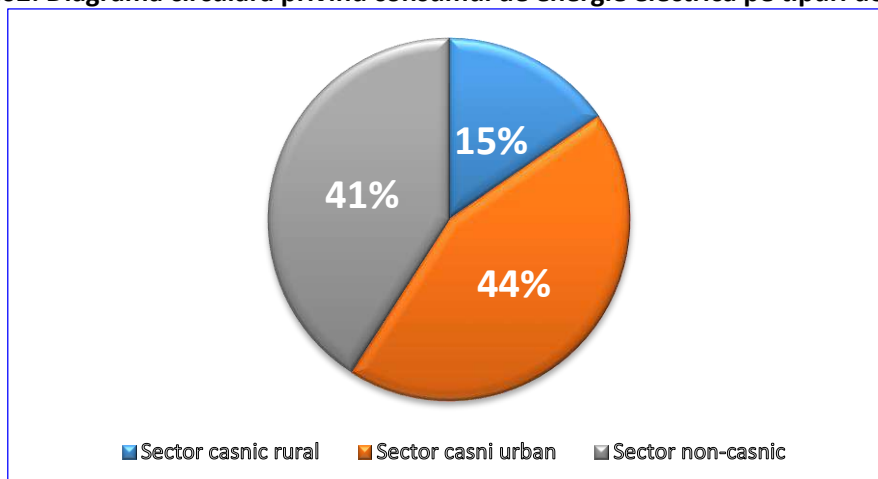

Datele oferite de către furnizorul de energie electrică au fost compartimentate pentru următoarele sectoare de consum:

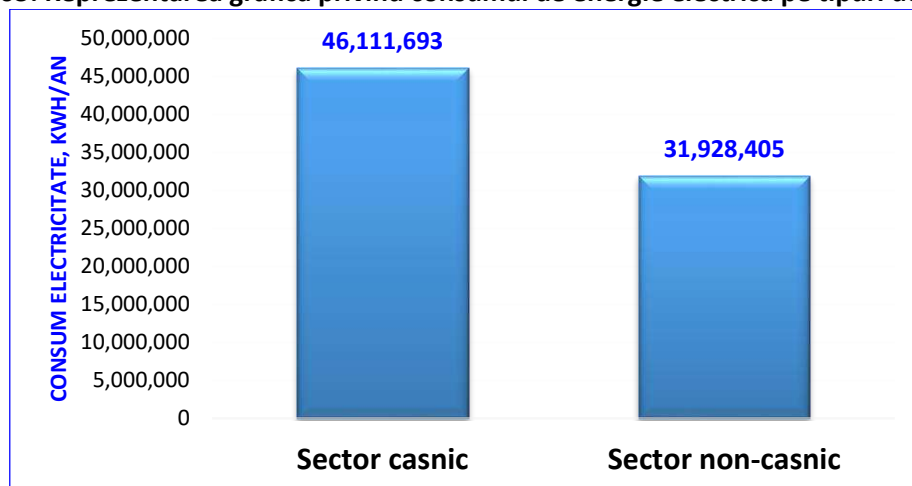
- ✓ Sectorul casnic urban cu un consum specific de 1 019 kWh/an pe cap de locuitor;
- ✓ Sectorul casnic rural cu un consum specific de 1 333 kWh/an pe cap de locuitor;
- ✓ Sectorul non-casnic cu un consum specific de 3 452 kWh/an pe entitate.

Tabelul 82: Consumul de energie electrică pentru raionul Ungheni anul 2019

#	Sector	Localizare	Consum anul 2019, kWh	Cotă parte, %	Consum specific, kWh/an/locuitor (sau entitate)
1	Sector casnic	rural	12 034 780	15%	1 019
		urban	34 076 913	44%	1 333
2	Sector non-casnic	-	31 928 405	41%	3 452
3	Total	-	78 040 098	100%	-

Figura 102: Diagrama circulară privind consumul de energie electrică pe tipuri de sectoare

Sectorul casnic urban are cea mai mare cotă de 44%, pe când sectorul casnic rural are o cotă de doar 15%, iar sectorului non-casnic i se atribuie 41%.

Figura 103: Reprezentarea grafică privind consumul de energie electrică pe tipuri de sectoare

3.10.6. Planuri existente de dezvoltare a rețelelor

În anul 2016 Ministerul Economiei din Republica Moldova prin OTS (Operatorul Sistemului de Transport) Moldelectrica a lansat realizarea unui studiu de fezabilitate finanțat de BERD („Interconectarea sistemelor electroenergetice dintre România și Moldova”).

În acest studiu au fost propuse mai multe proiecte de interconectări, unul dintre acestea fiind și LEA 400 kV Iași (RO)-Ungheni-Strășeni (RM) simplu circuit și stație “Back to Back” la Strășeni.

În același an 2016 s-a semnat Acordul de colaborare între CNTEE “Transelectrica” SA și ÎS “Moldelectrica” pentru realizarea proiectelor de interconexiune prin stații “Back to Back” menționate și în Memorandumul de Înțelegere, și anume:

- ✓ LEA 400 kV Isaccea (RO)-Vulcănești (RM) (linie existentă), LEA 400 kV nouă Vulcănești-Chișinău, stație Back to Back la Vulcănești;
- ✓ LEA 400 kV Suceava (RO)-Bălți (RM) simplu circuit și stație Back to Back la Bălți;

- ☑ LEA 400 kV Iași (RO)-Ungheni-Strășeni (RM) simplu circuit și stație Back to Back la Strășeni.

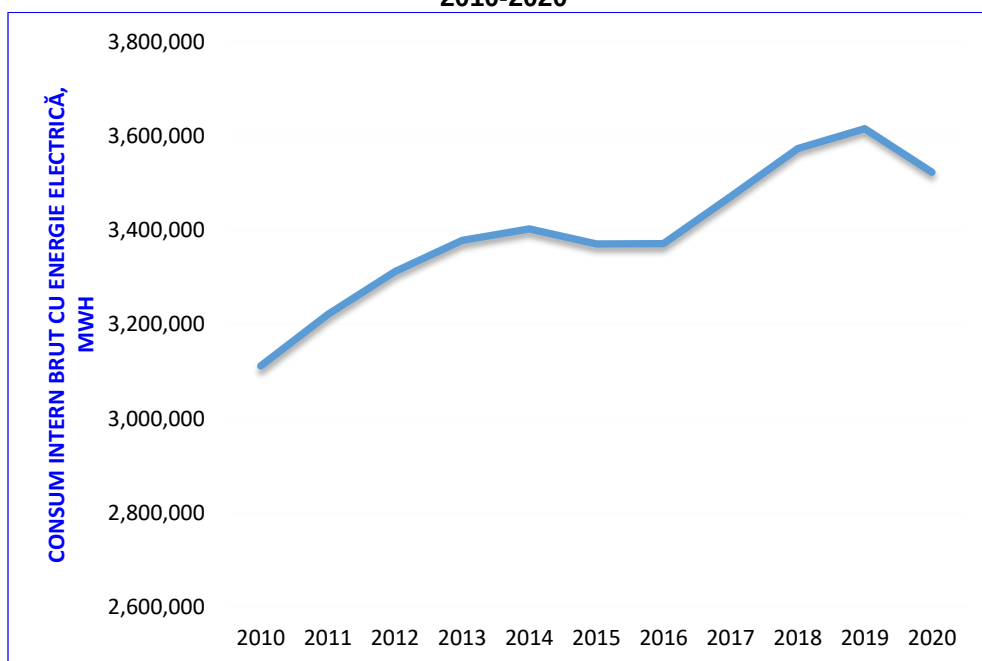
Soluția de interconectare LEA 400 KV Iași (RO)-Ungheni-Strășeni (RM) urmează să fie coordonată cu OTS din Republica Moldova.

3.10.7. Prognoze

În baza analizei evoluției consumului final de energie electrică înregistrat pentru perioada 2010-2020 la nivel de țară a fost proiectată evoluția posibilă a consumului de energie electrică pentru raionul Ungheni.

La nivel de țară consumul de energie electrică a fost într-o creștere pentru perioada a 10 ani cu circa 1,3% anual. Din considerentul respectiv concluzia este că tendința consumului de energie electrică tinde de a fi în creștere și pentru perioada 2021-2040.

Figura 104: Consumul intern brut cu energia electrică a Republicii Moldova pentru perioada 2010-2020

Principalele premise locale luate în calcul sunt următoarele:

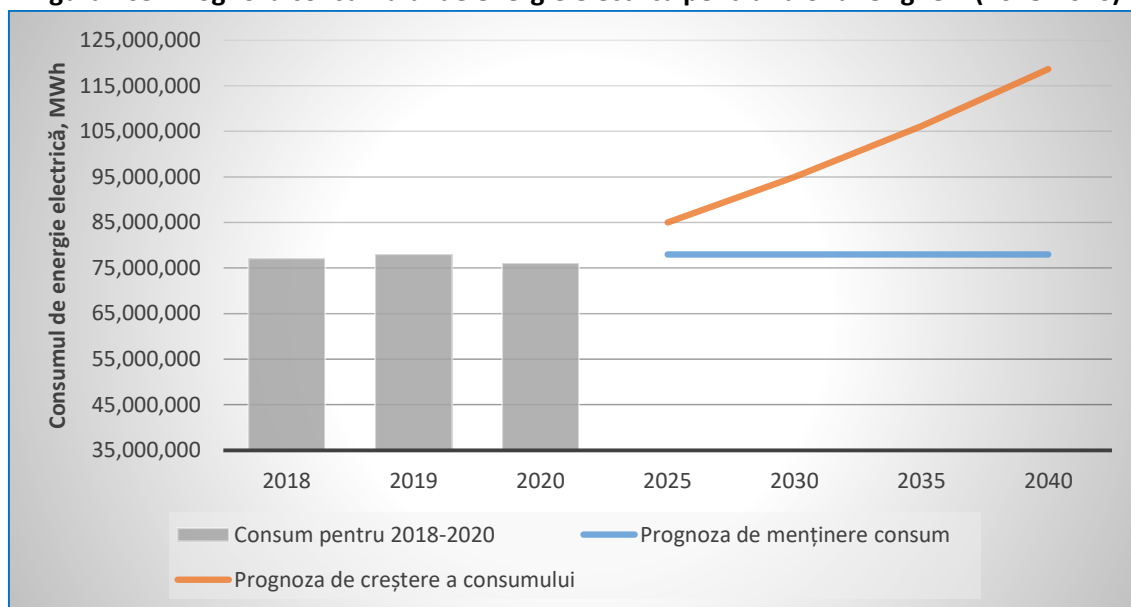
- ☑ Numărul de populație prezente în raionul Ungheni pentru următorii 20 ani va fi relativ stabil de circa 101,064 locuitori conform recensământului din anul 2014, cu toate că prognozele demografice (chiar și cele mai optimiste) reflectă o descreștere continuă.
- ☑ Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030 care pune un accent sporit pe eficiența energetică și creșterea ponderii surselor regenerabile de energie, după cum urmează:
 - asigurarea ponderii de 10% energie electrică din surse regenerabile în consumul final brut de energie electrică;
 - reducerea cu 25% a emisiilor de gaze cu efect de seră (comparativ cu 1990);
 - reducerea intensității energetice cu 10% (comparativ cu 2010);

- reducerea pierderilor în rețelele de transport și de distribuție cu până la 11% pentru energia electrică;
 - reducerea consumului de energie în clădiri cu 10%.
- ✓ Rezultatele prognozelor privind evoluția la nivel național a consumului de energie electrică estimate în "Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030", în care conform Ministerului Economiei și Infrastructurii rezultatele generale ale prognozei de consum pentru energia electrică indică o creștere a cererii de energie electrică cu circa 31,6% față de anul 2016.

Factorii descriși mai sus au stat la baza estimării consumului de energie electrică pentru raionul Ungheni, conform cărora:

- ✓ Există premise ca să se reducă consumul de energie electrică sau minim de a se menține la nivelul actual (prognoza de menținere consum);
- ✓ Însă mai cu seamă se prevede ca consumul de energie electrică pentru raionul Ungheni tinde să se mărească cu circa 2,25% anual (prognoza de creștere consum).

Figura 105: Prognoza consumului de energie electrică pentru raionul Ungheni (2018-2040)

În acest context, sistemul de transport a energiei electrice nu va suporta modificări tehnice datorită faptului că la stațiile electrice 110/35/10 kV există rezervă de capacitate de cel puțin 20%.

Modificări tehnice vor fi necesare pentru sistemul de distribuție a energiei electrice și anume la stațiile de transformatoare 10/0,4 kV în cazul în care se vor depăși limitele tehnice admisibile a factorului de încărcare a acestora.

Totodată dacă raionul Ungheni până în anul 2040 va tinde să asigure ponderea de 10% pentru energie electrică din surse regenerabile menționat în obiectivele din "Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030" este necesar ca pe teritoriul raionului să se instaleze circa 10 MW de surse regenerabile (panouri fotovoltaice, turbine eoliene) pentru producere de energie electrică. Deci în cazul dat pentru a atinge obiectivul respectiv se preconizează ca anual să se instaleze câte 1,0 MW de surse regenerabile.

Tabelul 83: Prognoza privind necesarul de energie electrică pentru raionul Ungheni, perioada 2020-2040

#	Indicatori	Unitatea de măsură	Anul de bază 2020	Prognoză			
				2025	2030	2035	2040
1	Capacitatea totală a surselor centralizate	MWh/an	310 980,0	310 980,0	310 980,0	310 980,0	310 980,0
2	Necesarul de energie electrică	MWh/an	76 049,5	84 998,9	95 001,3	106 180,9	118 676,0
3	Putere instalată de surse regenerabile	MW	1,5	7,4	8,2	9,2	10,3
4	Energia produsă din surse regenerabile	MWh/an	1 222,6	8 499,9	9 500,1	10 618,1	11 867,6

3.10.8. Concluzii

În prezent, raionul Ungheni este electrificat în proporție de 100%. Atât sistemul de transport cât și cel de distribuție a energiei electrice acoperă necesitățile întregului raion și a tuturor localităților existente în raionul Ungheni. Cea mai mare parte din consumul total de energie electrică îi revine sectorului casnic de circa 56%, iar pentru sectorul noncasnic de 44%.

Pentru perioada prognozată nu se vor fi necesare ajustări tehnice substanțiale, datorită faptului că în prezent la stațiile electrice 110/35/10 kV există rezervă de capacitate de cel puțin 20%.

Totodată, **se atestă o rămânere în urmă a raionului în ceea ce privește dezvoltarea surselor alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă**. Actualmente, în raionul Ungheni funcționează doar o turbină eoliană, însă aceasta acoperă doar 1,5% din totalul necesar de energie electrică a raionului Ungheni, deși conform strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030 unele din accente fiind asigurarea ponderii de 10% energie electrică din surse regenerabile în consumul final brut de energie electrică.

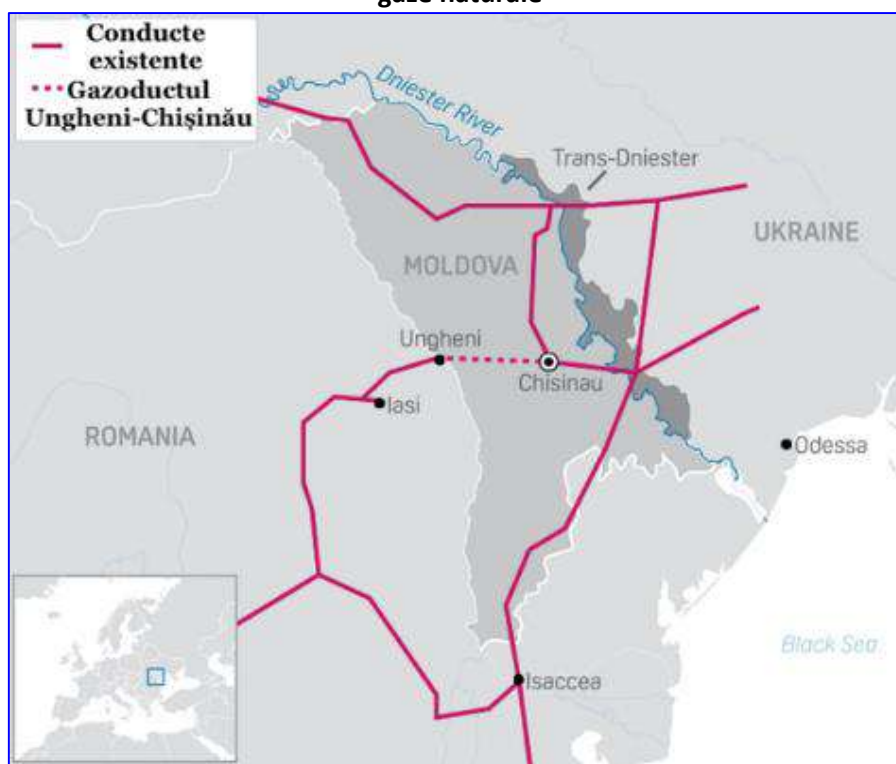
3.11 ALIMENTAREA CU GAZE NATURALE

3.11.1. Surse de alimentare

Alimentarea cu gaz natural al raionului Ungheni este realizată de către 2 companii:

- ✓ „Moldovatrangaz” SRL ce asigură transportul de gaz natural din Federația Rusă prin conducta „Ananiev-Cernăuți-Bogorodciani” a cărei lungime este de 184,8 km și diametru 1 020 mm, cu o capacitate de proiect de 9,1 mlrd m³/an;
- ✓ Î.S. „Vestmoldtransgaz” ce asigură transportul de gaz natural din România prin conducta Iași-Ungheni-Chișinău a cărei lungime este de 120 km și diametru 600 mm, cu o capacitate de proiect de 1,5 mlrd m³/an.

Figura 106: Încadrarea raionului Ungheni în sistemul național și internațional de aprovizionare cu gaze naturale

Fizic alimentarea raionului Ungheni are loc din 2 direcții:

- ✓ Prin conducta Bălți – Ungheni a cărei diametru este de 200 mm, aceasta fiind conectată la conducta magistrală „Ananiev-Cernăuți-Bogorodciani”;
- ✓ Prin conducta Iași – Ungheni a cărei diametru este de 530 mm, aceasta fiind conducta de interconectare a sistemului de gaz a Republicii Moldova cu cel al României.

Totodată, **interconectarea sistemului de transport gaze al „Vestmoldtransgaz” S.R.L. cu sistemul de transport gaze al „Moldovatrangaz” S.R.L. are loc pe teritoriul raionului Ungheni** la Platforma C unde prin intermediul Punctului de Măsurare gaze Todirești rețeaua de transport al gazelor naturale (Iași-Ungheni) Dn 500 se interconectează cu rețeaua de transport al gazelor naturale (Bălți-Ungheni) Dn 200, deținută de către „Moldovatrangaz” S.R.L.

Tabelul 84: Importul/exportul de gaze naturale în/din Moldova la nivelul raionului Ungheni

Țara	Conducta de interconectare	Caracteristici tehnice	Capacitatea tehnică totală
Moldova - Romania	Iași (RO) – Ungheni (MD) Transgaz VestMoldtransgaz	DN 500 Pmax= 55 bar	0,547 Mld. Smc/an capacitate export la Pmin=16,5 bar 0,073 Mld. Smc/an capacitate import la Pmin=16,5 bar

Figura 107: Interconectare sistem gaz a „Vestmoldtransgaz” S.R.L. cu cel a „Moldovatransgaz” S.R.L. pe teritoriul raionului Ungheni

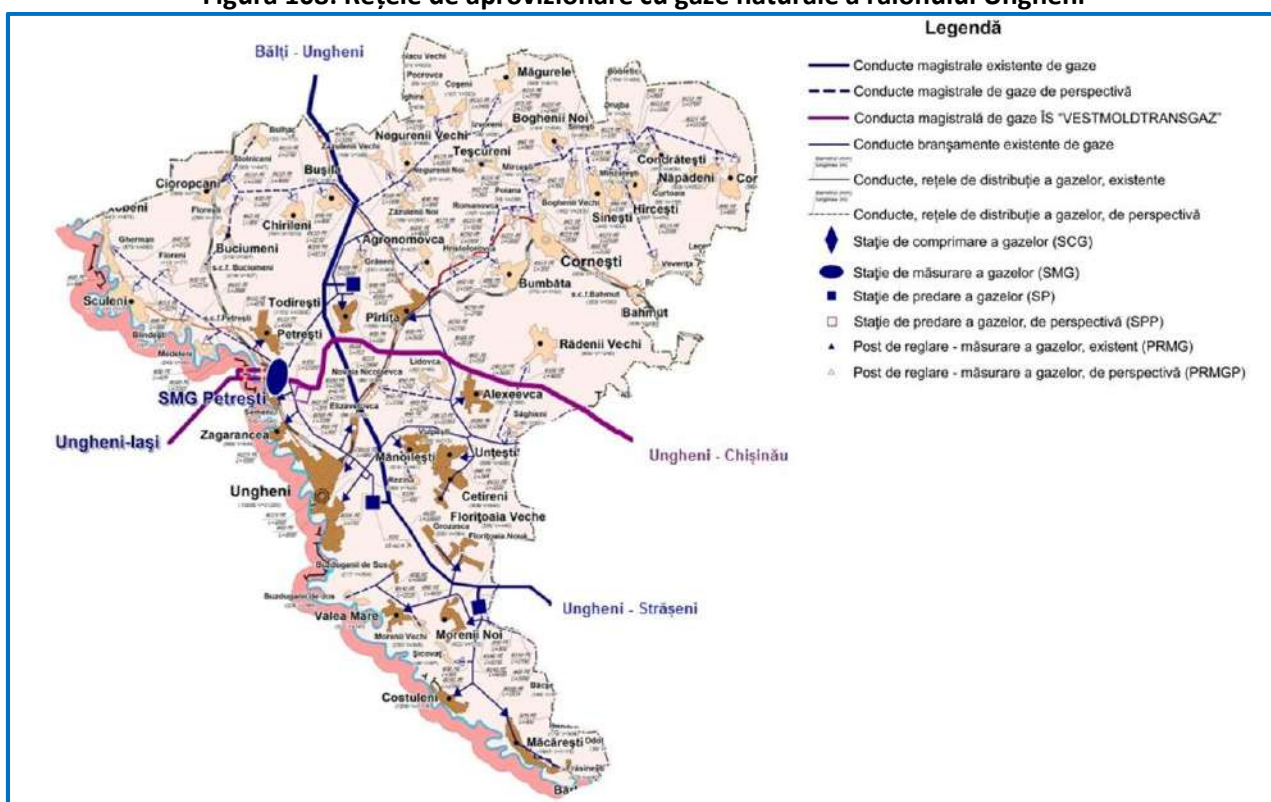
3.11.2. Distribuția gazelor naturale către consumatori

Consumatorii raionului Ungheni sunt alimentați prin 3 stații de predare a gazului (SP). Stațiile respective de predare a gazului (SP) reprezintă ramificații de la conducta magistrală de transport a gazelor "Bălți – Ungheni – Strășeni" și sunt amplasate în următoarele localități:

- ✓ Extravilanul s. Todirești;
- ✓ Extravilanul or. Ungheni;
- ✓ Extravilanul s. Morenii Noi.

Respectiv pentru transportarea gazelor naturale, la nivelul raionului Ungheni SRL "Moldovatransgaz" dispune de capacitatea tehnică totală a stațiilor de predare de 669 000 m³ pe parcursul a 24 ore.

Figura 108: Rețele de aprovizionare cu gaze naturale a raionului Ungheni

Conform estimărilor din anul 2011, pentru aprovizionarea cu gaze naturale a raionului era necesară o rețea de distribuție cu lungimea de 198,1 km. În prezent, sunt construite 215,1 km comparativ cu 74,3 km în 2011.

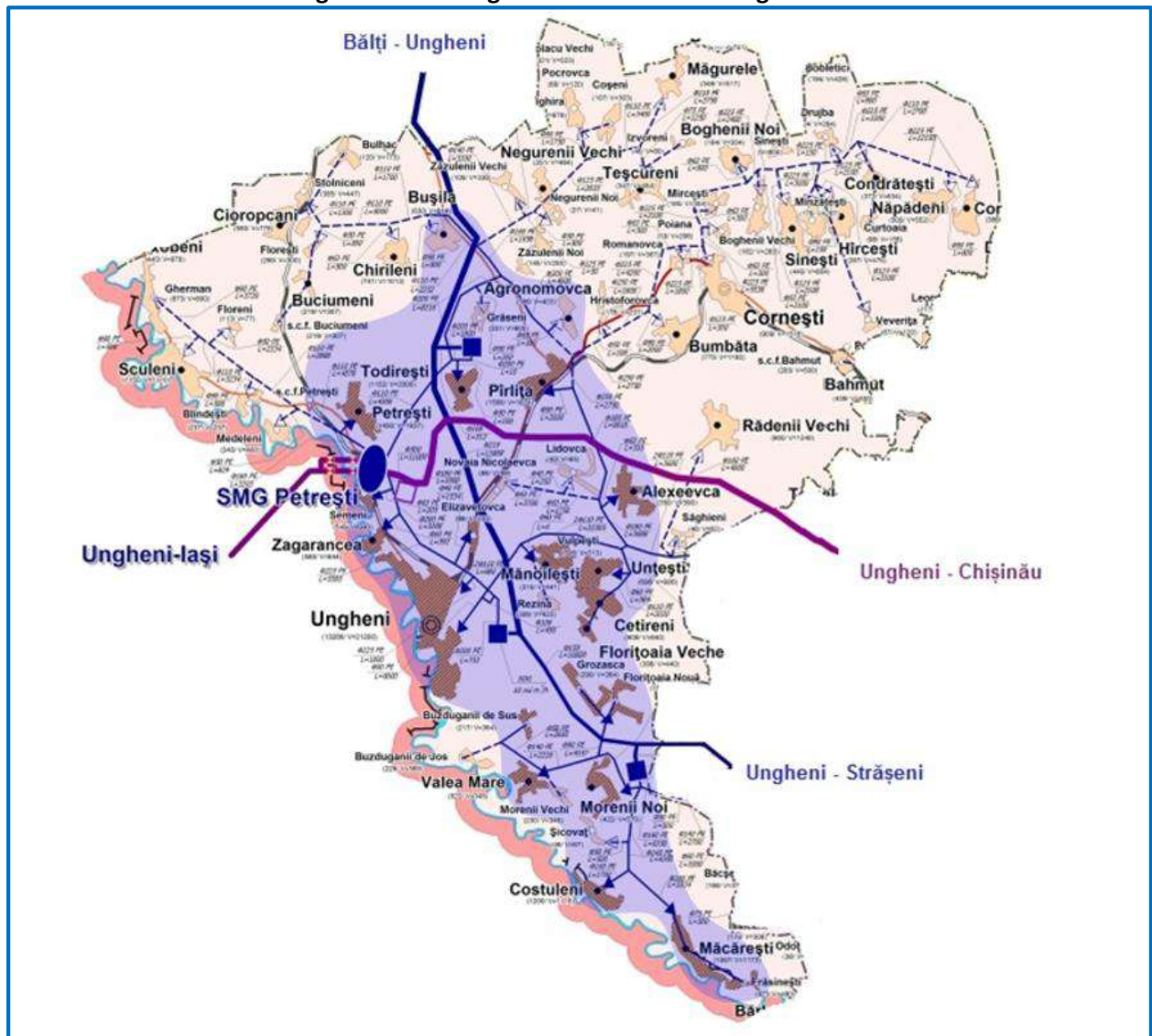
3.11.3. Nivelul de gazificare

În prezent, **doar 28% din localități sunt alimentate cu gaz natural**. Totodată sunt conectate acele localități ce se află în nemijlocită apropiere de conducta magistrală de transport Bălți – Ungheni – Strășeni.

Totodată din punct de vedere teritorial localitățile din apropierea municipiului Ungheni sunt în mare parte aprovizionate cu gaz natural, datorită faptului că prin zona respectivă trece conducta magistrală din direcția Bălți și Strășeni (vedeți figura ce urmează). Respectiv. localitățile ce sunt

poziționate mai îndepărtat de conducta magistrală nu sunt alimentate cu gaz, acestea la rândul său în mare parte sunt incluse în lista de localități în perspectivă pentru alimentare cu gaze.

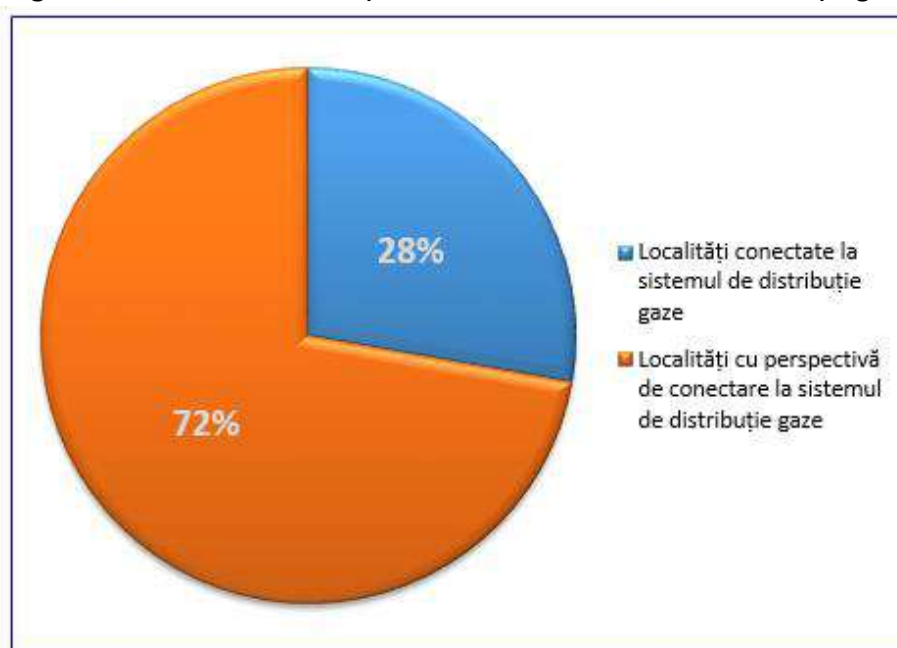
Figura 109: Zona gazificată a raionului Ungheni

În tabelul ce urmează sunt prezentate atât localitățile ce sunt gazificate cât și localitățile ce sunt incluse în perspectivă pentru alimentare cu gaze.

Tabelul 85: Distribuția gazului natural pe localități din raionul Ungheni

#	Localizarea stației de predare gaze (SP)	Localități alimentate cu gaze		Localități în perspectivă pentru alimentare cu gaze	
1	Extravilanul s. Todirești	s. Todirești s. Agronomovca s. Bușila		s. Chirileni s. Cioropcani s. Bulhac s. Florești s. Buciumeni s. Zăzulenii Vechi s. Zăzulenii Noi	s. Negurenii Vechi s. Negurenii Noi s. Țighira s. Coșeni s. Teșcurenii s. Izvorenii s. Măgurele
2	Extravilanul or. Ungheni	or. Ungheni s. Mănoilești s. Alexeevca s. Unțești s. Elizavetovca s. Zagarancea s. Semeni s. Petrești s. Pârlița s. Cetireni		s. Gherman s. Floreni s. Sculeni s. Blindești s. Medeleni s. Lidovca s. Novaia s. Nicolaevca s. Rezina s. Bumbăta s. Hristoforovca s. Romanovca or. Cornești s. Poiana	s. Mircești s. Boghenii Noi s. Boghenii Vechi s. Sinești s. Mânzătești s. Hârcești s. Veverița s. Drujba s. Condrătești s. Curtoaia s. Năpădeni s. Cornova
3	Extravilanul s. Morenii Noi	s. Morenii Noi s. Valea Mare s. Buzduganii de Sus s. Buzduganii de Jos s. Costuleni	s. Măcărești s. Grozavca s. Florițoaia Veche s. Florițoaia Nouă	s. Morenii Vechi s. Șicovăț s. Frăsinești	

Figura 110: Ponderea localităților conectate la sistemul de distribuție gaze

Tabelul 86: Gazificarea localităților raionului Ungheni

Codul localității	Localitatea		Statut gazificare (Da/Nu)
9201	mun.	Ungheni	Da
9202	or.	Cornești	Nu
9210	sat	Romanovca	Nu
9211	com.	Agromovca	Da
9212	sat	Negurenii Noi	Nu
9213	sat	Zăzulenii Noi	Nu
9214	com.	Alexeevca	Da
9215	sat	Lidovca	Nu
9216	sat	Săghieni	Nu
9217	com.	Boghenii Noi	Nu
9218	sat	Boghenii Vechi	Nu
9219	sat	Izvorenii	Nu
9220	sat	Mircești	Nu
9221	sat	Poiana	Nu
9222	com.	Buciumeni	Nu
9223	sat	Florești	Nu
9224	com.	Bumbăța	Nu
9225	com.	Bușila	Da
9226	com.	Cetireni	Da
9227	com.	Chirileni	Nu
9228	com.	Cioropcani	Nu
9229	sat	Bulhac	Nu
9230	sat	Stolniceni	Nu
9231	com.	Condrătești	Nu
9232	sat	Curtoia	Nu
9233	com.	Cornești	Nu
9234	com.	Cornova	Nu
9235	com.	Costuleni	Da
9236	com.	Florița Veche	Da
9237	sat	Florița Nouă	Da
9238	sat	Grozasca	Da
9239	com.	Hîrcești	Nu
9240	sat	Drujba	Nu
9241	sat	Leordoaia	Nu
9242	sat	Mânzătești	Nu
9243	sat	Veverița	Nu
9244	com.	Măcărești	Da
9245	sat	Frăsinești	Nu
9246	com.	Măgurele	Nu
9247	com.	Mănoilești	Da
9248	sat	Novaia Nicolaevca	Nu
9249	sat	Rezina	Nu

Codul localității	Localitatea		Statut gazificare (Da/Nu)
9250	sat	Vulpești	Da
9251	com.	Morenii Noi	Da
9252	sat	Morenii Vechi	Nu
9253	sat	Șicovăț	Nu
9254	com.	Năpădeni	Nu
9255	com.	Negurenii Vechi	Nu
9256	sat	Coșeni	Nu
9257	sat	Țighira	Nu
9258	sat	Zăzulenii Vechi	Nu
9259	com.	Petrești	Da
9260	sat	Medeleni	Nu
9261	com.	Pîrlița	Da
9262	com.	Rădenii Vechi	Nu
9263	com.	Sculeni	Nu
9264	sat	Blindești	Nu
9265	sat	Floreni	Nu
9266	sat	Gherman	Nu
9267	com.	Sinești	Nu
9268	sat	Pojarna	Nu
9269	com.	Teșcureni	Nu
9270	sat	Hristoforovca	Nu
9271	com.	Todirești	Da
9272	sat	Grăseni	Nu
9273	com.	Unțești	Da
9274	com.	Valea Mare	Da
9275	sat	Buzduganii de Jos	Da
9276	sat	Buzduganii de Sus	Da
9277	com.	Zagarancea	Da
9278	sat	Elizavetovca	Da
9279	sat	Semeni	Da
9280	sat	Buciumeni, loc.st.c.f.	Nu
9281	sat	Petrești, loc.st.c.f.	Da

3.11.4. Consumul de gaze naturale

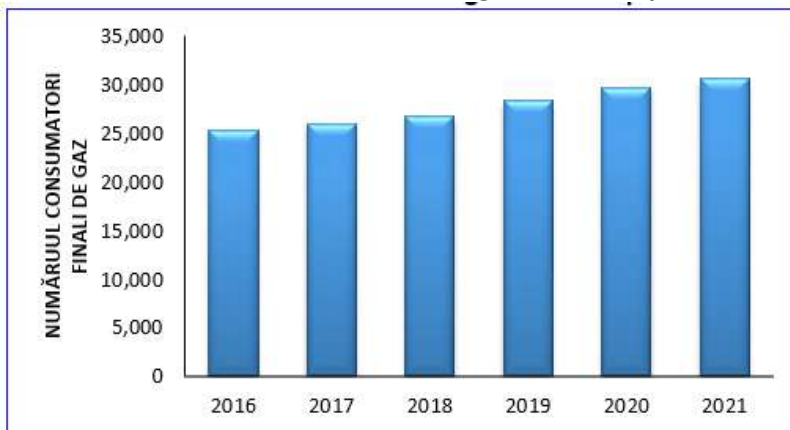
În anul 2021 în raionul Ungheni numărul total al consumatorilor finali de gaze naturale a constituit 30 583, dintre care 29 777 consumatori casnici și 806 noncasnici.

Tabelul 87: Numărul consumatorilor finali de gaze naturale 2016-2021

Serviciul furnizare gaze	Tip consumatori	Numărul de consumatori pentru anii					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ungheni	casnici	24 675	25 279	26 023	27 561	28 926	29 777
	noncasnici	652	676	718	761	785	806
Total		25 327	25 955	26 741	28 322	29 711	30 583

În perioada anilor 2016 -2021 a fost în creștere atât a consumatorilor casnici cât și noncasnici. Creșterea respectivă a constituit în medie pe perioada respectivă circa 3,7%. Aceasta se datorează faptului că anual se efectuează lucrări de extindere a rețelelor de distribuție gaze.

Figura 111: Numărul consumatorilor finali de gaze naturale perioada 2016-2021

Respectiv pentru anii 2020 și 2021 SRL "Ungheni-Gaz" a avut de realizat:

- ✓ Dezvoltare a rețelelor noi de distribuție gaze naturale de circa 12,541 km și capacităților noi de 35 PRG;
- ✓ Dezvoltare a rețelelor existente de distribuție gaze naturale de circa 5,974 km și capacităților existente de 3 PRG.

Pentru transportarea gazelor naturale, la nivelul raionului Ungheni SRL "Moldovatransgaz" dispune de stația de predare cu capacitatea tehnică de 669 000 m³/24 ore.

Consumul de gaze naturale pentru perioada anilor 2016-2021 este prezentată în tabelul de mai jos.

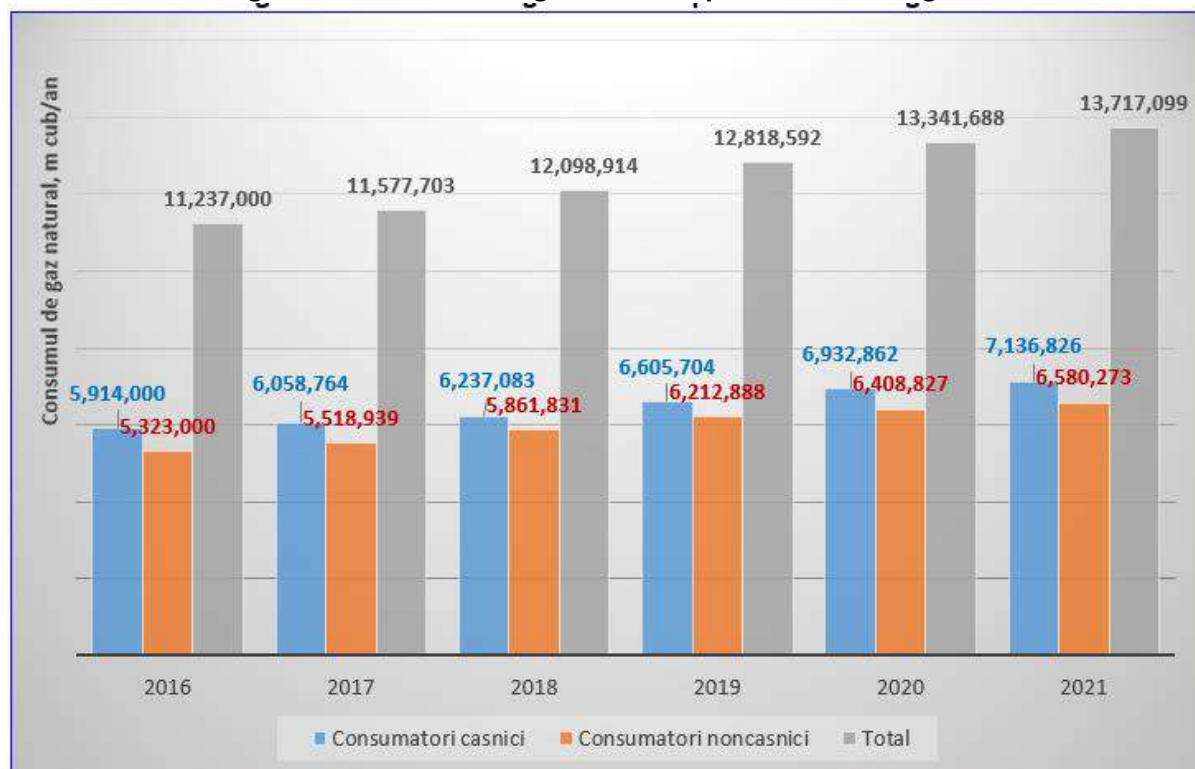
Tabelul 88: Consumul de gaze naturale pentru diferiți tipuri de consumatori în raionul Ungheni

Raionul	Tip consumatori	Consum anual de gaz natural, m ³ /an					
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ungheni	casnici	5 914 000	6 058 764	6 237 083	6 605 704	6 932 862	7 136 826
	noncasnici	5 323 000	5 518 939	5 861 831	6 212 888	6 408 827	6 580 273
Total		11 237 000	11 577 703	12 098 914	12 818 592	13 341 688	13 717 099

Conform datelor privitor la consumul de gaz natural pentru raionul Ungheni se observă că consumul casnic prevalează față de consumul noncasnic de 1,08 ori, ceea ce înseamnă că diferența de consum este foarte mică.

Totodată atât pentru consumatorii casnici cât și noncasnici se observă o creștere a consumului de gaze:

- ✓ Pentru consumatori casnici în mediu cu circa 3,8% anual;
- ✓ Pentru consumatori noncasnici în mediu cu circa 4,3% anual.

Figura 112: Consumul de gaze naturale pentru raionul Ungheni

Creșterea respectivă a consumului se datorează faptului că tot mai multe localități sunt gazificate. Conform proiectelor de dezvoltare a SRL Ungheni-Gaz privind extinderea rețelelor de distribuție gaze pentru perioada 2020-2021 era prevăzut gazificarea a 11 localități, din considerentul dat numărul de consumatori este în creștere.

Tabelul 89: Proiecte de dezvoltare a rețelelor de distribuție a gazelor naturale pentru anii 2020-2022 a SRL Ungheni-gaz pe teritoriul raionului Ungheni

Denumire proiect	Cantitate km, buc., un.		
	Anul 2020	Anul 2021	Anul 2022
Proiecte de dezvoltare a rețelelor și capacităților noi, din care:	3,627	5,026	47,340
Gazificare s. Pârlița			
Rețele de distribuție de presiune medie	0,173		
Rețele de distribuție de presiune joasă	1,500		
PRG	1		
Gazificare s. Nicolaevca			
Rețele de distribuție de presiune medie	0,257		
Rețele de distribuție de presiune joasă	1,697		
PRG	2		
Gazificare s. Sicovet			
Rețele de distribuție de presiune medie		0,685	
Rețele de distribuție de presiune joasă		1,055	
PRG		2	
Gazificare s. Agronomovca			
Rețele de distribuție de presiune medie		1,015	
Rețele de distribuție de presiune joasă		2,271	

Denumire proiect	Cantitate km, buc., un.		
	Anul 2020	Anul 2021	Anul 2022
PRG		2	
Gazoductul inter-rural Pârlița Cornești			
Rețele de distribuție de presiune medie			19,700
SRG			5
Gazificare s. Morenii Vechi			
Rețele de distribuție de presiune medie			1,620
Rețele de distribuție de presiune joasă			6,112
PRG			2
Gazificare s. Cetireni			
Rețele de distribuție de presiune medie			2,100
Rețele de distribuție de presiune joasă			6,430
PRG			5
Gazificare s. Semeni			
Rețele de distribuție de presiune medie			0,240
Rețele de distribuție de presiune joasă			1,850
PRG			2
Gazificare s. Zagarancea			
Rețele de distribuție de presiune joasă			1,295
Gazificare s. Rezina			
Rețele de distribuție de presiune medie			2,670
Rețele de distribuție de presiune joasă			3,113
PRG			3
Gazificare s. Macarești			
Rețele de distribuție de presiune medie			0,810
Rețele de distribuție de presiune joasă			1,400
PRG			2

3.11.5. Planuri existente de dezvoltare a rețelelor

3.11.5.1. SNTGN Transgaz S.A.

Conform planului de dezvoltare pentru perioada 2021-2030 al SNTGN Transgaz SA Mediaș ce este operatorul tehnic al Sistemului Național de Transport (SNT) gaze naturale al României are ca scop să-și extindă piața gazelor naturale și scopul îmbunătățirii aprovizionării cu gaze naturale.

Dat fiind faptul că sistemul de transport al Republicii Moldova este în fapt un sistem tranzit al gazelor via Ucraina din Rusia către statele balcanice și sudul Republicii, și interconectarea dintre Moldova și România nemijlocit va asigura scopul de îmbunătățire de aprovizionare cu gaze naturale pentru ambele țări.

Principalele direcții de investiții ce se regăsesc în planul de dezvoltare a SNTGN Transgaz S.A. pentru perioada 2021-2030 cu privire la Republica Moldova în care este vizat și raionul Ungheni sunt:

- ✓ Extinderea Interconectorului Iași-Ungheni-Chișinău (Faza II);
- ✓ Construcția rețelei de transport gaze naturale cu DN 500 pe segmentul Ungheni-Bălți, cu conectarea în rețeaua de transport din Nordul republicii „Ananiev-Cernăuți-Bogorodicieni”;
- ✓ Construcția stației de Comprimare a gazelor naturale amplasată în raionul Ungheni.

3.11.5.2. SRL Moldovatrangaz

Conform planului de dezvoltare pentru perioada 2020-2029 al SRL "Moldovatrangaz" în care este vizat raionul Ungheni este inclusă construcția GM (gazoductului magistral) Ungheni-Drochia.

Acest gazoduct magistral a devenit o necesitate privind alternativa de aprovizionare cu gaze naturale a municipiului Bălți ținând cont că în 2020 expira contractul de tranzit al gazelor din Rusia prin teritoriul Ucrainei.

În cazul în care va exista imposibilitatea transportului gazelor prin GM "Ananiev-Cernăuți-Bogorodciani" o variantă de aprovizionare cu gaze a regiunii de Nord a Republicii Moldova va fi prin inversarea de la gazoductul Iași-Ungheni. Însă pentru aceasta se prevede construcția unui nou gazoduct Ungheni-Drochia cu o lungime de circa 95 km.

Ca rezultat construcția GM Ungheni-Drochia reprezintă varianta alternativă de aprovizionare cu gaze naturale a municipiului Bălți, precum și regiunilor de Nord a Republicii Moldova.

Tabelul 90: Proiecte investiționale în rețele de transport gaze la nivelul raionului Ungheni

Categoriile de investiții	Cantitatea totală	Implementare pe ani		
		2022	2023	2024
Construcția GM Ungheni-Drochia	95 km	30 km	30 km	35 km

3.11.6. Prognoze

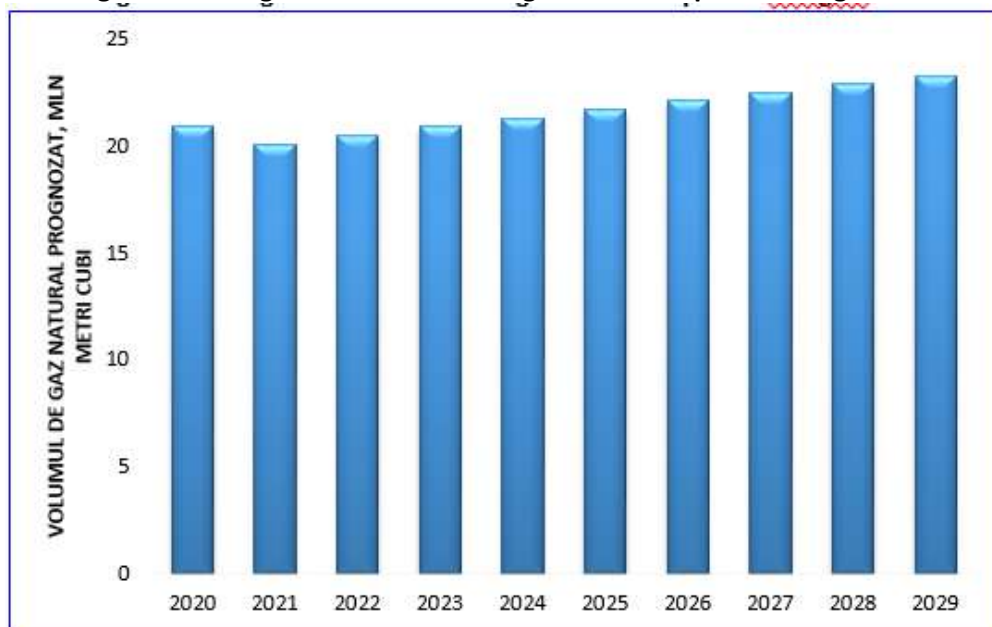
În cadrul planului de dezvoltare a rețelelor de transport al gazelor naturale elaborat de SRL "Moldovatrangaz" a fost efectuată estimarea privind cererea prognozată de gaze naturale pentru consumatorii Republicii Moldova.

Din prognoza respectivă de gaze naturale raionului Ungheni revine următoarele valori conform tabelului ce urmează.

Tabelul 91: Cererea prognozată de gaze naturale la nivelul Ungheni-Gaz estimată de SRL "Moldovatrangaz"

Denumirea	Volumul de gaze naturale prognozate pentru distribuție prin rețele, mln. m ³									
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Ungheni Gaz	20,9	20,1	20,5	20,9	21,3	21,7	22,1	22,5	22,9	23,3

Deci după cum observăm pe perioada anilor 2020 -2029 creșterea privind consumul de gaz natural pentru Ungheni-Gaz ca valoare medie pe perioada respectivă se consideră de a fi circa 1,2%.

Figura 113: Prognoza consumului de gaze naturale pentru Ungheni-Gaz

Această creștere a consumului de gaz natural prognozat pentru furnizorul Ungheni-Gaz se datorează faptului că anual compania SRL "Ungheni-gaz" investește în proiecte de dezvoltare a rețelilor și capacităților noi de distribuție a gazelor naturale, precum și în proiecte de dezvoltare a rețelilor și capacităților existente.

Proiectele de dezvoltare pentru perioada 2020-2022 sunt prezentate în tabelul ce urmează.

Tabelul 92: Proiecte de dezvoltare a rețelilor de distribuție a gazelor naturale pentru anii 2020-2022 a SRL Ungheni-gaz

Categorii de proiect	Total pentru anii 2020-2022	Anul 2020	Anul 2021	Anul 2022
	Cantitatea km, buc., un.			
1. Proiecte de dezvoltare a rețelilor și capacităților noi, total, din care:	65,672	5,218	7,323	53,131
Rețele de distribuție a gazelor naturale, inclusiv:	65,672	5,218	7,323	53,131
Rețele de distribuție de presiune înaltă	19,700			19,700
Rețele de distribuție de presiune medie	13,015	0,925	2,785	9,305
Rețele de distribuție de presiune joasă	32,957	4,293	4,538	24,126
PRG (puncte racord gaze)	35	5	7	23
2. Proiecte de dezvoltare a rețelilor și capacităților existente, total, din care:	6,479	2,092	3,882	0,505
Rețele de distribuție a gazelor naturale, inclusiv:	6,479	2,092	3,882	0,505
Rețele de distribuție de presiune înaltă	0,552		0,552	
Rețele de distribuție de presiune medie	3,521	0,191	3,330	
Rețele de distribuție de presiune joasă	2,406	1,901		0,505
PRG (puncte racord gaze)	3	2	1	

Dezvoltarea respectivă a rețelilor de distribuție a gazelor naturale are dat fiind faptul că din totalul de localități din raionul Ungheni doar 28% din acestea sunt alimentate cu gaz natural.

Tabelul 93: Prognoza privind necesarul de gaze naturale pentru perioada 2020-2040

#	Indicatori	Unitatea de măsură	Anul de bază 2020	Prognoză			
				2025	2030	2035	2040
1	Capacitatea totală a surselor centralizate	mln m ³ /an	244,185	244,185	244,185	244,185	244,185
2	Necesarul de gaze naturale	mln m ³ /an	13,342	14,162	15,032	15,956	16,936

3.11.7. Concluzii

În prezent, nivelul de gazificare a raionului Ungheni este de doar 28%, fiind gazificate localitățile amplasate în proximitatea conductei de gaz Bălți-Ungheni-Strășeni.

Pe teritoriul raionului Ungheni trece și conducta de interconectare Iași-Ungheni-Chișinău, însă prin aceasta la moment nu se efectuează transportul de gaz natural și nu există ramificații de aprovizionare a localităților raionului.

Anual întreprinderea Ungheni-Gaz SRL implementează proiecte de extindere a rețelelor de distribuție gaze naturale, respectiv conform planului de dezvoltare pentru perioada 2020-2022 era prevăzut alimentarea cu gaze a 11 localități. Respectiv pentru perioada 2016-2021 rata de creștere privind conectarea a noi consumatori a constitui circa 3,7% anual.

Tabelul 94: Centralizator disfuncționalități alimentare cu gaze naturale

Disfuncționalități	Comentarii
42 de localități din raion nu au acces la rețeaua de alimentare cu gaze naturale	s. Chirileni, s. Cioropcani, s. Bulhac, s. Florești, s. Buciumeni, s. Zăzulenii Vechi, s. Zăzulenii Noi, s. Negurenii Vechi, s. Negurenii Noi, s. Țîghira, s. Coșeni, s. Teșcurenii, s. Izvorenii, s. Măgurele, s. Gherman, s. Florenii, s. Sculeni, s. Blindești, s. Medelenii, s. Lidovca, s. Novaia Nicolaevca, s. Rezina, s. Bumbăta, s. Hristoforovca, s. Romanovca, or. Cornești, s. Poiana, s. Mircești, s. Boghenii Noi, s. Boghenii Vechi, s. Sinești, s. Mânzătești, s. Hârcești, s. Veverița, s. Drujba, s. Condrătești, s. Curtoaia, s. Năpădenii, s. Cornova, s. Morenii Vechi, s. Șicovăț, s. Frăsinești

3.12 ALIMENTAREA CU ENERGIE TERMICĂ

3.12.1. Situația existentă

Începând cu anii 1990 sectorul termoeenergetic al Republicii Moldova a început să treacă prin schimbări serioase de ordin economic și tehnologic. Au dispărut o mare parte din întreprinderile industriale care administrau și aveau la întreținere centrale termice care alimentau numeroase localități din Moldova.

Astfel în multe centre raionale și așezări de tip orășenesc din toată republica centralele termice care alimentau sectoarele locative au ajuns în gestiunea autorităților publice locale sau în mâini private. Din punct de vedere tehnic centralele termice au degradat și necesitau investiții serioase în reparația și reabilitarea acestora.

Astfel, în mare parte, lipsa de bani pentru reparația acestora, dar și din cauza lipsei de experiență, și a unui management defectuos, marea majoritate a acestor centrale au degradat și au fost închise. Sectorul termoeenergetic, moștenit de la sistemul administrativ de comandă, se caracteriza printr-un grad înalt de centralizare, dar se baza în mare parte pe Centrale Termice.

Centrale Electrice cu Termoficare există numai în municipiile Chișinău și Bălți. Din această cauză, în mare măsură și, de asemenea, din cauza construcției neraționale, a utilajului neefectiv și a managementului prost sistemele centralizate din toate localitățile, cu excepția mun. Chișinău și Bălți și a câtorva din centrele raionale, în anii 1998 - 2001 au încetat să funcționeze.

http://energyefficiency.clima.md/public/files/publication/Raport_privind_politicile_nationale_energetice.pdf

Municipiul Ungheni ca și alte centre urbane din republică a avut un sistem termoeenergetic local care alimenta blocurile locative e asemenea întreprinderile cât și o parte din casele private aflate în special în zona centrală. Sistemul termoeenergetic de tip SACET era constituit din câteva centrale termice în cea mai mare parte bazate pe cărbune.

Centralele termice erau în mare parte concentrate în sectoarele industriale iar cea mai mare parte din energie termică era produsă de către întreprinderile Covoare Ungheni și Fabrica de conserve Ungheni care aveau suficiente capacități de generare termică.

Sistemul termoeenergetic al municipiului Ungheni a mai funcționat după prăbușirea Uniunii Sovietice, însă începând cu 1996-1997 acesta a intrat în totală degradare tehnică și faliment economic.

Întreprinderile care generau energia termică în mare parte au redus cheltuielile iar sistemele de generare termică au fost distruse ca fiind nerentabile. Populația, agenții economici și sectorul social aveau nu puteau achita factura la energie termică, fapt care a dus la colapsul generării dar și la distrugerea rețelelor de distribuție termică.

Totuși cea mai mare parte a consumatorilor s-au deconectat de la sistemul centralizat. Drept motive principale de deconectare de la sistemul centralizat pentru proprietarii de apartamente din blocurile multi-etajate sunt:

- ✓ Distribuția neuniformă a căldurii pe etaje, de obicei etajele superioare sunt supraîncălzite (fiind primele prin care circulă agentul termic) iar etajele de jos ale blocurilor sunt foarte slab încălzite
- ✓ Imposibilitatea reglării fluxului de agent termic și respectiv de căldură pentru fiecare consumator, unii dorind căldură mai multă iar alții doresc să facă economii, această posibilitate actualmente nu există pentru blocurile cu distribuție verticală.
- ✓ Necunoașterea exactă a cantității de căldură consumată și slaba încredere în metodicile actuale existente care fac referire doar la suprafața locuinței. (metodicile uneori sunt diferite de la bloc la bloc) Alte cauze care duc la deconectări și conflicte este lipsa unui contract direct cu furnizorul de energie termică care ar prevedea toate relațiile între consumator și furnizor.

O încercare reușită a fost rețeaua dezvoltată de ComGaz Ungheni SRL care a instalat câteva centrale locale pe gaz natural care alimentau mai multe blocuri cu energie termică. Însă și acest proiect a eșuat în anii 2010-2012.

Actualmente în municipiul Ungheni generarea energie termice are loc local unde fiecare consumator acoperă necesarul de încălzire cu ajutorul cazanelor de perete cu puteri de la 20 la 32 kW, obiectele sociale precum școli, grădinițe, spitale și-au realizat proiecte de centrale termice proprii în cea mai mare parte pe gaz natural. Unele instituții au beneficiat de proiectul Energie și Biomasă care au instalat centrale termice pe biomasă – bricheți.

Pentru viitor nu există la moment programe care ar presupune o revitalizare a sectorului termoelectric local în municipiul Ungheni.

Doar o mică parte, circa 17% din locatari din Ungheni au întreprins măsuri de izolare termică a pereților, la nivel local nu sunt programe separate de susținere a programelor de eficientizare decât cele desfășurate la nivel național sau cele cu sprijin internațional.

Figura 114: Bloc locativ multietajat din mun. Ungheni (fără izolare termică, doar cu unele coșuri ale centralelor pe gaz)

Instituțiile publice din oraș și raion au beneficiat de unele programe de eficientizare și au reușit să întreprindă măsuri de izolare termică și modernizare energetică.

Satele din raionul Ungheni nu au beneficiat de sisteme centralizate de încălzire. Unica excepție este orașelul Cornești care a avut un sistem termoelectric funcțional pentru blocurile multietajate care a funcționat din 1963 până în 1994.

Actualmente în toate localitățile se folosesc sisteme individuale de generare a energiei termice. Astfel, persoanele private își încălzesc locuințele în cea mai mare parte cu sobe bazate pe lemne și cărbuni, pe locul 2 sunt sistemele cu cazan pe gaz, după care urmează sisteme bazate pe cazane pe biomasă (lemne și brichete).

Obiectele sociale au sisteme proprii de generare termică bazate pe cazane pe gaz și cazane pe biomasă. Cazanele pe biomasă au fost instalate în mare parte datorită programului Energie și Biomasă Moldova care a acoperit în mare parte cheltuielile de instalare

<https://ea.md/energie-verde-pentru-7-scoli-si-gradinite-din-raionul-ungheni-iata-cum-se-intampla/>

<https://albasat.md/afacere-cu-biomasa-14-institutii-publice-din-ungheni-si-nisporeni-folosesc-energie-regenerabila-produsa-din-brichete-de-deseuri-agricole/>

https://www.publika.md/energie-din-biomasa-pentru-sapte-scoli-si-gradinite-din-raionul-ungheni_2972185.html

Figura 115: Lansarea unui sistem termic pe biomasă în raionul Ungheni cu sprijinul partenerilor internaționali de dezvoltare

3.12.2. Concluzii și prognoze

Pentru localitățile rurale din raionul Ungheni sunt prevăzute planuri de extindere ale rețelelor de aprovizionare cu gaz natural, ceea ce va facilita accesul la energie termică. Însă pe viitor sunt necesare programe de susținere a dezvoltării durabile și de facilitare a accesului la energie verde, pentru aceasta vor fi prevăzute creșteri de capacități de generare a biomasei sub formă de brichete și peleți cât și crearea de spații de stocare în fiecare localitate, aceste măsuri vor reduce din costul biomasei și vor ajuta la crearea unei tendințe de generare locală cu emisii reduse.

Din punct de vedere legislativ și instituțional au început să fie luate măsuri care ar opri acest fenomen, astfel s-au schimbat metodicele de obținere a permisului pentru deconectarea de la

rețeaua centralizată (SACET), au apărut legi care sprijină dezvoltarea sectorului termoeenergetic: legea cu privire la energia termică și promovarea cogenerării (din LEGE Nr. 92 din 29.05.2014)

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=353698&lang=1>

De asemenea și o serie întreagă de studii demonstrează că producerea centralizată a energiei termice este mai eficientă din punct de vedere tehnic și economic.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:926925/FULLTEXT01.pdf>

<https://www.ovoenergy.com/guides/energy-guides/ultimate-guide-to-being-efficient-with-heatingand-hot-water.html>

O nouă oportunitate de acoperire a necesarului de energie inclusiv și termică o prezintă gazoductul Iași-Ungheni-Chișinău care străbate întreg raionul Ungheni, aceasta este o oportunitate strategică pentru a asigura cu energie obiectele sociale și populația raionului. Exploatarea acesteia și utilizarea gazului natural însă este strâns legată de aspectele economice regionale cât și de cele politice internaționale.

La momentul de față conducta este pe deplin funcțională și poate realiza alimentarea țării și a raionului însă nu este folosită. O alternativă fizită este conducta din sudul republicii Isaccea – Vulcănești – Tiraspol care este deja conectată la sistemul de transport gaze al Moldovei și prin care se poate realiza reversul de alimentare din Uniunea Europeană. Toate aceste aspecte sunt legate de factori politici și economici independenți de raionul Ungheni.

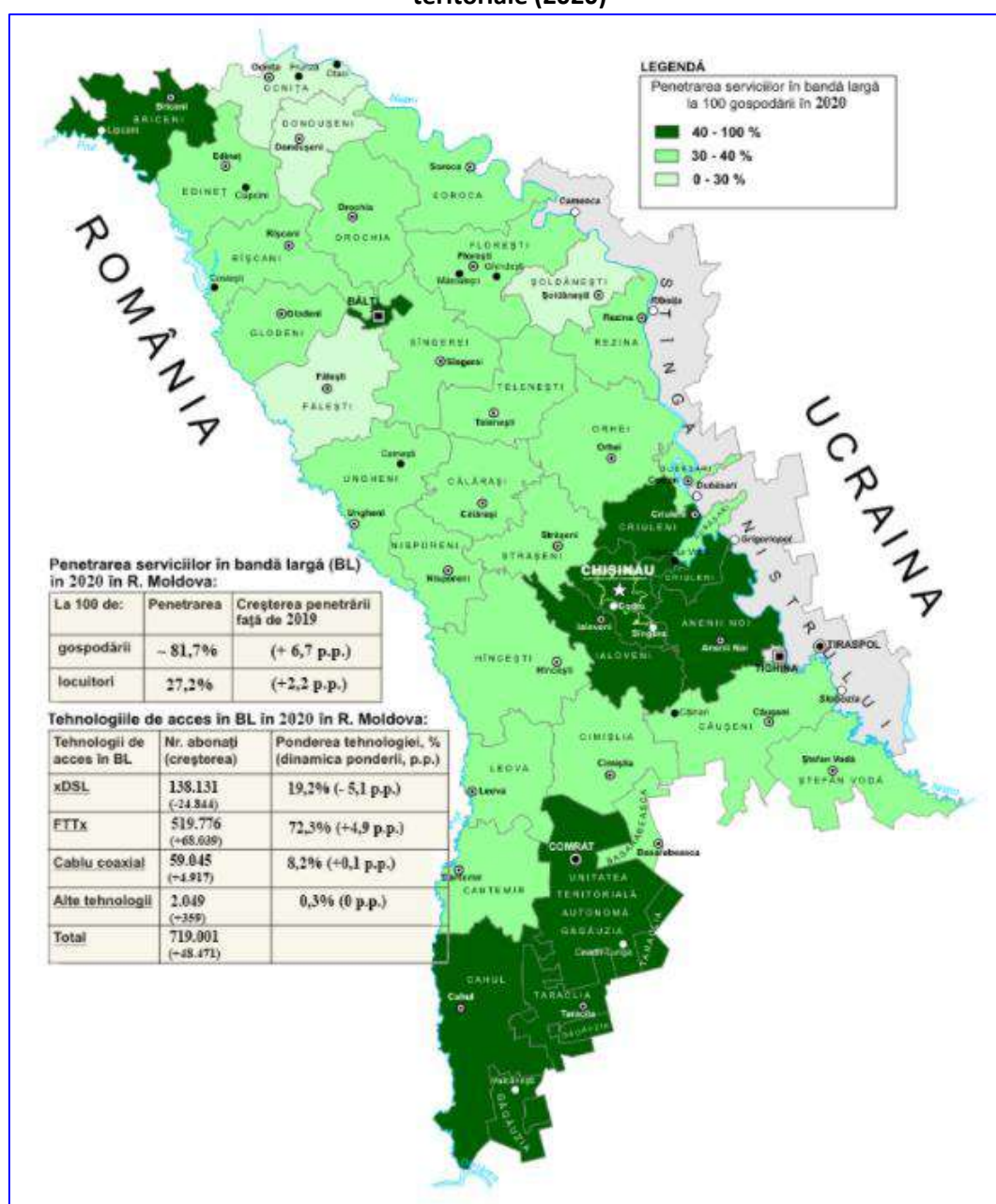
3.13 REȚELE DE TELECOMUNICAȚII

Toate localitățile raionului Ungheni au acces la **telefonie fixă**, asigurată de operatorul național "Moldtelecom" S.A.

Toate localitățile raionului au acces la servicii de **telefonie mobilă**. Serviciile de telefonie mobilă sunt prestate de 3 operatori naționali: "Orange", "Moldcell" și "Moldtelecom/Unite".

De asemenea, toate localitățile raionului au acces la servicii de **internet**, prestate de operatori naționali și câțiva operatori locali ("Livinetplus" SRL, "Vertamar" SRL, "Mia Global Communication Group" SRL).

Figura 116: Acoperirea cu servicii în bandă largă la punctele fixe în unitățile administrative-teritoriale (2020)

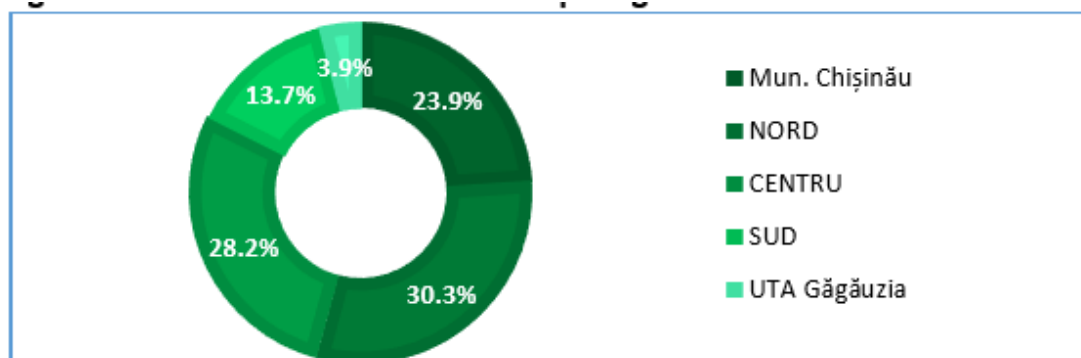

3.14 LOCUINȚE

Conform datelor BNS, la 31.12.2020, fondul locativ total pe țară a constituit 1.309,8 mii locuințe cu o suprafață totală de 89.187,7 mii m².

Ponderea cea mai mare în numărul de locuințe înregistrate, la sfârșitul anului 2021, o deține regiunea de dezvoltare Nord (30,3%), urmată de regiunea de dezvoltare Centru (28,2%), municipiul Chișinău (23,9%), regiunea de dezvoltare Sud (13,7%) și UTA Găgăuzia (3,9%).

Figura 117: Structura fondului locativ după regiuni de dezvoltare la 31.12.2020

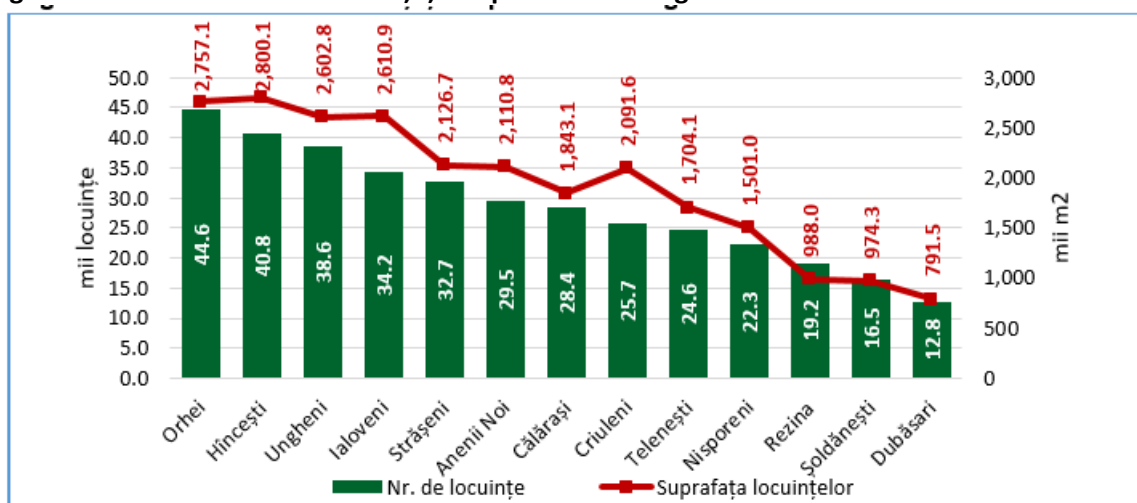
Sursa: BNS, Fondul locativ în unități, în profil teritorial (31.12.2020)

În regiunea de dezvoltare Sud, numărul locuințelor construite la 31.12.2020 a constituit 369,8 mii locuințe cu o suprafață totală de 24.901,9 mii m². Distribuția pe medii de rezidență a fondului locativ din regiunea Centru relevă o pondere de 79,2% a locuințelor înregistrate în mediul rural, ceea ce reprezintă 292,9 mii locuințe cu suprafață totală de 19.023,5 mii m².

Totodată, în mediul urban al regiunii Centru au fost înregistrate 76,9 mii locuințe cu suprafața totală de 5.878,4 mii m², ceea ce constituie 20,8% din totalul fondului locativ înregistrat.

Circa 10,4% din numărul total de locuințe din regiunea Centru, sunt construite în raionul Ungheni, constituind **38,6 mii locuințe cu o suprafață totală de 2.602,8 mii m²**. Din acestea 34,2% sau 13,2 mii locuințe sunt amplasate în mediul urban (mun. Ungheni și or. Cornești), iar 65,8% sau 25,4 mii locuințe sunt amplasate în mediul rural.

Figura 118: Fondul locativ în unități și m² pe raioanele regiunii de dezvoltare Centru la 31.12.2020

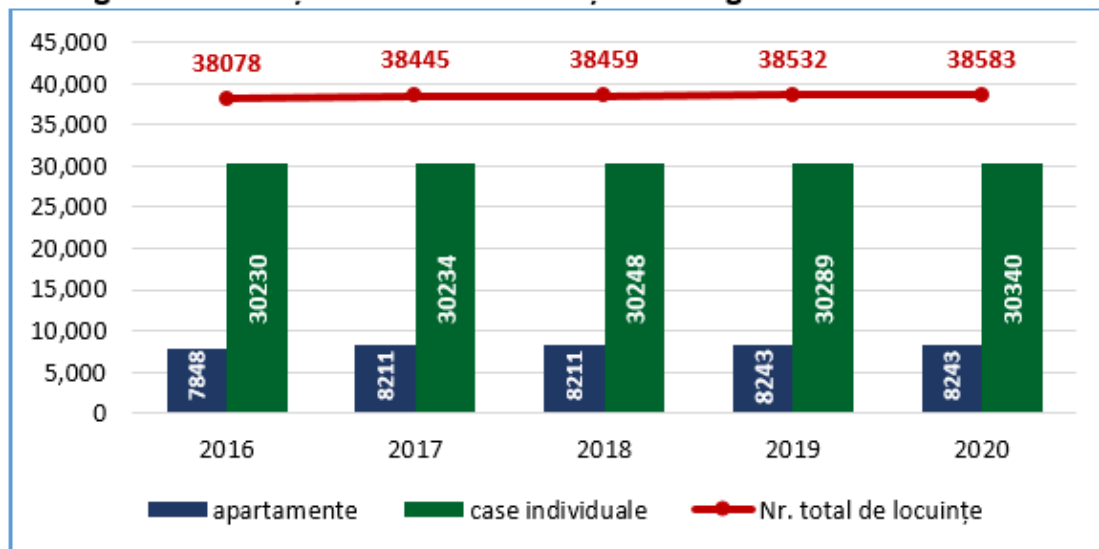

Sursa: BNS, Fondul locativ în unități, în profil teritorial (31.12.2020)

3.14.1 Portofoliul de locuințe existent

La 31.12.2020, **fondul locativ construit al raionului Ungheni este constituit din 38.583 locuințe, din care 30.340 case individuale (78,6%) și 8.243 apartamente (21,4%).** Din numărul total al locuințelor circa 32% sunt amplasate în mun. Ungheni. Marea majoritate locuințelor se află în proprietate privată.

Figura 119: Evoluția fondului de locuințe în raionul Ungheni în anii 2016-2020

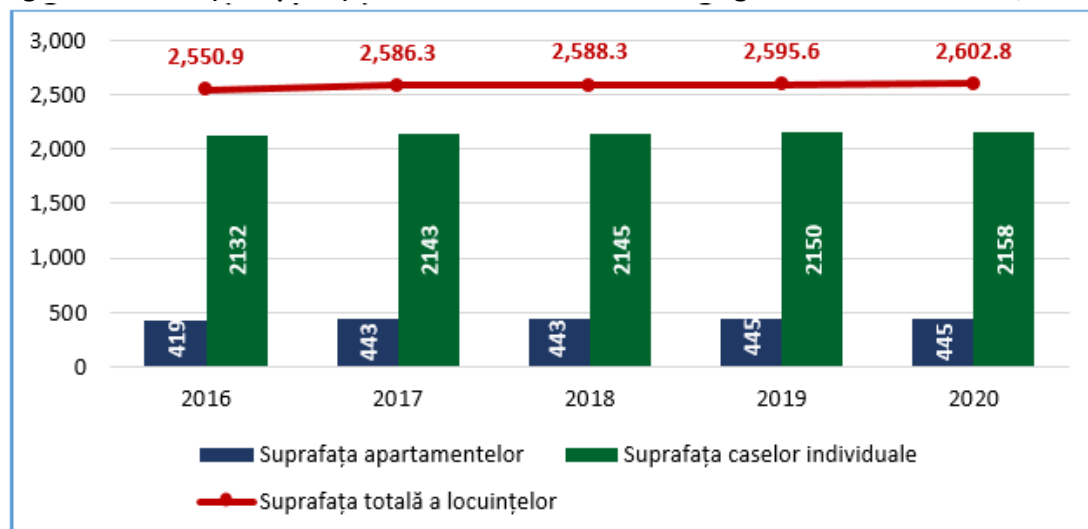

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

În perioada anilor 2016-2020, nr. locuințelor construite a crescut cu 1,3% de la 38.078 la 38.583 locuințe. Această modificare a fost condiționată de creșterea numărului de case individuale cu 110 unități și a nr. apartamentelor cu 395 unități.

Suprafața totală a fondului locativ, la 31.12.2020, a fost de 2.602,8 mii m², inclusiv suprafața locuibilă– 1.802,7 mii m². Având în vedere că la data de 31.12.2020 populația prezentă a raionului Ungheni numără 104,0 mii de oameni, raionul a înregistrează un număr mediu, de **cca 2,7 persoane per casă/apartament sau unei persoane îi revine, în medie, o suprafață totală de cca 25,0 m².**

Figura 120: Evoluția suprafeței fondului locativ în raionul Ungheni în anii 2016-2020, mii m²

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

În perioada anilor 2016-2020, suprafața locuințelor construite a crescut cu 9,8% de la 2.550,9 la 2.602,8 mii m². Această modificare a fost condiționată preponderent de creșterea suprafeței apartamentelor și caselor individuale cu câte 26 mii m².

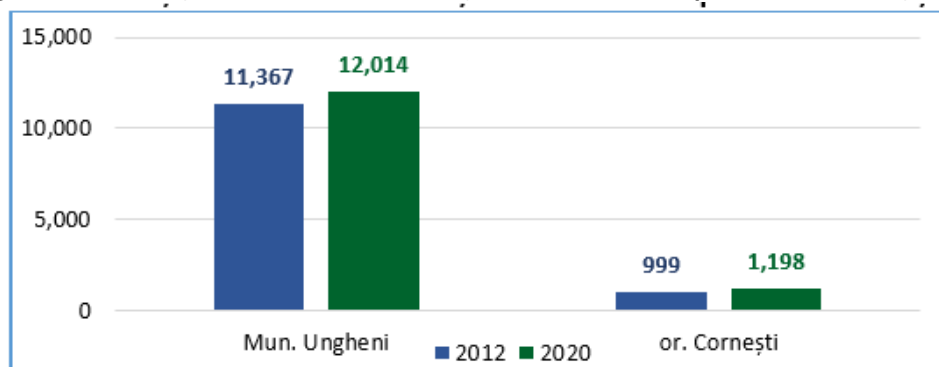
3.14.1.1 Mediul urban

În conformitate cu datele BNS, la sfârșitul anului 2020, puțin peste 34% din totalul locuințelor la nivel de raion se găseau în mediul urban; iar din totalul acestora, 0,33% din total fuseseră construite în anul de referință.

Analiza fondului construit în mediul urban relevă o creștere constantă a numărului de locuințe din 2012 până în anul 2020, în medie cu 0,76%, conform datelor BNS. Astfel că, au fost înregistrate următoarele aspecte: cea mai mare creștere, de puțin peste 2,2%, a fost înregistrată în orașul Cornești, în timp ce în municipiul Ungheni, fondul locativ a crescut cu doar 0,63%.

Distribuția teritorială a locuințelor relevă faptul că, pentru anul 2020, 91% din locuințele din mediul urban se aflau pe teritoriul municipiului Ungheni, iar 9% în or. Cornești.

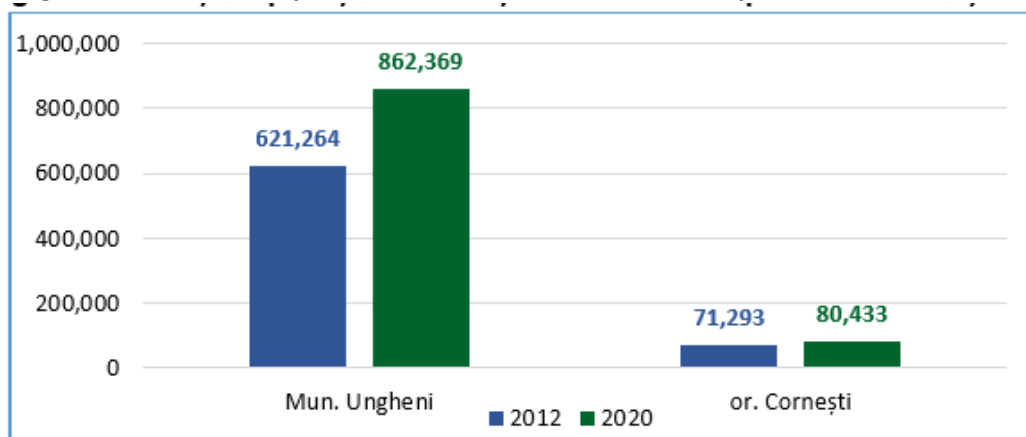
Figura 121: Evoluția numărului de locuințe în mediul urban pentru anii 2012 și 2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Pe de altă parte, analiza suprafeței construite în mediul urban denotă o creștere constantă a numărului de locuințe din 2012 până în anul 2020, în medie cu 4,0%, conform datelor BNS. Astfel, au fost înregistrate următoarele aspecte: cea mai mare creștere, de puțin peste 4,3%, a fost înregistrată în mun. Ungheni, în timp ce în or. Cornești, suprafața de locuințe a crescut cu doar 1,42%.

Figura 122: Evoluția suprafeței de locuințe în mediul urban pentru anii 2012 și 2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

În ceea ce privește suprafața medie de locuințe (de 42, 6 m²/ locuitor din Europa), Republica Moldova înregistrează un indice: de 27,3 m²/ locuitor – pentru anul 2020, iar în localitățile urbane din raionul Ungheni media înregistrată este de 26,98 m²/locuitor, cu valori de 26,6 m²/locuitor în mun. Ungheni și 27,8 m²/locuitor în or. Cornești.

Starea fizică a blocurilor de locuit este satisfăcătoare, majoritatea blocurilor au fost construite în anii 1970-1990. Casele locative cu 2-3 nivele construite în perioada anilor 1950-1970, necesită reconstrucție și reparație capitală.

ală. Spațiul comun al cartierelor ori al caselor se folosește impropriu și neglijent. În multe zone, în special acolo unde locuitorii au un statut socio-economic precar, spațiile verzi, locurile de joacă și sport nu sunt întreținute. Locatarii sunt în așteptarea subvențiilor de la Primărie ori de la stat pentru întreținerea, repararea ori salubritatea blocurilor și curților.

3.14.1.2 Mediul rural

În mediul rural, la sfârșitul anului 2020 existau 25.371 de locuințe, ceea ce reprezenta aproximativ 66% din numărul total al locuințelor la nivel de raion. În cifre absolute, localitățile cu cel mai mare număr de locuințe erau: com. Sculeni cu 1.887 de locuințe, com. Pârlița – 1.727 de locuințe; com. Măcărești – 1.512 de locuințe și com. Todirești cu 1347 de locuințe. la polul opus se află 10 comune cu mai puțin de 500 de locuințe fiecare, dintre care: Agronomovca, Condrătești, Alexeevca, Sinești, Buciumeni, Năpădeni, Cornova, Morenii Noi, Teșcureni și Măgurele .

Distribuția teritorială a indicatorului număr de locuințe la 1.000 de locuitori relevă un minim de 271,3 locuințe /1.000 de locuitori pentru comuna Petrești și un maxim de 554,3 locuințe la 1.000 de locuitori pentru comuna Rădenii Vechi (maximum înregistrat la nivelul raionului).

Pentru celelalte comune, distribuția numărului de locuințe la 1.000 de locuitori este relativ echilibrată, cu circa 58% de comunele cu 300 și 400 de locuințe la 1.000 de locuitori, și 42% din comune cu 400-500 locuințe.

Comparativ cu media raională de 371 de locuințe/1.000 locuitori, 13 comune înregistrează valori sub acest indicator.

Tabelul 95: Gruparea UAT-urilor în mediul rural după numărul de locuințe la 1000 de locuitori

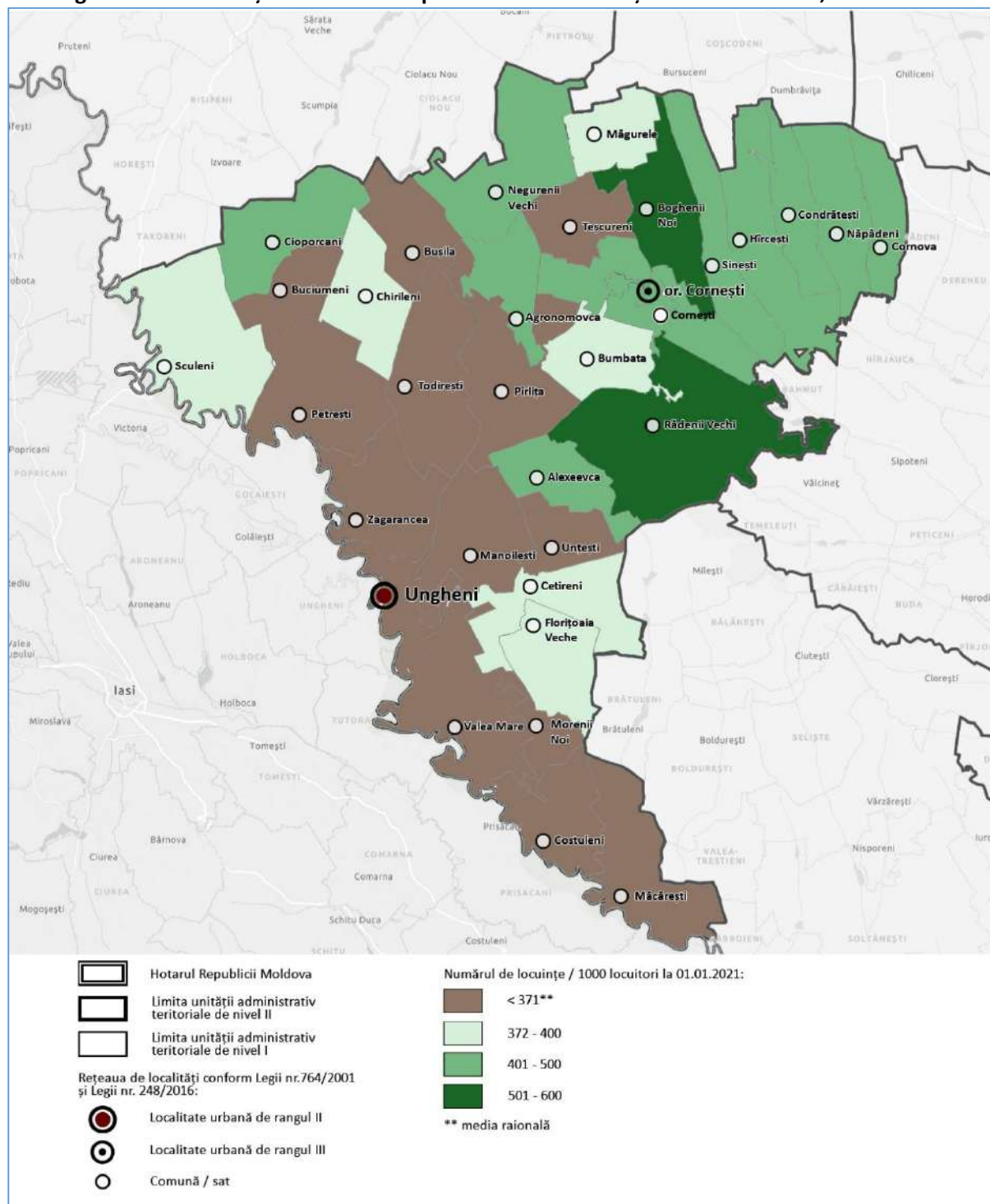
Număr de locuințe la 1.000 de locuitori	Număr de comune
sub 300	1
între 300 și 400	18
între 400 și 500	10
între 500 și 600	2

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

În mediul rural, indicatorul de suprafață/locuitor înregistrează o valoare medie de 24,03 m²/locuitor, cu un minim de 14,7 m²/locuitor pentru comuna Buciumeni și un maxim de 38,3 m²/locuitor pentru comuna Rădenii Vechi.

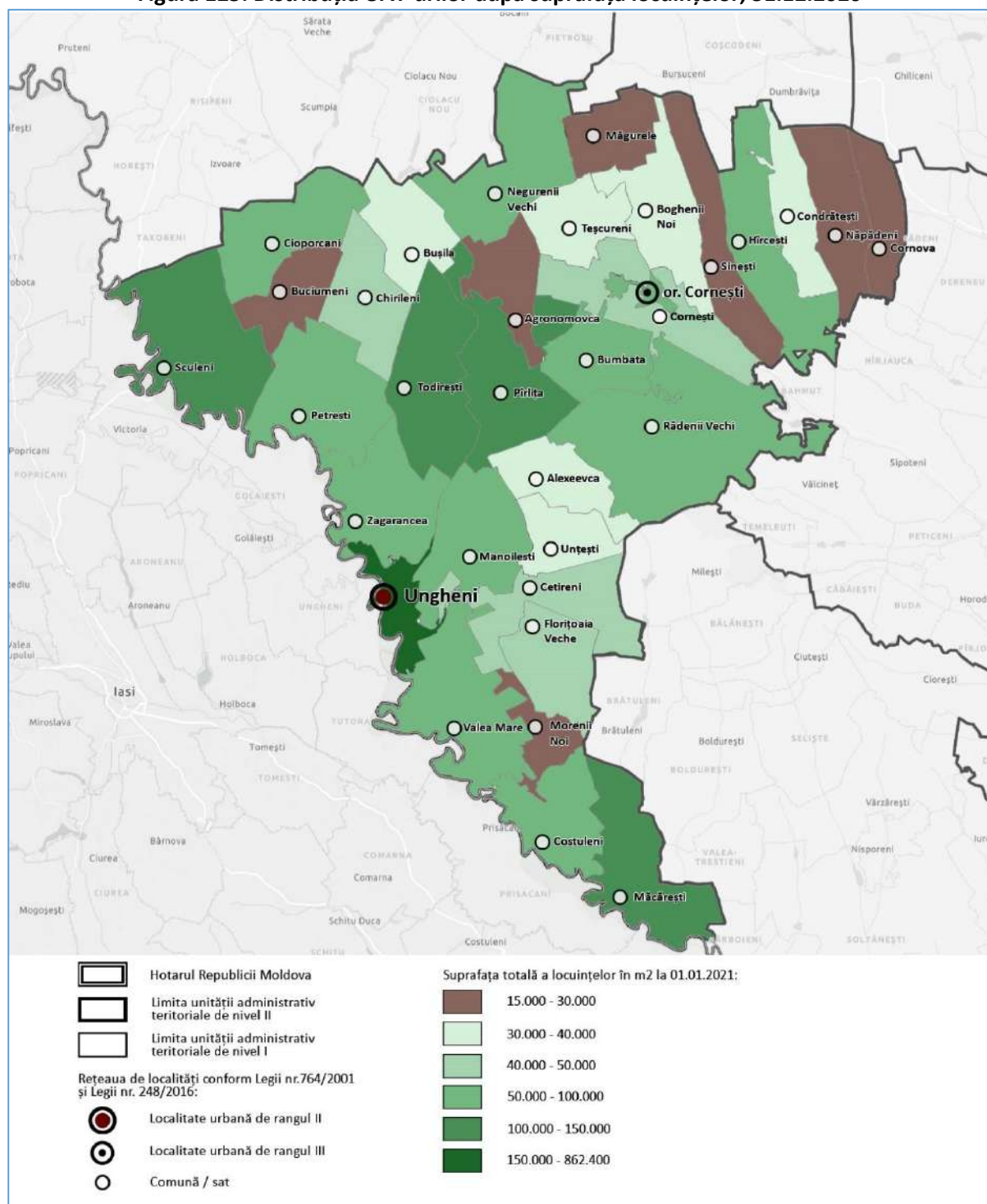
Majoritatea de 21 de comune se situează sub media națională de 27,77 m²/locuitor, în timp ce în comunele: Alexeevca, Bumbata, Chirileni, Condrătești, Cornova, Costuleni, Hârcești, Negurenii Vechi, Rădenii Vechi și Teșcureni înregistrează o valoare mai mare chiar decât media înregistrată în mun. Ungheni de 27,2 m²/locuitor.

Figura 124: Distribuția UAT-urilor după numărul de locuințe la 1000 locuitori, 31.12.2020

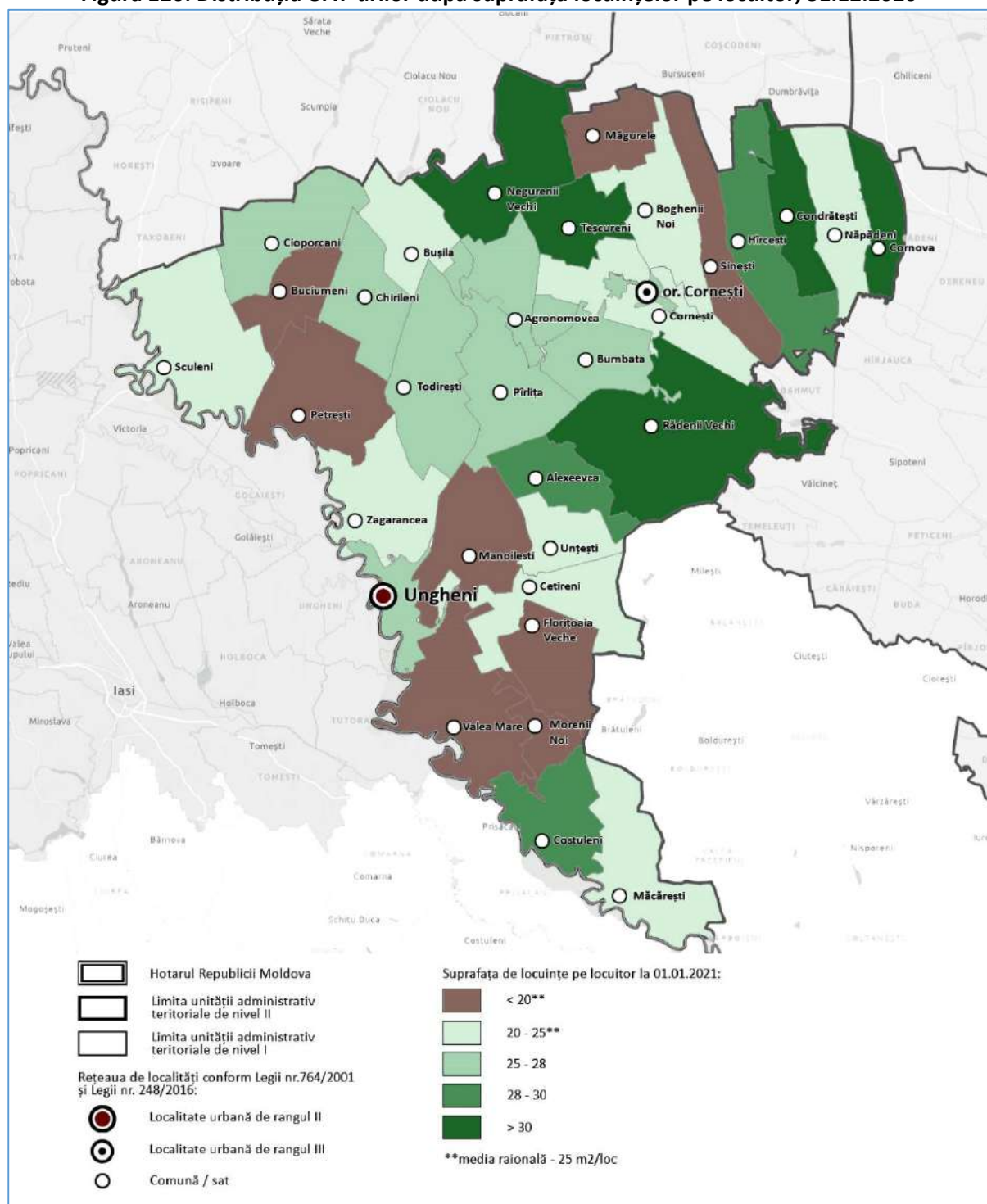
Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Figura 125: Distribuția UAT-urilor după suprafața locuințelor, 31.12.2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Figura 126: Distribuția UAT-urilor după suprafața locuințelor pe locuitor, 31.12.2020

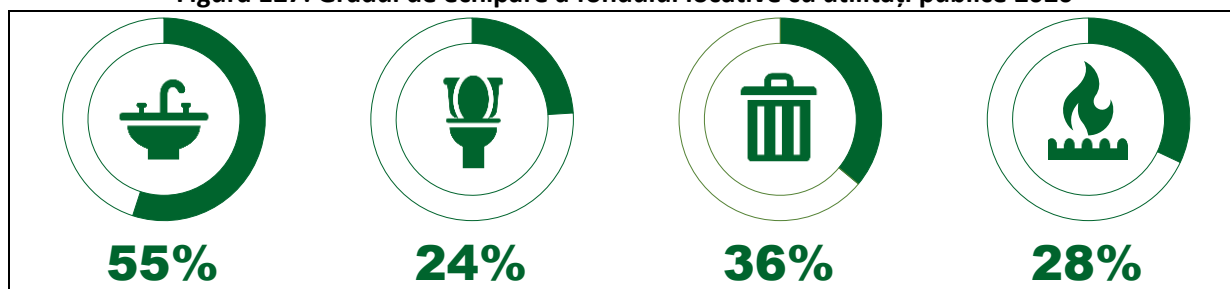

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

3.14.2 Dotarea cu utilități

Gradul de echiparea cu utilități publice ale locuințelor la nivel de raion, este următorul: a) aprovizionare cu apă – 55% din locuințe sunt conectate la rețeaua de apeduct; b) canalizare – 24% din locuințe sunt conectate la serviciu; c) serviciul de salubritate – 36% din gospodării beneficiază de acest serviciu; d) gaz natural – circa 28% din gospodării sunt conectate la rețele.

Figura 127: Gradul de echipare a fondului locative cu utilități publice 2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

3.14.2.1 Mediul urban

Din punct de vedere a calității și echipării fondului de locuințe în locuințele raionului, municipiul Ungheni înregistrează cele mai bune valori ale gradului de conectare la servicii comunale: a) locuințe aprovizionate cu apă – 95%; b) canalizare – 54% din locuințe sunt conectate la serviciu; c) serviciul de salubritate – 81% din gospodării beneficiază de acest serviciu; d) gaz natural – circa 73% din gospodării sunt conectate la rețele.

Or. Cornești înregistrează performanțe mul mai modeste: a) locuințe aprovizionate cu apă – 21%; b) serviciu de canalizare nu există; c) serviciul de salubritate – 47% din gospodării beneficiază de acest serviciu; d) gaz natural – nici o gospodărie nu este conectată la rețele.

Figura 128: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul urban, 2020

Cod de identificare conf. CUATM	UAT	% locuințe neconectate la apă curentă	% locuințe fără canalizare	% locuințe fără gaz	% locuințe ce nu dispun de serviciu de evacuare a deșeurilor
9201	Municipiul Ungheni	5	46	27	19
9202	Or. Cornești	79	100	100	53

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Municipiul Ungheni

Mun. Ungheni a fost desemnat în calitate de **unul din șase orașe - poli de creștere**, în conformitate cu Programul național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, alături de municipiile Soroca, Orhei, Edineț, Comrat și Cahul. În corespundere cu acest program, mun. Ungheni urmează să se dezvolte în calitate de centru economic a micro-regiunii de centru-vest a Republicii Moldova, polarizând dezvoltarea a 3 raioane administrative: Fălești, Nisporeni și Călărași.

În același timp, după nivelul de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare, mun. Ungheni poate fi plasat pe locul 3, întrunind 5 din cele 9 criterii analizate în program, după municipiile Cahul și Orhei. Principalele curențe ale mun. Ungheni în ceea ce privește corespunderii criteriilor minime înaintate

față de orașele cu statut de municipiu, în conformitate cu prevederile Legii nr. 764 din 27.12.2001, sunt: acoperirea cu servicii centralizate de canalizare; lipsa unei stații de epurare în 3 trepte; lipsa unui poligon autorizat de deșeuri; și pondere sub 60% a drumurilor locale cu acoperire rigidă.

Figura 129: Comparația nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a mun. Ungheni cu cerințele normative minime față de orașe cu statut de municipiu:

#	Criterii minime față de orașele cu statut de municipiu	Ungheni	Cahul	Orhei	Soroca	Comrat	Edineț
1	Minim 80% acoperire cu servicii centralizate de alimentare cu apă	95%	98%	98%	89%	93%	82%
2	Corespunderea calității apei din apeduct cerințelor normative în vigoare față de apa potabilă	Da	Da	Da	Da	Nu	Nu
3	Minim 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare	Nu	Da	Da	Nu	Nu	Nu
		54%	78%	72%	52%	38%	45%
4	Minim 70% acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	81%	85%	98%	85%	90%	80%
5	Minim 60% acoperire cu servicii de iluminare stradală	70%	60%	99%	58%	71%	50%
		Da	Da	Da	Nu	Da	Nu
6	Stație de Epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte	Nu	în implementare	Da	Nu	Nu	Nu
8	Poligon autorizat de deșeuri solide	Nu	Da	Nu	Nu	Nu	Nu
9	Minim 60% din drumuri locale cu acoperire rigidă de calitate bună	31% inclusiv 70% în stare nesat.	32% inclusiv 70% în stare nesat.	60% inclusiv 30% în stare nesat.	58% inclusiv 65% în stare nesat.	44% inclusiv 70% în stare nesat.	61% inclusiv 77% în stare nesat.

Sursa: Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (în baza datelor BNS pentru începutul anului 2020, actualizate cu datele la 01.01.2021)

Conform estimărilor Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, mun. Ungheni are nevoie de investiții capitale în valoare de cel puțin 1,13 miliarde MDL (cca €56,5 mln), doar pentru a depăși restanțele de dezvoltare a infrastructurii, pentru a corespunde cerințelor minime înaintate de legislația în vigoare din Republica în ceea ce privește corespunderea unui oraș statutului de municipiu.

Din 2013, Guvernul Republicii Moldova implementează Strategia națională privind gestionarea deșeurilor pentru perioada 2013 – 2027. Conform Strategiei, teritoriul Republicii Moldova este divizat în 8 zone de management al deșeurilor, Ungheni fiind inclus în zona 5 (raioanele Călărași, Nisporeni și Ungheni).

Totodată, Programul Regional Sectorial de Management al Deșeurilor Solide pentru Regiunea de Dezvoltare Centru este un instrument operațional care sprijină dezvoltarea proiectelor investiționale mai bune în regiune și în zona 5 de management al deșeurilor.

La sfârșitul anului 2019, Banca Europeană de Investiții (BEI) a acordat un împrumut de 100 de milioane de euro către Republica Moldova pentru finanțarea îmbunătățirilor aduse serviciilor de gestionare a deșeurilor solide.

Prima tranșă a împrumutului (25 milioane EUR) este prevăzută pentru implementarea unui proiect-pilot în Zona 5 de gestionare a deșeurilor 5, începând cu 2022.

Astfel către anii 2025-2026, se propune crearea unui serviciu de management integrat a deșeurilor, care va fi extins în toate localitățile raionului.

Orașul Cornești

Orașul Cornești - a pierdut în ultimele 2 decenii importante elemente de urbanitate (sistemul de canalizare orășenească, stația de filtrare a apelor reziduale și sistemul apeductului central), lăsând pe seama locuitorilor săi individuali aprovizionarea cu minimul de necesități pentru o localitate urbană.

În prezent, mai mult de 75% dintre locuințe nu sunt conectate la apă, iar sistemul de canalizare de degradat nu mai poate fi utilizat. Cu toate ca unele locuințe sunt conectate la apeduct, calitatea apei nu corespunde normativelor în vigoare. Orașul nu este conectat la rețeaua de gaze naturale. La nivelul localității există serviciul de evacuare a deșeurilor solide, însă acesta rudimentar, prestat cu un tractor, de care beneficiază circa 47% din gospodăriile casnice.

Tabelul 97: Comparația nivelului de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare a or. Cornești cu cerințele normative minime față de orașe conform legii

#	Criterii minime față de orașele cu statut de municipiu	Cerințe minime	Or. Cornești
1	Dotarea locuințelor cu instalații de alimentare cu apă	Minim 70%	21%
2	Corespunderea calității apei din apeduct	Cu normativele	Nu
3	Servicii centralizate de canalizare	Minim 50%	0%
4	Stație de epurare	Cu treaptă mecanică	Nu
5	Acoperire cu servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	Minim 50%	47%
6	Acoperire cu servicii de iluminare stradală	Minim 50%	25,5%
7	Drumuri locale cu acoperire rigidă de calitate bună	Minim 50%	21%

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Puțin peste 25% din lungimea străzilor orașului sunt iluminate, și doar 21% dintre acestea au acoperire rigidă.

În conformitate cu cerințele minime înaintate față de orașe, în prevederile Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, or. Cornești nu întrunește nici unul dintre criteriile minime.

3.14.2.2 Mediul rural

În ceea ce privește dotarea fondului de locuințe conform datelor 2020, situația la nivel de raion identifică doar 3 comune (Costuleni, Petrești și Pârlița) unde mai mult de 70% din locuințe erau conectate la apă, 7 comune unde sunt conectate la apeduct între 50-70% de locuințe, 8 comune unde sunt conectate la apeduct între 30-50% de locuințe, 8 comune unde sunt conectate la apeduct între 10-30% de locuințe, 3 comune (Unțești, Todirești și Negurenii vechi) unde sunt conectate la apeduct până la 10% de locuințe, și 2 comune care nu au sisteme de apeduct (Cornova și Rădenii Vechi).

Sisteme de canalizare funcționale în mediul rural există doar în comuna Chirileni, la care sunt conectate 16% din locuințe și în comuna Petrești un sunt conectate circa 1% de locuințe. În restul localităților nu există sisteme centralizate de canalizare.

În prezent, **nivelul de gazificare a raionului Ungheni este de doar 28% din gospodării casnice**, fiind gazificate doar localitățile amplasate în proximitatea conductei de gaz Bălți-Ungheni-Strășeni. **42 de localități din raion nu au acces la rețeaua de alimentare cu gaze naturale.**

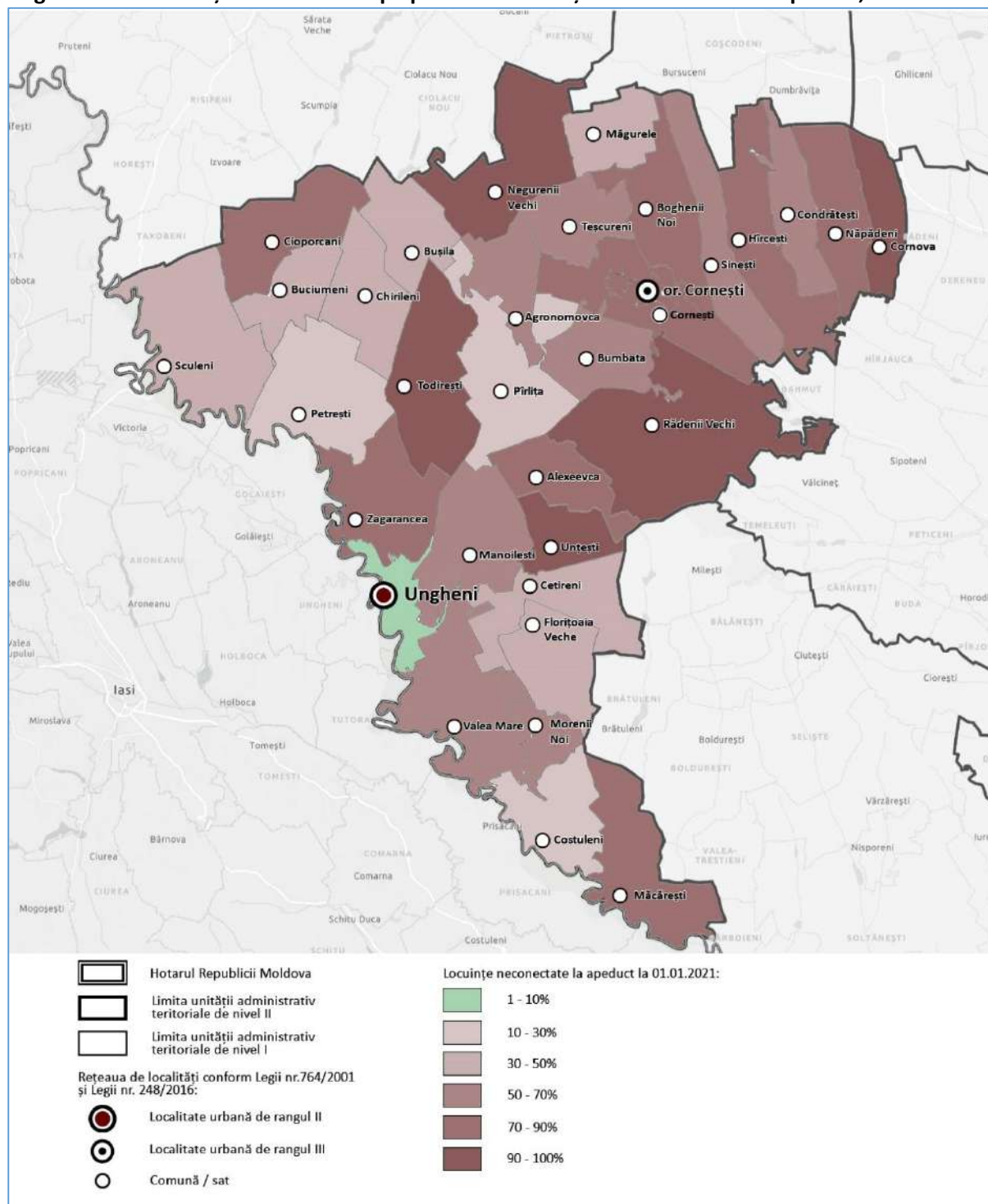
În 23 de comune nu există un serviciu comunal de evacuare a deșeurilor menajere. În comunele Sculeni, Valea Mare, Petrești și Zagarancea, serviciu de evacuare a deșeurilor este prestat de către SRL AVE Ungheni care este fondată de Consiliul Municipal Ungheni, gradele de prestare a serviciilor fiind următoarele: Zagarancea – 56%; Valea-Mare – 25%; Sculeni – 20%; și Petrești – 10%. În comunele Bumbata, Florițoaia Veche, Sinești și Todirești serviciile sunt prestate într-un mod rudimentar (tractor și remorcă) iar gradul de acoperire cu serviciu variază de la 20- 90%. Nici una dintre localitățile unde se prestează serviciu, nu deține un poligon de deșeuri autorizat.

Tabelul 98: Calitatea și echiparea fondului de locuințe în mediul rural, 2020

Cod de identificare conf. CUATM	UAT	% locuințe neconectate la apă curentă	% locuințe fără canalizare	% locuințe fără gaz	% locuințe ce nu dispun de serviciul de salubritate
9211	Agronomovca	54%	100%	>70%	100%
9214	Alexeevca	81%	100%	>70%	100%
9217	Boghenii Noi	83%	100%	100%	100%
9222	Buciumeni	35%	100%	100%	100%
9224	Bumbata	61%	100%	100%	80%
9225	Bușila	47%	100%	>70%	100%
9226	Cetireni	39%	100%	92%	100%
9227	Chirileni	36%	84%	100%	100%
9228	Cioropcani	77%	100%	100%	100%
9231	Condrețești	62%	100%	100%	100%
9233	Cornești	88%	100%	100%	100%
9234	Cornova	100%	100%	100%	100%
9235	Costuleni	27%	100%	>70%	100%
9236	Florițoaia Veche	50%	100%	>70%	30%
9239	Hîrcești	83%	100%	100%	100%
9244	Măcărești	89%	100%	>70%	100%
9246	Măgurele	43%	100%	100%	100%
9247	Mănoilești	51%	100%	80%	100%
9251	Morenii Noi	66%	100%	>70%	100%
9254	Năpădeni	81%	100%	100%	100%
9255	Negurenii Vechi	94%	100%	100%	100%
9259	Petrești	23%	99%	>70%	90%
9261	Pîrlița	22%	100%	85%	100%
9262	Rădenii Vechi	100%	100%	100%	100%
9263	Sculeni	47%	100%	100%	80%
9267	Sinești	62%	100%	100%	40%
9269	Teșcureni	63%	100%	100%	100%
9271	Todirești	95%	100%	>70%	10%
9273	Unțești	93%	100%	>70%	100%
9274	Valea Mare	63%	100%	>70%	75%
9277	Zagarancea	74%	100%	>70%	44%

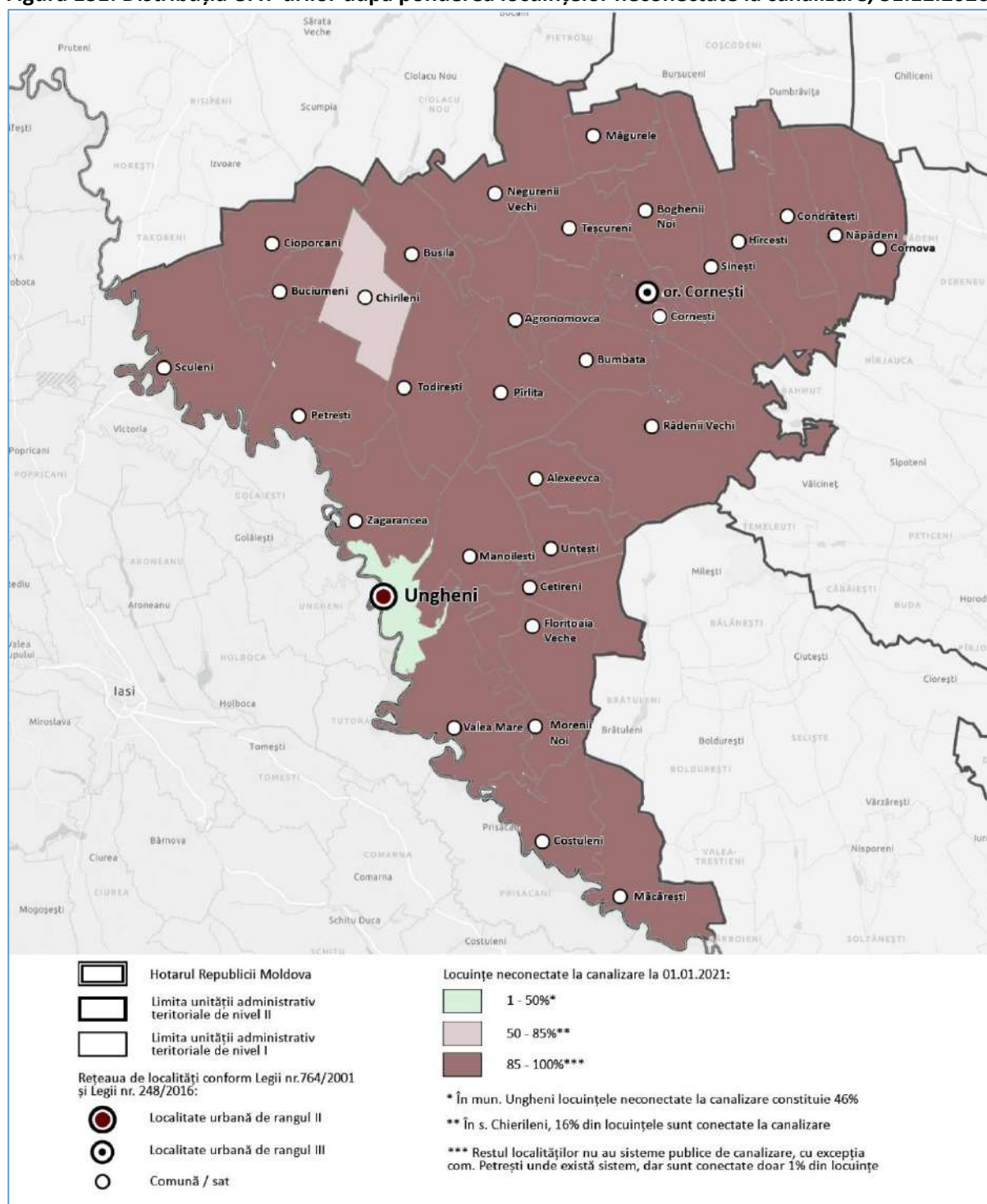
Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Figura 130: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor neconectate la apeduct, 31.12.2020

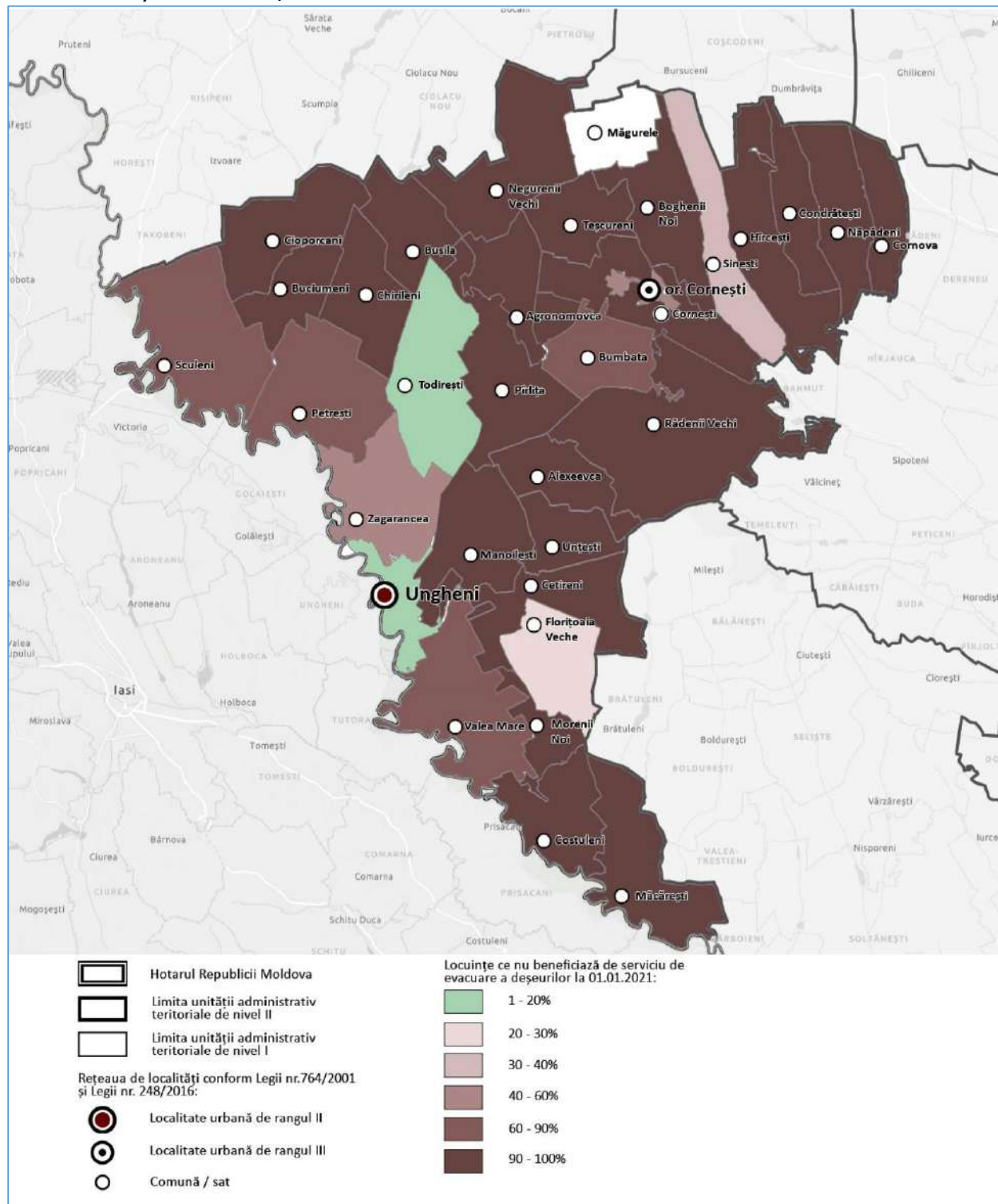
Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Figura 131: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor neconectate la canalizare, 31.12.2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

Figura 132: Distribuția UAT-urilor după ponderea locuințelor ce nu beneficiază de serviciu de evacuare a deșeurilor solide, 31.12.2020

Sursa: Elaborat de expert conform datelor BNS

3.14.3 Concluzii

3.14.3.1 Mediul urban

În ceea ce privește calitatea locuințelor și echiparea acestora cu utilități publice în localitățile urbane ale raionului Ungheni, se evidențiază mai multe disfuncționalități, indicate în tabelul de mai jos:

Tabelul 99: Centralizator disfuncționalități locuințe în mediul urban

UAT	Comentarii
Mun. Ungheni	- Starea nesatisfăcătoare a blocurile locative construite în anii 1950-1990; - Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a municipiilor privind conectarea locuințelor la canalizare, 54% comparativ cu minimul de 70%; - Lipsește o stație de epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte; - Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a municipiilor privind drumurilor locale cu acoperire rigidă de calitate bună, 31% comparativ cu minimul de 60%; - Cu toate că există serviciu de evacuare a deșeurilor solide, acestea nu sunt depozitate la un poligon autorizat.
Or. Cornești	- Starea nesatisfăcătoare a blocurile locative din oraș; - Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind conectarea locuințelor la apă, 21% comparativ cu minimul de 70%. Mai mult ca atât apa nu corespunde normativelor de calitate în vigoare; - Nu există un sistem de canalizare funcțional cu stație de epurare cu treaptă mecanică; - Serviciu de evacuare a deșeurilor rudimentar (tractor cu remorcă), iar deșeurile nu sunt depozitate la un poligon autorizat; - Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind acoperirea cu iluminat stradal a străzilor din oraș, 25,5% comparativ cu minimul de 50%; - Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind drumurile locale cu acoperire rigidă de calitate bună, 21% comparativ cu minimul de 50%.

3.14.3.2 Mediul rural

În ceea ce privește calitatea locuințelor și echiparea acestora cu utilități publice în localitățile rurale ale raionului Ungheni, se evidențiază mai multe disfuncționalități, indicate în tabelul de mai jos:

Tabelul 100: Centralizator disfuncționalități în mediul rural

#	UAT	Comentarii
1	Agronomovca, Alexeevca, Buciumeni, Condrătești, Cornova, Măgurele, Morenii Noi, Năpădeni, Teșcurenii, Sinești	Comune cu mai puțin de 500 de locuințe fiecare
2	Agronomovca, Boghenii Noi, Buciumeni, Bușila, Cetireni, Cioropcani, Cornești, Floritoaia Veche, Măcărești, Măgurele, Mănoilești, Morenii Noi, Năpădeni, Petrești, Pârlița, Sculeni, Sinești, Todirești, Unțești, Valea Mare, Zagarancea	Suprafață locuibilă/locuitor mai redusă decât media pe localități rurale
3	Alexeevca, Boghenii Noi, Cioropcani, Cornești, Cornova, Hîrcești, Măcărești, Năpădeni, Negurenii Vechi, Rădenii Vechi, Todirești, Unțești, Zagarancea	Peste 70% din locuințe neracordate la apă
4	Toate comunele din raion, cu excepția com. Chirileni (14% din locuințe conectate la canalizare).	Comune fără sisteme de canalizare
5	Alexeevca, Cetireni, Cornova, Costuleni, Hîrcești, Rădenii Vechi, Sculeni, Todirești	Peste 20% din locuințe neracordate la gaz
6	Toate comunele din raion, cu excepția Bumbata, Floritoaia Veche, Negurenii Vechi, Sculeni, Sinești, Todirești, Valea Mare, Zagarancea	Locuințe care nu beneficiază de serviciu de salubritate.

3.15 CENTRALIZATOR DISFUNȚIONALITĂȚI

Centralizarea disfuncționalităților prezintă, în baza analizei situației existente, o radiografie teritorială, socială, demografică și economică a Raionului Ungheni, având ca scop evidențierea principalelor elemente negative ale structurilor teritoriale ce condiționează dezvoltarea.

Diagnosticul prezentat grupează rezultatele din concluziile analizelor pe domeniile țintă abordate de studiile de fundamentare.

Raionul Ungheni, format din 33 de UAT-uri, este unul dintre cele 32 de unități administrativ-teritoriale de nivelul doi din Republica Moldova, amplasat pe suprafață de 1,083 km², amplasat în partea de vest a Republicii Moldova. Raionul Ungheni face parte din Regiunea de Dezvoltare Centru și reprezintă poarta de intrare terestră vestică a Republicii Moldova.

Structura și localizarea principalelor căi de transport rutiere și feroviare a dus la dezvoltări inegale în teritoriu: zonele cu o mai bună accesibilitate au grupat localitățile urbane și comunele mai dezvoltate, mai ales acelea din vecinătatea municipiului Ungheni și a orașului Cornești, pe când zonele cu o accesibilitate evaluează un declin demografic și economic.

Structura rețelei de localități este dominată de UAT-uri rurale, zonele urbane fiind slab reprezentate, dar un municipiu și un oraș, a căror densitate demografică și masă economică nu reușesc să susțină formarea unui sistem policentric urban funcțional în cadrul Raionului.

Municipiul Ungheni reprezintă principalul centru urban polarizator al raionului, acesta fiind însă amplasat excentric la limita vestică a Raionului, pe râul Prut, la granița cu România. Orașul Cornești, amplasat în centru Raionului, pe coridoare de transport favorabile dezvoltării, nu are în prezent capacitatea administrativă, economică, demografică etc. de a echilibra rețeaua de localități în la nivel regional.

Mediul rural, format și 31 comune, concentrează majoritatea populației din raion, fiind caracterizat per total de fenomene de descreștere a populației, îmbătrânire demografică, spor natural și migratoriu negativ.

Peste 90% din UAT de nivelul 1 din raion au o populație de sub 5 mii locuitori iar peste 30% au o populație de sub 1,5 mii locuitori. Aceste probleme de capital uman generează efecte negative precum dificultăți în înlocuirea forței de muncă și o presiune crescândă asupra sistemului de utilități și de servicii publice.

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
Transport și căi de comunicare		
Starea necorespunzătoare a drumurilor republicane	În mod specific, se evidențiază starea precară a drumurilor republicane R16 km pe sectorul Sculeni – Ungheni și a drumului R17.	Sunt afectate, în special, următoarele localități: s. Bușila, s. Pârlița, s. Blindești, s. Petreș, s. Semenii s. Zagarancea, s. Sculeni, s. Elizavetovca.
Starea necorespunzătoare a drumurilor regionale și raionale	Starea nesatisfăcătoare a majorității drumurilor regionale și de interes raional, precum și faptul că peste 100 km de drumuri raionale și 40 km de drumuri	Starea drumurilor regionale afectează în special următoarele localități: s. Stolniceni, s. Cioropcani, s.

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
	regionale au îmbrăcăminte rutieră din pietriș sau prundiș au un impact negativ asupra costurilor de transport, mediului ambiant și în general asupra calității vieții locuitorilor. Îndeosebi aceasta este accentuată în limitele localităților.	Negurenii Vechi, s. Țighira, s. Coșeni, s. Teșcurenii, s. Hristoforovca, s. Boghenii Noi, s. Năpădeni, s. Cornova, s. Alexeevca, s. Unțești, s. Cetățeni, s. Florițoaia Veche
Stare necorespunzătoare a drumurilor comunale și a străzilor	Starea drumurilor locale afectează condițiile de viață ale locuitorilor. Administrațiile Publice Locale de nivelul I și II au insuficiență de capacități pentru administrarea rețelelor de drumuri din subordine.	Toate UAT-urile
Lipsa legăturii rutiere între satele vecine amplasate în raioane diferite	Lipsa drumurilor consolidate între localitățile vecine din raioane diferite conduc la necesitatea parcurgerii a zeci de kilometri în plus cu consecințele respective (costuri, timp, ș.a.).	Sunt afectate 33 de localități din raioanele Ungheni, Sângerei și Fălești
Diminuarea transportului de mărfuri și pasageri pe calea ferată	Situația de criză în care se află ÎS Calea Ferată din Moldova se răsfrânge negativ și asupra locuitorilor din raionul Ungheni. Micșorarea esențială a volumelor transportului de mărfuri și pasageri, reducerea vitezei trenurilor, reducerea numărului curselor trenurilor de pasageri, au un impact negativ asupra dezvoltării economice și sociale a raionului.	Nodul feroviar Ungheni
Nefuncționarea transportului naval de mărfuri și pasageri	Portul Fluvial Ungheni nu are activitate economică în raion, râul Prut fiind înămolit. Nu s-au îndeplinit prevederile Strategiei de Transport și Logistică pe anii 2013 – 2022, care prevede curățirea șenalului râurilor Nistru și Prut până în 2020. Astfel raionul Ungheni fiind amplasat pe râul Prut și având întreprindere portuară nu beneficiază de transport naval de mărfuri și pasageri.	Portul Fluvial Ungheni
Lipsa metodologiilor de planificare optimizată a lucrărilor rutiere	Nu există metodologii clare pentru planificare optimizată a lucrărilor și excluderea factorilor administrativi și politici la selectarea obiectelor de reparație. Aceasta se răsfrânge asupra utilizării eficiente a mijloacelor financiare disponibile.	Întreg teritoriul raionului
Dezvoltare economică		
Densitatea redusă a agenților economici și mediu antreprenorial slab dezvoltat pe teritoriul raionului (cu excepția mun. Ungheni)	Densitatea cea mai mare de IMM-uri este în mun. Ungheni, cu cca 23 IMM-uri la 1000 locuitori (valoare mai mare ca media pe republică). Această valoare este atenuată în restul teritoriului, cea mai redusă densitate a agenților economici fiind în localitățile rurale din extrema de nord și nord-est și din sudul raionului, cu până la 3 IMM-uri la 1000 locuitori.	UAT Cioropcani, Bușila, Buciumeni, Cornova, Sinești, Năpădeni, Condrătești, Boghenii Noi, Măgurele, Teșcurenii, Agronomovca, Cornești, Morenii noi, Costuleni

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
Economii locale subdezvoltate și slab diversificate	Gradul de depravare economică a localităților din partea de est, sud, precum și a localităților izolate este scăzut. Acesta este influențat de o serie de factori, cum ar fi poziționarea lor față de centrul raional, față de zona de frontieră, față de traseele naționale și proximitatea față de principalele tipuri de utilități (conectarea la servicii publice, drumuri de acces ș.a).	Sinești, Hîrcești, Condrătești, Costuleni, Măcărești, Buciumeni, Bumbata, Unțești
Pondere foarte ridicată a ocupării informale în agricultura de subzistență din mediul rural	Gradul de echipare cu utilaje și de specializare a forței de muncă fac ca activitatea agricolă să nu fie orientată către ramuri cu valoarea adăugată ridicată, ci preponderent către agricultură de subzistență.	Năpădeni, Negurenii Vechi, Alexeevca, Sinești, Agronomovca, Rădenii Vechi, Măgurele, Boghenii Noi
Lanțuri valorice slab valorificate în ramuri agricole și industriale cu potențial local ridicat	Lipsește structuri de asociere care să încurajeze și să medieze dialogul între părțile interesate în vederea înființării de noi lanțurilor valorice capabile să concureze cu producători din alte regiuni și să negocieze cu marile rețele de retail.	Toate UAT-urile din raion
Lipsa structurilor de sprijin al afacerilor și al specializărilor inteligente	Lipsește un centru de business, cu incubator de afaceri, birouri pentru sectorul TIC, sală de conferințe și de expoziții și cu externalizarea proceselor de business.	Mun. Ungheni
Performanțele modeste ale sectorului turismului	Regiunea are un potențial considerabil pentru dezvoltarea turismului, dar infrastructura aferentă este slab dezvoltată, iar sectorul turistic se confruntă cu o promovare inefficientă, deficiențe de infrastructură de transport, agrement, suport pentru turiști.	Zona naturală Rădeni (Plaiul Fagului) – Bahmut – Mircești – Movila Măgurii și mun. Ungheni
Folosirea terenurilor și zonificarea funcțională		
Fragmentare administrativ teritorială excesivă	Peste 90% din UAT de nivelul 1 din raion au o populație de sub 5 mii locuitori iar peste 30% au o populație de sub 1,5 mii locuitori, ceea ce plasează raionul Ungheni printre cele mai fragmentate administrativ raioane din Republica Moldova. Această fragmentare excesivă are un impact negativ asupra capacităților autorităților publice locale de a gestiona și dezvolta infrastructura locală și presta calitativ servicii.	UAT cu o populație sub 1500 locuitori: Agronomovca, Alexeevca, Boghenii Noi, Buciumeni, Cornova, Măgurele, Morenii Noi, Năpădeni, Sinești.
Lipsa documentelor de planificare spațială	Doar 2 din 34 UAT dețin documentație de urbanism actualizată. Lipsa planurilor urbanistice generale se răsfrânge negativ asupra evidenței operative privind utilizarea teritoriului, aprobării deciziilor privind valorificarea rațională a teritoriului, construcțiilor, reprofilarea întreprinderilor, utilizarea resurselor	Toate UAT cu excepția mun. Ungheni și or. Cornești

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
	naturale.	
Amplasarea geografică marginală a centrului administrativ și polului economic al raionului	Amplasarea mun. Ungheni la graniță și nu în centrul raionului are o influență negativă asupra capacităților de dezvoltare a unei infrastructuri fizice integrate. Un șir de UAT din partea Nord-estică a raionului se poziționează periferic și marginal față de centrul administrativ al raionului (mun. Ungheni), ceea ce afectează accesul locuitorilor la infrastructura socială și economică raională.	UAT Cornova, Năpădeni, Hârcești, Măgurele, Boghienii Noi, Negurenii Vechi și Teșcurenii
Existența terenurilor degradate și neproductive	Există UAT-uri cu suprafețe semnificative de terenuri degradate (de peste 100 ha/UAT). Aceste zone sunt în general reprezentate de alunecări active de teren și râpi.	Satul Cornești, comuna Valea Mare, satul Rădenii Vechi, satul Costuleni, satul Teșcurenii, com. Negurenii Vechi, com. Mănoilești și com. Florițoaia Veche
Deficitul zonelor verzi și, în special al suprafețelor forestiere	Cu toate că, în medie, raionul Ungheni se caracterizează de o pondere înaltă a zonelor verzi, amplasarea acestora este neuniformă, cu o prezență sub medie în UAT din partea centrală a raionului. În 6 UAT-uri ponderea plantațiilor forestiere este sub 10%.	UAT Bușilă, Pârlița, Todirești, Chirileni, Cioropcani și Unțești
	Raionul Ungheni se remarcă prin o pondere mică a plantațiilor multianuale (vii, livezi) în totalul terenurilor agricole, fiind influențată de defrișările masive din ultimii 30 de ani, datorate falimentării industriei de prelucrare. Într-un șir de localități din raion ponderea plantațiilor multianuale este sub 5% din totalul terenurilor agricole.	Agronomovca, Buciumeni, Bumbăta, Bușilă, Chirileni, Morenii Noi, Petrești, Pârlița, Teșcurenii, Todirești, Valea Mare și Zagarancea
Echiparea tehnico-edilitară la nivel de raion		
Acoperirea redusă a teritoriului cu sisteme centralizate de aprovizionare cu apă	În 31 de localități din raion, în care locuiesc cca 16 963 locuitori, nu există sisteme centralizate de aprovizionare cu apă. Astfel, 35% din populație încă nu are acces la apă potabilă în sistem centralizat. Și în or. Cornești acoperirea cu servicii publice de alimentare cu apă este extrem de redus (5%).	Romanovca, Zăzulenii Noi, Alexeevca, Lidovca, Săghieni, Boghenii Vechi, Mircești, Poiana, Buciumeni, loc.st.cf., Bulhac, Stolniceni, Curtoaia, Cornești, Hârcești, Leordoia, Mînzătești, Veverița, Măcărești, Frăsinești, Măgurele, Șicovăț, Coșeni, Țăghira, Zăzulenii Vechi, Petrești, loc. st.cf., Hristoforovca, Rădenii Vechi, Pojarna, Buzduganii de Jos, Buzduganii de Sus, Elizavetovca or. Cornești (clusterul Cornești)
Calitatea scăzută a apei potabile	Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă. În 26 localități rurale calitatea	Agronomovca, Alexeevca, Bușilă, Cetireni, Cioropcani, Stolniceni, Condrătești, Cornova, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Grozasca, Hârcești, Mănoilești, Vulpești, Rezina

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
	apei livrate este considerată nepotabilă.	Novaia Nicolaevca, Morenii Noi, Năpădeni, Negurenii Vechi, Pârlița, Hristoforovca, Teșcurenii, Todirești, Elizavetovca.
	STA din Vulpești nu funcționează la parametrii de proiect. Apa livrată consumatorilor din clusterul Mănoilești este considerată apă tehnică.	Clusterul Mănoilești
Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare	Cca 77% din populația raionului nu are acces la servicii centralizate de canalizare. În raion există doar 6 sisteme centralizate de canalizare, dintre care 2 în localități urbane (mun. Ungheni și or. Costești) și 4 în localitățile rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grăseni și s. Petrești).	Toate localitățile cu excepția mun. Ungheni și or. Costești, precum și 4 localități rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grăseni și s. Petrești).
Calitatea slabă a apei uzate deversate	Calitatea apei uzate deversate nu corespunde actelor normative în vigoare. SEAU pentru mun. Ungheni are un grad de uzură foarte înalt. La SEAU funcționează doar treapta mecanică. Apa uzată epurată insuficient este deversată în râul Prut. Celelalte 4 SEAU sunt foarte mici și funcționarea acestora este perturbată de neuniformitatea deversărilor apelor uzate. În or. Cornești nu există SEAU. Apele uzate sunt deversate neepurate.	SEAU mun. Ungheni (amplasată lângă localitatea Valea Mare) localitățile Petrești, Chirileni, Todirești și Semeni (doar gimnaziu) or. Cornești
Gestionarea ineficientă a activelor	Stația de captare și STA din mun. Ungheni funcționează la parametri normali, dar necesită lucrări ample de reabilitare în conformitate cu documentația de proiect și PUG Ungheni. Agregatul de pompare la stația de captare și SP-1 vor trebui înlocuite în termen mediu, deoarece are un termen de exploatare deja de 17 ani.	mun. Ungheni
	Mai multe rețele de apă și SP construite și exploatate nu sunt transmise oficial în gestiunea operatorului Î.M. "Apă-Canal" Ungheni	Zagarancea, Semeni
	Mai multe rețele de apă și instalații nu sunt transmise în gestiunea operatorului Î.M. "Apă-Ungheni"	Clusterul Mănoilești
	Starea tehnică a SEAU pentru mun. Ungheni nu permite reabilitarea acesteia și necesită construcție nouă a SEAU.	Valea Mare
	Sistemul SCADA lipsește. Nivelul de automatizare este foarte mic. Dirijarea sistemelor de apă și de canalizare se face preponderent manual, respectiv necesarul forței de muncă este excesiv.	Toate sistemele de alimentare cu apă și de canalizare din raionul Ungheni
Accesibilitate redusă la rețeaua de alimentare cu gaze naturale	În prezent, doar 28% din localități sunt alimentate cu gaz natural. Totodată sunt conectate acele localități ce se află în nemijlocită apropiere de conductă	s. Chirileni, s. Cioropcani, s. Bulhac, s. Florești, s. Buciumeni, s. Zăzulenii Vechi, s. Zăzulenii Noi, s. Negurenii Vechi, s. Negurenii Noi, s. Țighira, s.

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
	magistrală de transport Bălți – Ungheni - Strășeni. 42 de localități din raion nu au acces la rețeaua de alimentare cu gaze naturale.	Coșeni, s. Teșcurenii, s. Izvorenii, s. Măgurele, s. Gherman, s. Florenii, s. Sculeni, s. Blindești, s. Medelenii, s. Lidovca, s. Novaia Nicolaevca, s. Rezina, s. Bumbăta, s. Hristoforovca, s. Romanovca, or. Cornești, s. Poiana, s. Mircești, s. Boghenii Noi, s. Boghenii Vechi, s. Sinești, s. Mânzătești, s. Hârcești, s. Veverița, s. Drujba, s. Condrătești, s. Curtoaia, s. Năpădenii, s. Cornova, s. Morenii Vechi, s. Șicovăț, s. Frăsinești
Rămânere în urmă a raionului în ceea ce privește dezvoltarea surselor alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă	În prezent, raionul Ungheni este electrificat în proporție de 100%. Cu toate acestea, în ceea ce privește energia electrică regenerabilă, funcționează doar o turbină eoliană, aceasta acoperind doar 1,5% din totalul necesar de energie electrică.	Intreg teritoriul raionului
Locuire la nivel de localități		
Starea nesatisfăcătoare a blocurile locative construite în anii 1950-1990	Casele locative cu 2-3 nivele construite în perioada anilor 1950-1970, necesită reconstrucție și reparație capitală. De asemenea, blocurile locative construite în anii 1970-1990 au nevoie de operațiuni de rehabilitare și eficientizare energetică.	Mun. Ungheni, Or. Cornești
Neîndeplinirea indicatorilor minimali de definire a municipiilor	Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a municipiilor privind conectarea locuințelor la canalizare, 54% comparativ cu minimul de 70%; Lipsește o stație de epurare a apelor uzate (SEAU) funcțională în 3 trepte; Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a municipiilor privind drumurilor locale cu acoperire rigidă de calitate bună, 31% comparativ cu minimul de 60%; Nu există transport public; Cu toate că există serviciu de evacuare a deșeurilor solide, acestea nu sunt depozitate la un poligon autorizat.	Mun. Ungheni
Neîndeplinirea indicatorilor minimail de definire a orașelor	Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind conectarea locuințelor la apă, 21% comparativ cu minimul de 70%. Mai mult ca atât apa nu corespunde normativelor de calitate în vigoare; Nu există un sistem de canalizare funcțional cu stație de epurare cu treaptă mecanică; Serviciu de evacuare a deșeurilor rudimentar (tractor cu remorcă), iar deșeurile nu sunt depozitate la un poligon autorizat;	Or. Cornești

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
	Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind acoperirea cu iluminat stradal a străzilor din oraș, 25,5% comparativ cu minimul de 50%; Nu îndeplinește indicatorul minimal de definire a orașelor privind drumurile locale cu acoperire rigidă de calitate bună, 21% comparativ cu minimul de 50%.	
Densitate mică a locuințelor în mediul rural.	Există la nivelul raionului, comune cu mai puțin de 500 de locuințe fiecare.	Agronomovca, Alexeevca, Buciumeni, Condrătești, Cornova, Măgurele, Morenii Noi, Năpădeni, Teșcureni, Sinești
Suprafață locuibilă/locuitor redusă	Există la nivelul raionului, comune al căror indicator privind suprafața locuibilă/locuitor este mai redus decât media pe localități rurale	Agronomovca, Boghenii Noi, Buciumeni, Bușila, Cetireni, Cioropcani, Cornești, Florițoaia Veche, Măcărești, Măgurele, Mănoilești, Morenii Noi, Năpădeni, Petrești, Pârlița, Sculeni, Sinești, Todirești, Unțești, Valea Mare, Zagarancea
Echiparea precară a locuințelor din mediul rural cu utilități publice	Peste 70% din locuințe sunt neracordate la apă.	Alexeevca, Boghenii Noi, Cioropcani, Cornești, Cornova, Hîrcești, Măcărești, Năpădeni, Negurenii Vechi, Rădenii Vechi, Todirești, Unțești, Zagarancea
	Toate locuințele din raion, cu excepția a 14% din locuințele din com. Chirileni, nu sunt conectate la canalizare.	Toate comunele din raion, cu excepția com. Chirileni
	Peste 20% din locuințe nu sunt racordate la gaz.	Alexeevca, Cetireni, Cornova, Costuleni, Hîrcești, Rădenii Vechi, Sculeni, Todirești
	Locuințele dintr-o serie de comune nu beneficiază de serviciu de salubritate.	Toate comunele din raion, cu excepția Bumbata, Florițoaia Veche, Negurenii Vechi, Sculeni, Sinești, Todirești, Valea Mare, Zagarancea
Servicii publice		
Calitatea nesatisfăcătoare a serviciilor de educație și sănătate în mediul urban	Gradul de ocupare a instituțiilor de învățământ preșcolar este mai mare decât capacitatea clădirilor, eficiență energetică a unor instituții ale învățământului primar și secundar general este scăzută și sunt necesare investiții în modernizarea infrastructurii de ocrotire a sănătății de importanță raională.	Mun. Ungheni, Or. Cornești
Facilități insuficiente de recreere, sport, agrement	Lipsește un complex sportiv regional multifuncțional (inclusiv dotat cu bazin), precum și terenuri de sport, zone de recreere moderne dotate cu facilități de petrecere a timpului liber.	Mun. Ungheni, or. Cornești
Zone rurale puternic marginalizate, cu accesibilitate redusă la rețele de învățământ,	Numărul de locuri în instituțiile preșcolare este insuficient față de nevoile comunităților.	Agronomovca, Buciumeni, Bumbata, Cetireni, Cioropcani, Costuleni, Măcărești, Morenii Noi, Petrești, Sinești, Todirești, Zagarancea

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
sănătate, cultură, sport	Gradul de ocupare a instituțiilor de învățământ primar și secundar este redus, sub 20% față de capacitatea acestora.	Condrătești, Rădenii Vechi, Teșcureni, Sinești
	Lipsește farmaciile sau puncte farmaceutice.	Unțești, Sinești, Zagarancea, Morenii Noi, Mănoilești, Măgurele, Hîrcești, Cornova, Cornești, Condrătești, Cetireni, Bușila, Buciumeni, Boghenii Noi, Alexeevca și Agronomovca.
	Nu sunt suficiente facilități de recreere, sport, agrement, sau activități extrașcolare.	Toate UAT-urile
	Nu există cămin cultural funcțional.	Alexeevca
Patrimoniu natural și protecția mediului		
Expunerea la riscuri naturale - inundații, alunecări de teren, grindină, ploi torențiale și secetă	Zonele cu risc de alunecări de teren acoperă cca 13.600 ha sau 12,6% din suprafața totală a raionului Ungheni. Doar cca 2,3% din aceste terenuri afectate de alunecări sunt stabilizate.	Localitățile aflate în partea de nord-est al raionului, în teritoriile mai deluroase. Astfel de terenuri sunt înregistrate și în limitele c. Buciumeni, partea de nord-vest al raionului.
	24 de localități din raionul Ungheni se află în zone cu pericol de inundații. Conform calculului, un total de 1.292 case de locuit sunt amplasate în zonele periculoase supuse inundațiilor.	Bazinele celor 6 râuri principale din raion. În bazinele r. Prut, r. Șoltoia, r. Vladnic, r. Varșavca, r. Cula și r. Delia se află respectiv 11 localități, 2 localități, 4 localități, 5 localități, 1 localitate, 2 localități.
	Raionul Ungheni este printre cele mai expuse raioane din Republica Moldova la fenomene de căderi de grindină, care se semnalează în perioada caldă a anului (aprilie - octombrie). Sistemul antigrindină acoperă mai puțin de 50% din teritoriu.	4 UAT vulnerabile la calamități naturale: Cioropcani, Măcărești, Valea Mare, Costuleni
	Activitățile agricole sunt afectate de secetă. În raionul Ungheni există sisteme de irigare construite doar pentru 3,3% terenuri agricole (1,9 mii hectare din totalul de 56,6 mii hectare)	Întreg teritoriul raionului, cu excepția zonelor Todirești, Grozasca Nouă, Florițoaia Veche, Blândești Medeleni Petrești, Alexeevca Mănoilești Zagarancea, care au acces la infrastructura de irigare la scara mare.
Eroziunea terenurilor	Circa 44% (32.184 ha) din terenurile agricole din raionul Ungheni sunt supuse erodării, dintre care erodate puternic, erodate moderat și erodate slab sunt respectiv 7.228 ha (10%), 11.229 ha (15%) și 13.726 (19%).	Întreg teritoriul raionului.
Lipsa programelor de monitorizare a factorilor de mediu	La nivelul raionului lipsește un program de monitorizare a calității aerului, precum și de monitorizare a calității apelor de suprafață și subterană, în special a râurilor mici și fântânilor particulare.	Întreg teritoriul raionului.
Lipsa măsurilor de protecție a resurselor naturale și a biodiversității	Nu sunt delimitate zonele și fâșiile de protecție a apei râurilor și bazinelor acvatic. De asemenea, nu sunt delimitate coridoarele de mișcare a biodiversității.	Întreg teritoriul raionului.

Disfuncționalitate	Descrierea disfuncționalității	Localizare
Gestionarea defectuoasă a deșeurilor	Serviciile organizate de evacuare a deșeurilor solide acoperă doar o parte din populația localităților din raionul Ungheni. Servicii de evacuare centralizată a deșeurilor solide există în doar 11 din 33 UAT de nivelul 1.	Toate UAT, cu excepția mun. Ungheni, or. Cornești, comunele Todirești, Pârlița, Sculeni, Valea Mare, com. Petrești, Zagarancea, Florițoaia Veche, Rădenii Vechi, Sinești, Florițoaia Veche și Rădenii Vechi
	Majoritatea depozitelor de deșeuri nu sunt amenajate corespunzător și nu sunt exploatate în conformitate cu cerințele de mediu. În majoritatea absolută a localităților nu există depozite de deșeuri solide.	Doar 3 depozite de deșeuri autorizate: din s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele